

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola + praxe = úspěch na trhu práce

reg. č. CZ.1.07/2.1.00/32.0012

**Vyšší odborná škola lesnická a Střední lesnická škola
Bedřicha Schwarzenberga Písek**

Učební texty z předmětu **Myslivosť**

Ing. Bláhovec, B., Ph.D.

Dr. Ing. Konfršt, A.

Písek, 2013

Obsah učebních textů

UČEBNÍ TEXTY

1. Právní předpisy EU a mezinárodní úmluvy týkající se myslivosti	9
1.1. Právní předpisy Evropské unie týkající se myslivosti.....	9
1.2. Mezinárodní úmluvy týkající se myslivosti.....	9
2. Zajištění a vedení společných lovů.....	11
2.1. Organizace společných lovů	11
2.2. Nahánka se slíděním.....	15
2.3. Výřad.....	16
3. Myslivecká ekologie a etologie.....	17
3.1. Ekologické základy chovu zvěře	17
3.2. Etologie	22
4. Oborní chov	23
4.1. Vývoj obornictví v Čechách.....	23
4.2. Zakládání obory	23
4.3. Volba lokality pro oboru – přírodní podmínky	27
4.4. Přikrmování zvěře v oborách.....	29
4.5. Odchyťová zařízení	31
4.6. Karanténní obůrka.....	32
4.7. Provozní řád obory	33
4.8. Kmenový stav zvěře a jeho složení	33
4.9. Oborní zařízení.....	33
4.10. Oborní zařízení.....	34
4.11. Typy oborního oplocení	34
4.12. Krmná zařízení a sklady	35
4.13. Optimální podmínky oborních chovů.....	37
5. Bažantnice.....	39
5.1. Úvod	39
5.2. Hospodářský plán pro úpravu bažantnic	39
5.3. Prostorové uspořádání a honební rozčlenění bažantnice	40
5.4. Uspořádání jednotlivých lečí a jeho význam pro techniku lovu.....	40
5.5. Chov bažanta	41
5.5.1. Umělý (voliérový) chov bažanta.....	42
5.5.2. Péče o bažanty ve snáškových voliérách.....	43
5.5.3. Líhnutí vajec a odchov kuřat.....	43
5.5.4. Vypouštění uměle odchovaných bažantů do přírody.....	45
6. Krotký chov ostatních druhů zvěře	46
6.1. Chov kachny divoké	46
6.1.1. Výběr ploch pro snůškové voliéry, typy voliér	46
6.1.2. Výběr chovného hejna.....	47
6.1.3. Krmení a ošetřování chovného hejna	47
6.1.4. Sběr, skladování a dezinfekce vajec před líhnutím.....	48
6.1.5. Líhnutí kachních vajec, transport kachňat	49
6.1.6. Umělý odchov kachňat.....	50
6.1.7. Krmení a ošetřování kachňat	50
6.2. Tetřevovití.....	51
6.2.1. Úbytek zvěře.....	51
6.2.2. Záchranné programy	53

6.2.3. Voliérový odchov.....	54
6.2.4. Líhnutí	54
6.2.5. Chovná zařízení.....	55
6.2.6. Potrava	55
6.2.7. Nemoci tetřevovitých	56
6.3. Chov divokého králíka v zajetí.....	58
6.3.1. Úvod	58
6.3.2. Veterinární problematika králíka divokého (<i>Oryctolagus cuniculus</i> L.).....	60
6.3.3. Virová onemocnění	61
6.3.4. Virové hemoragické onemocnění králíků (syn. mor králíků).....	62
6.3.5. Bakteriální onemocnění	62
6.3.6. Parazitární onemocnění	63
7. Krotký chov zajíce polního	65
7.1. Chov zajíců.....	65
7.2. Farmový chov zajíce	65
7.3. Chov zajíců se zaměřením k vypouštění mláďat do přírody	66
7.4. Rozdíly v jednotlivých způsobech chovu	67
7.5. Poznátky z biologie zajíce, důležité pro chov.....	67
7.6. Rozmnožování	67
7.7. Doba březosti, superfetace, vrhy mláďat	68
7.8. Vývin mladých zajíčků	68
7.9. Odchov a odstavení mláďat.....	68
7.10. Vypouštění odchovaných mláďat	69
7.11. Zdravotní prevence ve vypouštěcí oplocence	69
7.12. Jak postupovat při zakládání chovu zajíců.....	70
7.13. Výběr vhodného stanoviště	70
7.14. Hygiena v chovu.....	71
8. Zvyšování úživnosti honitby a vytváření vhodných podmínek pro zvěř v honitbách	72
8.1. Přírodní podmínky.....	72
8.2. Účinnost honitby pro zvěř	72
8.3. Potřeba vody pro některé druhy zvěře	74
8.4. Přirozená a umělá úživnost honitby pro zvěř.....	75
8.5. Zvyšování účinnosti honitby	75
8.6. Volně rostoucí dřeviny a ovocné stromy	77
9. Předvedení loveckých psů na výstavách a výcvik lovecké upotřebitelnosti psa.....	79
9.1. Výchova a výcvik loveckého psa.....	79
9.2. Právní normy u myslivecké kynologie.....	80
9.3. Organizace kynologie	80
9.4. Řád pro jmenování rozhodčích.....	80
9.5. Myslivecké rozdělení loveckých psů v České republice	80
9.6. Zkoušky loveckých psů	81
9.6.1. Zvířata, která se zkoušek nebo svodu účastní.....	81
9.6.2. Povinnost majitele nebo vůdce psa	81
9.7. Svody a výstavy loveckých psů.....	82
9.8. Počty loveckých psů v honitbě.....	84
9.9. Nemoci psů	85
10. Používání střelných zbraní k lovu zvěře.....	88
10.1. Ráže u kulových zbraní	88
10.2. Lovecká střelba kulí.....	89

10.3. Ráže u brokových zbraní.....	89
10.4. Zahrdlení.....	89
10.5. Péče o zbraň.....	90
10.6. Přeprava zbraní a střeliva.....	90
10.7. Ocelové broky.....	90
10.8. Závazný předpis pro použití nábojů s ocelovými broky ve zbraních s hladkým vývrtem ...	91
11. Ošetření úlovku a zpracování zvěřiny.....	93
11.1. Po ulovení zvěře.....	93
11.2. Ošetření drobné zvěře po ulovení.....	93
11.2.1. Vyvrhování drobné zvěře srstnaté (zajíc, králík).....	93
11.2.2. Ošetření zvěře pernaté (ptáci – husa, kachna, bažant).....	93
11.3. Vyšetření ulovené zvěře.....	93
11.4. Vyšetření ulovené zvěře proškolenou osobou.....	94
11.5. Transport ulovené zvěře z honitby.....	94
11.6. Uložení ulovené zvěře.....	94
11.7. Úprava ulovené zvěře pro transport do „sběrného místa“ zvěřiny.....	95
11.8. Zrání zvěřiny.....	95
11.9. Časové limity pro zahájení prvotního ošetření ulovené zvěře z pohledu hygienické kvality získané zvěřiny.....	95
11.10. Rušení spárkaté zvěře (stažení kůže a dělení zvěřiny).....	95
11.11. Vyvržení zvěře drobné.....	96
11.11.1. Zvěř srstnatá.....	96
11.11.2. Zvěř pernatá.....	96
11.12. Stahování zvěře.....	96
11.12.1. Stahování srstnaté zvěře a ošetření kůží (spárkatá).....	96
11.12.2. Stahování kůže drobné zvěře srstnaté.....	96
11.12.3. Škubání pernaté zvěře.....	96
12. Lovecký doprovod a hodnocení trofejí.....	98
12.1. Hodnocení loveckých trofejí zvěře.....	98
12.2. Všeobecné zásady hodnocení trofejí metodou CIC.....	99
12.3. Předkládání trofejí na chovatelské přehlídky trofejí.....	99
12.4. Hodnocení význačných trofejí.....	99
12.5. Ostatní části zvěře považované za trofej.....	100
12.6. Hodnocení trofejí evropské, africké, asijské a americké zvěř.....	100
13. Myslivecká ekonomika.....	101
13.1. Ekonomika držitelů honiteb.....	101
13.2. Ekonomika uživatelů honiteb.....	101
13.3. Ekonomika intenzivních chovů zvěře (obory, bažantnice).....	102
13.4. Ekonomika oborních chovů spárkaté zvěře.....	102
13.5. Ekonomika chovů zvěře v bažantnicích.....	102
13.6. Ekonomika mysliveckých organizací.....	102
13.7. Ekonomika myslivosti na úrovni státu.....	103
13.8. Ekonomika držení loveckých psů.....	103
13.9. Osobní ekonomika myslivce.....	104
14. Prevence chorob zvěře.....	105
14.1. Ochrana zvěře před chorobami.....	105
14.1.1. Nakažlivé nemoci srstnaté zvěře.....	105
14.1.2. Parazitární onemocnění srstnaté zvěře.....	107
14.1.2.1. Choroby zvěře způsobené vnitřními paratity.....	108

14.1.2.2. Choroby srstnaté zvěře způsobované vnějšími parazity	110
14.1.3. Nakažlivé nemoci pernaté zvěře	111
14.1.4. Parazitární onemocnění pernaté zvěře	112
14.1.4.1. Vnitřní parazitární onemocnění.....	112
14.1.4.2. Vnější paraziti pernaté zvěře.....	113
15. Závěr	115
Doporučená literatura	115
<u>PŘÍLOHY</u>	
Tabulky	119
Průkazy, zkoušky, výstavy, hodnocení loveckých psů	142

UČEBNÍ TEXTY

1. Právní předpisy EU a mezinárodní úmluvy týkající se myslivosti

1.1. Právní předpisy Evropské unie týkající se myslivosti

Základní

Nařízení Rady č. 91/3254/EHS, zakazující ve společenství používání nášlapných pastí a dovoz kožešin a výrobků z určitých druhů živočichů pocházejících ze zemí, kde jsou k odchytu používány nášlapné pasti nebo jiné způsoby, které nejsou v souladu s mezinárodními humánními standardy chytání zvířat do pastí.

Nařízení Rady č. 91/3254/EHS – Implementační plán pro ČR.

Nařízení Rady č. 97/338/EHS – o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

Směrnice Rady č. 79/409/EHS – o ochraně volně žijících ptáků.

Směrnice Rady č. 92/43/EHS – o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Související

Nařízení Rady č. 852/2004/EHS – o hygieně potravin, a nařízení Rady č. 853/2004/EHS, kterým se stanoví specifické hygienické předpisy pro potraviny živočišného původu.

Oprava nařízení Rady č. 853/2004/EHS ze dne 25. 6. 2004, kterým se stanoví specifické hygienické předpisy pro potraviny živočišného původu.

Nařízení Rady č. 854/2004/EHS, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě.

Oprava nařízení Rady č. 854/2004/EHS ze dne 29. 4. 2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě.

Směrnice Rady č. 85/73/EHS, 90/675/EHS, 91/496/EHS a 96/43/EHS – k veterinární problematice.

Směrnice Rady č. 64/433/EHS a 77/96/EHS – trichinelóza.

Směrnice Rady č. 91/477/EHS – o kontrole, nabývání a držení zbraní.

Směrnice Rady č. 92/2078/EHS – k rozvoji venkova a č. 99/1257/EHS – Agenda 2000.

1.2. Mezinárodní úmluvy týkající se myslivosti

Sdělení FMZV č. 396/1990 Sb. – Ramsarská úmluva z 2. 2. 1971 – o mokřadech – biotopech vodního ptactva.

Sdělení FMZV č. 159/1991 Sb. – Pařížská úmluva ze 16. 11. 1972 – o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Sdělení FMZV č. 572/1992 Sb. – Washingtonská úmluva z 3. 3. 1973 – o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin.

Sdělení MZV č. 127/1994 Sb. – Bonnská úmluva z 23. 6. 1979 – o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů.

Sdělení MZV č. 134/1999 Sb. – Rio de Janeirská úmluva z 5. 6. 1992 – o biologické rozmanitosti.

Sdělení MZV č. 107/2001 Sb. m. s. – Bernská úmluva z 19. 9. 1979 – o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť.

Sdělení MZV č. 46/2002 Sb. m. s. – Evropská úmluva ze 5. 7. 1999 – o kontrole nabývání a držení střelných zbraní jednotlivými osobami.

Otázky

1. Jaké máme základní právní předpisy EU týkající se myslivosti?
2. Jaké máme související právní předpisy EU týkající se myslivosti?
3. Vyjmenuj 3 mezinárodní úmluvy týkající se myslivosti.
4. Čeho se týká Pařížská úmluva?
5. Čeho se týká Washingtonská úmluva?
6. Čeho se týká Bonnská úmluva?
7. Čeho se týká Rio de Janeirská úmluva?
8. Čeho se týká Bernská úmluva?
9. Čeho se týká Evropská úmluva?
10. Čeho se týká Ramsarská úmluva?

2. Zajištění a vedení společných lovů

2.1. Organizace společných lovů

Sebevětší výřad neuspokojí účastníky honu tak, jako dobrá organizace honu. Česká myslivost je touto příkladnou organizací světoznámá, a proto je i do budoucna třeba ji stále zlepšovat.

Příprava honu spočívá především ve včasném návrhu jednotlivých honů v honitbě. Honitba se rozděluje na hony a na tzv. komoru, která nebude lovena a jejíž výměra má činit 1/5 až 1/4 celkové honební plochy honitby. Komora má být přibližně uprostřed honitby, má být dobře zazvěřena, aby se zdravá zvěř po skončené lovecké sezóně opět natáhla do více méně vystřílených částí honitby. Zbývající část honitby se vhodně rozděluje do jednotlivých honů, jejichž velikost se řídí druhem lovené zvěře, terénem, krytem, počtem střelců a honců a také časovými možnostmi. Hon musí být organizován tak, aby začátek nebyl příliš brzy, konec zase příliš pozdě, aby zbyl čas na poslední přestávku, aby se nepřetížili ani střelci ani honci, ani lovečtí psi. Po tomto vymezení honu se naplňují data konání jednotlivých honů a na předepsaném formuláři se včas nahlásí ke schválení na okresní úřad.

Vlastní organizací honu bývá pověřen myslivecký hospodář. Ten se stává vedoucím honu. Zpravidla určí dva závodčí střeleckých řad a vedoucího honu, případně myslivce zodpovědné za výřad. S těmi projde předem celou plochu plánovaného honu, vybere vhodná místa na zahájení honu, rozděluje hon na leče, určí způsob lovu v jednotlivých lečích, rozhodne o zavádění střelců a honců, o místech výloží, polední přestávky a výřadů. V honitbách se stálým počtem střelců se označují i stanoviště těchto střelců stálými nebo dočasnými značkami s čísly a někdy se pro ně staví i záštity nebo zástěny. Po tomto rozdělení lečí se doporučuje zhotovit pro účastníky honu mapky, v nichž jsou zásadní údaje o honu zakresleny.

Pozvání na hon se týká střelců, honců a také lovecky upotřebitelných psů. K pozvání střelci slouží pozvánka, na níž je uvedeno jméno střelce, datum konání honu, hodina a místo srazu, druh lovené zvěře (pro správnou volbu velikosti broků), a předpokládaný počet nábojů (počítá se tak, že preliminář odstřelu se násobí 4, výsledek se dělí počtem střelců a k tomu se přidává zhruba 50 % na jistotu). Hodina ukončení honu se na poznámkách zpravidla neuvádí. Pozvánky se zasílají včas, aby se hosté mohli na hon připravit a nebo se omluvit. Platí při tom jedna ze zásad myslivecké slušnosti: „nemám-li pozvánku, pak na hon nejdu a dostanu-li pozvánku, pak se snažím přijít a nemohu-li, pak se včas omluvím“. Z toho též vyplývá, že pozvánka je nepřenosná. Pozvánka na hon nahrazuje v den honu povolenku k lovu.

Při zvaní honců je třeba si uvědomit, že to jsou strůjci úspěchu celého honu, a proto je třeba vybírat ty, kteří se v místě vyznají, kteří mají zkušenosti a kteří se podřídí příkazům vedoucího. Zkušené honce stavíme na místa, která jsou nepřehledná a orientačně obtížná.

Na každém honu musí být přítomen určitý počet lovecky upotřebitelných psů. Počítá se na první tři střelce jeden, na každých dalších i započatých 10 střelců opět jeden lovecky upotřebitelný pes. Na běžných honech majitelé psů také střílejí, na velkých honech procházejí se psy až v odhoněných lečích a tam zvěř dohledávají. Součástí přípravy honu je také zajištění řidiče či kočího a povozu pro odvoz zvěře, provázků na svazování zvěře, případně štítku, jestliže zvěř musí projít veterinární kontrolou. V tularemických oblastech je proto třeba zajistit i veterinární vyšetření zajíců ve vyhovujících prostorech. Do přípravy honu patří také organizace poslední leče (zajištění místnosti, pohoštění, organizace tradičního pasování na myslivce, mysliveckého soudu atd.).

Průběh honu bude takový, jak pečlivá byla předcházející příprava. Začátek je vlastně už na místě srazu, kam se mají všichni dostavit včas. Každý nově příchozí má obejít všechny přítomné myslivce a s kloboukem v levé ruce je pozdravit „Lovu zdar!“ a těm, které nezná, se představit. V tom případě platí, že i mladý myslivce přichází ke staršímu a nabízí mu k podání ruku, i když podle společenských pravidel je tomu naopak. Po přivítání myslivců mezi sebou následuje buď losování linek (červená –

modrá nebo sudá – lichá), nebo se střelci na vyzvání vedoucího honu postaví za sebe do dvou řad a každá řada pak tvoří jednu linku. Někdy mají závodčí střelce své linky rozdělené předem a pak pouze přečtou jejich jména.

Následuje zvláštní **zahájení honu**, při němž se obvykle staví střelci do dvou řad, proti nimž jsou v řadách honci a na kratší straně takto vzniklého obdélníku tak, aby měl střelce po levé ruce a honce po ruce pravé, se staví vedoucí honu. Proti němu uzavírají tento pomyslný obdélník trubači. Psovodi bývají většinou také střelci a stavějí se na levé křídlo střelců. První střelec v pravé řadě bývá zpravidla vedoucí činitel v honitbě (ředitel závodu, předseda mysliveckého sdružení apod.).

Jakmile je tento nástupní útvar uspořádán, dá vedoucí honu pokyn trubačům, aby zatroubili „všeobecné vítání“. Tradičně se používají Dykovy lovecké signály.

Při troubení všichni smeknou a stojí s pažemi volně u těla, jen střelci mají držet levou rukou pušku za hlavně. Po ukončení zahajovací fanfáry je možno si nasadit klobouky. Vedoucí honu se obrací k prvnímu ze střelců a podává mu hlášení – například: „Pane předsedo (řediteli atp.), na dnešním honu je přítomno 24 střelců, 20 honců a 6 lovecky upotřebitelných psů“. Poodstoupí, aby mohl vystoupit z řady jmenovaný vedoucí činitel, který krátce všechny přivítá a zakončí pozdravem „Lovu zdar!“. Všichni odpoví „Zdar!“ a slova se ujímá opět vedoucí honu, který v krátkosti seznámí účastníky honu s **organizačními pokyny**.

V prvé řadě seznamuje všechny s tím, co je povoleno na honu střílet (např. „Na dnešním honu se střílí zajíc, bažant kohout a všechna zákonem povolená škodlivá zvířata a šelmy.“).

V druhé řadě zopakuje základní bezpečnostní pravidla a upozorní zejména na nebezpečí vyplývající z neznámého terénu, z počasí a případné nezádně. Každý myslivec si musí totiž soustavně uvědomovat základní pravidla bezpečnosti zacházení se zbraní a podle nich se řídit. Proto není možno střílet (ale ani mířit) ve směru, kde se nachází a nebo kde by mohl být nějaký člověk. Musí se počítat s odraženými broky – zejména na zamrzlé zemi, od vody, od kamenů, od stromů, či od sloupku na vinicích apod. Není možno střílet na blízko letící kohouty a na zvířata na horizontě. Zásadně se nesmí střílet na nic, co dřív bezpečně nepoznáme. Platí staré pravidlo, že „i prázdná zbraň zabíjí“, a proto je třeba snít zacházet tak, jako by byla nabitá. Zásadně ji nabíjíme jen při lovu. Mezi lečemi musí být vybitá, stejně tak, jako když se zdolává terénní překážka (potok, žebřík, ohrada apod.). Základem spokojenosti účastníků honu je bezpečnost a tomu napomáhá i zákaz požívání alkoholických nápojů v průběhu honu. Konečně v třetí řadě uvede vedoucí honu zásadní organizační pokyny, v nichž sdělí všem, kolik je lečí, jak se budou hnát, případně některá upřesnění lovu v jednotlivých lečích atp. Oznámi jména závodčích první (modré, liché) a druhé (červené, sudé) linky a jméno vedoucího honců.

Vedoucí honu je povinen se přesvědčit, zda všichni přítomní střelci mají u sebe platný lovecký lístek, zbrojní průkaz, průkaz nesené zbraně a úhradu pojištění ze zákona (členové ČMMJ předloží členský průkaz). Potom dá pokyn trubačům, ti zatroubí fanfáru znamenající nástup honu za opětného smeknutí klobouků všech účastníků.

Potom se všichni rozejdou podle pokynů závodčích.

Vzhledem k tomu, že závodčí dále přímo odpovídají vedoucímu honu za průběh honu, je třeba bez meškání je následovat a řídit se jejich pokyny.

Střelci jsou závodčím rozstavováni podle předem dohodnutého principu na **stanovišti**. Určí-li závodčí střelci místo, popřeje mu současně „Lovu zdar!“, smekaje klobouk. Střelec také smekne klobouk a poděkuje a zůstává na určeném místě. Jakmile skupina se závodčím poodejde, střelec se rozhlédne a určí si možná místa bezpečné střelby, potom máváním kloboukem a nebo jiným vhodným tichým způsobem oznámí sousedním střelcům místo svého stanoviště, načež může nabít a v tichosti vyčkávat signálu znamenajícího začátek leče.

Po tomto signálu střelec buď klidně stojí a vyčkává, až na něj honci vytlačí zvířata (při nahánce apod.), nebo se pohybuje tak, aby dodržoval řadu se sousedy a současně i stejné vzdálenosti (při ploužení apod.). U některých způsobů lovu se troubí signál, znamenající, že střelci zůstanou stát a nesmí střílet do leče, kterou dále ženou honci. Jakmile je leč prohnána, troubí se signál znamenající konec leče.

Po tomto signálu už není dovoleno střílet (stejně tak, jako před signálem „Začátek leče“) a střelec se odebere směrem, který mu určil závodčí – při tom pomůže honcům donést zvěř na výlož.

Úspěch honu není však odvislý jen od dobré střelby myslivců, ale také od dobrého honění. Je možno říci, že na dobrém výřadu se podílejí honci téměř stejnou měrou jako střelci. **Práce honců** je při honu někdy dosti namáhavá. V lesích bývá špatný terén, mlaziny, sníh, na polích zase bláto, těžká zvěř atd. Vedoucí honců musí proto své lidi předem dobře poučit, vybrat si dva nejzkušenější honce, vysvětlit jim tvar a způsob honění leče a poslat je na křídla a nebo na taková místa, kde je zapotřebí znalců místních poměrů. Vedoucí honců sám zůstává uprostřed řady honců, aby je mohl povely dobře řídit. Často dělá vedoucího honců vedoucí honu (myslivecký hospodář) jako člověk nejlépe seznámený s honitbou, který si je dobře vědom významu práce honců. Povinností honců pak je zejména řídit se pokyny vedoucího honců, pokud možno neobcházet terénní překážky a hlavně udržovat se v řadě s ostatními honci (to je nepředbíhat ani nezůstávat pozadu) a udržovat příslušné rozestupy, které se řídí šířkou leče. Jestliže se leč zužuje, budou i rozestupy mezi honci menší, při rozšiřování leče tomu bude naopak. Znamená to, že každý honec musí udržovat neustálý styk s oběma sousedy, krajní honci (křídelní) pak jdou podle řady střelců. To není pouze otázka dobrého odhonění leče, ale také otázka bezpečnosti honců.

Odborná pravidla platící pro příklad, že honci tvoří samostatnou řadu platí i tehdy, jestliže honci jdou v řadě mezi střelci – při ploužení. V tom případě se honci vyrovnávají v řadě i se střelci a navíc musí sbírat střelenou zvěř a nést ji k výlož. Stane-li se, že zajíc či bažant spadne až za řadu, musí se řada zastavit a vyčkat, pokud se honec s nalezenou zvěří nevrátí a opět nezařadí. Pamatujme, že lépe hon zdržet o malou chvíli, či ho o jednu leč zkrátit, než si vyčítat případné zranění člověka nebo někdy třeba psa.

Výlož je povinen zajistit vedoucí honu po každé leči. Je to svým způsobem malý výřad a dodržují se při ní stejné zvyklosti. Donesená zvěř (zajíc se nosí za zadní běhy, bažant za hlavu) se pokládá do řad podle druhu zvěře vždy na pravý bok a výlož se nesmí překročit. Každý desátý kus zleva se z řady vytahuje hlavou výš pro snazší přehled. Po ukončení výlož se střelci odebírají k nástupu na další leč. U spočítané zvěře zůstává pověřený honec, který pomáhá zvěř vymáčkat, svázat, bažanti se váží po dvou hlavami k sobě, zajícům se svazují zadní běhy každému zvlášť, přičemž je možno i křížovat, to je provléci jeden zadní běh otvorem v druhém (proříznutím mezi šlachou a kostí nad patou) a navléci na ráhna a naložit na vůz. Vedoucí honu volí sled lečí tak, aby bylo možno na příhodném místě kolem poledne udělat přestávku na oběd. Po odtroubení konce leče vytroubí trubači polední přestávku, během ní každý pojí ze svých zásob (pokud není nachystaná společná přesnídávka – většinou alespoň s čajem). Odpočine si, popovídá s přáteli a na další troubení znamenající konec polední přestávky se všichni ukázněně odebírají za svými závodčími k nástupu do další leče.

Po závěrečné leči následuje **výřad**.

Výřad má svá pravidla, která je třeba trvale zachovávat. Všechna střelená zvěř se soustředí na příhodné místo – nejlépe loučku vhodné velikosti apod. – a tam se klade podle pravidla, že nejdříve je v řadě zvěř spárkatá, nyní pouze divočák, samčí a samičí, potom zvěř drobná, srstnatá, následuje drobná pernatá a konečně šelmy a dravci. Při honech na drobnou zvěř bývají pro svou vzácnost šelmy a dravci kladení někdy i před zvěř užitkovou.

Zvěř se na výřadu ukládá tak jako na výlož: ukládá se na pravý bok, každý desátý kus se povytahuje výrazně z řady hlavou ven. Zvěř na výřadu se nepřekračuje.

Následuje konec honu, při němž se účastníci honu seřadí stejně tak jako při zahájení. V hlavách zvěře na výřadu stojí střelci a honci stojí proti nim. Na pokyn vedoucího honu, stojícího vlastně před běhy vyložené zvěře, začnou trubači stojící proti němu (tedy na hřbety vyložené zvěře) troubit konec honu.

Při tomto troubení se všichni účastníci honu chovají tak jako při zahájení, tj. smeknou a dávají poslední poctu ulovené zvěři. Potom se vedoucí honu obrátí k prvnímu ze stojících střelců a podává hlášení (např.: „Pane předsedo (řediteli), na dnešním honu se ulovilo 15 zajíců, 10 kohoutů, 2 lišky,

1 kuna lesní a 2 kuny skalní.“). Poodstoupí a jmenovaný vystoupí z řady, poděkuje všem za jejich spolupráci na honu, za dobrou organizaci i za bezpečnost a většinou zve přítomné na „poslední leč“. Svůj projev ukončí pozdravem „Lovu zdar!“, načež všichni přítomní odpoví „Zdar!“, trubači odtroubí na pokyn vedoucího honu závěrečné „halali“ a vlastní hon končí.

Honci pomohou naložit zvěř na vůz, aby mohla být odvezena do skladu a později vydána zájemcům. Někde se zvěř prodává ihned z výřadu. V tularemických oblastech musí však být zvěř zaječí dříve prohlédnuta příslušným veterinářem. Pak se stává, v zájmu zrychlení prodeje atp., že zajíci jsou již v průběhu honu uloženi na nějaké vhodné místo, kde je veterinář podrobí zkoušce a mají-li tularemii nebo brucelózu, okamžitě se vyřazují z prodeje. Zdraví zajíci se pak mohou prodat účastníkům honu. Tito zajíci se proto někdy nedostávají na výřad, přičemž však vždy musí být na výloží. Také zvěř černou není možné hned po naháňce rozdělit, je třeba vyčkat vyjádření obvodního veterináře, zda zvěř nemá trichinelózu.

Téměř všechny hony nebo alespoň větší hony bývají zakončeny tzv. **poslední lečí**. Někde u toho bývá dokonce i hudba a tanec, přičemž se však myslivci obvykle nepřevlékají a přicházejí posedět v šatech, v nichž byli na honě. Jejich povinností je však bezpečné uložení zbraně, aby ji nemohlo být zneužito. Při poslední leči myslivci obvykle v družné zábavě vyprávějí své lovecké historky, které časem a častým vyprávěním dostávají nové barvy, až se nakonec nepozorovaně prostupují s mysliveckou latinou, což je jazyk doposud živý a užívaný hojně nejen mezi myslivci... Při posledních lečích zasedají obvykle také myslivecké soudy v čele s předsedou, žalobcem a obhájcem, které přispívají k zábavě všech účastníků honu. Pouze však tehdy, když se lov skutečně šťastně skončil a když jsou souzeny jen případy drobných prohřešků proti mysliveckým zvyklostem.

Za **bezpečnost na honě** zodpovídá sice vedoucí honu, ale její zachování je povinností každého účastníka honu. O bezpečnosti v pravidlech hovoří vedoucí honu při zahájení, každý účastník je povinen je znát, přesto se stává, že dochází k případům neštěstí, která jsou zcela zbytečná. V takovém případě je nutno hon okamžitě zastavit, zavolat k místu neštěstí vedoucího honu, který uvědomí Policii ČR, a zůstat na místě. Vedoucí honu totiž musí nakreslit plánek neštěstí, místo každého střelce a zúčastněné osoby, zajistit jejich zbraně i náboje, předtím ovšem zajistit veškerou pomoc pro postiženého. Z tohoto důvodu je možno doporučit, aby na každém větším honu byl přítomen lékař, s nímž máme domluvu, že bude mít s sebou nezbytnou lékárničku. Pokud tomu tak není, musí každý vedoucí honu znát základní pravidla první pomoci.

Chceme-li však, aby naše hony byly skutečně společenskou událostí, musíme se právě těch zbytečných nepředložeností v zacházení se zbraněmi vystríhat, dodržovat všechna známá bezpečnostní pravidla, pokyny vedoucího honu či závodčího a zejména musíme stále ukázněvat sebe, abychom odstranili případný „hlad po ráně“ a s tím související střelení na velké – nemyslivecké vzdálenosti, ustřelování zvěře sousedům atp. Pamatujme, že správný myslivec je ten, který se nevnučuje na lov, který dá přednost v ráně staršímu myslivci či hostovi, nevynáší své střelecké umění před méně zkušenými a který vždy bez námitek uposlechne rozhodnutí vedoucího honu, komu případná sporná zvěř patří. Většinou přitom platí známé heslo „první kule, poslední brok“, přičemž ovšem se jedná o smrtelné rány a nikoliv o pouhá škrábnutí apod. Správný myslivec také dodržuje všechny základní myslivecké zvyklosti a tradice, kterých je nejvíce právě při společných honech. Právě ony činí totiž naši myslivost tak přitažlivou a krásnou. Pamatujme však, že bez dobré organizace není dobrého honu.

2.2. Naháňka se slíděním

Hony mají zvláštní místo v historii lovu. Největší své rozšíření a slávu zaznamenaly v době feudalismu. V posledním desetiletí se objevuje v Německu nový typ společného lovu zvaný naháňka se slíděním (Bewegungstjagd). Na velké ploše může být splněn především s jednotlivě lovicími psy (honiči) v jednom nebo ve dvou termínech velký podíl plánovaného odstřelu spárkaté zvěře. Cílem je zdravý les se zdravou zvěří, minimální škody jak v lese, tak na polích a dobrý poměr pohlaví a sociální skladba spárkaté zvěře. Díky osamoceným způsobům lovu se stala zvěř, která dříve byla aktivní ve dne, noční zvěří. Žije v neustálém stresu. Není výjimkou, že na ulovení jednoho kusu na čekané potřebujeme v průměru u jelení zvěře 2 až 3 vycházky, u srnčí od 1 do 8 a u černé od 3 do 21 vycházek. Potřebujeme-li ulovit v průměrné honitbě 2 kusy jelení zvěře a 30 kusů srnčí, musíme absolvovat 200 vycházek. Kdo si to může dnes dovolit? Navíc neustálý lovecký tlak uvádí zvěř do stresu a škody v lese neúměrně rostou. Společné akce – hony – nabízejí řešení. Současné způsoby honů jsou:

Naháňka – střelci jsou závodčím rozestavěni na střelecká stanoviště kolem leče, většinou po cestách a lesních průsecích. Značná část střelců na sebe vzájemně vidí. Honci a psovodi se psy, jdoucí v jedné řadě, protlačují leč směrem na střelce a postupují s větrem v zádech. V leči se také střílí a dostréluje. Během dne se vystřídá několik lečí, střelci vždy zaujímají nová stanoviště. Tento způsob lovu je nebezpečný a stresující pro všechny zúčastněné. Není zpravidla čas na dosledy a kontrolu nástřelů. Psi většinou proženou také další připravenou leč.

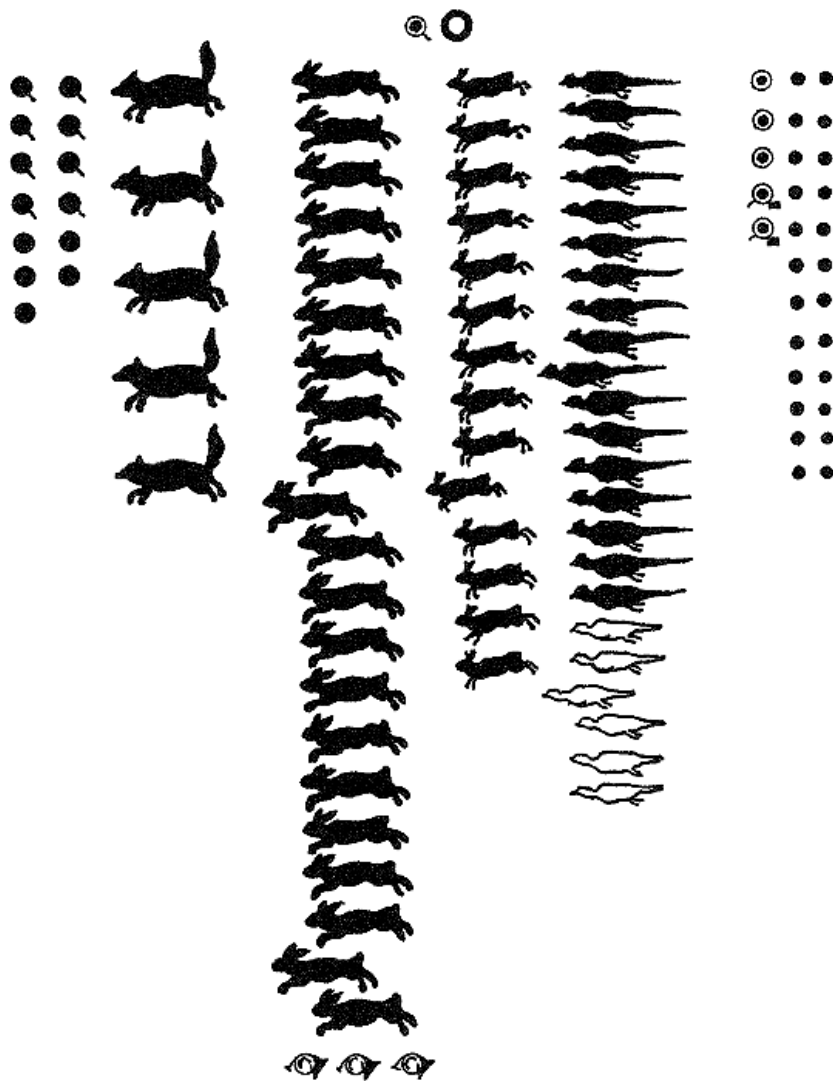
Natláčka – dva až pět střelců stojí poblíž ochozů zvěře a honci (psovodi) na ně natlačují zvěř. Postupují s větrem v zádech. Psovodi mívají psy na řemenu a předpokládá se, že zvěř bude po ochozech natlačena na střelce. Tento způsob je dobrý v jeleních honitbách – jelení zvěř dodržuje ochoz. Ostatní zvěř ochozy pravidelně nedodržuje.

Naháňka se slíděním (Bewegungstjagd) – střelci jsou rozestavěni na předem vybraných stanovištích v honitbě a jejich počet prakticky není omezen. Výhodné je vybudovat nízké lovecké posedy, umístěné poblíž ochozů zvěře, především však na přehledných místech. Jen tam je možné při dostatku času bezpečně posoudit zvěř a dobře umístit ránu. Honci a psovodi se psy v malých skupinkách nebo jednotlivě podle předem připraveného plánu procházejí lečí. Tím uvedou zvěř do pohybu. Plocha leče, na níž se tento způsob lovu provádí, je různě veliká, obvykle 500 až 900 ha. Počet honců a psovodů závisí na množství krytů (houštin, mlazin, oplocenek). Předpokládá se jeden pes na 5 ha krytu. Základním a hlavním cílem tohoto způsobu lovu je úprava početního stavu zvěře za současného zmenšení loveckého tlaku podle hesla „velký výřad v krátkém časovém úseku“. Celá akce vyžaduje dokonalou přípravu, pečlivou organizaci a také určité finanční prostředky.

Je-li na honě 25 a více střelců a na výřadu méně než 5 kusů, vinou je špatná organizace, nesprávný výběr honců, psovodů a psů.

Co je třeba udělat pro zdárný úspěch honu, jímž je minimální průměr 0,5 kusu ulovené zvěře na střelce, uvádím dále.

2.3. Výřad

- Vedoucí honu
- Střelecký host
- ◎ Personál
- ◉ Myslivecký hospodář
- ♫ Trubač
- ◉ Vůdce psa
- Honec

Otázky

1. Příprava honu.
2. Pozvání na hon.
3. Průběh honu.
4. Zahájení honu.
5. Výlož.
6. Výřad.
7. Bezpečnost na honu.
8. Poslední leč.
9. Naháňka.
10. Nátlačka.

3. Myslivecká ekologie a etologie

3.1. Ekologické základy chovu zvěře

Na vznik života na planetě Zemi nejsou stále ještě ujednoceny vědecké názory. Předpokládá se však, že před třemi až čtyřmi miliardami let neměla Země ochrannou atmosféru a její povrch byl vystaven různým vnějším vlivům (teplotním, tlakovým, energetickým), které umožňovaly vznik prvních chemických reakcí a sloučenin z prvků tvořících naši Zemi.

Kenozoikum

Čtvrtohory

- *Holocén* – posledních 10 tisíc let – ledová pokrývka taje, hladina moří stoupá, budují se města.
- *Pleistocén* – před 1,8 milionů let – doba ledová, vymírají mastodonti, objevuje se člověk.

Třetihory

- *Pliocén* – před 5 miliony let na souši vládnu suchozemští masožravci.
- *Miocén* – před 26 miliony let začíná výzdvih skalnatých hor, objevuje se opočlověk.
- *Oligocén* – před 37 miliony let, výzdvih Alp a Himalájí, objevují se mastodonti a opice.
- *Eocén* – před 53 miliony let vznikají travnaté porosty, objevují se koně.
- *Paleocén* – před 65 miliony let vznikají různé druhy savců.

Mezozoikum

- *Křída* – před 143 miliony let vymírají veleještěři, vznikají kvetoucí rostliny.
- *Jura* – před 212 miliony let převládají veleještěři, objevují se ptáci, daří se jehličnanům.
- *Trias* – před 246 miliony let prudce se vyvíjejí plazi, objevují se první plazi.

Svrchní Paleozoikum

- *Perm* – před 289 miliony let se objevuje hmyz, vymírají trilobiti.
- *Karbon* – před 367 miliony let se zvedá Apalačské pohoří, objevují se plazi.
- *Devon* – před 416 miliony let se hodně vyskytují žraloci a další velké ryby, šíří se vegetace.

Spodní paleozoikum

- *Silur* – před 446 miliony let rostliny vystupují na souš, daří se opancéřovaným hlavonožcům.
- *Ordovik* – před 508 miliony let se objevují primitivní ryby a korál, člení se mořští bezobratlí.
- *Kambrium* – před 575 miliony let moře pokrývá větší část Severní Ameriky, běžně se vyskytují trilobiti.

Proterozoikum

- *Prekambrium* – před 4 až 6 miliardami let se utváří zemská kůra, objevují se primitivní rostliny a živočichové.

K základním stavebním prvkům živé hmoty náleží tzv. biogenní makroelementy kyslík (O), uhlík (C), vodík (H), dusík (N), síra (S), sodík (Na), draslík (K), vápník (Ca), fosfor (P), chlor (Cl), železo (Fe), hořčík (Mg) a jód (I). Ke stopovým mikroelementům pak náleží zejména kobalt (Co), mangan (Mn), měď (Cu), zinek (Zn), hliník (Al), bróm (Br), arzén (As) a fluor (F), dále nikl (Ni), křemík (Si), molybden (Mo), bor (B), selen (Se) a další.

Prvotními nejjednoduššími, ale současně nejvýznamnějšími anorganickými sloučeninami byly voda (H₂O), oxid uhličitý (CO₂), amoniak (NH₃), metan (CH₄) a další (H₂S, PH₃ aj.).

Z těchto sloučenin začaly v tehdejších extrémních podmínkách vznikat jednoduché molekuly organických sloučenin jako aminokyseliny, sacharidy, tuky, bílkoviny a nukleové kyseliny, které se po milionech let začaly shlukovat do koacervátních útvarů, z nichž přibližně po dvou miliardách let vznikaly prvotní buňky. Chemický (anorganický) proces vývoje života tak byl nadále nahrazován vývojem biologickým (organickým), v němž převažující roli mají prvky C, H, O a N. Chemické reakce však i nadále život a životní projevy podmiňují.

Základním znakem buňky a následně všech složitějších životních organizmů je jejich chemické složení sestávající především z bílkovin (asi 12 %), cukrů (asi 9 %), tuků (8 %) a nukleových kyselin (asi 3 %), zatímco zbytek je tvořen minerálními látkami (asi 3 %) a vodou (asi 65 %).

Základním projevem každé živé hmoty je potravní a fyziologický metabolismus, projevující se v přeměně látek a energie. Život buňky a následně každého živého organismu je vázán na rozmnožovací schopnosti a na individuální růst se současnou tvarovou funkcí, diferenciací do konečné podoby, přičemž ale všechny životní projevy jsou časově omezeny narozením (vznikem), růstem, stárnutím a smrtí. Každý živý organizmus sice projevuje určitou vnitřní geneticky podmíněnou stabilitu, ale současně reaguje na vnější podněty (dráždivost, pohyb), jimž je také schopen se časem přizpůsobovat, což je základem proměnlivosti na Zemi.

Životní prostředí tedy od samého počátku zásadním způsobem ovlivňuje život organizmů. Jejich jedinečnost a celkovost je tudíž podmíněna působením činitelů vnitřních a vnějších. První jsou specifické pro každého jedince, druh či populaci a jejich projevem jsou odlišnosti, např. morfologická, fyziologická, genetická či etologická. Mezi druhé náleží např. vlivy fyziogeografické, klimatické, potravní či další.

Vztahy mezi organizmy a jejich životním prostředím jsou od samých počátků velice složité a mnohdy nepřehledné, neboť obvykle nepůsobí odděleně, ale systémově. Hledáním mnohdy řetězových příčin a následků dějů v živé přírodě se zabývá **ekologie**.

Je zřejmé, že bez základních znalostí ekologických vztahů a biologických potřeb zvěře není možné zvěř zodpovědně chovat a do hloubky propracovávat mysliveckou péči o zvěř.

O biologii, morfologii, fyziologii a všech dalších životních projevech zvěře nás informuje obecná a speciální **zoologie**.

Ekologické zákonitosti se vyvíjely od samého počátku vzniku života na Zemi. Mnohé jsou obecně platné, ale obvykle musí být posuzovány v konkrétních podmínkách globálních či místních.

Vrátíme-li se do historie vývoje naší planety Země, pochopili jsme, že základním prostředím pro vznik života byla voda.

První živé organizmy, bakterie a řasy, se na naší planetě objevily asi před 2 miliardami let. Dýcháním uvolňovaly kyslík, a tak se postupně vytvořila kolem Země ochranná vrstva atmosféry umožňující další vznik života.

Pro život byli významní tím, že na jednotlivých kontinentech se vyvíjely jiné druhy živočichů, o nichž pojednává **zoogeografie** rozlišující 6 oblastí.

Pro oblast peleartickou (Evropa, Asie až Tibet) je typickým druhem jelen (*Cervus elaphus*) a liška (*Vulpes vulpes*).

Pro oblast nearktickou (Severní Amerika) je typický vidloroh (*Antilocapra americana*) a bobruška (*Aplodontia rufa*).

Pro oblast neotropickou (střední a Jižní Amerika) jsou typičtí představitelé vačice vlnatá (*Caluromis lanatus*), jaguár (*Panthera onca*).

Pro oblast etiopskou (Afrika) jsou typické gorila (*Gorilla gorilla*), žirafa (*Giraffa camelopardalis*).

Pro oblast australskou (Australie, Nový Zéland, Nová Guinea) jsou to vačnatci, např. klokan rudý (*Macropus giganteus*), a ďábel medvědovitý (*Sarcophilus harrisii*).

Pro oblast orientální (Indie a jihovýchodní Asie) je to orangutan (*Pongo pigmaeus*).

Formy života v těchto zoogeografických oblastech se vyvíjely sice ze společných předků, ale dlouhodobě samostatně, i když shodně vyplňovaly všechny pro život příhodné niky. Byly modelovány především podnebím ovlivňovaným zejména sluneční energií (světlem, teplem), které ubývá od pásma rovníkového přes pásma tropická, subtropická, mírná až po pásma polární. Teploty ovšem klesají i se stoupající nadmořskou výškou a jsou ovlivňovány rychlostí či vytrvalostí větrů a s tím spojenými srážkami.

Členění zemské přírody na uvedené biomy je samozřejmě příliš hrubé, neboť nemůže postihnout všechny vlivy, které na živé organizmy působí. Např. v horském biomu lze nalézt od úpatí až po vrcholy téměř všechny biomy další. Nad hranicí sněhu, která je třeba v Himaláji ve 4 500 m n. m., jsou životní podmínky odpovídající arktické či alpínské tundře.

Proto se uvnitř biomů často vylišují specifické přírodní útvary nižšího rozsahu, jako jsou zejména:

- **řeky** se sladkovodními rybami, vydrami a dalšími živočichy,
- **rybníky a jezera** opět s rybami, kachnami, bobry atd.,
- **sladkovodní mokřady**, v nichž žijí např. kapybary, buvoli, vodoušky, ondatry, norci atd.,
- **slaniska** v mělkých říčních přímořských deltách s mnoha druhy ptáků,
- **pobřeží** v přílivových vlnách moří s množstvím měkkýšů,
- **oceány** se slanovodními rybami včetně savců (velryb, delfínů atd.),
- **zemědělská krajina** oživená myšovitými hlodavci, také zajíci či koroptvemi,
- **lidská sídla**, v nichž se vyskytují např. potkani, veverky, lišky, kuny či poštolky.

Vždy je však nutno chápat, že životní prostředí ovlivňuje každého živočicha bezprostředně tím, že mu umožňuje naplňování jeho základních životních potřeb, především potravních, krytových a klimatických a také dalších potřeb navázaných.

Mimo těchto životních „mikropodmínek“ existují od prvopočátku neodmyslitelné „makropodmínky“, bez nichž si život na naší planetě Zemi vůbec nelze představit. Atmosféra tvoří přirozený ochranný obal Země. Základní podmínkou života na Zemi je přízemní vrstva atmosféry sahající do výše 8 – 12 km nad povrch Země tvořená ze 4/5 dusíkem a z 1/5 kyslíkem (a pouze z 1 % dalšími prvky, především uhlíkem a vodíkem, které jsou základem mnoha chemických reakcí (především dýchání).

Stratosféra nad biosférou sahá do výše 80 km a díky zvýšenému obsahu ozónu (ozonosféra) chrání živé organismy před nebezpečným radioaktivním, ultrafialovým či dalším nebezpečným zářením.

Ionosféra nad stratosférou existuje ve výši 80 – 800 km (a nad ní je rozeznávána ještě ekofséra) a tvoří ji elektricky vodivé vrstvy ovlivňované slunečním zářením. Životně nezbytnou ozonosféru narušuje provoz proudových letadel a také používání freonů.

Voda a půda jsou prapodmínkami života na Zemi. Vždyť pouze k vytvoření jednoho kila živé hmoty v sušině je nezbytné 400 – 500 l vody. Naším ukolem je proto udržet dostatek vody ve všech životních podmínkách, omezovat nejen ztráty, nýbrž i odtok vod, zamezovat znečišťování vodních zásob a nadměrné spotřebě vody.

Půda je výsledkem činnosti půdotvorných činitelů (matečné horniny, klimatu, půdní flóry a fauny) a zásadním způsobem ovlivňuje život na ni navázaných rostlinných a živočišných společenstev. Vrstva půdy vysoká 1 cm se vytvoří zvětráním podloží za 30 – 70 let. Vrstva životodárné ornice vysoká 1 cm se vytvoří za přispění mikroorganismů za 200 – 500 let.

K abiotickým činitelům ovlivňujícím životní prostředí živočichů nepochybně náleží především mimozemské záření, které je součástí energie vyzařované trvale sluncem. Toto záření není konstantní, ale kolísá v časové periodě přibližně 11 let, což je právě období, v němž se dříve prokazatelně snižovaly stavy (a odstřely) zaječí zvěře. Cyklické změny slunečního záření ovlivňují na Zemi i změny klimatické. Radioaktivnímu záření (do 3 mm) se přičítá vznik mutačních změn (kvalitativních přeskoků živých organismů do nových podob či poloh). Ultrafialové záření (3 – 400 m n. m.) působí zpočátku červenaní pokožky u lidí, ve vyšších dávkách může být i životu nebezpečné (proto se snažíme, aby krmelce, u nichž se shlukuje zvěř, byly na slunci, jehož záření ničí choroboplodné zárodky). Viditelné záření (360 – 760 m n. m.) se podílí na celkovém záření necelými 50 % a je pro život nejdůležitější, neboť je zdrojem zejména světla, ale také tepla. Infračervené (400 – 760 m n. m.) je obsaženo v celkovém záření asi 50 % a je hlavním zdrojem tepla.

Hlavním zdrojem tepla je opět slunce a také tento klimatický činitel je základním předpokladem života na Zemi. Živé organizmy mohou existovat při teplotách velice nízkých či vysokých, ale udává se, že životní optimum vnějších teplot je mezi 0 a 45 °C. Vnitřní teploty živočichů mohou být ovlivňovány teplotami vnějšími (u studenokrevných ryb, obojživelníků a plazů), zatímco teplotokrevní živočichové mají vlastní tělesnou termoregulaci, která jejich vnitřní teplotu udržuje na poměrně stále výši (u ptáků obvykle asi 39 – 42 °C, u savců asi 37 – 40 °C). Vůči chladu chrání živočichy také tělesná izolace z peří, srsti či podkožního tuku. Podle Glogerova pravidla jsou živočichové v teplejších a vlhčích oblastech tmavší než jejich příbuzní z oblastí chladných a suchých.

Obecně lze konstatovat, že v našich poměrech nejsou pro zvěř smrtelné ani teploty vysoké ani nízké – daleko nebezpečnější je prudké střídání teplot.

Vnitřní voda je obsažena v těle každého živočicha a je základem všech tělních tekutin a prostředím pro výměnu látek (přenos živin, farmentů, hormonů atp.). Mladý organizmus obsahuje vody více (novorozenec až 72,5 %), starý méně (stařec 66 %). Ptáci a savci vodu pijí, ale získávají ji i z dužnaté potravy. Voda z těla ubývá nejčastěji močením (savci), trusem (ptáci), dýcháním či pocením. Velká ztráta vody (15 – 20 %) může vést k úmrtí živočicha, kterému přitom nevádí ztráta veškerého tělesného tuku a až poloviny bílkovin. Velbloudi a ovce mohou ztratit bez újmy na zdraví až 1/3 vody pokud ji potom rychle doplní (velbloud vypije až 135 l vody za 10 minut). Vzdušná vlhkost nepřímo úměrná teplotě vzduchu má ovšem významný vliv zejména při líhnutí kuřátek, kdy musíme v líhních koncem inkubační doby vlhkost dokonce uměle zvyšovat, abychom napodobili přírodní podmínky. Voda v podobě srážek zvěři obvykle nevádí, není-li provázena neúměrným chladem. Je to opět problém kuřátek, kterým vlhko a chladno vyloženě vadí, nenajdou-li jiný zdroj sucha a tepla (matku-kvočnu či kvočnu umělou-elektrickou). Větší množství vodních srážek může ovšem způsobit záplavy a ty pak vyplavení hnízd nebo dokonce utonutí zvěře. K tomu dochází jen zřídka – naposledy při záplavách v roce 1997. Záplavy bývají provázeny přemnožením komárů, kteří jsou schopni napadat zvěř (zejména mají-li jeleni či daňci paroží v lýči) a přivádět ji tak k zoufalství. Holá zvěř se ukrývá před komáří kalamitou do tůní, kde se jí mohou zchládit mléčné žlázy, a tím dochází k následným úhynům v té době kojených mláďat.

Voda v honitbě je ovšem živel nejen životně nezbytný, ale navíc i esteticky vysoce účinný. Teprve voda honitbu oživuje. Nemusí to být rybníky či řeky, stačí potůčky a někdy pouhá kaliště nezbytná pro jeleny a divočáky. V okolí vodních zdrojů bývá rozmanitější potrava rostlinná a živočišná, která přitahuje zvěř a ta zase zpestřuje život v honitbách.

Bouřky a krupobití zvěř obvykle dokáže předvídat a včas se ukrýt. Problém vzniká u kuřátek, jimž se potom nalepí na stojáčky bláto, které jim znemožní pohyb a únik do bezpečí.

Sněhové srážky zvěři také příliš nevdají, není-li jich příliš mnoho. Vysoký sníh nedovolí býložravcům proniknout až k zemi a prohrabat se k potravě a navíc jim znesnadňuje pohyb, čímž se zvyšuje výdej potřebné tepelné energie. Vysoký sypký sníh (nad 40 cm) neumožní ptákům se odrazit od země a vzlétnout, takže se stávají snadnou kořistí šelem a dravců.

Daleko nejhorší pak je, když sníh roztaje, následně zmrzne a pak utvoří na zemi ledovou krustu, která nejen zamezí přístup zvěře k potravě, ale navíc ji zraňuje při chůzi či úprku běhy, čímž se zvěř přinejmenším značně oslabí.

Kombinace vlhka a chladu je zvěři vždy nebezpečná, zejména ale tehdy, přichází-li najednou a znenadání.

Tlak vzduchu zvěř obvykle příliš neovlivňuje. Na jeho kolísání je však nepochybně citlivá, takže včas reaguje a lze podle jejího chování předpovídat změnu počasí.

Vítr má na život zvěře vliv zcela zásadní, neboť zvěři profukuje tělesný pokryv (srst, peří), který jinak působí jako dokonalá izolace (není-li ovšem navíc promáčená), a tím se její organismus podchlazuje. Zvěř se proto většinou obrací hlavou proti větru, který jí potom srst či peří víceméně uhlazuje. Navíc savci takto lépe přijímají pachy varující je před případným nebezpečím. Také hluk je v mírném větru lépe slyšitelný. Přesto zvěř obvykle vyhledává závětří a také bezpečí houštin, blíží-li se poryvy větru silnější. Nad 4 stupně Beaufortovy stupnice síly větru se už se zvěří na přehledných místech téměř nesetkáme, čímž se potvrzuje staré myslivecké pravidlo „kde loví vítr, tam neloví myslivec“.

Příroda jako celek je životním prostředím mnoha rostlinných i živočišných organismů. Od samého prvopočátku své existence ji začal svou činností ovlivňovat především člověk.

Tlak člověka na přírodu se zvyšoval zejména:

- s růstem populační hustoty lidstva,
- s osídlováním klimaticky životu méně příznivých oblastí,
- s úbytkem zvěře jako potravního zdroje,
- s přechodem na stále intenzivnější zemědělskou výrobu,
- s rozvojem průmyslové činnosti,
- s nárůstem volného času.

V současné době se odhaduje, že asi jedna třetina naší planety Země je ještě v původním přirozeném stavu s odpovídajícím množstvím rostlinných i živočišných druhů. Tuto rozlohu je nutno co nejpřísněji chránit a rozšiřovat ji prostřednictvím biosferických rezervací, národních parků, CHKO apod.

Hlavním úkolem všech lidí, ale zejména aktivních myslivců a ochránců přírody je naučit se globálně myslet a lokálně jednat. Ekologizovat naše stávající ekonomické myšlení a zásadně změnit názor na hodnotu živých organismů v přírodě, která je kumulativní, nesnadno postižitelná, nenahraditelná, a proto také ekonomicky jen obtížně vyjádřitelná.

Přitom v přírodním dění stále platí, že vše souvisí se vším a nic nevzniká bez příčiny (či zadarmo). Jisté je, že živá příroda nezanikne a bude-li ji člověk bránit, tak si také sama všechny své problémy vyřeší.

Vyřešila to dávno tím, že se jednotlivé druhy živočichů (i rostlin) v průběhu jejich fylogenetického vývoje dokonale přizpůsobily všem podmínkám životního prostředí, v nichž žijí. Právě tato adaptační schopnost způsobila v průběhu evolučního vývoje změny genetické, morfologické, fyziologické či etologické. Ovlivnila i chování živočichů uvnitř druhů a následně i vztahy mezidruhové.

Vnitrodruhové vztahy živočichů (zvěře) jsou obvykle neutrální až kladné, což závisí především na populační hustotě zvěře, na poměru pohlaví v populaci a konečně na věkovém rozvrstvení populace.

Populace je soubor jedinců téhož druhu na určité plošné jednotce (např. v honitbě).

Populační hustota je počet jedinců téhož druhu na určité plošné jednotce (např. v honitbě, ale relativně ji lze uvádět například na 100 nebo na 1 000 ha apod.).

Optimální populační hustota je taková, kdy všichni jedinci nalézají v obývaném prostoru dostatek potravních, úkrytových a klidových příležitostí ke svému zdárnému vývoji (zejména růstu a rozmno-

žování). Z genetických hledisek je předpokladem zdárného rozvoje populace 60 jedinců, kteří zajišťují, že nedojde k nežádoucí příbuzenské plemenitbě.

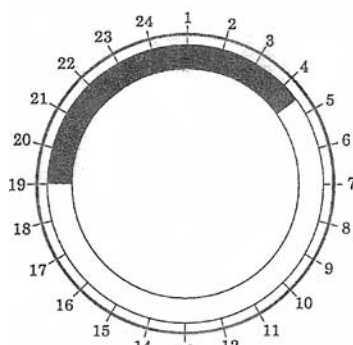
Minimální populační hustota ještě zaručuje možnost rozmnožování druhů, který však nevyužívá v dostatečné míře životní prostor (honitba je nedozvěřena).

Pod hranicí minimální populační hustoty zvěře se už jedinci opačného pohlaví nalézají jen s obtížemi a dochází dokonce i k příbuzenské plemenitbě se všemi negativními důsledky (špatné rozmnožovací schopnosti, oslabování populace, náchylnost k chorobám aj.).

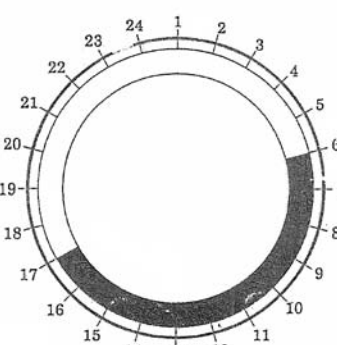
Výsledkem je zprvu stagnace a následně i vymírání populace, což můžeme v současné době pozorovat např. u tetřevů, tetřívků či koroptví.

Maximální populační hustota zvěři ještě zaručuje plnění jejich životních funkcí, ale už se začínají projevovat známky konkurence, nejdříve potravní, následně i pohlavní (souboje samců v době rozmnožování), které se mohou ještě zhoršovat při případném zvyšování populační hustoty zvěře nad únosnou míru.

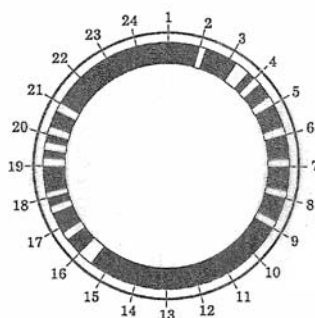
Denní aktivita bažanta, králíka a srnce ve vegetačním období

Bažant aktivita: 4.30–19.00

Králík aktivita: 17.00–6.00

Srnc	
aktivita:	2.00–2.15 15.30–16.00
	3.15–4.45 16.30–16.45
	4.00–4.15 17.30–17.45
	4.45–5.00 18.00–18.15
	5.45–6.00 19.00–19.15
	6.45–7.00 19.30–19.45
	7.45–8.00 20.00–20.15
	8.45–9.00 20.45–21.00

3.2. Etologie

Etologie je věda zabývající se srovnáváním chování živočichů, cílem je poznávat chování každého druhu zvěře.

Etologie postihuje chování, abychom pochopili chování zvěře obecně, život ve společenstvu má určité zákonitosti a příslušníci obou pohlaví si mezi sebou vytváří společenské vztahy = submice.

Více jedinců v tlupě či v hejnu na určitém území vytváří sociální hierarchii, kdy nejsilnější sociálně nejvyšší = alfa, nejslabší = omega.

Otázky

1. Co řeší myslivecká ekologie.
2. Co řeší myslivecká etologie.
3. Životní prostředí.
4. Vztahy mezi organizmy a jejich životním prostředím.
5. Ekologické zákonitosti vývoje od raného počátku vzniku života na Zemi.
6. Formy života v zoogeografických oblastech.
7. Biomy.
8. Abiotičtí činitelé.
9. Tlak člověka na přírodu.
10. Vnitrodruhové vztahy živočichů

4. Oborní chov

4.1. Vývoj obornictví v Čechách

Oborní chovy zvěře v českých zemích mají dávnou tradici. Jan Evangelista Chadt Ševětínský (1908) uvádí, že panovníci a šlechta záhy zřizovali obory (hortus ferarum), tj. lesy zahrazené, v nichž se zvěř pěstovala a lovila. Již r. 1278 připomíná se obora královská u samé Prahy v místech nynější Stromovky; rozprostírala se až k návrší strahovskému a petřínskému. Král Jan postupuje r. 1320 sněmem ves Ovenec proboštovi kostela sv. Víta v Praze, vymínil si výslovně oboru tu (hortus ferarum, Kul. pom. 328, Děj. Prahy I. 347). Dále pak uvádí druhy zvěře chované v oborách, a to: jeleny, daňky, zvěř černou, také však králíky a různou exotickou zvěř jako například velbloudy, buvoly a asijské ovce. Balbín pak vypočítává v XVII. století asi 27 obor v Čechách. Černý (1884) uvádí: Dle posledních výkazů je v Čechách 86 obor, které zaujímají přes 50 000 ha pozemků. Wolf (1976) uvádí, že v Čechách, na Moravě a ve Slezsku bylo v létech 1875 – 1895 celkem 254 – 353 obor. V roce 1900 to bylo 146 obor o celkové výměře 120 257 ha, v roce 1910 pak 178 obor o celkové rozloze 104 684 ha. Průměrná velikost obory v těch dobách činila zhruba 600 – 800 ha. Tých autor dále uvádí: Až do roku 1990 byla většina obor obhospodařována Státními lesy a v devadesátých letech docházelo k zakládání obor též zemědělskými organizacemi a soukromými subjekty. Dle myslivecké statistiky byla v letech 1996–97 celková výměra obor v ČR 32 221 ha. Z toho činila zemědělská půda 2 504 ha, lesní půda 28 711 ha, vodní plochy 319 ha a ostatní 687 ha. Jejich průměrná výměra činila 418 ha.

Na základě tohoto krátkého ohlednutí do historie obornictví u nás můžeme konstatovat, že obory patří po řadu staletí k významným způsobům chovu zvěře, avšak mají i neopomenutelný význam krajinotvorný. Tento „druhotný produkt“ mysliveckého hospodaření, tj. ochrana ekosystému v oborách a jejich speciální management, vytvořil cenné složky prostředí kulturní krajiny. Proto je také v současnosti řada obor označována ochranou přírody za regionální a nadregionální, ekologická stabilizační centra. Bohužel je z nich myslivost, která tyto ekosystémy po desetiletí a staletí chránila a vytvářela, najednou vytlačována jako škodlivá a k ochraně a řízení se hlásí nově vzniklé subjekty. Jaká je tedy perspektiva obor a myslivosti v nich? Můžeme říci, že dobrá, avšak je třeba poněkud modernizovat pohled na jejich význam. Je nebezpečné setrvávat na koncepci obory jako jedinoučelovém zařízení pro realizaci lovu a produkci špičkových trofejí. Moderní koncepce musí obory představovat, pokud mají přežít, jako objekty extenzivního – ekologického zemědělství, které je šetrné k prostředí a kromě zmiňované produkce trofejí a rozvoje agroturistiky chrání přírodní prostředí kulturní krajiny.

4.2. Zakládání obory

Podle Černého (1884) „jest obora trvale a úplně ohrazený díl lesa větších nebo menších rozměrů ve příznivé poloze, určený pro udržování a chov četného počtu zvěře, ustanovené hlavně pro zajímavou honbu. Jestliže to místní poměry dovolují, může v jedné oboře i více druhů rozličné zvěře vydržováno býti, jako: jeleni, daňci, srnci, černá a zajíci. Nejčastěji však jest obora jen pro jeden druh zvěře určena a bývají to buď jeleni, buď daňci nebo černá, vedle které srnci a zajíci v počtu menším se udržují. Jakkoliv zajímavější jest a zábavnější honbu poskytuje, když více rozličných druhů zvěře nalézá se ve společné oboře, přece však spíše radno bývá hlídati tu jen některý ze jmenovaných druhů. Je-li velikost obory přiměřena, lze pro společný chov doporučiti zvěř jelení a daňčí s podřízeným počtem srnců a zajíců. Černá zvěř jest méně způsobilá ku společnému chovu.“

V současnosti je možnost vzniku obor upravena zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění předpisů pozdějších.

Obora je definována v § 2 písm. j) jako druh honitby s podmínkami pro intenzivní chov zvěře s obvodem trvale a dokonale ohrazeným nebo jinak uzpůsobeným tak, že chovaná zvěř z obory nemůže volně vybíhat.

Základní podmínky pro vznik obory

Obora musí být tvořena souvislými honebními pozemky. Minimální výměra obory nutná pro její uznání je stanovena na 50 ha.

Typ obor

Obory se člení podle vztahu k počtu vlastníků, jejichž pozemky oboru tvoří, na dva typy, a to obory vlastní a obory společenstevní.

Obory vlastní jsou tvořeny honebními pozemky jednoho vlastníka.

Obory společenstevní jsou tvořeny honebními pozemky více vlastníků, které spolu souvisí, dosáhnou minimálně výměry stanovené pro uznání obory a jejich vlastníci vytvoří za účelem uznání obory honební společenstvo.

Uznání obory

Návrh na uznání obory může podat vlastník honebních pozemků nebo přípravný výbor honebního společenstva.

Honební společenstvo je právnickou osobou založenou podle zákona o myslivosti (§ 19), jehož členy mohou být pouze vlastníci nebo spoluvlastníci souvisejících honebních pozemků, jejichž výměra v součtu dosahuje výměry požadované zákonem o myslivosti pro vznik obory.

Řízení o uznání obory

K řízení a k vydání správního rozhodnutí o uznání obory je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu leží honební pozemky navrhované obory. Jestliže honební pozemky leží v obvodech více těchto orgánů, je příslušným orgánem ten, v jehož obvodu leží největší část honebních pozemků.

Výsledkem řízení o uznání obory je rozhodnutí, které vydává ve správním řízení příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností.

V rozhodnutí o uznání obory se uvede její název, její držitel, výměra honebních pozemků v členění podle druhů kultur, popis hranic, vyznačení obvodu obory, výčet a výměra honebních pozemků při členěných s uvedením jejich vlastníků a důvodů přiřazení, jakostní třídy obory pro jednotlivé druhy zvěře navržené držitelem obory a jejich minimální a normované stavy.

Vznik honebního společenstva

Návrh na registraci honebního společenstva spolu s návrhem na uznání společenstevní obory podávají alespoň dva vlastníci honebních pozemků, kteří dosáhli věku 18 let. Návrh podepíše členové přípravného výboru a uvedou svá jména a příjmení, rodná čísla a bydliště. Dále uvedou, kdo z členů je zmocněncem oprávněným jednat jejich jménem. Podpisy členů přípravného výboru musí být úředně ověřeny.

Návrh na registraci honebního společenstva se podává příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

K návrhu na registraci honebního společenstva přípravný výbor nebo honební společenstvo připojí ve dvojím vyhotovení:

- a) seznam vlastníků honebních pozemků, kteří jsou členy honebního společenstva s uvedením jména, příjmení a bydliště,
- b) mapový zákres obory,
- c) souhlasy vlastníků honebních pozemků s členstvím v honebním společenstvu.

K návrhu na registraci honebního společenstva přípravný výbor dále připojí:

- a) zápis z jednání ustavující valné hromady honebního společenstva, na kterém byl zvolen honební starosta, případně honební výbor a schváleny stanovy, v nichž musí být uvedeny název a sídlo honebního společenstva, zásady hospodaření a další náležitosti, které jsou případně stanoveny zákonem o myslivosti,
- b) stanovy honebního společenstva ve dvojím vyhotovení.

Nemá-li návrh na registraci předepsané náležitosti nebo jsou-li údaje v něm neúplné nebo nepřesné, obecní úřad obce s rozšířenou působností na to přípravný výbor bezodkladně, nejpozději do 5 dnů od doručení návrhu, upozorní s tím, že nebudou-li tyto vady ve stanovené lhůtě odstraněny, řízení bude zastaveno.

Pokud obecní úřad obce s rozšířenou působností nezjistí důvod k odmítnutí registrace, provede registraci a zašle zmocněnci připraveného výboru jednoho vyhotovení předložených stanov a seznam členů, na nichž vyznačí den registrace.

Honební společenstvo vzniká dnem registrace. Ke stejnému dni zapíše obecní úřad obce s rozšířenou působností honební společenstvo do rejstříku honebních společenstev. Vznik honebního společenstva, jeho název a sídlo oznámí obecní úřad obce s rozšířenou působností do 7 dnů ode dne registrace Českému statistickému úřadu.

Další náležitosti návrhu na uznání obory

K návrhu na uznání obory se dále předkládá studie o vhodnosti přírodních a jiných podmínek pro intenzivní chov daného druhu zvířete, projekt chovu a výstavby potřebných zařízení a vyjádření veterinárních orgánů a orgánů na ochranu zvířat proti týrání k navrhovaným podmínkám chovu.

Veterinárním orgánem příslušným k vyjádření k návrhu na uznání obory je podle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění předpisů pozdějších, krajská veterinární správa. Tento orgán státní správy vydává své vyjádření v rámci plnění ostatních úkolů stanovených veterinárním zákonem nebo zvláštními právními předpisy, za které je považován zákon o myslivosti, podle § 49 odst. 1 písm. t) veterinárního zákona. Na vypracování vyjádření se nevztahuje správní řád. Krajská veterinární správa má v okresech své inspektoráty. Vyjádření vydává krajská veterinární správa, ale žadatel může svoji žádost o vyjádření podat i na okresní inspektorát této správy, který zajistí její doručení odpovědnému subjektu.

Nejasná situace je s určením příslušného orgánu na ochranu zvířat proti týrání. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění předpisů pozdějších, sice uvádí výčet orgánů ochrany zvířat, avšak z textu příslušných ustanovení nelze dovodit, který z vyjmenovaných orgánů by to měl být, neboť tento zákon žádnému z veterinárních orgánů nestanoví příslušnou kompetenci k vyjadřování se k vyjadřování takovýchto chovů. K termínu zpracování metodiky byl však připraven návrh novely zákona na ochranu zvířat proti týrání, ve kterém je navrhováno, aby příslušným orgánem k vyjádření k návrhu podmínek chovu v oboře byl obecní úřad obce s rozšířenou působností, který ve své vyjádření vydával v rámci plnění dalších úkolů v ochraně zvířat stanovených zákonem na ochranu zvířat proti týrání, případně dalšími zvláštními právními předpisy, za které je považován i zákon o myslivosti. V přechodném období, do doby přijetí novely zákona na ochranu zvířat, by obecní úřad obce s rozšířenou působností, který je vázán při svém rozhodování o uznání obory na stanovisko orgánu ochrany zvířat, mohl při absenci příslušných konkrétních pravomocí orgánů ochrany zvířat využít subsidiárně dalšího stanoviska krajské veterinární správy která je mj. podle § 19 odst. 1 písm. c) uvedeného zákona rovněž orgánem ochrany zvířat, s odůvodněním, že jiný vyčleněný pracovník této správy posoudil danou věc také z pohledu požadavků orgánu ochrany zvířat. Takovýto postup lze využít pouze jako provizorium, nikoliv jako standardní systém.

Přičlenění honebních pozemků

Navrhovatel na uznání obory může požádat, aby k honebním pozemkům dosahujícím minimální výměry pro její uznání byly přičleněny další souvislé honební pozemky jejich vlastníků, a to s uvedením důvodů tohoto přičlenění. Pokud se o přičlenění obecní úřad s rozšířenou působností rozhodne z vlastního podnětu, může se tak stát jen se souhlasem držitele obory.

Vlastníkům honebních pozemků, které orgán státní správy myslivosti (obecní úřad obce s rozšířenou působností) přičlenil, náleží od držitele obory náhrada; jde-li o společenství obor, náhradu povinně platit honební společenstvo. Nedohodnou-li se zúčastněné osoby na výši náhrady, určí náhradu orgán státní správy myslivosti (obecní úřad obce s rozšířenou působností) a přihlédně při tom k velikosti přičleňovaných pozemků a předpokládanému výnosu z výkonu práva myslivosti na těchto pozemcích. Náhrada je splatná do 31. března běžného roku zpětně. Náhrada však nenáleží, pokud honební pozemky byly přičleněny ke společenství honitbě a jejich vlastník je členem honebního společenstva.

Zánik obory

Obora zaniká:

- a) zrušením, sloučením nebo rozdělením obory na žádost jejich držitelů a nabytím právní moci nových rozhodnutí o uznání honitby (obory),
- b) zrušením honebního společenstva,
- c) poklesne-li výměra honitby pod minimální výměru v důsledku změny vlastnického práva k honebním pozemkům, zaniká obora k 31. prosinci roku následujícího po roce, v němž k poklesu došlo,
- d) prohlásí-li orgán státní správy myslivosti, kterým je v tomto případě krajský úřad, v honitbě více než 10 % pozemků pod stanovenou minimální výměru za nehonební, zaniká obora k 31. prosinci roku následujícího po roce, v němž k poklesu došlo,
- e) rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti (obecní úřad obce s rozšířenou působností), není-li ohrazení obory funkční a nezjedná-li držitel honitby v přiměřené lhůtě stanovené orgánem státní správy myslivosti nápravu (obecní úřad obce s rozšířenou působností).

Zrušení a zánik honebního společenstva

Honební společenstvo zaniká dnem výmazu z rejstříku vedeného obecním úřadem obce s rozšířenou působností, který honební společenstvo zaregistroval. Zániku honebního společenstva předchází jeho zrušení s likvidací. Honební společenstvo se zrušuje:

- a) dnem zániku společenstevní obory,
- b) uplynutím doby, na kterou bylo založeno,
- c) dnem uvedeným v rozhodnutí valné hromady o zrušení honebního společenstva, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí bylo přijato; rozhodnout o zrušení lze pouze tak, aby nejpozději v den zrušení zanikla smlouva nájmu honitby, je-li uzavřena.

Na likvidaci majetku a závazků zrušeného honebního společenstva se používají předpisy o likvidaci majetku a závazků obchodní společnosti. Zjistí-li likvidátor, že majetek zrušeného honebního společenstva je předlužen, je povinen navrhnout prohlášení konkurzu. Skončí-li likvidace majetkovým zůstatkem, naloží s ním likvidátor způsobem určeným ve stanovách.

Likvidátora jmenuje vlná hromada honebního společenstva. Neučiní-li tak bez zbytečného odkladu, je likvidátor jmenován soudem. Odměnu likvidátora stanoví ten, kdo likvidátora jmenoval.

Zánik honebního společenstva oznámí orgán státní správy myslivosti (obecní úřad obce s rozšířenou působností) do sedmi dnů od výmazu Českému statistickému úřadu.

Jednání honebního společenstva

Další podrobnosti o činnosti honebního společenstva, to je jeho založení, vznik, působnost a pravidla jednání valné hromady, honebního starosty, honebního výboru, zrušení a zániku honebního společenstva, členství honebního společenstvu majetku honebního společenstva a rejstříku honebních společenstev, jsou upraveny v § 19 až § 28 zákona o myslivosti.

Existence obor s menší výměrou, než která je stanovena jako podmínka pro jejich vznik

V praxi se můžeme setkat s oborami, jejichž výměra je menší než 50 ha, tj. oborami, které nesplňují jednu ze základních podmínek, nutných pro uznání obor. Jedná se o obory, které byly uznány podle předchozí právní úpravy dané zákonem č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, který pozbyl účinnosti dne 30. 6. 2002 po přijetí nového zákona o myslivosti č. 449/2001 Sb. Na základě přechodného stanovení § 69 odst. 1 nového zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zůstaly zachovány i ty obory, jejichž výměra nedosahovala 50 ha.

4.3. Volba lokality pro oboru – přírodní podmínky

Klimatické podmínky

Z hlediska klimatu jsou pro založení obory nejvhodnější lokality v oblasti teplé až mírně chladné, to je do 500 m, maximálně 600 m výšky nad mořem. Délka vegetační doby (průměrná denní teplota nad 10 °C) by měla být nad 130 dní, průměrná roční teplota nad 7 °C, průměrné lednové teploty do -5 °C, maximální sněhová pokrývka by neměla přesahovat 40 cm, doba sněhové pokrývky by měla trvat maximálně 90 dnů. Pokud se týká druhů zvěře chovaných v oboře, teplejší oblasti jsou vhodné pro daňčí zvěř, chladnější lokality nejlépe snáší zvěř jelení a černá, mufloní zvěř je citlivá na výšku sněhové pokrývky. Zvlněný terén je pro založení obory vhodnější než rovina. Důležité je, aby obora měla po celý rok trvalý zdroj nezávadné vody. Ideální je oborou protékající nevysychající potok, dobré prameniště, případně umělá vodní nádrž.

Porostní poměry

Jendou z podmínek oborního chovu je vhodné složení lesních porostů. Druhové a věkové složení lesa a zastoupení pastevních ploch má význam pro stanovení kmenového stavu zvěře v oboře. V porostu by měly převládat listnáče nad jehličnany. Hlavní dřevinou v oboře je dub, a to všechny jeho druhy, z nichž dub červený *Quercus rubra* je méně vhodný než ostatní druhy dubů. Je to proto, že jeho žaludy zvěř zdaleka tak dobře nepřijímá jako žaludy ostatních druhů dubů.

Výživa zvěře v oboře

Dřeviny

Dub tvoří důležitou potravní složku pro zvěř nejen pro poměrně častou úrodu žaludů, ale také listy dubu zvěř s oblibou okusuje a v zimě bere čerstvě spadané listy. Ideální zastoupení dubu v lesním porostu by mělo činit alespoň 50 %. Další významnou a typickou dřevinou v oborách je jírovec maďal, jehož plody – kaštiny jsou vyhledávány především zvěří daňčí, jelení a mufloní, zatímco černá zvěř je téměř nebere. Menší význam z hlediska plodů má buk, úroda bukvic nebývá zdaleka tak vysoká jako žaludů a semenné roky buku jsou méně časté a nepravidelné. Listy buku, habru, jasanu a také lípy zvěř s oblibou okusuje a bere též i čerstvě spadané. Vhodným zpestřením jsou ovocné stromy, hlavně jabloně a jeřáby, buď jako pláňata, nebo šlechtěné odrůdy.

Důležité je i věkové složení a zakmenění lesního porostu. Převládat by měly porosty v plodonosném věku, tedy u dubů a buku nad 60 let. Jírovec začíná plodit mnohem dříve, již od deseti let. Dobrou a pravidelnou úrodu ovlivňuje nízké zakmenění porostu, a to by u dubových porostů mělo činit pouze 30 až 40 % jejich tabulkového plného zakmenění. Koruny dubů je nutno zavčas uvolňovat za účelem

maximální fruktifikace. Správně založené, udržované a vychovávané staré dubové porosty by měly připomínat park. Obnova listnatých porostů, v dobách rozkvětu našeho obornictví, byla prováděna maloplošnou umělou obnovou (5 – 10 arů), výsadba dubových odrostků o minimální výšce 150 cm, ve sponu zpravidla 4 x 4 m.

Odrostky byly individuálně chráněny oplůtky proti okusům a vytloukání a tak při obnově nedocházelo ke snižování využitelné plochy obory oplocenkami. Naopak, zvyšovala se úživnost obory, protože na obnovované ploše vznikal pastevní bylinný porost. Tento způsob obnovy lesa je vhodný i v současnosti. Jírovce vysazujeme v řadách a po obou stranách, vzdálených od sebe 12 – 15 m. tak, aby na protější straně cesty nebyli vysazováni jedinci proti sobě, nýbrž proti mezeře. Čistě jírovcové porosty zakládáme ve sponu 10 x 10 m, na úrodných a teplých půdách až 12 x 12 m. Výsadby jírovce je třeba zakládat rozptýleně po celé ploše obory, vysazujeme je zásadně jako odrostky nejméně 150 cm vysoké a chráníme každého jedince individuálním oplůtkem. Vhodné jsou i ovocné stromy, zvláště pak jabloně a to jako pláňata nebo šlechtěné, podzimních a zimních odrůd. Vysokokmenné jabloně je vhodné vysazovat na okraje pastvin a zvěřních políček, podobně také jeřáb. Jehličnaté porosty, především smrkové, slouží zvěři jako krytina hlavně v zimních obdobích, za trvalejších dešťů stejně jako v době letních veder.

Zapomínat nesmíme na okusové plochy měkkých dřevin, nebo například výsadbu vrby trojmužné do oplůtku. Výhony, které z oplůtků intenzivně přerůstají, zvěř ráda bere.

Bylinné patro

Pastevní plochy obory tvoří pastviny, louky a zvěřní políčka, případně též okusové porosty. Tyto plochy mají zásadní význam pro stanovení kmenového stavu zvěře v oboře. Úživnost obory významně ovlivňují především dobře obhospodařované pastviny, neboť dávají zvěři potravu po celé období od časného jara až do první vyšší sněhové pokrývky. Musíme však věnovat pozornost vodnímu režimu těchto pozemků. Zamokřené louky a pastviny je nutno odvodnit, a to jak z důvodu hygienických (drobní plži jsou často mezihostitelé motolic), tak z důvodu produkčních. Na zamokřených lokalitách převládají kyselé trávy a ostřice, které zvěř při pastvě pomíjí a seno z těchto ploch je také podřadné kvality. Každá louka a pastvina by měla být každoročně pokosená, podle stavu porostu a počasí. Kosení je však nutno rozdělit na etapy, nejlépe na tři díly, které jsou koseny v odstupech dvou týdnů, tak aby větší část pastvin byla zvěři stále k dispozici. Pokud se týká složení porostů luk a pastvin, zohledňujeme při jejich zakládání kvalitu půdy. Přednost dáváme těm druhům rostlin, které dobře snášejí spásání a sešlap a které zvěř ráda spásá. Z jetelovitých je vhodný především jetel plazivý a jetel švédský, na vlhčích půdách štírovník, na humózních písčitých půdách můžeme přidat vojtěšku nebo tolici dětelovou a další. Z trav by měly mít významné zastoupení: kostřava červená, kostřava luční, lipnice luční, bojínka luční a jílek. Kvalitní seno pro zimní příkrmování můžeme zajišťovat z luk a travních porostů mimo oboru.

Předpokladem pro založení políčka pro zvěř je dostatečně osluněné stanoviště, které pokud možno není podmáčené. Zásadou je, že políčka pro zvěř mají vyrovnávat ve výživě zvěře nedostatky, které vznikají v určitých obdobích roku. Osevní postupy a rozmístění plodin na políčkách je třeba volit tak, aby zvěř byla zcela přirozeně na tyto plochy vábena plodinami, které jinde nenalezne. Někdy je vhodné na jednu plochu nebo na plochy sousedící na síť vyset různé směsky tak, aby bylo stanoviště atraktivní po větši část roku – aby pastevní nabídka na sousedních plochách na sebe navazovala. Mezi nejoblíbenější potravu spárkaté zvěře patří brukvovité (krmná kapusta), lesní žito nebo proso, které mají rádi i bažanti, pohanka je zase vhodnou pastvou v období růstové deprese jiných píceň (konec léta), atraktivní lupina (pískavice řecká), sója, svazenka, sléz, a další. Nejvhodnější je ovšem využití různých tipů směsek dle chované zvěře a podmínek prostředí. Směsky pro zvěřní políčka obsahují různé druhy rychle rostoucích, různě dozrávajících a různě vysokých bylin. Nejdůležitější je proto kvalitní příprava půdy a osivo je nutné rovnoměrně zasít do určité hloubky – běžnou mechanizací, jindy strojkem nebo ručně. Někdy je třeba políčko uvalcovat.

Zvěřní políčka je většinou třeba oplotit a olejovat dvakrát ročně. Na jaře třeba směskou oves, hrách a slunečnice a zvěři zpřístupňovat v době mléčné zralosti ovesa. Po spasení je zasetá krmná

kapusta, krmná řepka nebo vikev, která je zpřístupněna zvěři v zimní období. Pro podzimní, zimní a jarní pastvu jsou vhodné i složitější směsky typu: krmná kapusta, jetel plazivý, oves, pohanka, ředkev olejná, řepky, slunečnice, lesní žito.

Pro zajištění krmné základny oborů pěstujeme obilniny (hlavně oves) a krmnou řepu mimo obor, nebo zajišťujeme tato krmiva nákupem, podobně také i část objemných krmiv jako seno apod.

4.4. Příkrmování zvěře v oborách

Výměra a formy obhospodařování pastevních ploch spolu s porostními úpravami v oboře musí být v relaci ke stanoveným cílovým stavům chovaných druhů zvěře, se snahou maximálního krytí jejich potravních nároků. V ideálním případě by mělo být příkrmování v oborách nejvyšší bonity (kromě přísušků nebo špatného stavu kultur na pastevních plochách) v období V. – IX. měsíce zbytečné. V oborách s nižší přirozenou úživností je vhodné vyrovnat v této době schodek podáváním omezeného množství briketových komponentů s vysokým obsahem hrubé vlákniny (nad 50 %) v množství 0,5 – 1,0 kg denně na kus – viz dále. V koncepci příkrmování na konci vegetačního období a mimo něj (IX. – IV. měsíc) je nutno opustit tradiční kumulaci této péče o zvěř na zimní měsíce (ve vyšších polohách též V.). Hlavní pozornost je nutno věnovat příkrmování v období říjen – prosinec, kdy si zvěř vytváří zásoby tuku na zimu a samčí zvěř musí vyrovnat ještě váhový schodek z období říje. Těmto nárokům odpovídá glycidová potrava na rozdíl od bílkovinné potravy vhodné pro období leden – duben. U muflona, který má menší potřebu energie než zvěř parohatá, není rozdíl v kvalitě podzimního a zimního příkrmování tak výrazný.

Všechny změny v příkrmování musí být pozvolné, musí respektovat, že funkční přeladění organismu přežvýkavců včetně adaptace mikroorganismů v předžaludcích trvá dva až tři týdny. Je nutno přehodnotit význam krmiv s velkým obsahem tuků (olejnaté rostliny, kukuřice) pro značné riziko jejich znehodnocení. Luštěniny možno příkrmovat s delší dobou návyku a jen v malém množství. Trvalou složkou příkrmování jsou různé druhy siláží a senáží se zvláštním důrazem na jarní přechodné období, kdy je součástí krmných dávek řepa, kedluben, tuřín, mrkev a jiné.

Senáže v plastových vacích představují nový typ atraktivního krmiva, které se svými parametry velmi blíží přirozené zimní potravě zvěře ve volnosti.

Příkladem osvědčené, kvalitní siláže pro spárkatou zvěř je siláž ve složení: 25 % zelená kukuřice, 13 % krmná mrkev, 12 % jablečné výlisky, 10 % pivovarské mláto, 10 % oves, 8 % seno luční, 4 % jetel čerstvý, 3 % minerální přísady.

Granulování krmiv přináší výhodu možnosti snadné regulace obsahu jednotlivých komponent. Hrubou vlákninu, která je důležitou složkou pro trávení přežvýkavců, možno dodat do briket formou listnatého klestu do tloušťky 0,7 cm, řezanky z ovesné či pšeničné slámy, vojtěšky, sena, letniny aj. Další složkou bývá oves nebo jiné jaderné krmivo, potřebné minerální přísady a odčervovací farmaka. Vhodná granulovaná krmiva sestavená dle osvědčených receptur jsou na trhu.

Celoročně je nutno zásobovat zvěř lizy, kamennou solí, sezónně přidávat přísady pro paroží.

Orientační krmné dávky

Všechna krmiva (objemná, dužnatá a lizy) bychom měli předkládat zvěři ad libitum, kromě krmiv jaderných. Pro orientační zjištění potřeby krmiv je třeba počítat na jeden kus jelení zvěře cca 1,5 – 2 kg sena denně v období říjen až duben, v případě zvěře daňčí to je cca 1 kg, v případě zvěře mufloní 0,5 – 1 kg. V případě jaderného krmiva lze u jelení zvěře počítat s průměrnou celoroční spotřebou na kus a den 0,6 kg, u zvěře daňčí 0,4 kg, u zvěře mufloní 0,4 kg, u zvěře srncí 0,3 kg, u zvěře černé v zimním období (prosinec – březen) 1,2 kg. V případě dužnatých krmiv lze u jelení zvěře počítat pro měsíce říjen až duben v průměru na kus a den 1,0 kg, u daňčí zvěře 0,7 kg, u mufloní zvěře 0,6 kg a u zvěře černé (říjen – duben) 0,5 kg.

Krmná zařízení na dužnatá krmiva

Pokud nemůžeme dužnatá krmiva zpřístupňovat zvěři přímo na úživných plochách i během zimy jako krmnou kapustu a některé brukvovité, je nutno je skladovat v blízkosti krmelišť nebo silážovat zásadně mimo oboru. K tomuto účelu slouží různé typy skladovacích a krmných zařízení.

Sklep na dužnaté krmivo

Sklep je nejlépe umístit v mírném svahu z důvodů menšího přísunu zeminy a dobré přístupnosti shora. Při větším spádu nebezpečí eroze. Parametry: dlouhodobé uskladnění řepy, brambor, topinambur, tuřínu, mrkve aj. druhů dužnatého krmiva při zachování kvality a zdravotní nezávadnosti. Krmivo se vyváží na kolečkách a rozhazuje volně před sklepem. Stavební řešení: obvodové stěny z betonu, tl. 50 cm, jsou obsypány vytěženou zeminou, strop z prefabrikovaných stropních desek, vyrovnávací beton, tepelná izolace z polystyrénových desek, izolace proti vodě, betonová mazanina, spád 2 %. Podlaha hliněná, na zásypu ze štěrkopísku. Násyp shora 1 – 2 kruhovými otvory na střeše (slouží též jako větráky) nebo odnímatelnou zadní částí stropu (desky, polystyr). V čele otvor s výstupními dveřmi se zádveřím. Skladovací prostor oddělen deskami v U profilu 1,20 m. Skladovací kapacita při výšce 1,5 m – 200 q řepy.

Silážní jáma

Zařízení lokalizujeme zásadně mimo oborní objekt s přístupem celoročně sjízdnou cestou. Parametry: vytvořit zásobu kvalitního dužnatého krmiva. Jelikož půjde převážně o zemědělskou siláž, je nutno využít zkušenosti zemědělských podniků. Rozvoz siláže k jednotlivým krmelištím musí být pravidelný, ve vhodné kombinaci s ostatními druhy krmiv. Stavební řešení: vlastní stavbu tvoří obdélníková vana s do středu vyspárovaným dnem (3 %) pro odtok silážních šťáv do záchytné šachty mimo účelovou část. Vanu tvoří štěrkopísek, podsyp 10 cm, podkladový beton 15 cm, izolace, betonová mazanina 15 cm, spádový beton na 3 %, 1x nátěr gumoasfalt, 1x penetrační nátěr. Siláž je krytá agrofolií. Kapacita silážní jámy: při hloubce navrstvení 1,20 m je 350 – 400 q.

Silážní studna

Používá se převážně pro lesní siláž v menších objemech.

Silážní stůl

Toto zařízení umísťujeme na okrajích krmelišť při klasickém způsobu příkrmování, nebo samostatná krmeliště centrálně zásobovaná (vždy po několika stolech). Parametry: nabídka kvalitního krmiva, jednoduché plnění a čištění stolů. Stavební požadavky: konstrukce dřevěná, trámy 10 x 10 cm – 15 x 15 cm jako nosné sloupky, obvodové desky 30 mm, výška 10 cm, protilehlá čela sklopná na ocelových pantech.

Slaniska a lizy

Jsou nedílnou součástí krmných zařízení. Variabilita jejich provedení je velmi pestrá. Využívá přírodního materiálu (vydlabané pařezy nebo kuláče ze silnější kmenoviny, navrtávané kůly, rozštěpy aj.) nebo z dřevěných desek vyrobená korýtka různé velikosti. Jako variantu lze pro tyto účely používat i krmítka pro jadrná krmiva. Slaniska a lizy se budují v dostatečném množství tak, aby bylo znemožněno jejich znečištění zvěří (dostatečná výška dle druhu zvěře). Korýtka pro lizy musí být opatřena odtokovou stružkou, aby nedocházelo k hromadění vody (srážky) a rozpouštění soli (otravy zvěře). Je nevhodné připevňovat korýtka na živé stromy, event. v jejich bezprostřední blízkosti, neboť dochází k zasolování půdního profilu a odumírání stromů.

Lovecká zařízení

Loveckým zařízením v oboře se obvykle rozumí posed, který umožňuje pro lovce určité pohodlí, současně však i zodpovědný výběr zvěře a promyšlený odstřel. Mezi lovecká zařízení je také možno

řadit lovecké chodníky zakončené záštitami, slouží k nasoukání zvěře. Patří sem ovšem i zařízení sloužící k odchytu živé zvěře, chovné v oboře a jiná zařízení, sloužící k lapání zvířat v myslivosti škodlivých – zejména toulavých psů.

Krytý kazatelnový posed

Slouží k pozorování a lovu zvěře pro 2 – 3 osoby. Umísťujeme jej většinou do prostní stěny v návaznosti na úživné plochy, křížovatky průseků, vyvýšeniny v pastevních a okusových plochách. Přístup možno krýt přirozenou záštitou smrku (i stříhaného). Parametry: dostatečně prostorná, uzavřená nástavba nejméně se třemi výhledy s posuvným prosklením nebo zavíratelnou okenicí. Vhodný zorný úhel 180 stupňů a více. Pro účely nočního čekání či častějšího využití i v nepříznivém počasí možno zdvojení stěn či izolaci zateplit. Ve svazích je vhodná vertikálně měnitelná poloha sezení. Výška posedu se přizpůsobuje chovaným druhům zvěře. Stavební řešení: materiál dřevo nebo kombinace dřevo-kov, střecha pultová, valbová nebo sedlová, průměrné rozměry uvnitř uzavřené nástavby 160 x 160 x 160 cm. Konstrukce dřevěná, kotvená ve ztuhnutém zásepu nebo na trvale zaletovaných kovových patkách U profil. Výstupy musí být zajištěny zábradlím. Požadavky na bezpečnost: odpovídající materiál dostatečných dimenzí. U žebříků nutno dbát zajištění proti výkyvům a deformacím, vertikální vzdálenost mezi příčlemi nesmí být větší než 33 cm, šířka příček musí být nejméně 60 cm. U dřevěných žebříků možno uvažovat s přesahem příčlí o 5 cm (oboustranně) – zvýšení pevnosti. Výstup ze žebříku musí být řešen tak, aby prostor mezi ním a protější stěnou, kmenem stromu aj. nebyl kratší než 60 cm. Žebříky musí být postaveny tak, aby šířka prostoru do stěny (nebo kmene stromů) odvráceně od výstupu k příčlím byla minimálně 18 cm. Nesmí se používat k výstupům na posedy kuláčů či půlkuláčů, připevněných přímo na kmen. Posedy a kazatelny musí být situovány tak, aby úhel a směr předpokládaného výstřelu střely neohrožoval provoz na veřejných i účelových komunikacích, blízké budovy, ostatní stálá lovecká stanoviště aj.

Jednoduchým loveckým i pozorovacím zařízením je lovecký posed v oborách používaný hlavně k tlumení škodné a pozorování zvěře. Pro stavbu a bezpečnost platí zásady jako ukazatel nového posedu. Navíc je nutno sezení zajistit před pádem jak příčnými, tak podélnými tyčemi a oporou pro nohy.

4.5. Odchyťová zařízení

Používají se k odchytu zvěře za účelem selekce, odlovu a prodeje živé zvěře. Umísťujeme je ve vhodné části obory v blízkosti komunikace. Parametry: dostatečně prostorné vzhledem k hmotnosti odchyťované zvěře, s pozorovatelnou řádně zateplenou mimo vlastní zařízení, s perfektním rozhledem po okolí „chytáku“. Rozměry transportních beden je nutno diferencovat dle druhů a stáří přepravované zvěře. Stavební řešení: materiál dřevo, drát; výška ohrady dle druhu chované zvěře. V ohrazeném prostoru je krmeliště. V ohradě dva protilehlé vchody s padacími vraty ovladatelnými z pozorovatelné. Buď přímo s otvory pro bedny, nebo chodbou s mechanismem na automatické uzavírání vchodů pomocí pletiva na zadní stěně chodby nebo beden. Vhodné jsou uzavíratelné otvory pro možnost nastřelování zvěře při použití imobilizace. Pro černou zvěř se vzhledem k noční aktivitě používá automatického uzavírání vchodů pomocí různých klopýtadel. V poslední době se mnohdy používá přenosného odchyťového zařízení z lehkých rozebíratelných dílců. Požadavky na bezpečnost: poranění zvěře zabrání hladké stěny uvnitř odchyťového zařízení a beden. Konstrukce musí být řešena tak, aby chytáči přicházeli do styku se zvěří, která má již omezený pohyb. Vhodné je při této příležitosti použití sedativ či imobilizace pomocí narkotických strel nebo medikovaného krmiva před vlastní manipulací s chycenou zvěří.

Odchyťové zařízení pro černou zvěř

Odchyt se provádí v noci, vchody do odchyťových zařízení se uzavírají automaticky pomocí pohyblivých tyčí umístěných 30 cm nad zemí nebo pomocí spouště umístěné v předložené potravě. Konstrukce zařízení je hlavně ve spodní části masivnější, nižší. Selekcí, která je u černé zvěře v oborních

chovech velice závažná a současně jistou nabídku loveckých možností zajišťují vícekomorová odchytová zařízení: nabídku nekvalitní části populace je zde možno regulovat přímo během lovu, což je na hranici etické tolerance v naší myslivost.

Zařízení zajišťující vodu

Otevřené potoky a potůčky jsou základním a přirozeným zdrojem vody pro zvěř. Při úvahách o dostatečném množství vody v oboře je možno počítat pouze s otevřenými toky, s celoročně proudící vodou. V té době však je dostatek vody v loužích na měkkých cestách, jimž dává zvěř přednost. Pokud je otevřených toků v oboře nedostatek nebo jsou v objektu nepravidelně nebo jednostranně rozmístěny, nutno zbudovat napajedla.

Napajedlo

Převážně uměle vytvořená nádrž pro zvěř s přirozeným zdrojem vody nebo uměle zavodňovaná. V terénu se využívá prameniště ve svazích i sníženinách. Pokud jsou tyto možnosti omezeny, nutno zbývající plochu obory pokrýt uměle zbudovanými a zavodňovanými napajedly. Parametry: v zájmu samočištění musí být maximální snaha o zajištění odtoku. Prioritní je uspokojit hlavně mladou zvěř za extrémních veder. Stavební řešení: v nepropustném podloží vyhloubíme jámy min. 4 x 4 až 5 x 5, max. 0,03 ha, s vysvahovanými nebo zpevněnými břehy. Budování pouze sezónních napajedel, zachycujících pouze dešťovou nebo jarní vodu, je nedostačující.

Kaliště

Účelové zařízení, využívané zvěří k chlazení, ochraně proti hmyzu aj. v letním období a v době říje, u černé zvěře celoročně. Kaliště jsou většinou samotnou zvěří vytipovaná místa v prameništi a v podmáčených sníženinách (trvalá) nebo v koleji cesty či výmolu (náhodná). Trvalá kaliště zvěř otevírá nejraději na klidných, odlehlých místech, černá zvěř hlavně v rozsáhlejších mlazinách a tyčkovinách. Parametry: přítomnost vody alespoň v minimální míře. Při delším suchém období lze dovážením vody do vyschlých kališť vhodně regulovat ochozy zvěře.

4.6. Karanténní obůrka

Dovezená zvěř se v zásadě vypouští do karanténní obůrky pod dohledem příslušného veterinárního lékaře. Během karantény se provedou veterinární vyšetření určená vet. lékařem. Zvěř z oblasti s výskytem *fasciola magna* musí být minimálně 4x koprologicky vyšetřena v intervalech 14 dní. V pozitivním případě se provede ozdravení potvrzené negativním výsledkem během karantény. Vet. lékař pak rozhodne o vypouštění zvěře do obory. I nadále musí být v oboře zajištěn stálý veterinární dozor.

Způsob a frekvence vyšetřování zvěře v oboře stanoví příslušný veterinární lékař, který nařídí odběr vzorků (trus, vývrhy apod.) a jejich laboratorní vyšetření. Léčbu a jiné ozdravovací zásady a aplikaci biopreparátů lze provádět pouze s povolením příslušného veterinárního lékaře. Vet. lékař rovněž provádí kontrolu léčby a ozdravných opatření. Při nálezů uhynulých kusů zachovávají pracovníci v oboře osobní hygienická pravidla při práci se zvěří či zvěřinou. V případě podezření nákazy kus zvěře zajistí proti nepovolaným osobám a zvěří či zvířatům do příchodu vet. lékaře.

Preventivní opatření

Preventivní opatření spočívá zejména v těchto zásadách (pokud vet. lékař nestanoví jinak):

- voda k napájení zvěře se laboratorně vyšetří 2x ročně;
- veškerá krmiva pro zvěř se před zkrmováním laboratorně vyšetří na zdravotní nezávadnost. Vyšetří se i krmiva používaná, která jeví smyslové změny nebo je z jiných důvodů podezření na zdravotní závadnost nebo způsobila zdravotní poruchy či úhyn zvěře. V případě potřeby lze provést stanovení nutriční hodnoty;

- provádí se pravidelně vyšetření vývrhů zvěře (pravá polovina nebo lépe celé plíce, část jater a konečník s obsahem) u 1 % ulovené zvěře. V kritických obdobích roku nebo dle jiných indikací (onemocnění) se zasílají tzv. úplné vývrhy (orgány dutiny hrudní a břišní);
- u krmelců se pravidelně odstraňuje trus, zejména v zimním období a zbytky krmiv (denně). Po sejití sněhu se provede důkladná mechanická očista krmných zařízení a jejich okolí s následnou asanací. Vyvezený trus a zbytky krmiv se neškodně odstraní (zakopání, kompostování mimo oboru, min. výška 70 cm);
- preventivním opatřením je důsledné dodržování všech chovatelských zásad, zejména průběrného a sanitárního odstřelu, průběrného odstřelu po léčbě, kdy přežívají některé slabší kusy a musí se z chovu vyřadit, dodržování zásad správné výživy zvěře;
- je žádoucí provést sezónní event. celoroční vyhodnocení disponibilní biomasy na úživných plochách, zjistit chybějící látky a tyto včlenit do receptury dodávaných tvarovaných krmiv.

4.7. Provozní řád obory

Jelikož lesní komplexy, v nichž jsou jednotlivé obory umístěny, plní rozdílnou intenzitou i ostatní celospolečenské funkce lesa, je nutno individuálně, pro každou oboru zvlášť, zpracovat provozní řád, který obsahuje: popis zařízení, cíle chovu, kritéria hodnocení chovu, řízení vstupu veřejnosti, personální zabezpečení provozu, popis péče o zvěř (krmení, režim skladu krmiv, veterinární zásady chovu, hygienická opatření, popis manipulace se zvěří), způsoby kontroly objektu, zásady bezpečnosti práce.

4.8. Kmenový stav zvěře a jeho složení

Vyhláška č. 491/2002 k zákonu č. 449 stanoví maximální normované stavy pro obory tak, že na jeden hektar obory smí být 0,5 kusů jelení jednotky. Stanovení kmenového stavu zvěře je odvislé od úživnosti obory a její celkové rozlohy. Zvěři je nutno zajistit nejen pastvu, ale též potřebné klidové území. Pro výživu zvěře je pak rozhodujícím faktorem výměra a kvalita pastevních ploch obory. Podle jednotlivých druhů chované zvěře můžeme počítat s tím, že 1 ha kvalitní pastviny nebo louky poskytne po celou vegetační dobu pastvu pro 4 kusy jelení zvěře nebo 8 kusů daňčí nebo siky nebo 11 kusů mufloní zvěře. K tomu je při úživném podrostu lesa možno přičíst na každý jeden ha převážně listnatého lesního porostu staršího 50 let 0,1 – 0,2 kusů jelení zvěře nebo 0,2 – 0,4 kusů daňčí, siky nebo mufloní zvěře. Výměra klidové zóny, tedy lesního porostu, by měla být pro jeden kus nejméně 1,0 ha pro zvěř jelení, 0,4 ha pro siky a 0,2 ha pro daňčí nebo mufloní zvěř. Celoročně zaplacené plochy lesních nebo polních kultur se do využitelné oborní plochy nezapočítávají.

Poměr pohlaví v populaci zvěře se v oborních chovech stanoví v poměru 1 : 1 až 1,4 : 1 ve prospěch samců. Při zakládání kmenového stavu zvěře může být poměr pohlaví dočasně ve prospěch zvěře samičí, a to až 1 : 4.

4.9. Oborní zařízení

Jedním z nástrojů chovu spárkaté zvěře je průběrný odstřel. Je to chovatelské opatření, jehož účelem je selektování kmenového stavu zvěře. Tato selekce má charakter negativního výběru, neboť je při ní vyřazována zvěř, která je pro další chov nevhodná. Průběrný odstřel nelze vidět jen jako vyřazování podprůměrných samců jedinců v první věkové třídě tak, jak je často chápán a prováděn. Je třeba si uvědomit, že samičí zvěř se aktivně účastní reprodukce dříve než samčí, zpravidla již ve druhém roce života. Má-li být průběrný odstřel skutečně selekcí kmenového stavu zvěře, musí nutně postihnout

i samičí zvěř, a to co nejdříve. Ke správnému posouzení chovné hodnoty zvěře je však třeba zevrubně znát danou populaci, těsně vývin a zdravotní stav zvěře. Předmětem průběrného odstřelu budou vždy kusy zjevně nemocné nebo poraněné a zvěř s velmi nízkou hmotností. Za zjevně nemocné kusy považujeme zvěř značně vyhublou, s matnou a zježenou srstí, pozdě přebarvující nebo trpící průjmy, což se jeví silně znečištěným zrcadlem a zadních částí kýty a běhů. Pozdě přebarvují též přestárlé kusy.

4.10. Oborní zařízení

Oborní plot je základem objektu obory, který zabraňuje úniku chovné zvěře a zajišťuje její ochranu před predátory (především psy) a lidmi. Při výstavbě nových obor je vhodné situovat oplocení na styku se zemědělstvími kulturami 10 – 50 m od porostního pláště uvnitř porostu a nenarušovat pak ráz krajiny. Využívá se stávajících cest průseku, event. nově prokácených průseků do 4 – 5 m šířky. Pro jednotlivé druhy zvěře je nutno dodržet minimální výšku oplocení: jelen – 2,2 m, daněk, muflon – 1,8 m, černá zvěř 1,6 m. V oblastech s výskytem predátorů spárkaté zvěře se doporučuje zvýšení oplocení o drátěné zábrany. Součástí oborního plotu jsou záskoky, záběhy, přelízky, brány a proti únikové rošty.

Stavební řešení: materiál-dřevo, kov, železo-beton (sloupky, kámen, cihla a jejich kombinace). Při výstavbě oborního plotu v členitém terénu po spádnicí nestrháváme humózní vrstvu půdy. Neklučíme (od 15° nebezpečí eroze). Nutná je úprava od takových poměrů svodnicemi, event. propustní. Sloupky oplocení lze situovat uvnitř i vně obory. Doporučované výše oplocení lze dosáhnout nástavbou – v horní části umístěnou vodící deskou (plastem), působící na zvěř jako vizuální zábrana. Všeobecně je nutné vyhnout se rohům v oplocení, lomení plotu musí být v tupém úhlu.

4.11. Typy oborního oplocení

Dřevěný plot – sloupky nutno impregnovat do výše sněhové pokrývky. Půlené tyče se přibíjejí zevnitř. Výhoda – snadná údržba a dosažitelnost materiálu, relativní látce. Nevýhoda – kratší životnost a snadná narušenost plotu návštěvníky obory. Plot v kombinaci dřevo + pletivo – dřevěné sloupky, tři napínací dráty Ø 5 mm a drátěné pletivo 14 x 14 cm. Doporučuje se svodná tyč na spodní část pletiva. Výhody – rychlá stavba, snadná údržba, trvanlivost pletiva. Nevýhoda – nutnost impregnace dřevěných sloupků, esteticky působí rušivě. Plot v kombinaci dřevo + železo-betonové sloupky – na sloupcích horizontálně upevněné dvě latě, na nich připevněná půlená tyčovina, jde o často užívaný typ oplocení. Výhoda – rychlá stavba, údržba, trvanlivost pletiva. Nevýhoda – snadné narušení plotu. Plot v kombinaci železo-betonové sloupky + pletivo – železo-betonové sloupky 3,80 – 4,50 m od sebe v ně obory, 2,00 m vysoké pletivo na třech napínacích drátech o Ø 5 mm + dřevěná vodící deska. Výhoda – rychlá stavba, dlouhá životnost – univerzální oplocení. Nevýhoda – působí neesteticky, chladně, jako cizí prvek v porostním prostředí, hlavně v otevřených parcích lesa. Uvedené oplocení lze upravit pro černou zvěř – výšku drátěného pletiva jde snížit až na 180 cm. Na dřevěné hranolky, připevněné k železo-betonovým sloupkům z vnitřní strany, jsou horizontálně připevněny půlkuláče nebo 6 cm desky na sraz. Na zem nutno pod desky zapustit starý dřevěný nebo betonový pražec. Na podmáčených stanovištích se doporučuje místo spodních půlkuláčů (hniloba) použití železo-betonovou desku 30 – 40 cm výšky. Plot v kombinaci zděné sloupky + dřevo – velmi častý typ oborního plotu u starších obor. Ve vyzděných, převážně kamenných sloupcích kolem 130 x 100 cm nahoře vyspádovaných, jsou ponechány postranní rýhy, do nichž jsou shora vsunuty a horizontálně usazeny omítnuté silné půlkuláče nebo desky. Mezi sloupky je kamenná podezdívka. Další variantou jsou smontovaná pole z půlkuláčů vertikálně připevněných na dvou horizontálních trámech, které zapadají do kapes, ponechaných ve sloupcích. Výhoda – pevnost, trvanlivost, levná rekonstrukce, minimální údržba,

první alternativa je zvláště vhodná pro černou zvěř. Nevýhoda – ekonomická náročnost hlavně na materiál a jeho přesun, pokud nejsou místní zdroje. Kamenný, případně zděný plot – oplocení tvoří kamenná cihlová zeď, výška dle chovaných druhů zvěře, v horní části cihlou nebo betonovým věncem vyspádovaná. Výhoda – dlouhodobá, funkční varianta vhodná pro všechny druhy zvěře s minimální potřebou údržby. Nevýhoda – vysoká ekonomická a časová náročnost při výstavbě obory.

Protiúnikový rošť

Zařízení zabráňuje zvěři opustit oboru v místech, kde nelze vybudovat trvale oborní plot. Protiúnikový rošť se buduje převážně u vjezdů do obor. Parametr: dostatečná šířka roštu, kterou zvěř nemůže přeskočit – minimálně 4 m. Stavební řešení: materiál – kov různého profilu, beton. Za průsečíkem s oborním plotem se silnice přeruší směrem do obory dostatečně širokým hlubokým příkopem. V něm se vytvoří železo-betonová vana, na ní se uloží ocelové traverzy ve směru osy komunikace. Kolmo na ně se uloží trubky (kulatina), mezi nimiž jsou mezery.

Přelízka (přelez)

Zařízení situujeme u hlavních bran v místech povoleného pohybu veřejnosti. Parametry: bezpečný přechod plotu obory mimo brány a branky. Zhotovují se pouze výjimečně. Stavební řešení: materiál – dřevo, v principu jde o dvojitý žebřík se zábradlím z kuláčů a půlkuláčů opatřený zábradlím. Nutná je častá kontrola upevnění příčlů.

Návratná zařízení

Umožňují návrat zvěře uniklé z obory. Lokalizujeme je na původních ochozech zvěře, ve vnějších rozích oborního plotu.

Záskok – umělé nebo přirozené vyvýšeniny vně obory zpevněné hrazením ze zpevněných kuláčů s výkopem uvnitř obor. Výškový rozdíl úrovně mimo oboru a uvnitř je 2,00 m. Výhoda – relativně dlouhodobé využití. Nevýhoda – vysoká pořizovací cena, realizuje se výjimečně. Riziko proniknutí predátorů.

Záběh – jednoduché zařízení v přerušení oborního plotu, od něhož vedou směrem do obory sbíhající tyče, jejichž slabé konce se překrývají. Zvěř se mezi nimi protáhne s mírným úsilím zpět do obory. Výhoda – velmi nízká pořizovací cena. Nevýhoda – nutná častá kontrola, při ulomení několika konců tyčí některé druhy zvěře, hlavně mufloni, prolezou ven z obory.

4.12. Krmná zařízení a sklady

Důležitým mysliveckým zařízením jsou různé typy objektů pro krmení a příkrmování zvěře a pro ukládání různých druhů krmiv. Způsob podávání krmiv je v jednotlivých oborách odlišný v návaznosti na lokalizaci skladovacích prostor uvnitř nebo mimo oboru. V menších oborních objektech se používá klasického způsobu příkrmování, tj. kombinace větších krmelců objemového krmiva se zásobníkem, a systému krmítek, event. silážních stolů. Je to časově náročný způsob, předpokládající návaznost obytných objektů pečovateli zvěře na oboru. Ve větších objektech se příkrmování zvěře řeší velkokapacitními krmelci se zásobníky, často pro objemové jaderné krmivo a sklepy pro uskladnění dužnatého krmiva.

Vlastní krmná zařízení v oboře musí být umístěna na přístupných slunných místech (využívá se přirozené asanace slunečním zářením, které ničí až 50 % vývojových stadií parazitů). Krmelce se umísťují na místě s pevným přirozeným nebo zpevněným podkladem, kde je možnost odklizení trusu a zbytků krmiva (i v zimě), nedochází k rozbahňování terénu či zadržování vody (srážky).

Na krmelišti musí být vybudováno dostatečné množství korýtek, aby k nim měla přístup všechna zvěř najednou tak, aby přijímala v dostatečné dávce předkládané krmivo (medikované krmivo). Pro

mladou zvěř musí být vybudovány na krmelišti průlezné ohrádky, aby bylo možno podat krmivo (medikované krmivo) mladé zvěři zvláště (častěji výskyt silných invazí parazitů). Účelné je budovat krmná zařízení tak, aby mohla být podle potřeby přemístěna (promoření prostředí parazity a zárodky nákaz).

V oborách pro černou zvěř se krmeliště zpevňuje betonovým podkladem, kde lze krmit na „zem“ a často odstraňovat trus (omezení přenosu metastrongylózy – plicní červivosti). Pro mladou zvěř (selata) je nutné vybudovat průlezné ohrádky ke korýtkům, kde lze lépe zajistit skupinové podání krmiv a medikovaných krmných směsí. Není vhodné krmení provádět volně či v korytech na zemi (půdě) bez uvedeného zpevnění.

U krmelců i skladů s jadrným krmivem nutno zajistit suché prostředí, aby nedošlo k zaplísnění. Zvláště u tvarovaných krmiv je třeba zamezit narušení zdravotní nezávadnosti (pravidelná kontrola).

Sklady krmiv se budují mimo vlastní krmná zařízení. Musí umožňovat dlouhodobé uskladnění krmiv v temném prostředí a manipulaci s krmivem. Znamená to, že musí být prostorné, uzavřené a větratelné (provádění plynování, ochrana proti škůdcům, přehazování proti škůdcům, přehazování zrnin apod.).

Krmelce

Tato zařízení budujeme na závětrných místech a závěrech údolí na úživných plochách, ale i uvnitř porostů oborně pastevního charakteru. Parametry: poskytnou zvěři za jakéhokoliv počasí kvalitní objemové krmivo dle potřeby, jadrné krmivo regulovatelným dávkováním.

Krmelce se skládají ze tří částí:

- prostor pro objemová krmiva se senným košem,
- střední část – malé skladiště na krmivo a drobné nářadí,
- prostor pro jadrná krmiva (se zásobníkem jadrných krmiv s oboustranným dávkovacím zařízením).

Při dodatečné kapacitě jiných skladovacích prostor se doporučuje varianta o půdorysu 9 x 5 m, tj. 45 m² a kapacitě 90 q objemového krmiva.

Krmelce pro mladou zvěř

Stavební řešení: dřevěná konstrukce z hranolků 14 x 16 cm až 10 x 12 cm, spodní koš z odkorněných tyček se plní samospádem otvorem ve stropu. Střecha – podbitá prkna, kanadský šindel, lepenka, plechová krytina. Podlaha – makadam 25 cm, beton 15 cm. V odstupu 3 m palisádová ohrada, kůly o 20 cm, výška 2 m, rozestup 15 až 20 cm dle druhů zvěře. Porost lze doplnit krmítky pro jadrná krmiva.

Krmná zařízení na jadrná krmiva

Stavební řešení: dřevěná konstrukce z hranolků 14 x 16 cm až 10 x 12 cm, spodní koš z odkorněných tyček se plní samospádem otvorem ve stropu. Střecha – podbitá prkna, kanadský šindel, lepenka, plechová krytina. Podlaha – makadam 25 cm, beton 15 cm. V odstupu 3 m palisádová ohrada, kůly o 20 cm, výška 2 m, rozestup 15 až 20 cm dle druhů zvěře. Prostor lze doplnit krmítky pro jadrná krmiva.

Krmná zařízení na jadrná krmiva

Tento druh zařízení se dnes používá převážně v kombinaci s krmelci pro objemová krmiva, umožňující poloautomatické dávkování nebo normální plnění korýtek pod střechem krmelců. Některé druhy jadrných krmiv (kaštiny, žaludy) lze předkládat zvěři i pouhým rozházením na sníh.

Korýtko na jádro

Používají se při klasickém příkrmování s denní manuální obsluhou. Korýtko jsou dřevěná, z desek o tloušťce 3 cm, na 2 kůlech 10 cm, výška nad zemí 80 cm. Při podávání tvarovaných krmiv je bezpodmínečně nutné opatřit je stříškou z desek, která ovšem nesmí zabraňovat přístupu ke krmivu zvěři trofejové, vzdálenost jednotlivých korýtek 5 – 15 m.

4.13. Optimální podmínky oborních chovů

Původní význam obor doznal jistých změn a v současné době jsou obory udržovány či zřizovány především za účelem: reprezentace, pro možnost poměrně rychlého odlovu trofejově kvalitní zvěře obvykle poplatkovými lovci, prošlechťování zvěře používané pro další zazvěřování, prohlubování biologických znalostí o zvěři a výzkumu, chovu a chování vzácných druhů zvěře (bílých jelenů, zubrů, kozy bezoárové aj.), výchovy myslivecké i nemyslivecké veřejnosti, nalézající v bezprostředním kontaktu se zvěří žádoucí vztah k přírodě a ke zvěři zvlášť.

Víceméně vedlejší roli hrají obůrky karanténní, v nichž je obvykle krátce chována a veterinárně sledována zvěř pouze pro zjištění či přeléčení možných nákaz, aklimatizační, v nichž je zvěř chována před vypuštěním na novou lokalitu a je v nich držena obvykle přes jedno, ale raději dvě kladení, přezimovací, v nichž je zvěř držena přes období nouze, aby nedělala škody na lesních porostech mimo obůrky.

Výhodou oborních chovů je, že zvěř je v poměrně velkém množství soustředěna na malé ploše, lze se s ní pravidelně setkávat, rozlišovat jednotlivé kusy a sledovat je třeba i po několik let, lov zvěře je relativně rychlý a snadný a při dobré znalosti zvěře se loví pouze ta, která je k lovu určená, zvěř je možno lovit celoročně, takže je možno téměř okamžitě vyloučit z chovu zvěř pro další chov nevhodnou, zvěř je možno v případě potřeby poměrně dobře léčit, především prostřednictvím medikovaných krmiv.

Nevýhodou oborních chovů je, že je nezbytná výstavba kvalitního a následně i soustavně kontrolovaného oborního plotu, projektovaného jako stavební investice, je nezbytná výstavba a následně i údržba kvalitních a poměrně početných mysliveckých zařízení, včetně založení a obhospodařování pastvin, luk, políček pro zvěř, pastevních porostů, výsadby plodonosných dřevin a obecně i zajištění porostních úprav, je nezbytné celoroční a pravidelné příkrmování zvěře kvalitními a různorodými krmivými, je nutno se smířit buď s vyššími škodami působenými zvěří na oborních porostech, nebo s vyššími náklady na jejich ochranu včetně obtížnější obnovy porostů, není vyloučeno nebezpečí vzniku nakažlivých chorob spojené s nutností trvalého veterinárního dozoru, stoupá odpor veřejnosti proti zákazu či omezování vstupu do obor, kvalitní oborní chov se nemůže obejít bez kvalitního a vysoce kvalifikovaného oborníka, v podstatě bez omezení jeho pracovní doby.

V oborních účelových lesích je pak třeba:

- stanovit cílové složení porostů ve prospěch listnatých dřevin (plodonosných dubů, buků, jílovců a ovocných pláňat, okusových dubů, jasanů, habrů, buků, javorů, jilmů, osik, lip, jeřábů, jív a vrb, z keřů se osvědčil janovec, čilimník, pámelník, dřín, ostružiník a maliník), prodloužit dobu obmýetí u cílových plodonosných dřevin (zejména dubu a buku) nejméně na 120 – 140 let,
- snížit u plodonosných dřevin zakmenění na 3 až 4,
- zkrátit dobu obmýetí u okusových porostů pro zvěř (zvěřníků) na 5 – 10 let a pěstovat je výmladkovým (pařezinovým) způsobem,
- obnovovat či zakládat oborní porosty umělou obnovou, buď jednotlivými odrostky, nebo ve skupinách a chránit je před pravděpodobným poškozováním zvěří,
- soustřeďovat těžby do ploch (kotlíků) a plánovat je do zimního období, aby se zvěři umožnilo využít k okusu pupeny, větvičky i kůru.

Výměra obory potřebná pro chov 1 ks zvěře

Druh zvěře	Potřebná výměra obory v ha na 1 kus		
	minimální	optimální	maximální
jelení	5	8	11
daňčí	2	3	4
mufloní	1,5	2,5	3,5
daňčí a mufloní	2	3,5	5
černá	2,5	3	3,5

Výměry obor pro chov 60 ks dospělé zvěře

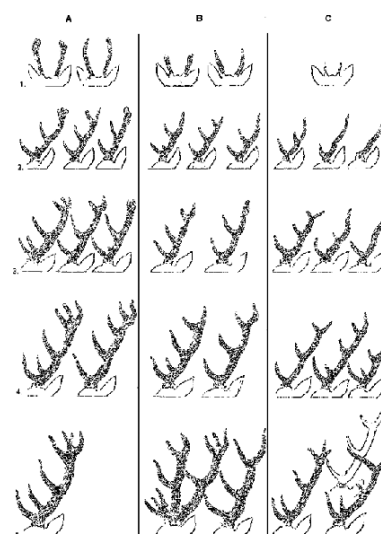
Druh zvěře	Výměra obory v ha pro 60 ks cílových stavů zvěře		
	minimální	optimální	maximální
jelení	300	500	700
daňčí	150	200	250
mufloní	100	150	200
daňčí a mufloní	150	250	350
černá	150	250	350

Počty dospělé zvěře chované na 100 ha oborní plochy

Druh zvěře	Počty zvěře na 100 ha oborní plochy		
	minimální	optimální	maximální
jelení	4	12	20
daňčí	20	35	50
mufloní	30	45	60
daňčí a mufloní	15	30	45
černá	30	35	40

Otázky

1. Zakládání obory.
2. Výnosy obornictví.
3. Volba lokality pro oboru.
4. Přikrmování zvěře v oboře.
5. Oborní zařízení.
6. Krmná zařízení.
7. Lovecká zařízení.
8. Odchyťová zařízení.
9. Karanténní obůrka.
10. Preventivní opatření v oboře.

A – chovný
B – středně založený
C – odstřelový

5. Bažantnice

5.1. Úvod

Bažant je dnes naší nejpočetnější nejproduktivnější pernatou zvěří. Chov bažantů se nejen u nás, ale i v ostatních zemích přes všechny rozsáhlé změny v zemědělském a lesním hospodářství úspěšně rozvinul. Rychlý vzestup stavu pramení z poměrně rychlé přizpůsobivosti tohoto druhu zvěře podmínkám zemědělského velkoplošného hospodaření a kromě toho je podmíněn stále se zvyšujícím zájmem myslivců o atraktivní lov a vyšší produkci hodnotné zvěřiny. Uvědomíme-li si, že roční odstřel bažantů v ČR přesahuje jeden milion kusů, což představuje v porovnání s předválečnými léty čtyřnásobek produkce, je to jistě důkazem toho, že díky péči myslivců se bažant stává zvěří budoucnosti. Během krátké doby se rozšířil nejen do oblastí, kde se dříve nevyskytoval, ale úspěšně proniká i do pahorkatin a podhůří a stává se stálou zvěří i v polních honitbách. Je samozřejmé, že předpokladem rozvoje stavu jsou i přírodní podmínky, zejména vyhovující klima, konfigurace terénu od nížin k podhůří, pestrá mozaika drobných lesíků a remízů v polních honitbách a dostatek vodních ploch, které v naší zemi vytvářejí ideální prostředí pro úspěšný chov bažantů. Nelze opomenout ani velmi dlouhou a bohatou tradici bažantnictví v naší zemi, které proslavilo jméno české myslivosti na celém světě.

Významnou měrou přispělo k chovu zvěře zlidovění myslivosti a pokrokové myslivecké zákonodárství, které položilo základy ke změně systému mysliveckého hospodaření a umožnilo co nejvyšší účast pracujících na řízení a provozu myslivosti. Péče o plánovitě zvelebování myslivosti se tak stala zájmem celé naší společnosti.

Lovná zvěř se stala součástí nového životního prostředí a je obdivuhodné, že se dokáže vyrovnat se změnami, které přináší moderní zemědělská výroba a vysoká industrializace krajiny. Dnes, kdy se přikládá stále větší význam ochraně životního prostředí a tvorbě krajiny, nelze opomíjet ani otázky chovu lovné zvěře, která toto prostředí obohacuje a zůstává jejím jedinečným a krásným doplňkem.

5.2. Hospodářský plán pro úpravu bažantnic

Pro každou uznanou bažantnici v jakémkoliv typu honitby má být vypracován samostatný elaborát pro její zařízení a myslivecké hospodaření, který současně slouží jako podkladový materiál k decenálnímu lesnímu hospodářskému plánu (LHP). Ze zpracovatelského návrhu přebírají pracovníci Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů ta opatření, která se týkají zařízení a hospodaření v účelových lesních porostech. Součástí tohoto elaborátu má být:

1. Orientační mapa v měřítku 1 : 25 000 se zákresem lesních částí, prohlášených pověřenou obcí za bažantnici a se zákresem hranic honitby, popř. hranic bažantnice.
2. Přehledová mapa (nekolorovaná porostní mapa) 1 : 10 000 se zákresem prostorového uspořádání a honebního rozčlenění na jednotlivé leče (sled lečí), směrů naháněk či ploužení, s vyznačenými honebními celky, čely naháněk, střeleckými alejemi a linkami. V této mapě se vyznačují i plochy určené jako políčka pro zvěř a zásahy do porostů, které vyžadují zásadní změny ve způsobu hospodaření.
3. Písemná část elaborátu s podpisem hospodářských opatření (lesopěstebních zásahů) v jednotlivých lesních odděleních a prostory bažantnice.
4. Návrh na zařízení honitby do jakostních tříd se stanovením kmenových stavů, výše přírostu a očekávané produkce.

Kromě toho je elaborát doplněn i návrhem všeobecných opatření pro řádný myslivecký provoz bažantnice. Uživatel honitby sestavuje v každém roce plány mysliveckého hospodaření a lovu. K těmto plánům se musí při zpracování elaborátu přihlídnout a hlavní charakteristika jednotlivých částí plánu s dlouhodobým záměrem se uvede v závěru všeobecných opatření. Platnost elaborátu končí s platností lesního hospodářského plánu, neboť navazuje na hospodářská opatření v něm obsažená.

Prostorové uspořádání, honební rozčlenění a porostní úpravy v bažantnici se stávají nedílnou součástí LHP a jsou komisionálně schvalovány při závěrečném protokolu lesního hospodářského plánu. Pokud se v elaborátu navrhuje změna zařízení do jakostních tříd, uplatňuje ji uživatel honitby u příslušné pověřené obce.

5.3. Prostorové uspořádání a honební rozčlenění bažantnice

Prostorové uspořádání bažantnic má většinou trvalý charakter, který je dán jejich tvarem, rozlohou, terénními podmínkami, trvalým rozčleněním lesních částí (sítí hlavních rozdělovacích alejí, trvalých cest, vodních toků apod.). Honební rozčlenění je vázáno na prostorové uspořádání a může se v průběhu let měnit podle porostních úprav a těžebních zásahů v jednotlivých porostech a lečích. Trvalé honební rozčlenění, které mají zpravidla bažantnice remízového typu nebo samostatné remízy, může být ovšem využito i v bažantnicích ve větším lesním celku.

Hlavním kritériem při honebním rozčleněním je sled a návaznost jednotlivých lečí s ohledem na techniku lovu a na přirozený směr tahu zvěře. Kromě toho záleží i na velikosti plochy, konfiguraci terénu, počtu a druhu zvěře. Tato hlediska je nutno odlišně posuzovat v bažantnicích v rozlehlém lesním celku a v bažantnicích se soustavou remízů.

V každé bažantnici je nutné při jejím zařizování stanovit a vymežit velikost honebního celku, který je organizovaně i ekonomicky vhodný pro uspořádání honu. Jak jsme již uvedli, může mít bažantnice s rozsáhlejší rozlohou lesa i větší bažantnice remízového typu několik honebních celků. Základní podmínkou při stanovení velikosti honebního celku je požadavek, aby průběh honu (včetně celé organizace) netrval déle než 7 hodin. Tomuto požadavku se přizpůsobuje i počet lečí.

Velikost jednotlivých lečí je samozřejmě závislá na celkové honební ploše, která je k dispozici, a na předpokládaném úlovku při jednodenním honu. Návaznost jednotlivých lečí musí být volena tak, aby bažantí zvěř byla při lovu stlačována pokud možno jedním směrem, nejlépe v udržovaném kruhu. Při odlovení jedné leče má zbývající bažantí zvěř přelétnout do dalších dosud neslovených lečí. Ve větším lesním celku je vhodná kombinace ploužených lečí s naháňkami. Střelci i honci zde tlačí zvěř z větší plochy do následující naháňky a využijí tak lépe možnost lovu zajíců. Tak se snadněji sloví velká plocha, na které se bažantí buď vracejí zpět proti střelcům, nebo se účelně stlačí do příští leče. Úzké dlouhé pruhy lesní plochy je možno využít jako kombinované leče. Poloviční počet střelců postupuje na střeleckých linkách a části prodloužené leče, druhá polovina se představí v čele naháňky. Hlavní průseky a rozdělovací aleje mezi jednotlivými lečemi, široké 5 – 8 m, jsou důležité nejen pro usnadnění organizace honu, ale i pro snazší udržení bažantí zvěře v jednotlivých lečích.

Důležitým hlediskem pro honební rozčlenění bažantnice je i počet střeleckých míst, pro který má být honební celek zařízen. Podle dosavadních zvyklostí se ve většině případů jednotlivé leče zařizují pro lovecké skupiny s 10 – 14 střelci. Neznamená to ovšem, že tento počet může být zvýšen rozestavením počtu střelců v čelech naháňek a umístěním bočních střelců po stranách lečí.

5.4. Uspořádání jednotlivých lečí a jeho význam pro techniku lovu

Šířka naháňky musí odpovídat rozmístění střelců v čele leče (naháňky). Odpovídající vzdálenost jednotlivých stanovišť (střeleckých míst) je 25 – 50 m, v průměru 35 m. Minimální šíře naháňky je

tedy při postavení 8 střelců v čele a 2 – 4 po stranách leče 200 m. V průměru se může počítat u naháňek s šíří 320 m, maximálně 500 m.

Nejúčelnější délku naháňky lze stanovit v rozmezí 200 – 500 m, v průměru 350 m. Delší naháňky nejsou účelné vzhledem k tomu, že část zvěře se v tlaku vrací zpět, takže se nedosáhne očekávaného výsledku lovu.

Pro vyrovnání honců v lečích s naháňkou se vytlačuje ve vzdálenosti asi 50 – 100 m před čelem naháňky, vyrovnávací linka se tvoří v šíři 2 m.

Velmi dobře se osvědčuje uvolnění další příčné vyrovnávací linky v polovině délky leče. Vyrovnávací linky mají význam nejen pro usnadnění organizace honu, ale i pro plynulé vytlačování bažantů z hustého krytu na naháňce. Část bažantů tyto linky přeběhne, část jich vylétne ve směru na představené střelce. Dosáhne se tím plynulejšího odstřelu, poněvadž zvěř nevyvstává hromadně až v čele naháňky.

Udržení bažantů v naháňce podporuje jednak hustý kryt v porostu, jednak dobře založené čelo naháňky, které společně s uvolněnou střeleckou alejí umožní snazší zásah a zajišťuje lepší výsledek lovu. Čelo naháňky je široké 10 – 25 m, dokonalý kryt v něm tvoří stříhaný smrk, různé keře, výmladkové dřeviny, prutníky apod., jejichž výběr se řídí podle podmínek stanoviště. Pro vytvoření čela naháňky je možno použít i zemědělské plodiny jako například topinambury, kukuřici, různé směsky, krmnou kapustu apod. V některých lečích s naháňkou je možno založit hustý kryt ve tvaru čela naháňky ve vzdálenosti asi 20 m před koncem leče. Na něj pak navazuje směrem ke střelecké aleji pruh vyššího porostu, čímž se dosáhne vyššího letu bažantů a lepšího efektu při sportovní střelbě na „vysoké kouty“. Tato úprava se dá společně použít především tam, kde se terén svažuje směrem ke střelecké aleji. Znamená pouze zpestření lovu, ale s ohledem na to, že předpokládá větší střelecké umění, není ve všech případech účelná. Dříve se však v bažantnicích podobné ukončení naháňek zařizovalo často a záměrně.

Šířka střeleckých alejí před čely naháňek musí zaručovat střelcům dostatek času pro orientaci před výstřelem a zároveň umožňovat snadné dohledávání zvěře po ukončení leče. Optimální šíře střeleckých alejí je 10 – 15 m, u zpětných naháňek 20 m. Střelecké aleje mají význam i pro zakládání políček pro zvěř. Pro tento účel je zde nejvhodnější zakládat políčka s plodinou, která se do doby lovu sklídí, nebo plochy luk, vojtěšky, jetelotrávy, jetele apod., které mají význam jak pro hnízdění zvěře, tak i pro zvýšení úživnosti. Současně se dají využít pro umístění přenosných odchoven při vypouštění uměle odchovaných bažantů kuřat.

Střelecké aleje jsou v bažantnici nezbytné nejen ze všech uvedených důvodů, ale i proto, že rozčleňují souvislé lesní porosty a vytvářejí osluněné plochy, které bažant i ostatní zvěř po celý rok vyhledává. Na těchto teplých plochách zvěř ráda hnízdí a poněvadž snadno vysychají, zdržuje se zde po deštích (hlavně slepice s kuřaty). Pro svou přehlednost usnadňují střelecké aleje i celoroční kontrolu stavů zvěře.

Pevná střelecká místa se záštitami se zřizují uprostřed střeleckých alejí, aby měli střelci možnost volného výstřelu i za sebe. Ulovená zvěř zůstává většinou na volné střelecké aleji. Umístění záštit před čelem naháňky je nutné, neboť střelce není možné stavět přímo před okrajem čela, aby zvěř při stlačení nebyla zrazována. Velmi dobře se uplatňují trvalé záštity, vysazované většinou ze silných balíkových sazenic smrku v lichoběžníkovém sponu, s kratší stranou směrem k čelu naháňky.

5.5. Chov bažanta

Tj. odchyt – vlastní komorování – jarní vypuštění, téměř nereálné – vzhledem k nízkým stavům. Nabízí se ovšem ověřená alternativa, která spočívá v časném vypuštění slepiček z voliéry (ve věku cca 4 – 8 neděl). Uvolníme tak prostor ptákům, kteří dorůstají ve voliére. Vypuštěné slepičky se pak trvale drží v okolí voliéry, kterou maximálně zabezpečíme proti predátorům. Na podzim a v zimě, kdy jsou

již voliéry prázdné, lze slepičky, které přežily, individuálně odchytit do sklopců a včků a zakomarovat. Do přírody pak na jaře vracíme ptáky, kteří je již znají, mají rozvinuté přirozené reflexy a dokáží se zde orientovat a úspěšně vyhnízdit.

5.5.1. Umělý (voliérový) chov bažanta

Umělý, farmový, voliérový, intenzivní a nebo krotký chov bažantů je v současnosti nejrozšířenější. Je založený na voliérových chovech chovného hejna, s cílem vysoké produkce vajec od jedné nosnice a na umělém odchovu kuřat až do doby, která je vhodná na jejich vypuštění do volné přírody. Předností tohoto chovu je, že na omezeném prostoru vyprodukujeme velké množství vajíček, nezávisle na počasí v období hnízdění. Vhodným krmením a ošetřováním dosáhneme časnější a větší snůšky než ve volné přírodě.

Předpokladem pro zavedení intenzivního, resp. farmového chovu je získání dostatku vhodných prostor a plochy na vybudování snůškových voliér, prezimovacích, odchovných voliér, prostoru na uskladnění krmiva a vajec, líhni, pomocných prostor atd. Dále jsou potřebné stále pracovní síly na ošetření a hlídání zvířete. Předpokladem úspěšného chovu bažantů ve velkém je především dobrý zdravotní stav chovného hejna a hygiena v chovu.

Nejvhodnější plochy pro velkochov bažantů jsou jižní a jihovýchodní mírné svahy s dobře propustnou a vysychavou půdou, chráněné před větrem kulisami porostu. Provozy mají být vzdálené od velkochovů drůbeže a nesmí zde docházet k nadměrnému rušení lidmi nebo domácími zvířaty. Účelné je vysadit okolo voliér do vzdálenosti 2 – 3 m od pletiva živý plot.

Přípravě chovného hejna při farmovém, ale i jiném způsobu chovu musíme věnovat mimořádnou pozornost. Z veterinárních důvodů se doporučuje používat pouze jednoleté ptáky. Důležitý je také původ chovného hejna. Genofond našich bažantů je v současném stavu téměř jistě ve zbledovaném stavu. Je poznamenán prokřížením různých poddruhů, technologickou selekcí a někdy i příbuzenskou plemenitbou.

Chovné hejno pro budoucí snůškové období vybíráme z kuřat vylíhnutých asi v polovině snůšky tak, aby při prvé snůšce měla cca 9 měsíců (snížení náchylnosti k onemocněním TBC). Vajíčka, ale i mladá kuřátka se vybírají z jednotlivých kmenů podle užitkovosti. Sledujeme úroveň snůšky. Jedinice pro chovné hejno vybíráme podle toho, jak jsou opeření, jakou mají hmotnost, kondici a podle veterinární prohlídky.

Kromě výše uvedených základních pravidel voliérového chovu je při jeho zakládání třeba zvážit, z jakého chovného materiálu vyjdeme. V současnosti běžně chovaní hybridy, tzv. bažanta lovného, se vyznačují vysokou snůškou a dalšími reprodukčními parametry a dosahují vysoké hmotnosti, naopak např. nekřížená subspecie bažanta bezobojkového (*Ph. colchicus colchicus*), dříve též český bažant, se vyznačuje poněkud nižší hmotností, lepší létavostí, výkonným imunitním systémem a schopností adaptovat se ve volnosti.

Z hlediska uchování kvalitního genofondu je zřejmě vhodné zařazovat do chovného hejna nejen nepříbuzné jedince z jiných farmových chovů, ale také ptáky odchycené ve volnosti.

Chovné hejno umístíme do voliéry, která skýtá na jeden kus minimálně 4 – 5 m². Zařízení musí být před osazením náležitě připraveno, tzn. že musí být vydezinfikováno (chlorové vápno, 4% chloramin popřípadě 2% NaOH) a oseto vhodným porostem – ozimem, jetelotrávou – nutné je odpovídající zajištění proti predátorům. Voliéru je třeba vybavit přístřešky, zásypy, napáječkami, popelišti a hřady. Krajní alternativou je umístění chovného hejna do haly s možností regulace světelného režimu, lze tak iniciovat dřívější snůšku. Ve skutečnosti má takový chov již jen velmi málo společného s vlastní myslivostí a ochranou přírody. Bažanti chovaní ve voliérách jsou odolnější, lépe opeření atd.

Velmi důležitý je výběr chovného hejna, který provádíme během února. Před umístěním bažantů do snůškových voliér (kmenové nebo společné), kontrolujeme zbarvení, opeření, hmotnost, na hlavě

si všímáme světél, klovice, poušek, prohlížíme prsní kost, běháky a možný výskyt endoparazitů na hlavě. Všimneme si také sliznice v klovcu a kloaky. Zajistíme aglutinační zkoušku na salmonelózu, eventuálně zajistíme vyšetření trusu.

Jak již bylo uvedeno, pro intenzivní voliérovy chov je třeba mít k dispozici snůškové voliéry. Ty mohou být společné, stabilní kmenové nebo přenosné kmenové. Společné voliéry slouží k chovu více slepic a kohoutů pohromadě při poměru pohlaví 1 : 8 – 10 (např. 10 kohoutů a 100 slepic). Na jeden kus se přitom počítá s plochou minimálně 6 m².

Stabilní kmenová voliéra má rozměry cca 3 x 10 m. Plocha takovýchto voliér by měla být pokryta šterkopískem, tak aby se zde netvořily po dešti louže, je třeba zde zajistit kryt a hřady. Do kmenové voliéry umísťujeme jednoho kohouta a 7 – 10 slepic. Výhodou tohoto způsobu držení chovných ptáků je, že můžeme dobře sledovat jejich reprodukční charakteristiky a zdravotní stav. Nevýhodou této technologie je větší pracnost při obsluze a vyšší pořizovací náklady.

Přenosné kmenové voliéry je možno připravit v různých velikostech a tvarech. V podstatě jde o klece s rozměrem cca 3 x 3 x 1 m bez „dna“. Při zemi jsou díly vybaveny hustším plechem nebo pletivem. Výhodou těchto voliér je možnost kočování, tj. po jedné sezóně je možno přesunout je o několik metrů dál a vyhnout se tak únavě (zamoření) prostředí, ke kterému často dochází u stabilních voliér. Problémem je ovšem zajištění přenosných voliér proti podhrabání predátorů.

5.5.2. Péče o bažanty ve snáškových voliérách

V našich podmínkách začíná snáškové období ve farmových chovech po 20. březnu a snůška je využitelná asi do 15. června. Později snesená vejce mívají sníženou líhivost a bažantíci z těchto snůšek nestihnou mnohdy dospět do doby lovu.

Péče o ptáky by se měla věnovat jedna osoba, na kterou si bažantí zvyknou (oblečení) a nejsou jí při obsluze rušeni.

Pokud se týče krmení, je třeba již na počátku února započít krmení kompletní krmnou směsí pro bažanty a slepice – BŽN. Do vody přidáváme kombináty vitamínů po poradě s veterinárním lékařem.

Vajíčka sbíráme 2x denně, očistíme je od hrubých nečistot, vyloučíme vejce nestandardní a poškozená a umístíme je do místnosti, ve které je zajištěna teplota 10 – 14 °C a vlhkost vzduchu cca 60 %. Vejce jsou ukládána do lísek vzduchovou komůrkou nahoře (tupým koncem). Výhodné je, pokud jsou lísky umístěny v zařízení, které je pravidelně naklápí na stranu. Vejce skladujeme cca jeden týden, nejdéle však 10 dnů, delší skladování může mít za následek sníženou líhivost. Vejce bažantů neskladujeme společně s vejci jiných druhů ptáků, především kachen, neboť tak může dojít k přenosu salmonelózy.

Před nasazením do líhni vejce dezinfikujeme ve skladovacích prostorech nebo v líhni formaldehydovými parami (na 1 m³ prostoru použijeme 30 ml čerstvého formaldehydu a 20 g hypermanganu). Vajíčka se plynoují 20 – 30 minut při teplotě 25 °C tak, aby se na nich nesrážely vodní páry.

Od jedné bažantí slepice (míníme tím v současnosti chované hybridy, selektovanou snůšku) získáme v průměru na sezónu 50 – 55 vajec. Pokud se orientujeme na některou umělým chovem nepoznamenanou subspecii, například na tzv. českého bažanta bezobojkového, musíme počítat s produkcí poněkud nižší.

5.5.3. Líhnutí vajec a odchov kuřat

Sedmý den po nasazení vajec do líhně provádíme první kontrolu oplodnění. Pomocí prosvícení zajistíme neoplozená vajíčka, která vyjmeme z líhně. Tepelný režim dodržujeme dle návodu pro tu kterou líheň, přičemž obecně je po celý čas líhnutí udržována teplota 37,8 °C. Vzdušnou vlhkost udr-

žujeme na 50 % a před líhnutím (po 21. dni inkubace) zvyšujeme vlhkost na 65 %. Z líhně, eventuálně do líhně vyjímáme kuřata teprve tehdy, když jsou dokonale oschlá. Pokud se chystáme jednodenní kuřata transportovat na větší vzdálenosti, je třeba, aby nebyla starší 24 hodin. Právě v této době nepotřebují napájení a krmení, neboť stravují žlutkový váček. Transport starších kuřat může mít za následek zvýšené úhyny. Po vylíhnutí a oschnutí umísťujeme kuřátka do odchovny – zde je třeba počítat 1 m² na dvacet kusů, později se nároky na plochu zvyšují. Prostory odchovny musí být samozřejmě vydezinfikované a dobře větratelné. Jako podestýlka se hodí hrubé hoblovačky, které nejsou zaplísňené. Při použití pilin hrozí, že je budou kuřátka zobat a bude docházet k úhynům.

Pro první období se kuřata někdy umísťují do papírových kruhů tak, aby byla soustředěna pod tepelným zdrojem. Pokud kruhy použijeme, pokud možno brzy z nich kuřátka vypustíme, tak aby se sama učila vyhledávat prostředí s tepelným optimem. To představuje 32 – 34 °C dopadové teploty. Střídání tepla pod zdrojem (infralampa, keramické zářiče, elektrické kvočny atd.) a chladnějším prostředím v ostatních částech odchovny je důležité pro rozvoj termoregulačního systému kuřat a stimuluje i další fyziologické funkce organismu. Z uvedeného je zřejmé, že celoplošné vytápění odchovny na úroveň tepelného komfortu kuřat není právě ideální z hlediska odchovu odolných ptáků. Každý týden od vylíhnutí snižujeme teplotu pod zdrojem o 3 °C. V odchovně je třeba dohlížet nejen na teplotu, čistý vzduch, ale též na přiměřenou vlhkost vzduchu (55 – 60 %), která ovlivňuje dobré opeřování.

Velmi často je opomíjeno umístění vhodných hřadů do odchovny, kuřata na ně vyskakují a vyletují již od věku 14 dnů. Je tak rozšířena paleta různých pohybových aktivit, později se tak snižuje zatížení plochy odchovny počtem ptáků a hlavně je od útlého mládí bažantů rozvíjen návyk hřadování. Bez něho je šance na přežití kuřat ve volnosti minimální.

Vodu v napáječkách je třeba udržovat stále čistou stejně jako předkládanou krmnou směs Bž1, kterou krmíme do věku 4 týdnů – zpočátku v sypké formě nebo mikrogranulích. V období od 4 týdnů do 10 týdnů krmíme Bž2, přechod z Bž1 na Bž2 je postupný. Od 7. týdne kuřatům předkládáme i obilí. Kromě toho již od 3. týdne krmíme také zeleným krmivem (kopřivky, vojtěška, řebříček atd.). Průchod z vytápěné odchovny do voliéry otvíráme, pokud je příznivé počasí, ve věku 3 neděl kuřat. Voliéru můžeme zprvu přehradit tak, aby se kuřata v menším prostoru lépe orientovala a v době, kdy povyroستou, je možno otevřít nový prostor se zeleným porostem. Ve voliére je samozřejmě zajištěna možnost hřadování, vhodné kryty jehličnatých dřevin a přístřešky se zásypy. Úměrně věku bažantů je třeba snižovat koncentraci kuřat na ploše, jinak se začne projevovat kanibalismus. Zkracování zobáků, brýle, nástavce na klovec nebo kroužky umísťované do nozder a snižování světelné intenzity lze považovat za prostředky, které sice kanibalismus tlumí, ale nejsou správným řešením. Jde o sužování zvěře, nedůstojné chovatele-myslivce, který by měl vytvářet pro ptáky pokud možno přirozené prostředí, ve kterém se kanibalismus projevuje minimálně.

Ukončení chovu bažantů ve vazbě na vytápěnou odchovnu končí v 6. – 8. týdnu. Zvěř je v tomto věku, plně opeřená a samostatná (ve věku 6 týdnů váží bažantí alespoň 250 g, v 7. týdnu 300 g a v 8. týdnu 360 g).

Dobrý zdravotní stav zvěře je výsledkem volby odpovídajících zoohygienických postupů, plnohodnotné výživy a vhodného prostředí. Organismus, patogen a prostředí musí být v rovnováze. Pokud dojde k porušení tohoto stavu, nastupují onemocnění. V současnosti se ztráty při odchovu bažantů do věku 6 – 8 týdnů pohybují od 10 do 30 %. Podíl jednotlivých příčin se přitom nemění, zatímco v 80. letech se objevují častěji alimentární poruchy.

Mimořádnou pozornost je třeba věnovat odchovným voliérám. Jde jednak o jejich zabezpečení proti predátorům: nejlepší je, pokud jsou celé (i strop) z drátěného pletiva, u země pletivo většinou zdvojujeme pletivem s menšími oky, vyloučeno musí být podhrabání. Jednak je třeba dbát na zoohygienické zabezpečení, tj. výměnu nebo dezinfekci vrchní vrstvy půdy a její osetí odpovídajícími směskami v mezidobí.

5.5.4. Vypouštění uměle odchovaných bažantů do přírody

Úspěšné převedení mladých bažantů do volné přírody a jejich adaptace na přirozené podmínky je dnes nejproblematictější fází v umělém odchovu. Výsledkem by mělo být co nejvyšší procento přežívajících ptáků nejen do doby lovu, ale též do jara – období reprodukce.

Současnou realitou však je, že přežívání vypuštěných bažantů je velmi nízké. K největším ztrátám potom dochází převážně v prvních dnech po vypuštění. Uplatňuje se zde celkový stres, mnohdy kombinovaný s nepřízní počasí a zvýšeným predačním tlakem. Během několika dnů může uhynout i 40 % odchované zvěře. Jako ideální doba z hlediska přizpůsobivosti mladých bažantů na přírodní prostředí se uvádí věk 6 – 8 týdnů. Od vypuštění v této době však většina chovatelů v současnosti upustila, neboť přežití do doby lovu je velmi nízké a je často vyjadřováno spíše jednotlivými procenty než desítkami procent, jak by bylo zapotřebí. Je to ovšem důsledek nepřipraveného prostředí, a to jak z hlediska zajištění krytu a potravní nabídky, tak z hlediska zajištění klidu a ochrany bažantů s nedokonalě rozvinutými ochrannými stereotypy. Jako vhodná útočiště můžeme připravit již v průběhu roku hromady klestu a vysít pásové porosty krycích plodin (speciální směsky, čirok atd.). Ideální je, pokud se v blízkosti voliéry vyskytují divocí bažanti nebo pokud ještě před vypuštěním umístíme do voliéry třeba jen jednoho divokého bažanta jako učitele. Důležité je, jak bylo již dříve uvedeno, o jaké ptáky se jedná z hlediska genetického založení. Částečně domestikovaní bažanti z farmových velkochovů nejsou pro vypouštění do volných honiteb jistě ideální.

Vlastní vypouštění kuřat tedy může probíhat od věku 6 neděl (při běžných metodách odchovu). Zde se naskýtá několik alternativ, z nichž každá se může osvědčit dle místních podmínek. Zásadou vždy je, že bažanty nevypouštíme metodou „volného letu“, to je, že je nevysypeme z přepravek do honitby, byť na vhodné místo. Pokud nevypouštíme bažanty z voliéry, ve které již jsou delší dobu chováni, poskytneme jim možnost adaptace a orientace v terénu alespoň 14-denním pobytem v adaptační voliéře. Ta může být stabilní i přenosná. Pokud adaptační voliéru nepoužijeme, narůstá riziko toho, že ptáci prostě odejdou na značnou vzdálenost, třeba i mimo honitbu.

Velmi účelným zařízením je oplocenka navazující na voliéru. V oplocence se bažanti „zastaví“ a v průběhu dní se rozletují a opět se do této oázy klidu a bezpečí vrací. Právě v období prvních dnů po vypuštění je zde třeba zajistit trvalý dozor a předem u voliér instalovat maximum povolených lapacích zařízení na predátory, jistě se to vyplatí. Je třeba se ovšem vyvarovat některých sice účinných, ale zakázaných a neetických způsobů lovu predátorů, jako je nepovolený odstřel, používání želez nebo otrávených návnad, které ohrožují nejen řadu dalších volně žijících živočichů, ale i lovecké psy.

Otázky

1. Prostorové nepořádání bažantů.
2. Vypořádání jednotlivých léceb v bažantnici.
3. Divoký chov bažanta.
4. Polodivoký chov bažanta.
5. Krotký chov bažantů.
6. Péče o bažanty.
7. Líhnutí vajec bažantů.
8. Odchov kuřat.
9. Vypuštění uměle odchovaných bažantů.
10. Práce bažantníka.

6. Krotký chov ostatních druhů zvěře

6.1. Chov kachny divoké

Prudký pokles stavů drobné zvěře, vyvolaný zejména komplexem zásahů zemědělské techniky a neuváženým likvidováním rozptýlené zeleně v kraji, se zatím dotýkal jen suchozemských druhů. Zdálo se, alespoň statistické údaje o výši úlovků tomu nasvědčovaly, že vodní zvěř (kachny, husy), tímto nebezpečím ohrožena není. Určitý nárůst úlovků byl dokonce dáván do souvislosti s eutrofizací vodního prostředí, na níž se podílela chemizace zemědělství a přímé hnojení nádrží.

Tato zdánlivě dobrá situace se však začala rychle měnit. Před několika lety bylo zaznamenáno masové hynutí vodního ptactva na soustavě jihomoravských rybníků, v současné době dochází ke stejnému jevu i na rybnících Jihočeského kraje, kde se ztráty odhadují řádově na tisíce kusů kachen a stovky labutí velkých, nepočítaje v to ztráty ve velkochovech kachen domácích Státního rybářství. Postihovány jsou především ty druhy ptáků, které jsou sběrem potravy vázány třeba jen částečně na vodní plochy.

Příčinou úhynů je silná eutrofizace vody, způsobená mimo jiné velkým splachem hnojiv z polí v okolí rybníků. V důsledku přehnojení dochází při vysokých teplotách a nedostatku kyslíku k přemnožení planktonu, který později v masách hyne a vytváří zcela anaerobní prostředí, vhodné pro přemnožení bakterií *Clostridium botulinum*. Přemnožené bakterie se s potravou dostávají do trávicího ústrojí živočichů, uvolňují jed botulotoxin, který pak vyvolává rychlé ochrnutí celého těla a následný úhyn. Opakující se otravy botulotoxinem dovolují vyslovit prognózy, že jejich frekvence a plošný výskyt se budou opakovat a zvětšovat.

Za této situace dochází v mysliveckém provozu ke zvyšování zájmu o voliérový chov kachen.

Tento zájem je motivován především nižší pracností a nižšími náklady než při voliérovému chovu bažanta, vysokou životaschopností kachňat při odchovu, minimálními ztrátami a konečně vysokou slovitelností vypuštěných kachen.

Velkou podporou iniciativy vycházející z řad myslivců bylo zařazení chovu divoké kachny do koncepce rozvoje chovu zvěře.

6.1.1. Výběr ploch pro snůškové voliéry, typy voliér

Výběr ploch snůškové voliéry musí předcházet rozhodnutí, zda budou budovány společně společné nebo kmenové voliéry.

Pro společné snůškové voliéry je nejvhodnější volit plochy na březích malých rybníků nebo slepých ramen toků, kde je propustná půda, aby nedocházelo k zabahnění. Pro snížení tohoto rizika je vhodné okolí vodních ploch vysypat pískem, případně zde položit betonové dlaždice. Z hlediska zdravotního je nutné pokládat voliérový chov za chov intenzivní s poměrně značným nebezpečím rozšíření infekce nebo invaze, proto umístění snůškových voliér ve stojatých vodách bez možnosti řádného letnění skýtá nebezpečí zamoření parazity a neustálého zhoršováním zdravotního stavu chovného hejna.

Plocha má být dobře osluněná s řídkým břehovým porostem. Počítá se zde osázená užitkovou plochou 4 čtvereční metry na 1 kachnu, z čehož polovinu může tvořit vodní plocha. S ohledem na hygienu prostředí by se do jedné snůškové voliéry nemělo umísťovat více než 100 kachen v poměru pohlaví 1 : 4 společně. Snůšková voliéra se oplocuje drátěným pletivem. Kachny se před obsazením voliér na jedné letce poutkují (nebo klubkují).

Ve voliére se vybuduje na okraji břehu pultový zásyp 3 x 4 m v odstupu od snůškových ploch a na břehu se rozmístí snůškové budky nebo se na suchých místech navrství sláma, do které kachny rády snášejí. Volba a způsob založení hnízdiště ve společné snůškové voliére usnadňuje sběr vajec, využívá se toho, že kachny mohou hnízdit ve větším počtu na poměrně malé ploše. Poblíž zásypu musí mít kachny k dispozici dostatek říčního písku.

V žádném případě by okraj vodní plochy neměly tvořit vysoké břehy, nejvhodnější je pozvolný přechod do nízkého břehu. Pokud jsou pro to někde vhodné podmínky, je možné vybudovat společné snůškové voliéry na průtokovém kanále nebo na potoce.

Kmenové snůškové voliéry mají mít rozměry 3 x 7 až 3 x 10 m a stavějí se tak, aby voda protékala po jejich kratší straně. Přírodní tok nebo průtočný kanál má být alespoň 60 cm široký a 20 cm hluboký, břehy mají sestupovat pozvolna. Voliéry mají mít spád k vodě, aby se zabránilo jejich zabahnění při výstupu kachen z vody. Voda neslouží jen k napájení, průtok je nutný i pro páření kachen – ošlapování probíhá většinou na vodě. Podle zkušeností z praxe (LZ Hluboká) mohou být snůškové voliéry i bez vody, aniž by se snížilo procento oplození vajec. Oplocení je rovněž z drátěného pletiva s výškou 160 až 180 cm a s oky 5 x 5 cm, kterými se voliéra zakrývá i svrchu. Průtok vody se přehrazuje i mezi jednotlivými voliérami, aby kachny nepodlézaly z jedné do druhé.

Pro kmenové voliéry stačí malé pultové zásypy 1 x 1 m, v jednom rohu u dvířek se navrství sláma pro snůšku, do druhého se nasype říční písek.

6.1.2. Výběr chovného hejna

Výběru chovného hejna je třeba věnovat co největší péči. Optimálních výsledků při snůšce, líhnutí a odchovu lze docílit jen s nejkvalitnější chovnou zvěří. Výběr zvěře se provádí z raných kachňat, nejlépe z 3. – 4. série, s opakovaným přísným výběrem se pokračuje až do jejich dospělosti.

Základním požadavkem je zachování druhové čistoty kachny divoké – březňačky (*Anas platyrhynchos* L.). V minulosti se často chybovalo tím, že z důvodů vyšší snůšky a pro omezení létavosti se březňačka záměrně křížila s domácí campbelkou, což je z hlediska zachování čistoty genofondu zcela nepřijatelné. Pro hlavní orientaci při výběru chovné zvěře odkazují na popis březňaček ve svatebním šatě, tzn. v období od října, kdy se také sestavují rody. Jakékoliv odchylky od tohoto standardního zbarvení jsou podezřelé a jsou důvodem k vyřazení těchto kachen z chovu. U kačerů i kachen je to obvykle tmavé nebo světle šedé zbarvení zobáku a světlé až bílé skvrny kdekoliv v opeření.

Rody kachen se sestavují už v říjnu a od té doby již zůstávají pohromadě ve snůškových voliérách.

6.1.3. Krmení a ošetřování chovného hejna

V období od července do konce ledna (210 dní) se pro krmení chovných kachen používá kompletní směs KCH 1 a počítá se s dávkou 80 g směsi na 1 ks denně s doplňkem 50 g zelené píce, vařených brambor, odpadových obilovin apod. V předsnůškovém období a během snůšky, tj. od začátku února do poloviny června (130 dní), se předkládá směs KCH 2 pro chovné kachny v intenzivní snůšce v dávce 100 – 120 g na 1 kus denně, kterou doplňujeme 30 g zelené píce, vařenými brambory, krmnou mrkví apod. Jako náhrada zeleného krmiva v mimovegetačním období se doporučuje siláž z okřehku, získaného v létě z čistých vodních ploch, s přidáním 1 kg cukru na 1 krychlový metr, sušená vojtěška a jetel.

Kompletní směs KCH 1 pro chovné kachny v přípravném předsnůškovém období a kompletní směs KCH 2 pro chovné kachny v intenzivní snůšce se vyrábí v tomto složení:

KCH 1

Složení	Min. %	Max. %
Pšenice	40,0	62,0
Ječmen	30,0	54,0
DB KCH 1	1,0	1,0
MKP 2 – SP	5,0	5,0
Úsušky	0	3,0

KCH 2

Složení	Min. %	Max. %
Bílkovinný koncentrát II	8,0	8,0
Extrahovaný sojový šrot	18,0	18,0
Kukuřice	25,0	45,0
Pšenice	17,0	38,0
Úsušky pícnin	2,0	3,0
DB KCH 2	1,0	1,0
MKP 2 – SC	8,0	8,0

Směs se zkrmuje v sypké či granulované formě.

V době snůšky se kromě toho doporučuje podávat chovnému hejnu pro zvýšení biologické hodnoty vajec ve 14-denních intervalech Combial AD 3, Combial E 1 podle návrhu veterinárního lékaře. Místo těchto přípravků je vhodné používat nový prostředek Citadel Kh, který navíc obsahuje aminokyselinu methionin. Doporučené množství činí 1 % krmné dávky, v době vrcholné snůšky pak 2 % krmné dávky. Obohatit krmivo minerálními látkami a vitamíny je vhodné již 3 týdny před snůškou.

Zelené krmivo předkládáme kachnám krájené, řepu strouhanou. Kompletní krmnou směs můžeme přimíchat do vařených brambor. Tento způsob krmení je úspornější, využívají se při něm i méně hodnotné složky krmiva. Krmení se při tom předkládá dvakrát denně, ráno a večer. Nezbytným doplňkem je nezávadná voda a říční písek.

Ztráty v chovném hejnu během snůšky bývají minimální, zvyšují se pouze při extrémně krutých mrazech, které zároveň ohrožují i ranější snůšky. Obvykle se ztráty pohybují v rozmezí do 5 %.

První vejce bývá snešeno koncem února nebo počátkem března. První série vajec se obvykle nasazuje do líhně kolem poloviny března.

Průměrná snůška na jednu kachnu ve voliéroovém chovu dosahuje až 60 vajec, tohoto maxima se dosahuje v chovech, kde jsou již kachny pro voliéroový chov dlouhodobě aklimatizovány. Běžný průměr však bývá kolem 40 vajec, přičemž poslední série vajec se zpravidla nasazuje v posledním týdnu května, čímž sběr vajec končí. Po ukončení sběru je výhodné kachny vypustit na rybníky do volnosti, kde buď všechny, nebo většina z nich ještě zahrní. Ve větších chovech se chovné hejno likviduje a zvěřina se zpeněží.

Prodlužování sběru vajec se ve voliéroovém chovu zásadně nedoporučuje vzhledem k opožděnému vývoji kachňat z pozdní série líhnutí.

6.1.4. Sběr, skladování a dezinfekce vajec před líhnutím

Kachny ve voliéroovém chovu snášejí vejce po celé ploše voliéry nebo do snůškových budek, přístřešků ze slámy apod. Ve společných snůškových voliérách se doporučuje připravit hnízdiště předem, usnadní se tím sběr vajec a vejce nejsou znečištěná.

Většina kachen snáší vejce v ranních hodinách, sbíráme je tedy během dopoledne při krmení kachen, při teplém počasí i během odpoledne, aby neležela dlouho na slunci. Pro evidenci snůšky označujeme vejce čísly voliér a vedeme záznam o počtu snešených vajec v jednotlivých voliérách.

Vejce se skladují v suché a chladné místnosti s teplotou kolem 10 °C a s relativní vlhkostí asi 60 %. V malokapacitních chovech se rovnají do papírových podložek, při větší kapacitě do sklopných lísek,

vždy špičkou dolů. Při delším skladování se každý den přetácejí o 90 stupňů. Doba skladování nemá být delší než 10 dní, nejlépe kolem 7 dní. Dezinfekce před nasazováním do líhni se provádí formaldehydovými párami v uzavřeném prostoru nebo přímo v líhni. Postupuje se při tom tak, že na 1 krychlový metr prostoru, ve kterém se vejce dezinfikují, se použije 30 ml formaldehydu (40% koncentrace) a 20 g manganistanu ($KMnO_4$).

Odvážený manganistan se nasype na misku a přelije formaldehydem. Páry, které vznikají okamžitě, se nechají působit 20 – 30 minut, pak se prostor rádně vyvětrá. Vzhledem k tomu, že u kachních vajec je riziko přenosu salmonelozy mnohem vyšší než u ostatní pernaté zvěře, je tento způsob nejúčinnější.

Znečištěná vejce se dezinfikují v 1% roztoku chloraminu ve vodě 30 °C teplé. Při tomto způsobu dezinfikace je výhodné použít drátěných košů, které s vejci ponoříme na několik sekund do dezinfekčního roztoku.

Před nasazením do líhni se vyřazují vejce extrémně malá (která se většinou vyskytují počátkem snůšky) a vejce s popraskanou skořápkou. Počet vyřazených vajec je obvykle minimální a nepřekračuje 1 % z celkové snůšky.

Pokud kombinujeme sběr vajec z voliér se sběrem z volnosti, je nutné vejce prosvítit, aby se neskladovala nasezená. Obdobně jako u bažantích vajec se mohou sebranými kachními vejci vyskytovat přeželelá vejce z opuštěných hnízd, nevhodná k líhnutí. Pro líhnutí vajec sebraných z volnosti se v líhni vyhradí zvláštní líska. Poněvadž zpravidla není možné líhnout tato vejce ve zvláštní líhni, je nutná jejich rádná dezinfekce před nasazením.

6.1.5. Líhnutí kachních vajec, transport kachňat

V mysliveckém provozu se pro líhnutí kachních vajec používají různé typy předlíhni a dolíhni BIOS, se kterými jsou velmi dobré zkušenosti. Pro menší kapacity jsou vhodné moderní jednokomorové předlíhni OBO 041 a dolíhni OBI 011. Ve větších provozech se používají větší dvoukomorové předlíhni BA 77 ID pro kachní vejce a dolíhni BA 33 II s lískami odpovídajícími rozměry vajec březňáčky.

Teplota v předlíhni se seřizuje na 37,6 °C, v dolíhni na 37,4 °C, vlhkost v předlíhni na 60% relativní vlhkosti, v dolíhni na 75 – 80 %. V předlíhni se kromě toho vejce zvlhčují od 18. dne inkubace 1x denně ruční stříkačkou (mlžením), v dolíhni se do 27. dne inkubace zvlhčují stejným způsobem 4x denně, poslední den se vejce nekropí. Při uvedených teplotách se kachňata líhnou 28. den.

Větrání se reguluje větracími otvory podle množství nasazených vajec a podle doby inkubace. Pro dokonalé větrání je rozhodující dostatek prostoru nad líhni a za jejich zadní stěnou.

Výměna vzduchu se dá zlepšit ještě tím, že od 9. dne se v předlíhni 1x denně na dobu 1 minuty otevrou dveře, od 16. dne inkubace 2x denně a stejně tak v dolíhni mimo poslední inkubace.

Prohlídky (prosvěcování) vajec se provádějí 8. a 20. den, do dolíhni se vejce přemísťují 24. – 25. den.

Získáme-li násadová vejce od kvalitního chovného hejna, může dosahovat jejich oplození až 90 %, líhivost z oplozených vajec 80 až 85 %, z nasazených vajec 70 %. Z vylíhlých kachňat se vyřazují průměrně 1 – 2 %.

Vzhledem k tomu, že kachňata jsou po vylíhnutí velmi citlivá na změny teploty, nedoporučujeme je expedovat jako jednodenní. Potvrzují to zkušenosti s transportem kachňat domácích kachen.

Tří až čtyřdenní kachňata se převážejí v kartonových krabicích, dělených na 4 díly. Do jednoho dílu se může dát maximálně 20 kachňat, do krabice tedy 80 kachňat. Starší 14-denní kachňata se transportují buď po 30 kusech v transportních krabicích na bažanty, nebo v plastových bednách 80 x 60 cm.

Kachňata se při převozu nesmějí ani přehřát, ani podchládit. Musí mít při přepravě dostatek vzduchu, ale nesmějí trpět průvanem. Je nutné s nimi zacházet co nejšetrněji a nevystavovat je zbytečným stresům.

6.1.6. Umělý odchov kachňat

Zařízení pro odchov

Po vylíhnutí a oschnutí se kachňata přemístí do komorových odchoven, kde jsou první 1 – 2 dny v kruhových ohrádkách z vlnitého nebo tuhého papíru pod keramickými zářiči.

Chceme-li mít později při odlovu přehled o tom, jaká je návratnost odchovaných kachen, tzn. s jakým konečným efektem jsme pracovali, označujeme kachňata ihned po vylíhnutí nastřížením meziprstní plovací blanky nebo později ve věku 3 týdnů hliníkovými kroužky. Značkování zároveň usnadní výběr chovného hejna a sestavení kmenů do snůškových voliér. Zajímavé údaje můžeme získat také o rozptylu odchovaných kachen i v sousedních honitbách.

Pro komorové odchovny postačí jednoduchá dřevěná stavba s rozměry 5,5 x 16 m. Tento prostor je rozdělen 1 m vysokými plnými deskami na komory 4 x 4 m a vstupní chodbu 1,5 m.

Dvě komory jsou vybaveny keramickými zářiči typu 8 VA (každá komora se 4 zářiči), jejichž dopadovou teplotu seřizujeme v prvních dnech odchovu na 29 – 30 °C, postupně ji pak během příštích 14 dnů snižujeme na 20 – 22 °C. Teplota se reguluje snížením nebo zvýšením závěsného tepelného zdroje (vzdálenost zářiče od podlahy). Do jedné komory je možné umístit 250 kachňat.

Další dvě komory jsou bez vyhřívání a mají výběh do voliér s rozměry 4 x 4 m a bez stropních sítí. Tyto voliéry jsou sestavené ze 3 dílů. Přední částí odchoven s voliérami jsou situované k jihu, což má význam pro jejich oslunění. Dřevěnou podlahu zhotovujeme z nehoblovaných prken a od terénu izolujeme vrstvou škváry. V podélné ose komorových odchoven uvnitř komor je účelné vybetonovat asi 30 cm široký a 10 cm hluboký kanálek, přikrytý v úrovni podlahy dřevěným roštem. Nad kanálkem se umístí zavěsné napáječky s přítokem vody a odtokem do kanálku. Pro 250 kachňat v komoře postačí 3 – 4 průtokové napáječky. Tím se zabrání promáčení podestýlky v okolí napáječek, takže se nemusí měnit po celou dobu odchovu kachňat v komorách. Pokud nejsou k dispozici průtokové napáječky, používají se kloboukové, ve kterých se ovšem mění voda několikrát denně. Jako podestýlka se při odchovu kachňat osvědčuje sláma ve vrstvě 5 – 10 cm.

Při odchovu v komorových odchovnách počítáme na 1 m² 12 – 15 kachňat do věku 14 dnů. Do této doby postačí kachňatům komory bez výběhu. Poněvadž uměle odchovávaná kachňata zpočátku nemají dost tuku na maštění peří z vlastních tukových žláz, mohou přijít na vodu až ve věku 30 dnů. Při otevřených napáječkách by mohlo rovněž dojít k promáčení peří a případně i k úhynům následkem nachlazení.

Po 14 dnech odchovu v komorách se kachňata přemístí buď do přenosných odchoven, nebo do komor s malým výběhem bez umělého vyhřívání, kde zůstávají dalších 7 dní. K tomuto účelu postačí voliérky s výškou 50 – 100 cm, sestavené z dílů bez vrchní sítě. V těchto nevyhříváných komorách s výběhem a bez průtokové vody se kachňata odchovávají dalších 14 dní a teprve po této době se provádějí do vypouštěcích voliér k rybníku. V praxi je sice ověřeno, že kachňata mohou přijít na vodu i dříve, ovšem pouze v případě teplého počasí. Při chladném počasí se riskuje prochlazení kachňat a vyšší ztráty.

6.1.7. Krmení a ošetřování kachňat

Kachňata se krmí pětkrát denně buď kompletní směsí pro předvýkrm kachňat, nebo kompletní směsí pro výkrm kachňat VKCH 2. Je možné používat i granulované krmivo pro bažanty Bž 2.

VKCH 1

Složení	Min. %	Max. %
Bílkovinný koncentrát I	12,0	12,0
Pšenice	14,0	49,0
Extrahovaný sojový šrot	15,0	20,0
DB VKCH 1	1,0	1,0
MKP 2 – SP	3,0	3,0
Kukuřice	20,0	50,0

VKCH 2

Složení	Min. %	Max. %
Bílkovinný koncentrát	3,0	3,0
Extrahovaný sojový šrot	14,0	65,0
Pšenice	0	53,0
Úsušky píce	0	3,0
Krmný tuk	0	3,0
Péřová, péřokostní moučka	0	3,0
Drůbeží moučka	0	2,0
DB VKCH 2	1,0	1,0
MKP 2 – SP	4,0	4,0

Při zařazení minimálně 2 % tuku se označuje VKCH 2 T.

Směs VKCH 1 se zkrmuje od 1. do 21. dne věku kachňat. Zkrmuje se obvykle v sypké formě, po prvních dnech odchovu je však výhodnější granulovaná směs s průměrem granulí 2,5 mm. Při krmení je důležité pravidelné čištění krmítek a případné odstranění nálepů plesnivějšího krmiva, poněvadž kachňata reagují na příjem plísněmi kontaminovaného krmiva velmi citlivě a obvykle se zvyšuje jejich úhyn. K nálepům na krmítka dochází tím, že kachňata namáčejí krmivo vodou z napáječek.

6.2. Tetřevovití

6.2.1. Úbytek zvěře

Za jednu ze základních příčin úbytku tetřevů lze považovat nepříznivé antropogenní změny biotopu, zejména v souvislosti se změnami struktury porostu a vývoje přízemní vegetace. Většina autorů podává také návrhy na zlepšení nebo zachování biotopu, které obvykle vyúsťují v reálné vymezení chráněných klidových oblastí pro chov tetřevů. Změny biotopu úzce souvisejí s intenzifikací lesního hospodářství. Z Hesenska jsou uváděna zajímavá zjištění na dvou lesních závodech byl hodnocen vliv rozdílných způsobů lesního hospodářství na vývoj stavu tetřevů. Ačkoliv na obou závodech byla stejná klimatická i bionologická situace a lov predátorů se zde intenzivně neprováděl, na jednom lesním závodě tetřevi zmizeli, kdežto na druhém přežila populace po celé následující období. Na prvním závodě byly totiž prováděny rozsáhlé holoseče, čímž došlo i k rychlé změně biotopu, na druhém se pracovalo zásadně principem přirozeného zmlazení při maloplošných obnovních způsobech. Potvrdil se též význam přechodových linií mezi dospělými porosty a mlaziny, kde se stýkají stanoviště kohoutů (tokaniště) a slepic (hnízdíště a porosty pro vyvádění kuřat). V porostech s výskytem tetřevů se doporučuje přiměřené prodloužení obmýtní doby a vytvoření chráněných tetřevích oblastí ve stabilizovaných porostech. Podobné postupy propagovali i Kozlovskij a další autoři. Rodenwald (1974) pak ukazuje na příkladu příznivého vývoje stavu tetřevů ve Villingen, že vhodným obnovním způsobem (stinné, klínové seče) lze vytvořit optimální biotop pro chov tetřevů. V městském lese ve Villingen se tak během 15 let zvýšil stav tokajících kohoutů z 10 na 45.

Jako jednu z dalších příčin ústupu tetřevů uvádějí někteří autoři změnu ve skladbě nabídky přirozené potravy. Někteří z nich váží výskyt tetřevů na dostatečné plochy plodící borůvky, podle dalších se hnízdí biotopy tetřevů nápadně kryjí s výskytem mravenčích kolonií. Finský autor odvozuje krátkodobé kolísání stavu tetřevů od dostupnosti první jarní potravy, která řídí kolísání rozmnožování. Dle Sanigy je na Slovensku optimum výskytu tetřeva hlušce v lesních biocenózách šestého a sedmého

vegetačního stupně, a to především ve skupinách lesních typů Abieti-fageta, Acerifageta superiora, Picea-sorbina, Aceri-piceeta a Sorbi ariae-piceeta. Většinou se jedná o pralesovité sto až dvěstěleté porosty se zakmeněním 6 – 7.

Proto je tetřev vázaný především na klimaxové stádium lesních biocenóz. Od doby ledové je charakteristickým obyvatelem boreálního tajgového lesa. Velmi citlivě reaguje na změny fytoocenóz, vyvolané lesním hospodářstvím, které směřují k jednovrstevným a nedostatečně prosvětleným porostům s vysokým stupněm zakmenění atd.

V jarních měsících, v období rozmnožovacího ceremoniálu-toku, se tetřevi kohouti zdržují téměř tři měsíce (březen – květen) převážnou část dne (od večera do rána) v blízkosti tokanišť. Po skončení toku ale odlétají do vzdálenějších míst. Naopak slepice byly zaznamenávány na těchto místech jen v období vrcholícího toku (14. 4. – 5. 5.), avšak zdržovaly se zde víceméně po celých 24 hodin. Po skončení toku zůstávají slepice poblíž tokanišť, kde hnízdí a vychovávají potomstvo (květen – červen), zatím co kohouti se rozptýlí do lesních porostů vyšších vegetačních stupňů.

V letním a podzimním období (srpen – říjen) byli tetřevi pozorováni především v lesních porostech s podrostem keříků borůvky, nejčastěji ve skupinách lesního typu Picea-sorbina, Aceri-piceeta a Sorbi ariae-piceeta.

Podobně jako v jarním aspektu, také na podzim se objevují některé projevy toku, kterého se ovšem nezúčastňuje tolik jedinců jako na jaře a jejich vazba na tradiční tokaniště není tak výrazná.

V zimním období se na Slovensku tetřevi vyskytují výlučně v jehličnatých porostech, kde jsou jejich hlavní potravou zelené větvičky.

Skutečností je, že lesní hospodářství může pro tetřevy vytvořit velmi vhodné vícepatrové a na hraniční linie bohaté biotopy využíváním odpovídajících obnovných způsobů, jako je seč okrajová, klínová, clonná a výběrová. Žel, převládají vlivy racionálního hospodaření: velkoplošné holoseče, výsadba rychle rostoucích jehličnanů, potlačování bylinného patra, rychlé prosvětlování starých porostů. V nově vznikajících jednoetážových porostech, velmi chudých na hraniční linie, nemůže žít ani tetřev, ani ostatní druhy fauny a flóry.

V hospodářském lese k tomu přistupují ještě další i nepřímo působící faktory, které jsou všem našim lesním kurům velmi škodlivé – insekticidy, herbicidy, stavba cest a silnic a provádění prací bez ohledu na dobu toku, hnízdění a vyvádění kuřat. K tomu ještě přistupuje rekreační a turistický ruch. Naděje na úspěšné znovuzavedení tetřeva je tedy v první řadě podmíněná lesním hospodářským způsobem a klidem v tetřevím biotopu. Oblast pro vysazování by měl tvořit lesní komplex o minimální výměře 8 000 ha, přičemž pro tetřevy nemusí být vhodná celá výměra.

Výzkumy v Bavorském národním parku vedly k podobným závěrům maximum pozorovaných tetřevů se v průběhu celého roku vyskytovalo v horských smrčinách (prosvětlené smrčiny s rozsáhlými porosty borůvky – 51,5 %, věkově mladé i staré smrčiny s travnatým podrostem – 18,4 %) a ve smíšených porostech (13,1 %). Optimální biotop musí svou strukturou poskytovat ochranu před predátory i před nepříznivými meteorologickými podmínkami (dostatek úkrytu), vhodná nocoviště, tokaniště i místa pro vyhnízdění a úspěšné odchování mláďat. Za ideální „tetřeví“ biotop je považován porost následující struktury: stromové patro se zakmeněním pod 0,6, keřové patro na 25 – 40 % plochy, bylinné patro asi 50 % plochy. Zastoupení specifických rostlinných složek je kromě jiného důležité po stránce mikroklimatické a potravní (borůvka by měla činit alespoň 25 % plochy, někteří autoři uvádí dokonce 50 – 100 % plochy), neméně důležitou součástí biotopu je dostatek mravenišť – prioritních zdrojů přísunu živočišných bílkovin, popelišť (likvidace ektoparazitů), přirozených a umělých napaředel a snadný přístup ke gastrolitům.

Stanovištní nároky tetřívka zkoumal v Národním parku Šumava Havránek. Srovnáním satelitních snímků tokanišť, která byla doposud osídlována a tokanišť, která tetřívci opustili, se ukázalo, že pro přežívání tetřívků by mělo být v krajině na 1 km² alespoň 4km linii (rozhraní) otevřená krajina x les. Lesnatost by přitom měla činit asi 50 – 60 %, z nichž by pak měly 15 – 25 % činit rozvolněné porosty a křovinatá území.

Bohatá entomofauna, jako zdroj potravy kuřat tetřívka, se ukázala zásadním faktorem pro přežívání mikropopulací. Na lokalitách, které tetřívci opustili, činila hmotnost odchyceného hmyzu pouhých 29 % nabídky živočišné potravy, která se vyskytovala na tokaništích, kde byly ptáci ještě pozorováni. Podobná závislost jistě platí i pro tetřeva, eventuálně jeřábka.

Stanoviště jeřábků, jakožto typických obyvatel tajgy, kteří přišli do střední Evropy v poslední době ledové s jehličnatými lesy, jsou i v současnosti jehličnaté a smíšené lesy. Možnost přežívání populací jeřábků přitom narůstá v členitých terénech a různorodých lesních kulturách s vysokým podílem dělicích linií. Vyhovují mu především pionýrská stadia vývoje lesa (zmlazující porosty) s hustým křovinným a bylinným patrem.

6.2.2. Záchranné programy

Prvotním problémem při řešení záchrany místní populace druhu by měla být především analýza stavu a úprava prostředí včetně všech jeho složek, přes porostní složení až po možnosti regulace rekreačního tlaku a predátorů. Druhým krokem pak může být posílení stávající populace, osídlení již opuštěných oblastí a nebo nové osídlení. Z historie takové případy známe: například v některých oblastech Harzu nebo zmíněné nové osídlení Skotska tetřevem. V dřívějších dobách byli pro takovéto akce používány buď dospělí ptáci, odchycení v oblastech s hojným výskytem tetřevů (takzvaná translokace), nebo byla dovezená tetřeví vejce vkládána do hnízd tetřívků, eventuálně bažantů. Naposled jmenovaný postup se ukázal jako úspěšný. Vzhledem k současným stavům tetřevovitých, především tetřevů, by však byl nyní takovýto postup velmi komplikovaný. Proto je nutno využívat pro posilování populací ptáky odchované v zajetí. V poslední době se však objevila řada kritických připomínek k takovému postupu, zcela zpochybňující smysluplnost vypouštění tetřevů do volné přírody. Snad je to proto, že řada reintrodukčních akcí skončila nezdarem. Na druhé straně však lze uvést i příklady úspěšného průběhu takovýchto záchranných programů, například v Bavorském národním parku, kde bylo od roku 1985 do roku 1995 vypuštěno celkem 293 tetřevů (v jednotlivých letech 10 – 40 kusů). Vývoj početnosti tetřevů ve volnosti ukazuje tabulka 6.1. Je z ní vidět, že výrazně klesající trend populace se podařilo zastavit teprve ve třetím roce po zahájení projektu. Oproti minimu v roce 1984 činil nárůst populace do roku 1995 – 114,3 %. Zde je však nutno poznamenat, že v uvedené tabulce nejsou registrováni ptáci, kteří přelétli do Národního parku Šumava, kde je v současnosti stabilizovaný stav tetřeva odhadován na 77 kohoutů a 80 slepic.

Tabulka 6.2 uvádí početní vývoj tetřevů ve Schwarzwaldu po zahájení záchranného programu v roce 1983.

Tabulka 6.1

Rok	1971	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Kusy	76	18	15	14	14	19	19	18	19	20	20	23	28	30

Tabulka 6.2

Rok	1971	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Kusy	250	125	135	130	140	180	150	160	170	200	200	230

Pokud se týče tetřívka, proběhla v letech 1986 – 1991 velkorysá zazvěřovací akce u nás v ČR, která byla řízená mysliveckou organizací. Na osmi vybraných lokalitách byly opakovaně vypouštěny skupiny 20 – 30 ptáků prostřednictvím adaptačních voliér.

Bohužel, většina z osmi lokalit byla zazvěřena pouze dvakrát až třikrát, což je dle současných zkušeností zcela nedostatečné. Uvádí se, že pokud chceme dosáhnout úspěchu, je vhodné reintrodukce opakovat po deset let a teprve pokud existuje populace ve volnosti ještě po pěti letech od posledního vypuštění, můžeme říci, že záchranný program byl úspěšný.

V případě jeřábka jsme v literatuře nenalezli zprávu o úspěšném reintrodukčním programu, naopak, dle omezených zkušeností skončily některé pokusy neúspěšně a ptáci přežívali ve volnosti jen minimální dobu.

Obecný závěr kapitoly o záchranných programech, respektive jejich realizaci prostřednictvím ochrany a rekonstrukce stanovišť, je následující: Ve vybraných oblastech je bezpodmínečně nutno provést stanovištní analýzu a vytvořit zde síť stabilizačních center o výměře dvaceti a více hektarů, která od sebe nebudou vzdálená víc než 5 km. Právě zde je třeba důsledně a nekompromisně dodržovat výše uvedené zásady lesnického managementu, kombinované s eliminací rekreačních aktivit a predačního tlaku. Zpracování takovýchto plánů musí být základem záchranných programů. Přitom je velmi účelné, jak ukazují zahraniční zkušenosti, využívat metod GIS (geografický informační systém).

6.2.3. Voliérový odchov

Základní reprodukční charakteristiky našich lesních kurů jsou následující: Vajíčka tetřeva jsou srovnatelná co do velikosti s vejci domácí slepice, váží v průměru 5,3 dkg (délka 57 mm, šířka 41 mm). Ve volnosti činí plná snůška tetřeví slepice 7 – 8 vajec, v zajetí bychom měli získat při troušení vajec slepicí nebo jejich odebrání z hnízda 10 – 15 i více.

Hmotnost vylíhnutých zdravých kuřátek se pohybuje kolem 38 g – líhnou se po 26 dnech inkubace. Ve věku 30 dnů by měli kohoutci vážit kolem 0,5 kg, slepičky přes 0,3 kg.

Tetřívčí vajíčka váží 3 – 3,4 dkg (délka 50 mm, šířka 36 mm). Ve snůšce bývá 7 – 10 vajec, avšak v zajetí lze od jedné slepičky získat 30 vajec v sezóně. Doba líhnutí pak trvá 25 dní. Ve 30 dnech by měla zdravá kuřata vážit asi 20 dkg.

Vajíčka našeho nejmenšího tetřevovitého ptáka váží v průměru 18,5 g (délka 41,5 mm, šířka 29,8 mm).

V přírodě snáší slepička většinou 5 – 14 vajec, v zajetí až 30. Vylíhnutá kuřátka váží v průměru 13,7 g, přičemž se líhnou po 25 dnech a jejich hmotnost ve 30 dnech se pohybuje kolem 140 g.

6.2.4. Líhnutí

Vejce tetřevovitých ošetřujeme ve voliérovém chovu stejně jako u domácího kura nebo bažanta či koroptve, tj. při teplotě 12 – 13 °C a relativní vlhkosti vzduchu 75 – 85 %. Samozřejmě zachováváme základní hygienická pravidla – dezinfekce atd. Nezapomínáme na otáčení vajec. Skladovací doba by neměla přesáhnout 10 dnů, lépe však 1 týden.

Pro líhnutí vajec tetřevovitých v líhni je pak doporučována teplota 37,5 °C – 36,5 °C s vlhkostí vzduchu 70 %. Samozřejmě musí být zajištěno obracení vajec při otevření ventilace líhně na 1/4. Tyto poznatky se však mohou v různých typech líhni poněkud lišit. Někdy je pro zvýšení úspěšnosti líhnutí doporučováno inkubovat vejce v prvních 10 kritických dnech pod vlastní matkou nebo domácí slepicí a teprve pak umístit vejce do líhně. Tento postup je však vlastně jen technologický krok pro zvýšení efektivity líhnutí. Ve skutečnosti jsou kuřata dolíhnutá v umělé líhni tak jako tak ochuzená již před počátkem klubání o akustický kontakt s matkou, který je z hlediska dalšího vývoje jedince velmi důležitý.

Jindy bývají vajíčka pod zasednutou tetřeví slepicí ve voliéře nahrazována podkladky, zatímco vlastní vejce jsou líhnutá pod domácí slepicí v zajištěné místnosti. Tak je výrazně sníženo nebezpečí

opuštění snůšky nebo její ohrožení kunou, hranostajem či potkanem, který by pronikl do voliéry. Před vlastním klubáním jsou však vejce navracena vlastní matce do voliéry, tak aby vývoj a odchov kuřat byl co nejpřirozenější. Takovýto způsob by měl být cílem každého chovatele. Dobře zajištěné líhnutí a odchov kuřat pod vlastní matkou nebo domácí slepicí bývá nejuspěšnější, nejlevnější a odchovaná kuřata mají vyšší biologickou hodnotu.

6.2.5. Chovná zařízení

Pro odchov ptáků, kteří jsou určeni pro vypuštění do volnosti, je třeba vytvořit pokud možno podmínky srovnatelné s volností. To znamená snažit se o zajištění maximální výměry voliér s přirozenou vegetací jak bylinnou, tak dřevinou. Jehličnany je vhodné vysazovat podél pletiva, kde tvoří přirozenou nárazovou stěnu, která let a náraz vyrušeného ptáka zbrzdí. Především je ale nepřehlédnutelnou překážkou. Z dřevin je ve voliére vhodné upřednostnit vrby a plodonosné křoviny jako rybíz atd. Otevřené travnaté plochy ve voliérách je vhodné kosit, tak aby stále nabízely měkké mladé lístky k pastvě. Vhodný kryt, zastínění, ale i přirozené napáječky s vodou nashromážděnou v úžlabí listu, tvoří lopuch. Umělé napáječky by ovšem také měly být k dispozici. Nepostradatelnou složkou potravy tetřevů je pak kapradí, které je vzhledem k jeho atraktivitě nutno do voliér opakovaně vysazovat ve vzrostlém stavu. Dále je ve voliérách třeba připravit místa pro popelení a sběr kamínků-gastrolitů.

Pro chov tetřevů v menších nebo větších voliérách je nutno počítat s rozdělením prostoru voliéry pro kohouta a slepici. To znamená, že centrální voliéra, ve které je kohout, je spojena s přiléhajícími voliérami průchody (většinou kruhovými o průměru 18 – 19 cm). Tyto jsou ovšem průchodné pouze pro slepice. Ty mohou kohouta navštěvovat ve svých voliérách, kam větší kohout nemůže proniknout, avšak mají klid pro zahníždění.

Tetřívci bývají chováni v kmenech 1 kohoutek a 2 až 3 slepičky v jedné voliére, přičemž je vhodné sousední voliéry opticky izolovat, tak aby kohoutci na sebe neviděli.

Jeřábci žijí v párech, které sestavujeme nejlépe již na podzim, přičemž po sestavení páru je třeba, podobně jako u koroptví, ptáky bedlivě sledovat. Pokud v sobě kohoutek a slepička nenajdou zalíbení, dochází ke rvačkám, které mohou končit i smrtí, proto je vhodné jedince v páru včas vyměnit. Také v období toků hrozí nebezpečí zvýšené agresivity mezi kohoutkem a slepičkou. Jak uvádí někteří chovatelé, je vhodné izolovat chovné páry nejen opticky, ale i akusticky. Kohoutek vydrážděný voláním soka, kterého však nemůže napadnout, totiž obrací svoji agresivitu proti slepičce.

6.2.6. Potrava

Spektrum potravy tetřevovitých se během roku výrazně mění a je specifické oproti jiným druhům hrabavých. Tomu je přizpůsoben i zažívací trakt tetřeva, ve kterém sehrává významnou úlohu zdvojené slepé střevo, které je u dravců téměř zcela zakrnělé, ale i domácí slepice má střevo několikanásobně kratší než tetřev. Je to proto, že tetřevi potřebují, především v zimě, využívat těžce stravitelnou potravu s vysokým obsahem celulózy. V této době jsou slepá střeva tetřevovitých teprve plně funkční, oproti vegetačnímu období. Skutečností však je, že například skotští sněžní kurové, chovaní v zajetí a krmení peletami, měli slepá střeva zkrácená o 48 % a tenká střeva o 28 %, oproti volně žijícím ptákům.

Schopnost přežít takto hendikepovaných jedinců ve volnosti pak jistě není třeba ani komentovat. Obdobná, i když ne tak markantní situace, byla zjištěna ve voliérových chovech kachen v Čechách a existuje zřejmě i u dalších voliérově chovaných kurů (bažant, koroptev).

Vraťme se však k výživě tetřevovitých v zajetí. Ta by se měla co nejvíce blížit výživě ve volnosti. Jejich doporučené složení přináší tabulka 6.3.

Tabulka 6.3

Měsíc	Předkládaná potrava
leden – únor	větvičky smrku a borovice, jalovec, líska, bříza (kočičky), vrba, karotka, jablko, cibule
březen – duben	větvičky smrku, borovice, bříza, vrba, osika, buk, borůvka – keříky, karotka, jalovec atd.
květen – červen	větvičky smrku, modřín, osika, buk, keříky borůvek, pažitka, jetel, vojtěška, salát, žebříček, pampeliška, kapradí atd.
červenec – srpen	keříky borůvky, brusinky, vrba, modřín, jetel, rybíz, salát, pažitka, řeřicha, kapradí atd.
září – říjen	keříky borůvek a brusinek, osika, palice kukuřice, jablka, modřín, žaludy, salát, řeřicha, pažitka, kapradí atd.
listopad – prosinec	větvičky smrku, borovice, jalovec, jablka, žaludy, karotka, líska

Kromě potravin uvedených v tabulce předkládáme trvale (především v zimě) obilniny, tj. oves (ovesné vločky), kukuřici, pšenici, pohanku, proso. Příjem obilovin je z hlediska metabolismu tetřeva krmivo vysoce energetické, a proto je nutno kontrolovat jejich příjem, tak aby ptáci příliš neztučnili. Hmyz je vždy vítaným zpestřením krmné dávky, která jej v zajetí bohužel většinou postrádá.

Uvádí se, že tetřev spotřebuje v zimních měsících ve voliérovaném chovu 110 – 160 g jehličí denně, v létě prakticky žádné. Spotřeba obilovin tetřevího kohouta je pak uváděna 40 – 50 g (to je mimochodem denní norma pro mnohem menšího bažanta). Zde je třeba poznamenat, že zimní látková výměna tetřevovitých je velmi úsporná a právě proto je zimní rušení a odčerpávání energie pro tyto druhy velmi škodlivé. Doktor Štastný ze svých zkušeností z Finska uvádí, že pták označený vysíláčkou, která jej umožnila několikrát za sebou najít a vyrušit, může být posléze chycen do ruky, zcela vyčerpán a neschopen letu.

Závěrem této stručné kapitoly o výživě dospělých tetřevovitých ptáků ve voliérách je třeba podtrhnout význam pažitky, modřínu, kapradí a hmyzu.

Výživa všech druhů lesních kurů je v prvním období života obdobná a je doporučovaná dieta uvedená v tabulce 6.4.

Tabulka 6.4

Věk	Předkládaná potrava
1. den	natvrdo uvařený nastrouhaný žloutek s mravenčími kuklami
2. – 8. den	míchance – nastrouhaná vejce, směs BŽ I nebo podobné kompletní krmivo, nejmenno nařezaná pažitka, kukly mravenců, nasekaní mouční červi, malí cvrčci, na smýkaný hmyz
9. – 20. den	míchance BŽ I, nastrouhané vejce, pažitka, tvaroh, žebříček, kopřiva, mouční červi, nastrouhaná karotka, hmyz
21. – 40. den	jako v předešlém období – doplněno pampeliškou a dalším zeleným krměním, důležitý je přísun hmyzu
nad 40 dní	postupný převod na potravu dospělých ptáků

Dále je třeba doplnit, že je důležité udržování čistých napáječek. Jako dezinfekce je možno do vody vhodit zrnko hypermanganu, krmnou dávku je vhodné doplnit i některým vitamino-minerálním přípravkem (Supervit atd.).

6.2.7. Nemoci tetřevovitých

Charakteristickou vlastností přenosných onemocnění je možnost nekontrolovaného šíření při vzájemném kontaktu mezi postiženými a zdravými jedinci. V případě tetřevovitých přichází v úvahu především následující:

Pseudomor drůbeže – toto vysoce nakažlivé onemocnění způsobují viry řazené do skupiny pramixovirů. Infekce se šíří přímým stykem, kontaminovaným krmivem potřísněným exkrementy ne-

mocných jedinců. Vyloučen není ani přenos hmyzem a volně žijícím ptactvem. U postižených jedinců je charakteristické hromadění hlenovitého výměšku v klovcí, hrtanu a dutině nosní. Z doprovodných příznaků je to vodnatý průjem, horečka, žízeň, ztráta plachosti i obrna kosterního svalstva.

Neštovice – původcem tohoto virového onemocnění jsou velmi odolné poxoviry. Onemocnění, jehož inkubační doba je 4 – 14 dní, probíhá ve formě kožní, slizniční a smíšené. Onemocní zpravidla mladí ptáci, častěji na podzim a méně v jarním období. Při slizniční formě se projevují potíže dýchacího aparátu včetně sírovitých pablán v klovcí, průdušnice a hrtanu, doprovázené příznaky dušení. U kožní formy jsou zajišťovány na víčkách, ozobí, kůži hlavy a stojících různě velké drobné uzlíky, zpravidla pokryté tmavě hnědou krustou. Z dalších virových onemocnění lze u tetřevovitých předpokládat například leukózu a ornitózu. Z bakteriálních onemocnění napadají tetřevovité salmonely, tuberkulóza a mykoplazmóza. Jejich výskyt je však velmi vzácný, vzhledem k nízkým stavům a skrytému způsobu života této zvěře. Vyšší výskyt těchto onemocnění je zpravidla možné zaznamenat v klecových chovech a odchovnách mladé zvěře.

Aspergilóza – je plísňové onemocnění, velmi často se vyskytující ve voliérovcích chovech a odchovnách kuřat se sníženým veterinárně-hygienickým režimem. Původcem onemocnění je celá skupina plísní rodu *aspergillus*, které se vyskytují v nevhodně uskladněném jaderném krmivu, krmných směsích a podestýlce. U kuřat probíhá onemocnění zpravidla v prudké (akutní) formě za příznaků ztíženého dýchání a nechutenství. Někdy se dostávají i svalové křeče a pohybové poruchy, postiženy bývají plicní vzdušné vaky i samotné plíce, na nich zaznamenáváme především četné bíložluté uzlíky různé velikosti.

Z nepřenosných onemocnění je nutno upozornit na onemocnění vznikající v důsledku nedostatku minerálních látek či celé skupiny vitamínů B (B1, B2, B5, B6, niacin, biotin, cholin, kyselina listová) či lipofilních vitamínů A, D, K.

Do této skupiny nemocí lze zařadit i **dnů drůbeže**, která vzniká v důsledku poruch látkové výměny a je charakteristická ukládáním krystalků kyseliny močové v kloubech nebo na srdci, ledvinách a játrech (vnitřní forma). Ve voliérovcím chovu tetřevovitých by dále přicházela v úvahu i **peróza** či **methemoglobinemie**.

Parazitární onemocnění – tato skupina má nemocí přenosný charakter a je u tetřevovitých dobře známá. V nedávné době se uvádělo promoření tetřeví zvěře 14 druhů parazitů v 76,3 %. U tetřívku byl zjištěn výskyt 15 druhů a promořenost v populaci byla 63,5 %.

Kokcidióza – u tetřevovitých parazitují ve střevě dva rody kokcií, které se svojí vnitřní strukturou nápadně liší. Jedná se o rod *Eimeria* a *Isospora*.

U tetřevů byly zaznamenány druhy *Eimeria nadsoni*, *E. lyruri*, *E. yakisovi*, *E. ventriosa* a *Isospora lirury*. Ve stěně střev tetřívku byly zastiženy *I. lyruri*. Nejrozšířenější v našich zemích je z těchto kokcií *E. lyruri* (20 %) a podstatně nižší záchyty byly zaznamenány u *E. nadsoni* (do 1 %). Podstatně vyšší zatíženost byla u tetřívčí zvěře, *E. nadsoni* se vyskytovala celkem v 11 %. Polyvalentní invaze obou druhů se u tetřívku pohybovaly okolo 10 %. Nemalé nebezpečí pak znamená kokcidióza ve voliérovcích chovech veškeré pernaté zvěře.

Toxoplazmóza – u tetřevů se toto onemocnění vyskytuje zpravidla ve formě pseudocyst v játrech, mozku a plicích. Původce je vývojové stádium kokcidie rodu *izospora*. Změny přitom zaznamenáváme v chování. U postižených jedinců převládají nervové příznaky, to je ztrácí plachost, jsou útoční a arogantní. Toto onemocnění je za určitých podmínek přenosné i na člověka.

Syngamóza – je onemocnění často se vyskytující u bažantů a koroptví zvěře především ve voliérovcích chovech. Původce této závažné parazitózy je srolistlice trvalá (*Syngamus trachea*), žijící v průdušnici. Parazité jsou diferencovaného pohlaví, sameček i samička spolu trvale srůstají a vytváří tak tvar písmene Y. Jsou to typičtí biohelminté, kteří potřebují ke svému vývoji mezihostitele, jímž jsou v tomto případě žížaly. Postižení jedinci nápadně a velmi často zívají, mají pootevřený klovec, načepýřené peří, jsou apatičtí a přestávají přijímat potravu. Kuřata vydávají charakteristický chrčivý zvuk, mají natažený krk, potřásají hlavou a kýchají. Onemocnění doplněné asanační výběhu je dobře léčitelné celou řadou antihelmintik.

Střevní parazitózy – jsou skupinou endoparazitóz tetřevovitých, kterou lze rámcově podle tvaru parazitů rozčlenit na oblé červy a ploché tasemnice.

Ze společných tasemnic tetřevů a tetřívků jsou to *Raillietina urogalli*, která dosahuje délky 35 – 50 mm a šířky 4 mm, *R. echinobothrida* o délce 25 cm a šířce do 4 mm a dále pak *I. costicillu*. Celkový výskyt tasemnic se u tetřevů uvádí 16,5 %, u tetřívků je nižší, zhruba do 10 %. Tasemnice nepředstavují pro dospělé ptáky v průměrné intenzitě invaze žádné větší nebezpečí. Nebezpečné však mohou být v silných invazích, zejména pro kuřata, neboť produkují endotoxiny a způsobují ucpání střev.

Z obličných parazitů byly u tetřevovitých zastiženy škrkavky druhu *Ascaridia compar* (délka 30 – 50 mm, šířka 1,2 – 1,5 mm), *A. magnipapilla* (délka 30 – 42 mm, a šířka do 1,6 mm), *A. galli* (délka 26 – 110 mm, šířka 1,2 – 1,5 mm) a *Acylandrica* (40 – 75 mm, 1,1 – 1,4 mm). Promořenost populace škrkavkami se udává v našich podmínkách u tetřevů 36 % a u tetřívků 21 %. Intenzita škrkavek kolísá mezi 2 – 40 jedinci u jednotlivých ptáků. K reinvazi veškerých parazitů pak dochází především na přirozených shromaždištích tetřevovitých.

Z dalších obličných parazitů byl zaznamenán četný výskyt **střevních kapilárií**. Kapilárie jsou drobní, nitkovití parazité, lokalizovaní na sliznici tenkého střeva. Živí se především krví hostitelů. Z patogenických druhů se vyskytuje u tetřevů ve 24 % *Capillaria caudinflata* (délka 11 – 17 mm a šířka 0,02 mm), u tetřívků je výskyt zhruba poloviční. Mimo to žije u tetřevů *Thomix wavilovci*, který je považován za specifický druh. Uvedené kapilárie mají nepřímý vývoj, ke kterému potřebují mezihostitele.

Ve slepých střevech tetřevovitých ptáků lze nalézt endoparazita *Thomix collaris*, který je rovněž řazen mezi kapilárie, a hlísty roupa kuřáka (*Heterakis gallinae*) či *Trichostrongylus medius*.

Aflatoxikóza – je onemocnění způsobované toxickými metabolity (nikoliv vlastními plísněmi jako u haspergilózy), plísně rodu *Aspergillus*. Vyskytuje se při příjmu kontaminovaného krmiva, které bylo zpravidla nevhodně uskladněno. U jiné zvěře bylo popsáno toto onemocnění nejen po příjmu kontaminované potravy, ale i při vdechování plísňových metabolitů.

6.3. Chov divokého králíka v zajetí

6.3.1. Úvod

Divocí králíci byli chováni v zajetí od nepaměti, jak je uvedeno i v předcházejících kapitolách. Po jejich rozšíření do naší přírody před několika staletími však jejich intenzivní chov upadl v zapomnění. Do zajetí se pak dostávali většinou jen náhodně. Chycení ramlíci pak bývají někdy připouštěni na domácí samice s cílem získání masa (nebo snad zvěřiny) specifické kvality. Ověřovací hybridizace divokých a třeba novozélandských bílých králíků však probíhá i v některých výzkumných ústavech. Ukázalo se přitom, že živá hmotnost kříženců se pohybovala od 3,0 do 3,4 kg. Jejich rodiče, divocí králíci, vážili v průměru 1,9 kg a novozélandští 4,3 kg. Uvedená hybridizace je samozřejmě směřována na produkci masa v zajetí, v intenzivním chovu. V žádném případě by kříženci neměli být používáni pro zazvěřování ve volnosti. Jednak to zakazuje zákon a jednak jsou tato zvířata snadnější kořistí pro dravce, když se může zdát, že ve volnosti „zdivočí“. Pokud se dostanou do přirozené populace, vnášejí tam nežádoucí uměle vyselektované vlohy, které jim předali jejich domácí předci. Na druhé straně je však třeba konstatovat, že kříženci nebo i domácí králíci a jejich potomci jsou divokou populací velmi rychle asimilováni a po několika generacích je jejich vzhled srovnatelný, ne-li identický s exteriérem divokého králíka. Podobně se k unifikovanému vzhledu velmi rychle navrácí třeba zdivočelí městští holubi, takzvaní věžáci. Nicméně je vědomé vypouštění hybridních králíků, stejně jako kříženců jiných druhů, nezákonné a může být i odpovídajícím způsobem stíháno. Kromě toho může takové konání vyvolávat veřejnou kritiku nejen jednotlivců, ale i myslivosti jako takové. Může sloužit jako doklad nekompetentnosti myslivců.

V současnosti, vzhledem k dříve popsanému nízkému stavu populací, se jeví umělý chov a vypouštění divokých králíků do volnosti, jako nový fenomén naší myslivecké činnosti. Reintrodukce divokých králíků na vhodná stanoviště přitom nelze chápat jen jako snahu o rozšíření lovecké nabídky, ale současně i jako zvýšení pestrosti ochuzených společenstev a do jisté míry i jako svedení nebo zeslabení prefačního tlaku na populaci zajíce, koroptve nebo i bažanta.

Před započítáním vlastního chovu divokých králíků je třeba zajistit především vhodné chovné zařízení. Skutečností je, že pro chov divokého králíka v zajetí je možno použít jak „komfortního“ kotce konstruovaného pro chov zajíců, tak i obyčejné prostorné králíkárnny. Je ovšem třeba si uvědomit, že divocí králíci jsou velmi pracovití a rychle uhlodávají nebo i prohlodávají dřevěné příčky a ani běžně používané „králíkářské pletivo – hexagon“ pro ně není nepřekonatelnou překážkou. Velmi praktickou a osvědčenou alternativou je zařízení používané Ing. Ventem. Jedná se v podstatě o „bednu“, eventuálně sestavu čtyř těchto buněk, z nichž jedna má půdorys 0,75 x 0,75 m a výšku 0,7 m. Pletivem vypletená dvířka pak tvoří strop. Do jednoho oddělení je umísťována jedna ramlice nebo ramlík. Pro odchovy – mladé králíky je třeba připravit také odpovídající prostor. Většinou je umísťujeme společně do většího kotce nebo dobře zabezpečené ohrady. Uvedená zařízení však musí být vzhledem ke svému charakteru umístěna v zastřešeném prostoru. Zde je ale nutno zajistit dostatek světla a ochranu nejen před predátory řazenými mezi zvěř, ale i před potkany, krysami a eventuálně i kočkami, které ohrožují především malé králíčky.

V chovných zařízeních různých typů je vždy třeba zajistit podestýlku ze slámy nebo sena. Velmi vděční jsou králíci za vytvoření úkrytu, ať již ve formě „boudičky“, nebo třeba jen desky přistavené šikmo ke stěně kotce. U vchodu do krytu by měl být několik cm vysoký „práh“ tak, aby ramlice nemohla své potomstvo při opouštění hnízda vystrčit ven. Zařízení pro předkládání krmiva – granulí, sena, vody, dužnatých krmiv a eventuálně i soli jsou shodná jako v chovu domácích králíků (kamennová, dostatečně těžká krmítka). Ohryz předkládáme volně. Potřeba umístění svrchu otevíratelných kotců do zastřešeného prostoru je vyvážená dobrým přístupem ke zvěři a snadnou manipulací s ní. Odchyt divokých králíků ve standardních zastřešených králíkárnách, které mají otvírání z boku, bývá komplikovanější. To bývá především v případě, že zvěř je chována v párech a není zvyklá na manipulaci při připarování. V takovýchto případech je někdy účelné použít speciální odchytovou transportku.

Druhým krokem při zakládání chovu divokých králíků je zaopatření chovného materiálu a jeho transport. Pro intenzivní chov v zajetí je vždy výhodnější získat chovné kusy už z umělého chovu než jedince odchycené z volnosti. Ti sice skýtají určitou záruku „čistoty druhu“, avšak jejich pomalejší přizpůsobení novým životním podmínkám zpomaluje reprodukci, nemluvě o zvýšeném veterinárním riziku. Při odběru divokých králíků od chovatele je ovšem třeba posoudit vzhled zvěře, zda odpovídá popisu druhu, nebo zda se jedná o nestandardní křížené jedince. Dále je nutné, aby přebírání králíci byli všestranně zabezpečeni po stránce veterinární.

Pro přepravu divokých králíků je třeba si připravit odpovídající transportky, tak aby při ní nedošlo ke zbytečným ztrátám. Přepravky mohou mít jedno nebo více oddělení, obvykle 2 až 4. Vhodnější přitom je, aby každý králík měl vlastní oddělení. Pokud jsou králíci přepravováni společně, je vhodné umístit pohromadě maximálně tři kusy do jednoho oddělení. V případě, že přepravujeme králíky ve společných odděleních, je nezbytně nutné, aby v každém oddělení byla zvířata stejné velikosti, jinak se mohou větší jedinci natlačit na menší a udusit je. Účinky tepelného šoku, ať už při nahloučení, nebo při špatné ventilaci, jsou velmi nebezpečné. Projevují se zrychleným dýcháním, zvýšenou teplotou, nadměrným vylučováním moči a konečně úhynem. Pokud jsou během přepravy zjištěny příznaky tepelného šoku, je třeba králíky nechat na klidném místě, ve stínu po dobu několika hodin, bez vyrušování. Důležité je, aby bedny byly během přepravy upevněny a nemohly se pohybovat, což pouze zvyšuje stres přepravované zvěře. Transportky musí dále umožňovat dobré větrání, avšak otvory v nich by svým průměrem neměly přesahovat 1 cm. Výška transportek by neměla přesahovat 20 cm, aby králíci nemohli vyskakovat a přitom se zranit.

Při odchytu, manipulaci a umístování králíků do transportek a následně do kotců je třeba zacházet s nimi rázně, avšak vyhnout se náhlým pohybům. Nejlepší způsob, jak uchopit králíka, je obejmout jednou rukou jeho trup ve výšce hrudníku a druhou rukou uchopit zadní běhy. Tímto způsobem se vyhneme tomu, aby se králíci začali náhle zmítat nebo poškrábali osobu, která s nimi manipuluje. Další správný způsob je přidržování za kůži ve výšce přední třetiny těla. V žádném případě bychom neměli králíky uchopit za slecha (jak to bohužel běžně činíme i u zajíců), protože by mohla prasknout kůže následkem jejich váhy a kopání, eventuálně poškodit jejich tkáň. Také není vhodné držení pouze za zadní běhy, protože může dojít ke zranění páteře a svalů.

Pokud tedy máme zdravé, geneticky odpovídající králíky v odpovídajících zařízeních, nastupuje fáze vlastního chovu. Z hlediska potravy jsou nároky divokých králíků shodné s domácími plemeny. Nejlépe se osvědčilo krmení granulami pro chovné králíky, senem, dužnatými krmivy a předkládaním ohryzu. Dostatek čisté pitné vody je základní podmínkou, jejíž význam ještě narůstá právě při doporučované „suché“ dietě. Střídání různých zelených krmiv při umělém chovu nese určitá zdravotnická rizika, z druhé strany jsou však takto živení jedinci lépe připraveni na adaptaci ve volnosti. Pokud ji králíci přijímají, poskytneme jim i sůl.

Vlastní plemenitbu divokých králíků můžeme, především s ohledem na typ a velikost kotců, provádět individuálně, tj. tak, že samice je držena samostatně a k ní je jen na omezenou dobu krytí připuštěn ramlík. V trvalém páru je možné králíky držet pouze v členitějších a větších zařízeních, jako jsou zajetí kotce. Samice je však i v tomto případě obtěžována ramlíkem a narůstá riziko ztráty mladých králíčků, ať už pouhým vyhrabáním z hnízda, nebo přímo zakousnutím. Obecně lze doporučit, především v menších kotcích, oddělený chov. Pro pět samic bychom měli mít k dispozici jednoho ramlíka. To, zda byla ramlice opravdu oplodněna, zjistíme asi v polovině březosti, tj. po 14 dnech od připuštění, dle jejího chování při vpuštění ramlíka. Pokud není plná, nechává se znovu nakrýt. Ke konci březosti, asi týden před předpokládaným vrhem (třeba vést odpovídající evidenci), samici vyčistíme kotec, eventuálně ji přemístíme do jiného, čistého, s čerstvou podestýlkou, tak abychom nemuseli do kotce s mláďaty po delší dobu zasahovat. Odstav mladých králíků provádíme ve věku jednoho měsíce až pěti neděl, kdy králíčata přemísťujeme do společného zařízení. Asi po dvou až třech dnech po odstavení mladých pak opět připustíme k samici ramlíka a zaznamenáváme datum úspěšného krytí. Celkově můžeme v jednom roce počítat s odchovem 15 – 20 divokých králíků od jedné ramlice.

6.3.2. Veterinární problematika králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus* L.)

Léčba veškerých onemocnění u divokých králíků je ve volné přírodě, podobně jako u zajetí zvěře, problematická. I když existují léčebná farmaka, která lze efektivně použít v umělých chovech této zvěře, ve volné přírodě je jejich příjem a tudíž i terapeutický efekt nejistý – vzhledem k jistému léčebnému efektu.

Obecná prevence, spočívající v pravidelném odstraňování trusu zvěře v bezprostředním okolí krmelišť, spočívá v kontinuální asanaci (např. pálené vápno apod.) po mechanické očištění. Tato zásada obecně platí pro všechny nemoci králíčí zvěře jakékoliv etiologie.

Veterinární problematika králíka divokého je navíc specifická jeho vnímavostí k myxomatóze, jejíž šíření v populacích králíků je plošné, přímým i nepřímým kontaktem s infektem a jeho nositeli.

Jakýkoliv způsob aktivní imunizace proti myxomatóze je ve volně žijících populacích králíka zatím nemožný bez přímé vakcinace nebo revakcinace. Zprávy o bioimunizaci pomocí ektoparazitů nebo o existenci krevních linií králíků odolných proti myxomatóze se nepotvrdily, naopak dotazováním ve veterinárních kruzích Francie a Austrálie byly popřeny.

Veterinární péče v populaci divokého králíka se orientuje hlavně do oblasti umělého chovu a přípravy reintrodukce. Zde můžeme zajistit podmínky vhodné pro reprodukci i úspěšné přežívání populace umístěných umělých chovů do vzdušných, suchých, slunečných, asanovatelných prostor, ve

kterých nebude docházet k rychlé únavě prostředí hromaděním odpadu chovu, kontaktu mezi rodinami a šíření infekce.

Dalším předpokladem je naplnění nutričních potřeb divokého králíka v chovu i volnosti, hlavně dotací dieteticky vhodných krmiv (mrkev, oves, zelí) doplňkem minerálních látek i vitamínů dle aktuální situace. Významná je podpora populace divokého králíka ochranou proti predátorům na stanovištích, kde reintrodukcí provádíme. Důležité je také naplnění etologických nároků králíka divokého a jeho ochrany proti stresu a rušivým vlivům, dokud nedojde k rozšíření a ustálení jeho reintrodukované populace.

Choroby králíka divokého tvoří tři velké skupiny onemocnění, které pro přehlednost dělíme podle původce na onemocnění virová, bakteriální a parazitární.

6.3.3. Virová onemocnění

Myxomatóza

Původce – virus z čeledi Poxviridae (DNA).

Epizootologie – pomnožování v cytoplazmě buněk, virus koluje v krvi po celou dobu trvání choroby (šíření agens krev sajícími členovci a bodavým hmyzem). Všechny orgány infikovaného jedince jsou proto zdrojem infekce. Vylučování virů močí a trusem je nepravidelné. Z epizootologického hlediska má význam přetrvávání virů v kožkách – až 10 měsíců. Virus se vyznačuje vysokou stabilitou při rozmezí pH 4 – 12. Inaktivace viru ve 2% NaOH trvá 2 – 3 min. (praktické využití). Onemocnění má endemický charakter s přírodní ohniskovostí trikomponentního typu (kromě patoergonta – donor – vector – recipient + vhodné ekologické podmínky pro existenci patoergonta). Hlavními faktory podmiňujícími dlouhodobý endemický výskyt a přírodně ohniskový charakter jsou:

- persistence viru v populaci králíka divokého;
- přenos bodavým hmyzem a krev sajícími členovci, v přenosu je významná králičí blecha (*Spilopsillus cuniculi*).

Šíření nákazy

- přímým kontaktem, zejména nosními a očními sekrety;
- nepřímým kontaktem – kontaminace agens vnějšího prostředí, krmiva, vody a exkrementy.

Pro vznik a průběh opakovaných epizootií nákazy je významná populační hustota zvěře a její celkový imunitní stav (uplatnění predisponičních faktorů – abiotických, biotických včetně antropických – odlov v rámci normovaných stavů).

Inkubační doba – při spontánní infekci je 6 – 10 dnů.

Přirozeně vnímavý k infekci je pouze králík (divoký i domácí).

Diagnóza se stanoví na základě: klinického a epizootologického průzkumu (pozorování zvěře v přírodě), patalogicko-morfologického vyšetření.

Terapie – neprovádí se.

Imunoprophylaxe – přichází v úvahu pouze při reintrodukcii zvěře do volné přírody, příp. v umělých chovech, a to vakcinací obdobně jako u králíka domácího (např. vakcínou Myxoren již po 4. týdnu věku mláďat). Je však třeba počítat s tím, že vakcína chrání jedince pouze asi 9 měsíců, další generace však nejsou k infekci imunní. Existovala by pouze možnost vypouštění jedince odchytit a revakcinovat a současně vakcinovat jedince nové generace narozené v přírodě.

Prevence – sanitární odstřel nemocných jedinců, dezinfekce prostředí, neškodné odstranění kádaveru (zakopání, spálení, VAÚ). Vakcinace jedinců v karanténě. Veškerá navržená opatření platí v podmínkách přirozeného biotopu pro králíka divokého. Veterinárně-ekologická opatření obecně platí pro zvěř z hlediska: prostoru, klidu, krytu a potravy.

6.3.4. Virové hemoragické onemocnění králíků (syn. mor králíků)

Původce – virus z čeledi Caliciviridae (RNA).

Epizootologie – onemocnění je aktuální v současné době v ČR v chovech králíka domácího (stejně jako myxomatóza). Chovy králíka domácího mohou být zdrojem infekce pro populaci králíků divokých. Pro šíření infekce má význam infikovaný trus, infekční kadávery a kontakt s nemocnými jedinci.

Inkubační doba je 1 – 2 dny.

Průběh nemoci je perakutní a akutní.

Diagnóza se stanoví na základě klinických příznaků (křeče, plovací pohyby, hlasové projevy – naříkání, zpěněný krvavý výtok z nosních otvorů) a epizootologického průzkumu, patologicko-morfologických změn a dalším laboratorním vyšetřením (sérologicky, imunoflorescencí a elektronopticky).

Terapie – neprovádí se.

Imunoprofylaxe a prevence – viz Myxomatóza.

Imunoprofylaxe – vakcínou Pestorin, Morin od 6. týdne stáří králíků.

Infekční fibromatóza a papilomatóza

Původce – virus z čeledi Poxviridae (DNA) a Papovaviridae (DNA).

Obě onemocnění se na území ČR nevyskytují. Infekční fibromatóza se přirozeně vyskytuje v populaci králíka (*Sylvilagus minensis*) v Jižní Africe. Papilomatóza se přirozeně vyskytuje v populaci divokých králíků r. *Sylvilagus*.

Aujeszkyho choroba

Původce – virus z čeledi *Herpesviridae* (DNA). Králík divoký i domácí je vysoce vnímavý k nákaze. Nemoc v chovech králíka divokého není v našich podmínkách z epizootologického hlediska aktuální.

6.3.5. Bakteriální onemocnění

Pasteurelóza

Původce – *Pasteurella multocida*. Onemocnění je velmi časté v chovech králíka domácího. Pro vzplanutí nemoci v populaci králíka divokého mají velký význam predispoziční faktory, které způsobují imunosupresi. Klinický průběh může být perakutní, akutní a subakutní a chronický. Typickými příznaky jsou dyspnoe, zánět horních cest dýchacích, výtok z nosních otvorů (až hemoragický, příp. hnisavý) a fibrinózní pneumonie. Klinický průběh odpovídá postižení dýchacího ústrojí.

Diagnóza se stanoví na základě:

- klinických příznaků a epizootologického průzkumu,
- PA změn,
- bakteriologického vyšetření.

Terapie – v přirozených chovech se neprovádí.

Prevence – před reintrodukcí jedinců do volné přírody – výtěry z nosních otvorů, příp. rektální výtěry, kultivace. Utracení nemocných jedinců, příp. léčba pozitivních případů.

Pseudotuberkulóza

Původce – *Yersinia pseudotuberculosis*.

Zoonóza – onemocnění je aktuální v chovech králíka domácího, zejména však u králíka divokého. Původce je ubikvitární mikroorganismus, který se běžně vyskytuje v půdě, kde přežívá až 480 druhů. V procesu šíření mají velký význam hlodavci a volně žijící ptáci (zejm. *Columbiformes*). Onemocnění má sezónní charakter, obdobně jako pasteurelóza, tj. nejvyšší incidence je v jarním a podzimním období. Významným predispozičním faktorem pro vznik onemocnění jsou zhoršené nutriční podmínky a kokcidióza.

Diagnostika

- klinicko-epizootologický průzkum
- patomorfologické vyšetření
- mikrobiologické vyšetření

Terapie a prevence – viz pasteurelóza.

Yersinióza

Původce – *Yersinia enterocolitica*.

Dále viz pseudotuberkulóza. Onemocnění se vyskytuje jen sporadicky.

Stafylokóza

Původce – *Staphylococcus aureus*. Incidence onemocnění v podmínkách ČR není aktuálně zmonitorována. Při reintrodukcii zvěře je třeba v rámci karantény provést bakteriologické vyšetření výtěru z přirozených otvorů. Nemocné a pozitivní jedince utratit.

Z ostatních bakteriálních onemocnění přicházejí v úvahu: tuberkulóza, paratuberkulóza, salmonelóza, listerióza, streptokokóza, kolibacilóza, infekce *Pseudomonas aeruginosa*, *Actinomyces pyogenes*, *Haemophilus paracuniculicus*, *Fusobacterium necrophorum*, *Clostridium* sp., *Coli* a *Treponema paralys-cuniculi*.

6.3.6. Parazitární onemocnění

Kokcidióza

Původce – *Eimeria coecicola*, *E. exigua*, *E. intestinalis*, *E. irresidua*, *E. media*, *E. magma*, *E. perforans*, *E. piriformis*, *E. stiedae*.

Kokcidie, které se běžně vyskytují u domácích králíků v prevalenci 65 %, způsobují (zejména u mláďat do 4 měsíců) katarální zánět sliznice doprovázený průjmy. Nemocní králíci jsou neteční, rychle hubnou a hynou. Dospělá zvířata většinou klinicky neonemocní, jsou však trvalým zdrojem kokcidií v chovu. Jaterní kokcidiózu (zánět žlučovodů) způsobuje druh *E. stiedae*. Kokcidióza je velmi častou příčinou ztrát v chovech domácích králíků, její výskyt v populacích divokých králíků však není dostatečně znám.

Diagnostika – PA vyšetření, vyšetření trusu flotační metodou.

Terapie a prevence – v přirozených chovech prakticky nemožná, v umělých chovech a karanténě – sul-fonamidy (Sulfakombin, Sulfadimidin, ESB3) a důsledná hygiena (mechanická očista a chemická dezinfekce 3 – 5% NaOH).

Ostatní prvoci diagnostikovaní u králíka se vyskytují sporadicky (*Entamoeba cuniculi*, *Giardia duodenalis*, *Chilomastix cuniculi*, *Eutrichomonas cuniculi*) nebo má jejich infekce zpravidla latentní průběh (*Sarcocystis cuniculi*, *Encephalitozoon cuniculi*, *Toxoplasma gondii*).

Helmintózy

U králíci zvěře je nejvyšší prevalence u tasemnice *Taenia pisiformis*, dále *Cyttotaenia* sp., z hlístic *Graphidium strigosum*, *Trichostrongylus retartaeformis* a *Passalurus ambiguus*. Klinické příznaky se objevují zpravidla jen u silných infekcí. Ostatní motolice, tasemnice a hlístice se vyskytují jen sporadicky (*Fasciola hepatica*, *Dicrocoelium dendriticum*, *Echinococcus granulosus*, *Corenurus cerebralis*, *Multiceps multiceps*, *Protostrongylus commutatus*, *Mosgovoyia* sp., *Andrya* sp., *Trichuris leplis*, *Strongyloides* sp., *Capillaria* sp.).

Arachnoentomózy

Z roztočů cizopasí u králíka divokého vývojová stádia *Ixodes ricinus*, zákožky, *Psoroptes cuniculi*, (příp. *Sarcoptes* sp., *Notoedres* sp. a *Chorioptes* sp.) a *Demodex cuniculi*.

Z hmyzu cizopasí u králíka veš *Haemodipsus ventricosus* a blecha *Spilopsyllus cuniculi*.

Terapie a prevence helmintóz a arachnoentomóz je v přirozeném chovu prakticky nemožná. V umělém chovu a v karanténě lze léčit onemocnění preparáty, např. na bázi ivermectinu (Ivomec), Frontline et al.

Otázky

1. Chov kachny divoké.
2. Chov králíka divokého.
3. Chov tetřevovitých.
4. Chov kachny zaměřený k vypuštění mladých do přírody.
5. Chov králíka divokého zaměřený k vypouštění mláďat do přírody.
6. Chov tetřeva zaměřený k vypouštění mláďat do přírody.
7. Chov tetřívka zaměřený k vypouštění mláďat do přírody.
8. Chov jeřábka zaměřený k vypouštění mláďat do přírody.
9. Metodika vypouštění mláďat do honiteb.
10. Zařízení pro vypuštění ostatních druhů zvěře.

7. Krotký chov zajíce polního

7.1. Chov zajíců

K úbytku zajíce v našich přírodních podmínkách dochází vlivem zásahu člověka do životního prostředí. Zajíc se stává důležitým indikátorem porušené rovnováhy v přírodě. Proto je nutné stavům zajíců v přírodě věnovat pozornost a prostřednictvím výzkumů prováděných na poloprovozních střediscích, i chovu a malochovu prováděného mysliveckými sdruženími, pomáhat překonávat neblahé vlivy zhoršeného životního prostředí, a tím zároveň přispívat k jeho celkovému zlepšení nejen pro zajíce, ale pro vše živé v přírodě.

Otázky o snižujících se stavech zajíců se již léta hromadily. Vedlo se mnoho diskusí, zda se zajíc dokáže přizpůsobit zhoršenému životnímu prostředí, nebo zda bude nutný zásah ze strany společnosti.

Vzestupné a sestupné křivky stavů zajíců v minulých letech dávaly možnost optimistickým úvahám o přizpůsobení se zajíců změnám v životním prostředí. Skutečnost však byla mnohem vážnější, než se dala předpokládat. K záchraně zajíců je dnes nutný zásah ze strany celé veřejnosti.

Proto je nutné urychleně vypracovat a provádět akce pro záchranu zajíce polního nejen jako naší lovné zvěře, ale jako dalšího článku řetězu, který směřuje až k člověku.

Podíváme-li se na tuto otázku z tohoto zorného úhlu, poznáme, že problém zaječí zvěře nelze vidět jako problém okrajový.

Finanční náklady, které budou na řešení této záležitosti vynaloženy, nelze vidět v žádném případě jako financování myslivosti jako takové – jsou to prostředky vynaložené na záchranu kulturního dědictví našich národů pro další generace.

7.2. Farmový chov zajíce

Docent Zabloudil z Vysoké školy veterinární v Brně uvádí, že oborní chovy zajíců byly známy již v 17. a 18. století, avšak brzy zanikly. Dnes nám po nich zůstaly jen názvy jako např. Zaječí obora, Zaječiny apod. Tyto obory měly maximální rozlohu 100 ha, kde se střídaly 4 – 8 m široké pásy polí s lesními porosty. V každém pruhu byla jiná plodina a lesní pásy se vyznačovaly velmi hustým porostem křovin. V posledních letech se tímto způsobem chovu pokusně zabývali v Polsku a Maďarsku, avšak nedosáhli dobrých výsledků. Jakmile se dosáhne určitého početního stavu, zařízení klesají, nepřihlížíme-li k častému rozšíření parazitních onemocnění.

Zakládání těchto obor se provádí na vhodném místě s propustnou podloží a vhodnými lesními porosty (pařeziny). Velikost je kolem 30 ha, na 1 ha se počítá se dvěma zajíci, poměr se udává 1 : 3 ve prospěch zaječek (ramlic).

Farmové chovy zajíců jsou známy ve většině zemí západní Evropy. U nás se dostala do povědomí hlavně Francie, ale byly zakládány i v Itálii, Švédsku, Anglii, Španělsku, Německu a Dánsku.

V podstatě se jedná o:

1. Skupinový klecový odchov zajíců v dřevěných klecích 10,5 m dlouhých, 2,5 m širokých, s výškou 1 m. Uvnitř probíhá 60 cm široká chodba, ze které jde 7 malých boxů. Do klece se dává 6 zaječek (ramlic), které mají na krku límcovou zábranu, aby nemohly opustit svůj oddíl a zajíc (ramlík) měl možnost pohybu po celém prostoru. Tento systém u nás nebyl odzkoušen a neznáme výsledky tohoto harémového chovu.
2. Klecový chov zajíců pro poměr 1 : 1 až 1 : 2. Jsou známé klece švýcarské, italské, anglické, švédské, francouzské a jiné. V bývalém SSSR údajně odzkoušeli většinu klecí a zůstali u vlastní modifikace francouzských modelů, ale jen pro výzkum. Výsledky z jejich chovu nám však nejsou známy. Nejznámější užívané ve Francii jsou LA MONT BRONNAOSE, které mají délku

2 m, šířku 1,5 metru a jsou 1,5 m vysoké. Klece mají dvě „noclehárny“ a jsou určeny pro jeden pár zajíců. Klece Gandalau mají 2,35 m délku, 2,10 m šířku a jsou 1 m vysoké, pro zástav 1 zajíc a 1 zaječka.

Klece je nutno jednou ročně řádně vydezinfikovat a přelíčit zvěř kokcidiostatiky, nejlépe na podzim před sestavením chovných párů. Zde je třeba podotknout, že zajíci již narození na farmách dosahují většinou lepších reprodukčních ukazatelů než zajíci odchycení z volnosti. Při sestavování páru je pak třeba brát v úvahu, že ramlík bývá poněkud menší než zaječka, a proto bývá účelnější párovat staršího ramlíka s mladší samicí. Pokud je ramlík příliš slabý oproti partnerce, hrozí nebezpečí, že bude v průběhu vášnivého honcování zabit.

Dle sledování VŠV v Brně byla průměrná spotřeba krmiv na kus a den následující:

Jadrné krmivo (oves a králičí granule)	0,1275 kg
Suchá píce (seno a vojtěška) – zimní období	0,1100 kg
Zelená píce (seno, jetel).....	0,5550 kg
Řepa krmná – podzim až jaro	0,3450 kg
Spotřeba vody v letním období.....	0,5 l
Spotřeba vody v zimním období.....	0,3 l
Klest měkkých listnáčů a ovocných stromů – pozdní léto až červen.	

Zde je třeba poznamenat, že spotřeba vody může být při absenci zelených krmiv v krmné dávce a při laktaci i výrazně vyšší. Speciální granulovaná zaječí krmiva v ČR dodává Biofarm.

Celkově lze konstatovat, že v našich chovech je dosahována roční reprodukce na pár 3 – 5 odchovaných dospělých zajíců. V Dánsku však odchovávají některé farmy v průměru i 9 kusů mladých zajíců na chovný pár.

Zajíci ze zaječích farem jsou však používáni pouze pro obchod – vývoz do Francie a Itálie. Dosaďadní dílčí informace o přežívání těchto zvířat ve volnosti totiž nejsou příliš povzbuzující, jak z pohledu biologického, tak z pohledu ekonomického.

7.3. Chov zajíců se zaměřením k vypouštění mláďat do přírody

Zajíc je u nás považován za nezpůsobilý pro chov a rozmnožování v zajetí. Většina myslivců se na tento způsob dívá značně skepticky jako na záležitost velmi riskantní a stěží vedoucí k úspěchu.

Pokusy prováděné v řadě zemí Evropy však dokázaly, že chov zajíců velkochovatelským i malochovatelským způsobem je možný. Výsledky, kterých bylo dosaženo dokazují, že při dobrém osvojení si způsobu chovu této zvěře to může být jedna z cest vedoucích k udržení zajíce jako naší lovné zvěře.

Nejprůkaznější jsou zatím výsledky z Francie, kde se zajíc takto chová již 30 let.

Lze předpokládat, že vynikajících výsledků nebude dosaženo hned. Nutně se musí počítat s nezdary, které se budou vyskytovat, tak jako v dobách, kdy jsme se učili chovat bažanty. Zcela reálný je předpoklad, že až budeme mít dostatek praktických i vědeckých zkušeností, bude se tento způsob rozšiřovat, až se posléze stane jedním z běžných opatření novodobé myslivosti.

S předstihem je nutné řešit řadu problémů, které budou při zakládání a vedení moderních a rentabilních chovů vznikat.

Cílem poloprovozního pokusného střediska založeného v Lesním závodě Litovel bude upřesnit nejlepší metody chovu, popř. vyřešit otázku rentability a další důležité problémy související s chovem zajíce v zajetí.

Předpokládám, že v podstatě jsou dvě cesty, kterými by se mohl chov ubírat:

1. ve formě poloprovozních výzkumných středisek, která by měla být alespoň v začátcích řízena státní organizací, např. LČR;
2. v malochovech, které by měla zavádět jednotlivá myslivecká sdružení nebo jejich jednotliví členové, kteří pro tuto práci budou mít podmínky.

7.4. Rozdíly v jednotlivých způsobech chovu

Poloprovozní výzkumná střediska řízená státní organizací se především budou zabývat provozně výzkumným úkolem, tj. postavení velkochovu zaječí zvěře na reálný základ. Bude třeba ověřovat nejlepší způsob krmení, zdravotní prevence, léčení chorob zajíce, použití léčiv a jejich aplikací proti jednotlivým chorobám, které se u zajíce chovaného v zajetí budou vyskytovat.

Cílem by mělo být dokonalé zvládnutí chovu zajíců v zajetí a následného vypouštění odchovaných mláďat do přírodních podmínek a sledování přizpůsobivosti těchto mláďat na nové životní podmínky. Z těchto zkušeností potom bude třeba čerpat poznatky, jaká opatření budou nutná pro zlepšení životního prostředí divoce žijících zajíců a získané vědomosti urychleně předávat celé myslivecké veřejnosti, aby na ně mohla již úspěšně navázat.

Myslivecká sdružení nebo jejich členové by měla chov zajíce zaměřit na vypouštění odchovaných mláďat do přírody.

V tomto případě lze předpokládat zelené krmení z vlastních zdrojů, které by bylo doplňováno speciální granulovanou potravou pro zajíce.

Chceme-li se v dohledné době dopracovat dobrých výsledků v chovu, jeví se jako velmi potřebné získat pro tento způsob odchovu co nejvíce majitelů.

Není rozhodující, kolik zajíců bude chovatel chovat. Důležité je vrátit přírodě to, co jsme jí neuváženými zásahy do její rovnováhy vzali.

7.5. Poznatky z biologie zajíce důležité pro chov

Na rozdíl od zvěře s denním cyklem života je zajíc aktivní převážně v noci. Denní dobu využívá jen k příjmu potravy a k osobní hygieně. Za soumraku jeho aktivita v přírodě stoupá. Jak ve volnosti, tak i v zajetí působí na zajíce velmi nepříznivě denní i noční rušení.

7.6. Rozmnožování

U zajíců chovaných v zajetí lze po 4. měsíci stáří při určité praxi spolehlivě rozlišit zajíce od zaječek. Stlačíme-li palcem a ukazováčkem bázi pohlavních orgánů při současném oddálení obou zadních běhů, jsou pohlavní orgány dobře patrné.

Pohlavní dospělost u zajíců se dostavuje velmi brzy, někteří jsou plodní již před dosažením 6. měsíce věku. V umělém chovu se může stát, že zaječky narozené v prvních měsících rodí již koncem téhož roku. V přírodě je tento úkaz vzácný. Protože po takovém předčasném vrhu nenásleduje další vrh ve stejně krátké lhůtě, nýbrž ve lhůtě normální, plodnost takových zaječek nepřevyšuje průměr populace.

Chovný pár je možno chovat v téže sestavě po několik let. Chovná hodnota páru se posuzuje podle toho, zda ve druhém roce dal vyšší počet mláďat než v roce prvním. Dobrý chovný pár dá např. v prvním roce 4 vrhy s 9 mláďaty, v druhém roce 6 vrhů se 14 mláďaty a ve třetím roce 7 vrhů s 15 mláďaty. Vzestupný trend je příznačný pro velmi dobrou zaječku, která bude bezpochyby ponechána k chovu.

Mladá zaječka nemá být posuzována podle prvního roku, protože teprve ve druhém a třetím roce se projeví její produktivnost.

7.7. Doba březosti, superfetace, vrhy mláďat

Délka březosti zajíců trvá asi 42 dnů. Zaječka může být před vrhem znovu oplozená, takže se mohou dvě březosti překrývat. Tento jev (superfetace) je schopnost zaječky být oplodněna znovu několik dní před porodem. Superfetace nebývá pravidelná. U nás ve vyskytuje ve druhých a třetích vrzích asi v 60 % případů.

Zaječka si místo pro vrh vybírá různě. Nejčastěji dojde k vrhu počátkem noci, i když nejsou vzácné vrhy denní. V období vrhu ztrácí zaječka svou obvyklou plachost. Narození zajíčci jsou matkou brzy zbaveni zárodečných obalů a rychle usychají. Nelehají pohromadě a jen jednou denně se soustřeďují ke kojení. Kojení netrvá déle než 10 minut. Při umělém chovu hrozí nebezpečí ušlapání mláďat rodiči.

7.8. Vývin mladých zajíčků

Mladí zajíčci rostou velmi rychle. Při narození váží kolem 120 g. Plně dorostou po dosažení 12 měsíců svého stáří. Hmotnost dospělého zajíce v našich podmínkách dosahuje 3,5 až 5 kg. V přírodě i v umělém chovu je kritickým obdobím prvních 10 dnů života mláďat. V této době mláďata nesetrvávají na stejném místě po celý den, pohybují se po celém kotci. Čím je vrh početnější, tím větší pohyb mezi mláďaty nastává. V umělém chovu se tak zvyšuje nebezpečí ušlapání rodiči, zvláště jsou-li rušení. Proto je v daném období kategorickým požadavkem absolutní klid.

Kolem 15. dne stáří zajíčků se prudce snižuje kojící schopnost zaječky a mláďata začínají přijímat předložené krmivo, objemné i jadrné, zejména granule. V této době je při umělém chovu vhodné mláďata přikrmovat mlékem, aby nevzniklo nebezpečí, že potrava skládající se pouze z granulí poraní zažívací trakt.

7.9. Odchov a odstavení mláďat

Odstav mláďat provádíme mezi 25. a 28. dnem. V tomto věku již zajíčci dobře přijímají doplňkovou mléčnou potravu, kterou jim podáváme. V prvních dnech po odstavení dáváme zajíčkům umístěným již v přechovácích kotcích na usnadnění přechodu do misek trochu čistého svařeného kravského mléka, které neředíme. Protože kravské mléko je v podstatně chudší než mléko zaječí, můžeme ho obohacovat vaječným žloutkem v poměru 1 žloutek na půl litru mléka. Jestliže musíme zajíčky předčasně odstavit, tj. asi ve stáří 12 – 20 dnů, pro úhyn matky, podáváme jim mléko každý večer s doplňkem zelené píce a granulí. V těchto případech vyčkáváme, zda hladoví zajíčci začnou přijímat předloženou potravu. Ve většině případů se tento postup osvědčil. Při dokrmování zajíčků sací lahví vzniká nebezpečí jejich přesycení, protože nestačí přijatou potravu trávit. Nestrávená potrava způsobuje záněty střev, které jsou pro tato mláďata smrtelné. Jakmile poznáme, že schopnost zaječky kojit je špatná, okamžitě přistupujeme k přikrmování. Je také možné pokusit se o záchranu zajíčků pomocí zaječky, která o svá mláďata přišla nebo má vlastních mláďat málo.

V případě potřeby je také možné použít mléko sušené. Zde však je nutné rozhodnutí veterinárního lékaře o způsobu jeho ředění.

7.10. Vypouštění odchovaných mláďat

Po odstavení dáváme mláďata do přechovavacích kotců nebo do kotců rozmnožovacích. Tento způsob přechovávání je vhodný pro malochov. Přechovávání mladých zajíčků bude ve velkochovu odlišné.

Pro tento účel počítáme s jednoduchou stavbou, rozdělenou na jednotlivé boxy, kde budeme zajíčky chovat buď na hluboké podestýlce, nebo na vyvýšených perforovaných podlážkách. Přechovávání na hluboké podestýlce se zdá být pracnější s ohledem na přísnou hygienu, která zde musí panovat.

Zajíčky, které jsme umístili v přechovavacím zařízení, ihned preventivně léčíme proti kokcidióze, abychom zabránili jejímu rozšíření. Po 15 dnech je vhodné kontrolní koprologické vyšetření.

Podle zahraniční literatury volíme při vypouštění tento způsob: mladé zajíčky v přechovavacích zařízeních ponecháme do doby, kdy se rozhodneme je vypouštět do přírody.

Jako nejvýhodnější se jeví vypouštět mladé zajíčky ve staří od 3 měsíců. Zajíčky, které jsme ponechali pro další chov, i ty, které budeme vypouštět později, musíme rozdělit podle pohlaví. Ve 4. měsíci je již možné pohlaví spolehlivě určit. Při tom musíme postupovat velmi obezřetně. Dostala-li by se nám zaječka mezi zajíce nebo naopak, skončil by tento případ velmi špatně. Kotce se zaječkami je vhodné umístit do větší vzdálenosti od zajíců. Probouzející se pohlavní pud při těsném sousedství jednotlivých pohlaví působil v přechovavacích umístěních zbytečný rozruch a neklid.

Pro jednoho zajíce počítáme s potřebou plochy v případě přechovávání 1 m².

U zajíců, které jsme si ponechali pro delší chov, provedeme kontrolní ověřování pohlaví v 6. měsíci a můžeme začít s osazováním kotců pro rozmnožování.

Pro zajíce, které budeme vypouštět do přírody, volíme odpovídající místa, vyhovující všem známým nárokům zajíce na životní prostředí, možnost dostatku krmení a ochranu.

Místo, které jsme si pro vypouštění vybrali, oplotíme. Zde budeme zajíčky připravovat na postupný přechod do úplné volnosti. To znamená, že do doby, než bude tento přechod uskutečněn, budeme v oplocence poskytovat zajíci k doplnění jeho potřeby jaderné krmivo, popřípadě granule a vodu. Jestliže se u mláďat projeví zvýšené množství kokcidií, je třeba je léčit tak, že potřebné léčivo dáme do pitné vody.

Zajíc má proti bažantu tu výhodu, že v poměrně krátké době se u něj projeví instinkty divoké zvěře. Pro vypouštění potřebujeme plochu asi 100 m² pro 1 pár zajíců.

Přechodné vypouštěcí oplocenky by měly být z dílců, které by se po ukončení přechodu mláďat do přírodních podmínek snadno rozebraly a mohly se přemístit na jiné místo pro další cyklus vypouštění.

Lze předpokládat, že vypouštění zajíci budou méně ohrožováni zemědělskou technikou. V obdobích, kdy jim hrozí monodieta a s ní spojené zdravotní potíže, budou ještě pod kontrolou chovatele, který jim příkrmováním pomůže toto období překlenout. V době vypouštění již nebude přirozená potrava zajíců v takovém množství ošetřována pesticidy, které také velmi výrazně ovlivňují jejich zdravotní stav. Zajíčky musíme vypouštět do předem vybraných ploch, abychom co nejvíce snížili vliv škodlivých činitelů.

Zajíc je věrný svému místu, kde poté vyvede novou generaci.

Musíme si uvědomit, že vypouštěním zajíce naše chovatelské povinnosti nekončí. Budeme ho muset i nadále chránit před škodnou, nemocemi a hladem. Území, do něhož jsme zajíce vypustili, musíme mít pod neustálou kontrolou.

7.11. Zdravotní prevence ve vypouštěcí oplocence

Místo, kde chceme umístit přechodné oplocenky, je nutné vybrat ve spolupráci s veterinárním lékařem, abychom nevypustili zajíčky do oblasti, kde by byli vystaveni různým nákazám.

Plochu dočasné oplocenky bude nutné občas dezinfikovat, a to prooráním a provápněním, aby se ozdravila půda.

Pravidelně odebíráme trus na koprologické vyšetření. Zvláště důležité je sledovat, zda se na této ploše nerozmnoží strongyly. Při jejich rozmnožování se musí ihned změnit místo vypouštění.

Při dodržování všech hygienických opatření a pečlivém dohledu nad vypouštěnými zajíčky se je dobře a rychle podaří umístit v terénu.

7.12. Jak postupovat při zakládání chovu zajíců

Při zakládání chovu zajíce jak při velkochovu, tak i při malochovu je nutné:

1. vhodné stanoviště
2. technické zařízení
3. chovná zvěř
4. zajištění její výživy
5. zdravotní péče

Při rozhodování o zavedení chovu zajíce v zajetí je nutné tyto potřeby velmi odpovědně zvažovat tak, aby odpovídaly všem známým požadavkům na klimatické podmínky, potřebu krmení a zabezpečení chovu před nákazami.

Je dobré si uvědomit hned v počátcích, že správně založený chov je prvním předpokladem úspěchu při jeho pozorování.

7.13. Výběr vhodného stanoviště

Studiem různé literatury jsme zjistili, že zajíc nesnáší vítr. Proto jsme chov umístili v závětrí.

Chovatelské kotce jsou na pozemku, kde je dobrý odtok dešťové vody. V rozbahnělé půdě se daří různým choroboplodným zárodkům, které mohou být zdrojem nákazy. Nevysychající kaluže vody se stávají líhní komárů a jiného hmyzu, který se stává přenašečem různých infekčních nemocí. Rozbahnělá půda také chovatelům ztěžuje pracovní podmínky.

Chovnou zvěř jsme umístili poblíž hájenky. Důvod, pro který jsme se tak rozhodli, je jasný: zabezpečit chov před nepovolanými hosty.

Místo vybrané pro chov má odpovídající rozlohu 1 ha pro 400 jedinců a mláďat od nich odchovaných. Velikost plochy jsme určili s ohledem na všechny negativní dopady, které by mohly vzniknout případným přezvěřením plochy.

Předpokládáme, že pokud budou chov uskutečňovat myslivecká sdružení nebo jejich členové, je vhodné pamatovat na možnost získání zeleného krmiva tak, aby místa, kde ho budou získávat, se nacházela v relativní blízkosti, aby cesta byla co nejkratší a krmiva bylo dostatečné množství.

Zajíc spotřebuje asi půl litru vody na den, v teplých dnech pije ještě více. Poznali jsme, že zajíce není možné chovat bez pravidelného podávání vody. Tato je nutná i při případném léčení, kdy léky podáváme rozpuštěné v pitné vodě.

Je známou skutečností, že zvěř se ráda vyhřívá na slunci. Při situování střediska do terénu jsme vzali v úvahu i tuto okolnost. Kotce jsou umístěny tak, aby k zajícům vnikalo maximální množství dopoledního slunce.

7.14. Hygiena v chovu

Hygiena v chovu má podstatný význam. Proto se snažíme ji důsledně dodržovat. Konstrukce kotců (tj. jejich umístění nad zemí, pletivová nebo perforovaná podlaha) otázku hygieny v kotcích zjednodušila. Není proto téměř nutné je denně čistit. U kotců, které jsme zkonstruovali, propadá trus podlahou volně na zem. Stává se však, že v rozích a na zdech ulpívá zaječí moč, zbytky píce apod., které je třeba řádným vyčištěním odstranit.

Ukáže-li se nutnost čištění kotce, přemístíme zajíce do prázdného a čistého kotce. Kotec pak umyjeme vodou obsahující dezinfekční prostředek.

Zajíce můžeme znovu umístit do dokonale vyschlého kotce. Trus, který se hromadí pod kotci, pravidelně odstraňujeme. Při jeho odstraňování pracujeme tak, abychom nerozvířovali v trusu obsažené choroboplodné zárodky, které by se pohybem vzduchu dostaly k chovným zajícům. Je vhodné trus pod kotci posypat dezinfekčním prostředkem podle rady veterinárního lékaře. Dřevěné součásti kotce natíráme ochrannými nátěry proti vlhkosti a plísní.

Dvakrát za rok kotce dezinfikujeme plamenem pomocí letovací lampy. Tato dezinfekce je nutná vždy, když v kotci uhynul zajíc starší jednoho měsíce, nebo objevilo-li se v kotcích nakažlivé onemocnění. Při dezinfekci nesmíme opomenout veškeré příslušenství kotce, tj. napáječky, krmítka, jesle.

Přísné dodržování těchto pravidel hygieny pomůže udržet v chovu zajíců zdravé životní prostředí a bude skrývat ochranu proti nákazám, kterým je zajíc v chovu vystaven.

Zajíc je velmi náchylný k různým střevním nemocem. Svou bázlivou povahou si často přivodí různá poranění. Proto je naprosto nutná pravidelná denní kontrola kotců.

Koprologická vyšetření musejí být pravidelná. Každého uhynulého zajíce odesíláme k vyšetření a podle závažnosti nemoci uhynulého zajíce provedeme všechna nutná opatření, kterými se snažíme zabránit rozšíření zaječích nákaz do dalších kotců.

Většina zaječích nemocí je léčitelná, způsob léčení a potřebná léčiva předepisuje veterinární lékař.

Otázky

1. Vypuštění mláďat zajíce polního do přírody.
2. Rozdíly jednotlivých způsobů chovu zajíce polního.
3. Odchov a odstavení mláďat.
4. Vypuštění odchovaných mláďat.
5. Zdravotní prevence ve vypouštěcí oplocencek.
6. Jak postupovat při zakládání chovu zajíců.
7. Odchyt zajíců.
8. Ošetření odchycených zajíců.
9. Krmení zajíců.
10. Hygiena chovu zajíců.

8. Zvyšování úživnosti honitby a vytváření vhodných podmínek pro zvěř v honitbách

8.1. Přírodní podmínky

Krajina se v České republice za století výrazně změnila. Rozloha České republiky je 78 866 km², zhruba 33 % území pokrývají lesy, zemědělská půda 54 %, vodní plochy 2 %, zbytek ostatní nezemědělská půda. Významným rysem krajiny je různorodost jejího prostředí. Typům prostředí z hlediska organismů, které je obývají, říkáme biotypy nebo stanoviště. Aby se určitý organismus vyskytoval na dané lokalitě, musí být splněny podmínky:

- musí tam být **příznivé podmínky**,
- **dostupnost dané lokality**,
- **výskyt daného druhu**.

Druhové složení daného biotopu bude ovlivněno lokálními faktory působícími na daném stanovišti v souvislosti s jeho polohou vůči ostatním lokalitám v kontextu s historií celé oblasti. Výskyt organismu v daném prostředí mohou dále ovlivňovat následující faktory:

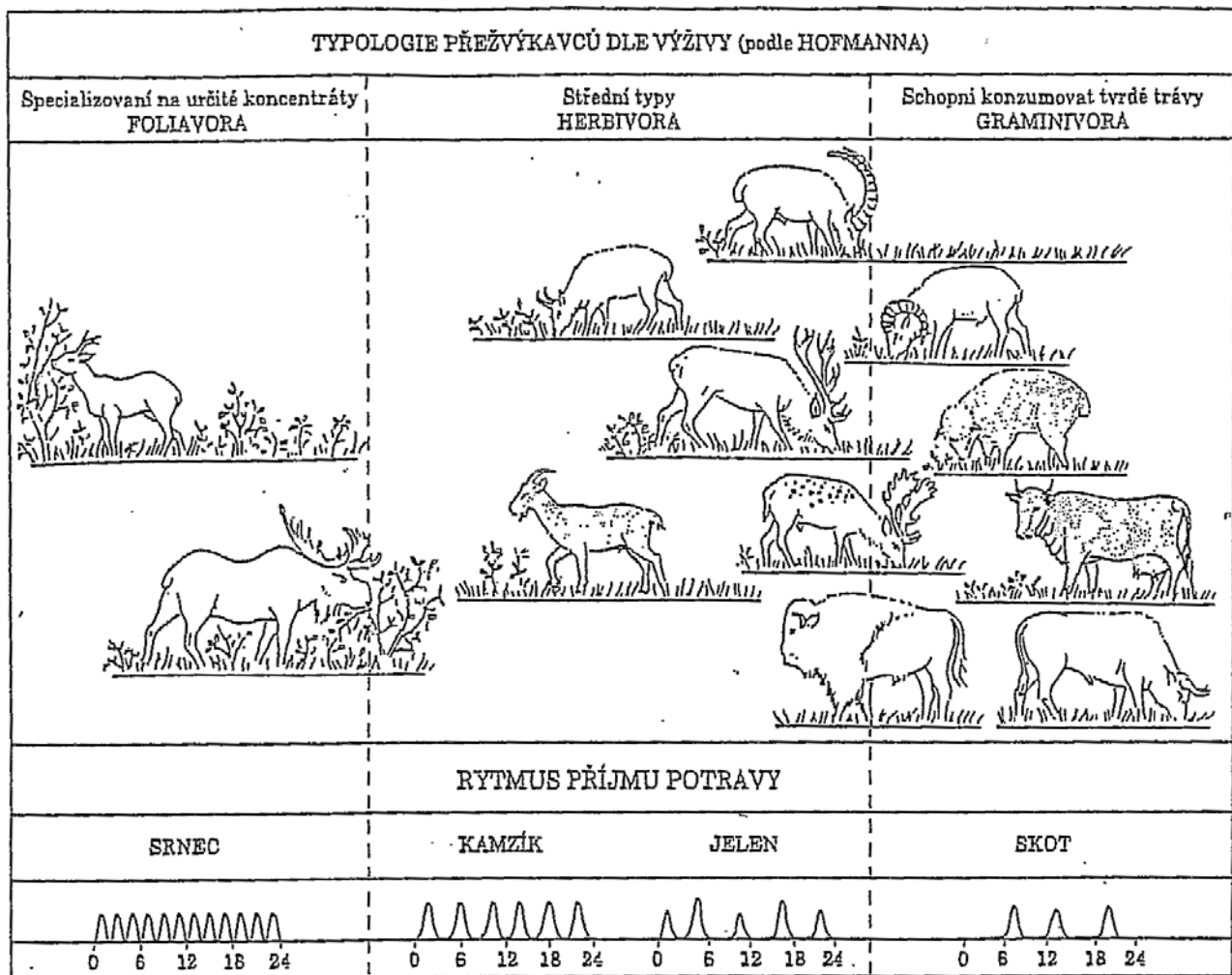
- **stres**,
- **negativní narušení** – disturbance,
- **mezidruhová konkurence**, která rozmanitost (diverzitu) snižuje, kdy některé organismy vymizí, nebo naopak zvyšuje, kdy určitý druh organismu vytlačí v mezidruhové konkurenci ostatní organismy.

Druhové složení určité lokality závisí na procesech charakteristických pro daný biotop a dalších ukazatelích, např. geografická poloha, expozice, způsob obhospodařování, civilizační vlivy apod. Zastavit vývoj krajiny nelze, můžeme jevy a procesy v nové krajině studovat, sledovat a ovlivňovat. Úpravy prostředí směřují biotop pro chov zvěře a tyto změny je třeba zrealizovat na odborné úrovni, jedná se o management prostředí, který je významnou součástí myslivosti.

8.2. Účinnost honitby pro zvěř

Spárkatá zvěř žijící v České republice patří k býložravcům, pojídačům rostlin – herbivorům, s výjimkou černé zvěře, která konzumuje rostlinnou a živočišnou potravu patří do skupiny všežravců. Vývojem podle přístupu býložravců k potravě rozlišujeme tzv. okusovače (srnec obecný, los, telemetakarpální druhy), kteří mají vývojově přizpůsoben zažívací trakt na trávení listů a květů rostlin, pupenů a plodů jemných rostlin. Naopak turovití (muflon, zubr evropský) spásají potravu bohatou na hrubou vlákninu. Tomu se přizpůsobil i zažívací trakt, proto je řadíme mezi spásače.

Přechodným potravním typem mezi okusovači a spásači jsou konzumenti smíšené potravy – potravní oportunisté, kam patří plesiometakarpální druhy jelenovitých (jelen evropský, kamzík horský).

Potravní typy evropských přežvýkavců podle Hoffmanna.

Průměrné dávky pro příkrmování zvěře

Zvěř	Denní dávky krmiv v kg pro 1 kus zvěře spárkaté a pro 100 kusů zvěře drobné			
	objemných	jadrných	dužnatých	Sůl na 1 rok
jelení	2,5	0,5	1	3
jelení – sika	1,5	0,3	0,5	2
jelenec běloocasý	1,5	0,3	0,5	2
daňčí	1,5	0,3	0,5	3
srnčí	0,5	0,2	0,3	1
mufloní	0,8	0,2	0,2	1,5
kamzičí	0,8	0,2	0,2	0,75
černá	–	0,6	1	–
zaječí	4	2	4	8
bažantí	–	4	5	–
koroptví	–	3	1	–
kachní	–	5	4	–

Zdroj: Hromas (2000)

Potřebný počet příkrmovacích zařízení (Mottl, 1966):

- 5 – 10 ks spárkaté zvěře na 1 krmelec
- 20 – 30 ks bažantí zvěře na 1 zásyp
- 20 ks zaječí zvěře na 1 krmelec
- 1 – 3 hejna koroptví zvěře na 1 koroptví boudu
- na každých 40 – 50 ha honební plochy 1 slanisko

Úživnost honitby může myslivec zvyšovat ochranou bylinného, keřového patra v lesních porostech, ochranou okusovaných dřevin a výsadbou plodonosných dřevin, mysliveckým obhospodařováním lesních luk, zakládáním políček pro zvěř, vysazováním dočasných nebo trvalých remízku. To vše se může uskutečnit při dobré spolupráci vlastníků honebních pozemků, myslivců, odborníků na danou problematiku a pracovníků státní správy myslivosti.

8.3. Potřeba vody pro některé druhy zvěře

Voda je pro organizmus nepostradatelná, vytváří prostředí pro chemické reakce spojené s přeměnou látek v organizmu, vylučováním látek z organizmu, je důležitým faktorem termoregulace. Zvěř přijímá vodu s příjmem potravy (hlavně v době vegetace), ale i z volně přístupných zdrojů (vodoteče, jezírka...). Proto je nutné v honitbě o zdroje nezávadné vody pečovat, popřípadě budovat nádrže, napajedla. Při budování mysliveckého zařízení musí být souhlas vlastníka honebního pozemku, nejlépe písemný. Na některé činnosti mysliveckého hospodaření lze získat i finanční prostředky z programů fondů a dotací.

Průměrná spotřeba vody pro některé druhy zvěře

Druh	Kategorie	Spotřeba litrů na den
Jelen	Dospělý 100 kg	15 – 23
– laň	Březí – kojící	18 – 30
Daněk	Dospělý	10 – 18
– daněla	Březí – kojící	15 – 21
Srnec	Dospělý	5 – 8
– srna	Březí – kojící	7 – 11
Muflon	Dospělý	7 – 9
– muflonka	Březí – kojící	10 – 14
Divočák	Prase 90 kg	5 – 10
– bachyně	Březí – kojící	15 – 25
Zajíc	Dospělý	1 – 1,2
– zaječka	Březí – kojící	1,5 – 2,5
Králík	Dospělý	0,6 – 0,9
Bažant	Dospělý	0,4 – 0,6
Krocan	Dospělý	0,7 – 2
Perlička	Dospělý	0,3 – 0,6

Zdroj: Bubeník (1954), Zabloudil (2002)

8.4. Přirozená a umělá úživnost honitby pro zvěř

Úživnost honitby je odborný myslivecký termín, jímž rozumíme potravní nabídku pro zvěř tvořenou porosty, a to jak kulturních, tak planě rostoucích rostlin. Přirozená úživnost se tvoří bez zásluhu mysliveckého hospodaření či myslivců. Tuto úživnost tvoří kulturní rostliny doprovázené tzv. plevelnými rostlinami a všechny ostatní planě rostoucí rostliny (veškeré rostliny v krajině). Umělou úživnost vytvářejí myslivci v honitbě na plochách vyčleněných pro zvěř, a to zakládáním políček a okusových ploch. Políčka jsou buď oratelná, nebo jde o trvalé travní porosty. Uvedené plochy zvěř využívá jako pastvu, nebo je sklízíme a sklizeň konzervujeme k zimnímu přikrmování. Okusové plochy vysazujeme z doporučených okusových a plodonosných dřevin.

8.5. Zvyšování účinnosti honitby

Početní stavy, kvalita zvěře, zdravotní stav zvěře je úzce spjat s kvalitou životního prostředí zvěře. Zvěř je bioindikátorem kvality životního prostředí. Pro zvěř je důležité, aby ve svém životním teritoriu měla dostatek potravních příležitostí, dostatek klidových a krytových příležitostí po celý rok. Pro splnění těchto podmínek využijeme hlavně stávajících možností: individuální rozptýlené zeleně, břehových porostů, okraje lesních porostů, které zvelebujeme ve prospěch žijící zvěře. Ve větších komplexech lesa by měly být lesní louky – pastviny pro zvěř, o které bychom měli agrotechnicky pečovat. Při zakládání remízků a políček pro zvěř je nutné respektovat rozhodnutí vlastníka honebního pozemku, platné právní předpisy, expozice a vhodnost pozemku pro pěstované plodiny a možnosti agrotechnického obhospodařování (střídání plodin, mechanizované obhospodaření). Plocha by měla tvořit 1,5 – 2 % z plochy lesů v honitbě. Louka nebo zvěřní políčko není ladem ležící zemědělský pozemek.

Přehledné poskytování potravy

Plodina	Měsíc											
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
trvalé travní porosty												
jeteloviny												
brukvovité rostliny												
ozimé obiloviny												
jarní obiloviny												
kukuřice												
proso												
řepa												
mrkev												
brambory												
hrách												
bob												
vikev ozimá												
fazol												
soja												
len												
slunečnice												
pohanka												

Plodina	Zvěř							
	jelení	srnčí	daňčí	mufloní	zaječí	bažantí	černá	
trvalé travní porosty	R+++	R+++	R+++	R+++	R+++	R-S+	--	
jeteloviny	R++	R+++	R+++	R+++	R+++	R-S+	R+	
brukvovité rostliny	R-B++	R-B++	R-B++	R-B++	R-B+++	R-B++	R-B+	
okopaniny	krmná řepa	R-B++	R-B++	R-B++	R-B++	B++	B++	
	krmná mrkev	K+++	R-K+++	K+++	K+++	K+++	K+++	
	brambory	R+	R-H++	HZ+	H+	--	H+	H+++
obilniny	žito ozimé	R++	R++	R++	R++	R++	R-S+	S++
	pšenice ozimá	R-S++	R++	R-S++	R-S++	R++	S++	S++
	oves	R-S+++	R-S+++	R-S+++	R-S+++	R-S+++	S+	S++
	ječmen jarní	R-S++	R-S++	R-S++	R-S++	R++	S++	S++
	kukuřice	R-S++	R-S++	R-S++	R-S++	R-S+	S+++	S+++
	proso	R++	R++	R++	R++	R++	S+++	S+
luskoviny	hrách	R-S++	R-S+++	R-S+++	R-S+++	R+++	S++	S++
	bob	R+	R++	R++	R+	R+	S+	S++
	lupina	R++	R++	R++	R++	R++	S+	S+
	fazol	R+	R++	R+	R+++	R+	S+	S+
	vikev	R++	R++	R++	R++	R++	S++	S+
slunečnice	R-S+	R-S+	R-S+	R-S+	R+	S+++	S+	
topinambur	R-H++	R-H++	R-H++	R-H++	R-H++	H++	H++	
len	R++	R+++	R++	R++	R++	S+	S++	
kmín	--	R+	--	--	R+++	--	K+++	
petržel, pastinák	--	R++	--	--	R-K+++	--	--	
soja	--	R+++	R++	R++	R+++	S++	--	
pohanka	R++	R+++	R+++	R+++	R+++	R-S++	R-S+	
libeček	--	R+++	--	--	R+++	--	--	
kopr	--	--	--	--	R+++	--	--	

Vysvětlivky:

Číslo rostliny, kterou zvěř bere: B = bůva, H = hlíza, K = kořen, R = zelená rostlina, S = semena.

+++ plodina výborná pro určený druh zvěře,

++ plodina vhodná pro určený druh zvěře,

+ plodina méně vhodná pro určený druh zvěře,

-- plodina nevhodná pro určený druh zvěře.

Vývojové přizpůsobení potravním zdrojům je jednou z řady tzv. adaptací spárkaté zvěře. Další významnou vývojovou adaptací je přizpůsobení se sezónním rozdílům v nabídce rostlinné potravy. Všichni u nás žijící přežvýkavci jsou přizpůsobeni tomu, aby v průběhu vegetačního období dokázali v maximální míře využít dostupnou potravu. V jarním období jsou mladé rostliny bohaté na bílkoviny, které zvěř potřebuje pro svůj růst a samice též pro růst plodu. V letním a podzimním období jsou rostliny již vyzrálé a jejich zpracováním si býložravci vytvářejí nezbytné zásobní látky pro přežití zimního období, v němž jsou potravní zdroje omezeny a zvěř získává životně důležitou energii především zpracováním tukových zásob v podkoží (běle). Hlavním zdrojem energie pro spárkatou zvěř je polysacharid celulóza (buničina), získávaná spásáním trav a bylin a štěpená celulólytickými bakteriemi na těkavé mastné kyseliny, jež jsou hlavním zdrojem energie. Zvěř má v přírodě přístup k plodům stromů a různým semenům, které jsou specifickými bakteriemi – nikoliv však celulólytickými – přeměňovány na snadno stravitelné sacharidy, sloužící jako potrava pro bakterie štěpící rostlinné bílkoviny (bakterie proteolytické), které tudíž nemusejí získávat energii přeměňováním bílkovin a mohou se v plné míře věnovat zpracování travní celulózy. Nepochopení tohoto vztahu vede většinu myslivců k přeceňování významu plodů a semen, obecně jadrného krmiva, ve výživě spárkaté zvěře. Jadrné krmivo je vždy významným doplňkem sloužícím k podpoře maximálního využití celulózy z rostlin. Přemíra jadrného krmiva však může vést k metabolickým acidózám (zejména u daňků), nebo k nepřirozenému ztučnění s navazujícími zdravotními problémy.

U honiteb s menší výměrou lesů nebo rozplýlené zeleně v krajině lze trvalé remízy nahradit dočasnými, které plní funkci krytovou, klidovou i částečně úživnostní. Rostliny pro tyto účely volíme podle místních podmínek tak, aby byl splněn účel.

Přehled krmiv

Objemná	Jadrná	Dužnatá	Minerální doplňky a vitamíny	Voda
Nízká koncentrace živin a energie, velký obsah vlákniny a ligninů	Vysoký obsah sušiny (nad 85 %), vysoká koncentrace živin a energie	Vysoký obsah vody a nízký obsah živin		
Hlavní zdroj živin	Živinový doplněk	Doplněk dietetického charakteru, zdroj vitamínů a provitaminů	Udržení osmotického tlaku krevní plazmy a ovlivňování výměny vody v organismu	Vytváření prostředí pro chemické reakce při látkové přeměně, účastní se termoregulace
Trávy a byliny Seno Letnina Kůra stromů (tanin, lignin, cukry) Senáž (do 50 % sušiny) Siláž (nad 50 % sušiny)	Obiloviny – glycidové s převahou energetických složek ovec, ječmen, kukuřice (s výjimkou pšenice) – bílkovinné s převahou dusíkatých látek, luštěniny, extrahované šroty, žaludy, kaštiny	Okopaniny (řepa, mrkev, brambory, vodnice, topinambury, tuřín) Cukrovarské řízky Ovoce	Sůl kamenná Lizy Objemná krmiva zásadně nesolit!	
Oborohy Seníky	Postupné přivykání a dávkování	V malých dávkách po celou zimu. Nesmí zmraznout a rozmraznout!	Celoroční doplněk především v době růstu plodu, mládat, parožení a při laktaci.	Napajedla (nebezpečí přenosu parazitů)

U honiteb polních lze využít tzv. biopásů, což je pruhové potravní poličko o šířce 6 – 12 m umístěné na okraji nebo uvnitř půdních bloků orné půdy, vzdálenost od sebe musí být min. 50 m.

Druhy směsek, které se hodí na myslivecké pastevní plochy

Doba setí	Pícnina	Čas krmení
do 31. 8.	Řepka	až do 30. 5.
do 15. 9.	Ozimá směska řepky a žita	až do 30. 6.
do 15. 9.	Ozimá směska vikve a žita	až do 31. 5.
do 15. 9.	Ozimá směska vikve s pšenicí a hořčicí	až do 15. 6.
do 31. 3.	Jarní směska vikve s pšenicí a hořčicí a prosem	až do 15. 6.
do 25. 9.	Ozimá směska vikve s pšencí a hořčicí	až do 10. 6.
do 15. 3.	Jarní luskoobilní směska s pohankou	až do 30. 6.
do 1. 5.	Jarní směs. súdánské trávy s hrachem a lup. bílou	až do 31. 7.
do 15. 5.	Letní směska kukuřice, luskovin a obilovi	až do 31. 8.
do 1. 8.	Letní směska hořčice, luskovin vikve, obilovin, vodnice	až do mrazu
do 15. 8.	Krmná kapusta, hořčice, tuřín	do mrazu -15 °C
po sklizni	Posklizňové směsky: slunečnice, hrách, vikev, kapusta, hořčice	až do mrazu

+ Skladba rostlinných druhů se volí rozdílná než jsou druhy v blízkém okolí.

Biopás musí být vzdálen od silnice I. a II. třídy, dálnice minimálně 50 m a nechává se bez zásahu mechanizace a chemizace do 31. 3. příštího roku. Skladbu směsi osiv volíme po dohodě s odborníky nebo pracovníky státní správy. Lze získat finanční dotaci.

Biopás má přínos pro živočichy žijící v zemědělské krajině, neboť zvyšuje potravní nabídku po sklizni zemědělských plodin, jsou krytem pro faunu, přispívají k pestrosti a rozmanitosti krajiny a mimo dalších funkcí plní funkci půdoochrannou.

8.6. Volně rostoucí dřeviny a ovocné stromy

Volně rostoucí zeleň v krajině má nezastupitelnou funkci, v neposlední řadě krajinotvornou. Je zájmem státní správy tyto dřeviny ze zákona chránit a zařazovat je do ÚSES (územní systém ekologické stability). Při výsadbě je třeba použít větších sazenic, poloostrodků a odrostků ve větším sponu (dříve plodí) a hlavně důkladně zajistit ochranu před poškozením nebo zničením zvěří (okus, ohryz, vytloukání), a to nejlépe oplůtkem.

Trvalou krajinnou zeleň posuzujeme z více hledisek a téměř vždy plní více funkcí les, remíz, větrolam, stromořadí, soliter, který tvoří asi 1/3 plochy republiky a jsou řízeny právními předpisy (zákon č. 289/1995 Sb. o lesích, zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny). Okraje lesních porostů tvoří přirozené prostředí (biotopy) pro některé druhy zvěře, proto můžeme pro porostní plášť zvolit dřeviny, které splňují zpevnění okraje a mohou být i plodonosné s pestrým bylinným i keřovým podrostem. Také uvnitř lesních porostů podle možností podporujeme vtroušené plodonosné dřeviny (jeřáb), liniovou zeleň kolem lesních cest, průseků, trvalých skládek apod. Při dobré vůli lesníka a myslivce to jde. Ostatní volně rozptýlená zeleň v krajině a její péče je věcí vlastníka, myslivce a orgánů státní správy myslivosti. U myslivce je to péče o honitbu, zvyšování úživnosti, krytu a klidu v honitbě. Pro některé vyjmenované činnosti je možnost získání finanční dotace. Les i ostatní zeleň v krajině jsou estetickým prvkem, který si zaslouží ochranu.

Myslivecký hospodář navštíví příslušnou osobu na orgánu státní správy pověřené obce s rozšířenou působností, aby se seznámil s generálem místního ÚSESu pro území honitby a získal vyjádření zájmu podílet se na spolupráci. Po schválení projektu a finančního krytí myslivecký hospodář se členy sdružení zajistí realizaci celé akce podle projektu, tzv. založení, druhové zastoupení dřevin, keřů, ochranu a péči o celý realizovaný projekt podle daných podmínek schváleného projektu. Doporučuje

se, aby o ochranu nově založené zeleně pečovaly konkrétní osoby mysliveckého sdružení a staraly se a pečovaly o myslivecká zařízení v honitbě (políčky, krmelce apod.).

Otázky

1. Popište biotop zvěře.
2. Rozdělení zvěře podle konzumace potravy.
3. Přikrmování zvěře.
4. Význam dostupné vody pro zvěř.
5. Úživnost honitby.
6. Přehled poskytování potravy pro zvěř v honitbě.
7. Rozdělení krmiv a jejich předkládání.
8. Negativní způsoby předkládání krmiv pro zvěř.
9. Význam biopásů.
10. Co je to ÚSES a jeho význam pro zvěř.

Literatura

- Havránek, F. a kol.: Zvyšování úživnosti honiteb, Ministerstvo zemědělství ČR Praha, 2007. ISBN 978-80-7084-664-3.
- Hromas, J.: Dřeviny pro včely a zvěř, Matice lesnická s. r. o., Písek, 2000. ISBN 80-86271-07-2.
- Král, E.: Okraje lesních porostů, Ministerstvo zemědělství ČR Praha, 2006. ISBN 80-7084-570-8.
- Libosvár, F. a kol.: Rostliny vhodné pro zvěř, nakladatelství Lesnické práce pro zvěř, Lesnická práce s. r. o., Kostelec n. Č. l., 2010. ISBN 978-80-87154-47-2.
- Libosvár, F. a kol.: Úprava biotopu pro zvěř po povodních, nakladatelství VEGA, Praha 1998.

9. Předvedení loveckých psů na výstavách a výcvik lovecké upotřebitelnosti psa

Význam chovu a výcviku loveckých psů je podrobně popsán v monografiích pro jednotlivé skupiny loveckých psů podle schválených předpisů a řádů.

Plemeno loveckého psa volíme podle druhů zvěře v honitbě, možnosti jeho uplatnění při výkonu práva myslivosti a přání vlastníka – vůdce loveckého psa. Základem je aspoň 1 – 2 hodiny času denně, kterou se může majitel věnovat loveckému psu, správnému ustájení, výživa a péče o zdraví psa.

Povahové rysy loveckých psů:

- povahově slabé
- povahově silné

Temperament

- **silný typ**
 - flegmatický
 - cholericý
 - sangvinický
- **slabý typ**
 - melancholický

Poradce chovu doporučuje krytí feny psem s ohledem na tyto rysy:

- **vlohy** – jsou vrozené anatomicko-fyziologické zvláštnosti, na kterých se zakládá rozvoj schopností
- **schopnosti** – vyvíjejí se věkem psa a mohou se rozvíjet výchovou a výcvikem

Výcvik jednotlivých disciplín (cviků) trvá tak dlouho, až je pes správně v disciplíně vycvičen. Při opakování jednotlivých cviků vzniká osvojením cviku tzv. **návyk**, při dlouhodobém opakování **zvyk** – pes plní automaticky správně příkazy (jak hlasité – slovní, hvizd, výstřel, tak tiché – dotyk, posunky). Roční období, počasí, denní doba ovlivňuje aktivitu psa.

9.1. Výchova a výcvik loveckého psa

Odběr štěněte od matky je nejvhodnější ve věku 7 – 8 týdnů štěněte. Při odběru získáme od chovatele informace o složení potravy a způsob jejího předkládání, dávka, denní režim, návyky apod.

Výchovou asi do čtvrtého měsíce stáří štěněte usměrnujeme chování, učíme ho základním hygienickým návykům, zvykáme ho na své místo, obojek, vodítko – důležitá je fyzická vyspělost a duševní vývoj. Podle těchto podmínek začínáme od věku 4 až 5 měsíců s výcvikem poslušnosti. Výcvik jednotlivých pracovních disciplín v honitbě zahájíme až po spolehlivém zvládnutí cviků poslušnosti a v době dosažení pohlavní dospělosti, což je ve věku 8 až 12 měsíců. Vlastní výcvik je vhodný pod vedením zkušeného cvičitele, neboť zkušenosti se takto předávají a výsledky se dříve dostavují bez většího množství chyb. Cvičitel také poradí s výstrojí pro výcvik a pomůckami, které jsou pro výcvik nezbytné. Výcvik pracovních plemen psů je velmi rozdílný podle využití při výkonu práva myslivosti.

9.2. Právní normy u myslivecké kynologie

1. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči ve znění pozdějších předpisů, novela veterinárního zákona č. 308/2011 Sb.
3. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.
4. Vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.
5. Řád ochrany zvířat při zkouškách lovecké upotřebitelnosti nebo svodu loveckých psů, který byl zpracován a je určen pro ČMMJ (Českomoravská myslivecká jednota).

9.3. Organizace kynologie

- **Mezinárodní kynologická federace FCI** je nejvyšším orgánem, který shromažďuje činnost organizace celého světa.
- **Českomoravská kynologická unie ČMKU** je orgánem, který organizuje veškerou kynologii v ČR.
- **Českomoravská kynologická jednota ČMKJ** sdružuje fyzické a právnické osoby, které se zabývají loveckou kynologií.
- **Chovatelský klub** – právnická osoba, která sdružuje organizace zabývající se chovem určité skupiny plemen loveckých psů.
- **Chovatelský a zápisní řád** – řídí loveckou kynologii, hlavně chov, evidenci štěnat, loveckých psů, organizaci registrace, podmínky krytí apod.
- **Plemenná kniha ČMKU** – evidence čistokrevných loveckých psů.
- **Průkaz o původu psa** – je vydáván Plemennou knihou pro každého čistokrevného psa – štěně.
- **Zkušební řád** – jsou zde upraveny řady pro zkoušky z výkonu loveckých psů.
- **Výstavní řád ČMKU** – plánování, organizace, druhy, způsoby klasifikace tituly, pravidla soutěží, rozhodčí, podmínky přijetí psa na výstavu, práva a povinnosti pořadatelů a vychovatelů.

9.4. Řád pro jmenování rozhodčích

- pro posuzování exteriéru psů při výstavách (delegování na výstavy)
- pro posuzování z výkonu psů při zkouškách

9.5. Myslivecké rozdělení loveckých psů v České republice

Mezinárodní kynologická federace FCI schválila s platností od 1. 1. 1991 rozdělení plemen psů do deseti skupin:

1. plemena ovčácká a pastevecká
2. pinčové, knírači, dogovitá plemena typu MASTIFA, plem. molossoidní a švýcarští salašníční psi
3. teriéři
4. jezevčíci
5. špicové a tzv. primitivní plemena
6. honiči a barváři
7. ohaři
8. slídiči a retrívři (přinašeči)
9. plemena společenská
10. chrti

Myslivecká kynologie tradičně rozlišuje lovecká plemena na ohaře, slídiče, honiče, barváře, norníky a přinašeče (retrívry).

Lovecká upotřebitelnost je definovaná zákonem o myslivosti a je to prokázání činnosti loveckého psa při výkonu práva myslivosti. Zkoušek se mohou zúčastnit psi uznaných plemen s platným průkazem o původu vydaným Plemennou knihou v kterékoliv členské zemi FCI (FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNACIONALE).

9.6. Zkoušky loveckých psů

9.6.1. Zvířata, která se zkoušek nebo svodu účastní

a) zdravotní stav psa, kondice (zdravotní průzkaz)

Po veterinární prohlídce jsou ze zkoušek vyloučeni:

- psi nemocní, podvyživení, zesláblí; pes, který je léčený, se může zúčastnit pouze po souhlasu veterinárního lékaře,
- feny březí více než 30 dnů nebo do 50 dnů po porodu, háravé feny, březí a kojící lišky,
- pes, na kterém byl proveden zákrok měnicí vzhled (tupírování apod.),
- pes, který je pod vlivem zakázaných látek nebo pes, kterého účastník (majitel) odmítl podrobit vyšetření, jež by podezření z užití těchto látek potvrdilo,
- zvěř (lišky, kachny, bažant) nemocná nebo poraněná,
- zvířata přepravená na zkoušky nebo svod nevhodným způsobem.

b) počty psů a zvěře, zkoušek se může zúčastnit maximálně 24 psů

c) věk psa – dosažení věku pro svod a daný druh zkoušek v den před konáním zkoušek. Seznam psů je součástí žádosti předkládané veterinární správě, kterou vypracovává odpovědná osoba (fyzická osoba).

9.6.2. Povinnost majitele nebo vůdce psa

- a) po celou dobu svodu nebo zkoušek mít psa pod svým dohledem
- b) zabezpečit pro svého psa napájení, krmení po celou dobu akce
- c) podílet se odpovídajícím způsobem na ochraně svého psa proti utrpení

Pes je při zkouškách na vodítku do té doby, než je vypuštěn k určité disciplíně.

MZe ČR pověřilo (č. j. 6725/2002 – 5050) organizováním zkoušek psů z výkonu s účinností od 1. 7. 2002 sekretariát ČMMJ jednotlivé OMS a chovatelské kluby ve spolupráci s OMS (Okresní myslivecký spolek).

Platí následující zkušební řády ČMMJ a také řády FCI:

- Zkušební řád pro zkoušky ohařů
- Zkušební řád pro zkoušky loveckých slídičů
- Zkušební řád pro zkoušky terierů, jezevčíků a retrívrů
- Zkušební řád pro bezkontaktní norování
- Zkušební řád pro zkoušky honičů
- Zkušební řád pro zkoušky barvářů

Výkon loveckých psů posuzují rozhodčí pro posuzování výkonu.

Zkoušky loveckých psů:

- **zkoušky vloh ZV** – posuzují se vrozené vlohy loveckých psů k práci, nejsou zkouškami lovecké upotřebitelnosti (poslušnost, pracovní vlohy pro jednotlivé disciplíny);
- **zkoušky lovecké upotřebitelnosti.**

Ohaři:

- podzimní zkoušky (PZ)
- lesní zkoušky (LZ)
- speciální zkoušky vodní práce (VP)
- všestranné zkoušky (VZ)

Dále jsou pro ohaře organizovány vrcholové soutěže – memoriály, na které se musí pes kvalifikovat výsledky z dřívějších zkoušek; zkoušky slídičů, terierů a norníků jsou obdobné jako u ohařů, jednotlivé disciplíny odpovídají charakteru zkoušených plemen. Kromě těchto plemen může tato skupina obsahovat barvářské zkoušky (spárkatá zvěř) BZ, honičské zkoušky HZ a BH barvářské zkoušky honičů (černá zvěř).

Zkoušky z norování mají prokázat ostrost, vytvalost a hlasitost norníků při práci v umělé noře.

Zkoušky barvářů:

- **předběžné zkoušky (Pb)** ověřují vrozené vlastnosti a připravenost pro dosledy jelení, daňčí a mufloní zvěře;
- **individuální hlavní zkoušky (IHZ)** ověřují připravenost pro dosled spárkaté zvěře a ostatní hodnocené disciplíny; tyto zkoušky může vykonat pes po splnění předběžných zkoušek.

Zkoušky honičů

Honičské zkoušky (HZ) a barvářské zkoušky honičů (BH) – hodnotí se upotřebitelnost při lovu černé zvěře.

Hodnocení a klasifikace při zkouškách

Výkony psů při zkoušení jednotlivých disciplín se hodnotí známkami 0 – nedostatečně až 4 – výborně, přičemž obtížnost jednotlivých disciplín je vyjádřena koeficientem, kterým se daná známka vynásobí; dostáváme výsledné body, které jsou rozhodující pro zařazení zkoušeného psa do I. – III. ceny. Vliv na zařazení do ceny má také plnění některých disciplín.

9.7. Svody a výstavy loveckých psů

Tyto akce jsou organizovány podle „Výstavního řádu ČMKU“, kde jsou všechny potřebné informace.

Svody

Pořádají se pro mladé psy (stáří 6 až 18 měsíců) a účelem je posouzení úrovně vývoje, zjištění případných nedostatků předvedeného psa, získání informací o chovu a plemenitbě v rámci jednotlivých chovatelských klubů (standard loveckého plemene). Výsledek je předán majiteli loveckého psa – posudkový list musí být uložen u dokladů psa.

Výstavy loveckých psů

Výstava psa je jednou z podmínek zařazení psa do chovu. Výstupy jsou rozděleny na:

1. **oblastní** – určité území ČR
2. **klubová** – pro plemena sdružená v klubu
3. **speciální** – pro určité plemeno
4. **náhodná** – výstava všech plemen psů
5. **mezinárodní** – pro všechna plemena psů

Psi a feny se dále rozdělují do 8 tříd podle věku, zkoušek a dosažených ocenění na výstavách:

- a) třída dorostu (6 – 9 měsíců);
- b) třída mladých (9 – 18 měsíců);
- c) třída otevřená od 15 měsíců, přístupná všem psům bez ohledu na vykonané zkoušky nebo ocenění na výstavách;
- d) třída pracovní od 15 měsíců pro všechny psy se zkouškou z výkonu, řídí se seznamem plemen a zařazení se liší podle druhu výstavy;
- e) třída šampionů od 15 měsíců pouze pro psy oceněné na mezinárodní výstavě;
- f) třída vítězů od 15 měsíců, přístupná všem psům, kteří byli oceněni na ostatních výstavách;
- g) třída veteránů od 9 let stáří.

Hodnocení a klasifikace na výstavách

- **v třídě dorostu**
 - velmi nadějný – žlutá stužka
 - nadějný – bílá
- **v ostatních třídách**
 - výborný – modrá
 - velmi dobrý – červená
 - dobrý – zelená
 - dostatečný – fialová

V těchto třídách je udělován „Vítěz třídy“ a stanovuje se pořadí prvních čtyř psů ve známkách výborný a velmi dobrý.

Při hodnocení exteriéru se posuzují vady, chybějící zuby, skus, barva oka a víčka, nasazení slechů, hřbet, záď, nasazení prutu, postavení předních a zadních končetin, kvalita srsti, barva nosu, čelní sklon apod.

Kromě výše uvedených označení a titulů může získat některá „čekatelství“ a nebo titul:

- **CAJC** – čekatelství juniorského šampiona krásy ČR
- **CAC** – čekatelství šampiona krásy
- **CACIB** – čekatelství mezinárodního šampiona krásy FCI
- **BOB** – vítěz plemene
- **BIG** – vítěz skupiny
- **BIS** – vítěz výstavy

Toto ocenění je také vizitkou chovatele.

9.8. Počty loveckých psů v honitbě

Ve vyhlášce č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti jsou v § 14 bližší pokyny o používání loveckých psů.

§ 15 – Počty psů stanovené pro jednotlivé druhy honiteb

- 1) Pro honitbu, která má stanoveny jakostní třídy, minimální stavy a normované stavy drobné zvěře se stanoví počty držených psů takto:
 - a) v honitbě o výměře do 1 000 ha
 - 1 pes se zkouškami z výkonu vyhledání drobné zvěře, dohledání drobné zvěře a přinesení zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené drobné zvěře,
 - 1 pes se zkouškou z výkonu norování;
 - b) do 3 000 ha
 - 2 psi se zkouškami z výkonu vyhledání drobné zvěře, dohledání drobné zvěře a přinesení zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené drobné zvěře,
 - 1 pes se zkouškami z výkonu norování;
 - c) od 3 000 ha
 - 3 psi se zkouškami z výkonu vyhledání drobné zvěře, dohledání drobné zvěře a přinesení zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené drobné zvěře,
 - 2 psi se zkouškou z výkonu norování.
- 2) Pro honitbu, která má stanoveny jakostní třídy, minimální stavy a normované stavy spárkaté zvěře, se stanoví počty držených psů takto:
 - a) v honitbě o výměře do 1 000 ha
 - 1 pes se zkouškami z výkonu vyhledání spárkaté zvěře a dosledování zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené spárkaté zvěře,
 - 1 pes se zkouškou z výkonu norování;
 - b) do 3 000 ha
 - 2 psi se zkouškami z výkonu hledání spárkaté zvěře a dosledování zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené spárkaté zvěře,
 - 1 pes se zkouškou z výkonu norování;
 - c) od 3 000 ha
 - 3 psi se zkouškami z výkonu vyhledání spárkaté zvěře a dosledování zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené spárkaté zvěře,
 - 2 psi se zkouškou z výkonu norování.
- 3) V případě, že honitba má stanoveny jakostní třídy, minimální stavy a normované stavy jak drobné, tak spárkaté zvěře, se počet držených psů se zkouškou z výkonu norování stanoví takto:
 - a) v honitbě o výměře do 3 000 ha 1 pes,
 - b) v honitbě o výměře od 3 000 ha 2 psi.
- 4) V případě, že honitba nemá stanovenou jakostní třídu, minimální stav a normovaný stav drobné zvěře nebo spárkaté zvěře, stanoví se pro všechny výměry honitby počet držených psů takto:
 - a) 1 pes se zkouškami z výkonu pro vyhledání, dohledání a přinesení zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené drobné zvěře,
 - b) 1 pes se zkouškami z výkonu vyhledání a dosledování zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrcené spárkaté zvěře a
 - c) 1 pes se zkouškou z výkonu norování.

5) Pro oboru se počet psů stanoví takto:

- a) 1 pes se zkouškami z výkonu vyhledání a dosledování zastřelené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné nebo usmrčené spárkaté zvěře a
- b) 1 pes se zkouškou z výkonu norování.

§ 16 – Počty loveckých psů pro společné lovy

Při společném lovu je stanoven pro první tři střelce a pro každých dalších i započatých deset střelců jeden lovecký pes se zkouškou z výkonu pro druh zvěře, který má být loven.

Příklad:

Honitba

les	pole	voda	ostatní pozemky	celkem
1 000	1 000	50	50	2 100 ha

Plánovaná zvěř (NKS, MKS):

Zvěř:

- jelení, srnčí, černá – 2 psi z výkonu vyhledávání, dosled, 1 pes z výkonu norník
- zajíc – 2 psi z výkonu dohledávkou

Počet psů: 5

(§ 15 odstavec 3, stačí 1 norník pro danou honitbu)

9.9. Nemoci psů

Správnou výživou psa podle doporučení odborníků můžeme předcházet mnoha chorobám. Povinností držitele psa je péče o jeho zdravotní stav a čistota těla. Kartáčováním zbavujeme psa prachu, lupů, zachycených nečistot a podporujeme prokrvení kůže. Přísátá klíšata co nejdříve odstraníme. Při výskytu blech použijeme vhodný, pro psy vyrobený přípravek. Psa koupeme občas ve vlažné vodě. Průměrná teplota měřená v konečniku se pohybuje od 38,4 °C do 38,7 °C. Při změně chování a jiných nepřirozených reakcích vyhledáme veterinárního lékaře. Choroby rozdělujeme na infekční a neinfekční.

Infekční nemoci mohou být způsobeny choroboplodnými zárodky, např. viry, bakteriemi, plísněmi i parazity. Jsou navzájem přenosné mezi zvířaty, některé jsou přenosné i na člověka. Těmto chorobám předcházíme preventivní vakcinací.

Mezi **neinfekční nemoci** patří otravy, orgánová onemocnění, novotvary a úrazy. Některé nemoci mohou být dědičně podmíněné. Psi jsou v těchto případech pro chov nežádoucí.

- **nemoci očí** – bývají poměrně časté a jsou způsobeny obvykle zevními vlivy (cizí tělesa). Tyto záněty očí můžeme ošetřit očními kapkami nebo mastí. Při dlouhotrvajícím hnisavém výtoku z oka vyhledáme veterinárního lékaře.
- **nemoci uší** – často bývá zánět zevního zvukovodu způsoben bakteriální kontaminací. Ze zvukovodu vytéká páchnoucí výtok, pes třepe hlavou, tlapkou si tře slechy; nebo to může být způsobeno zákožkou, která způsobuje svrab. Léčbu svěříme veterinárnímu lékaři.
- **nemoci dýchacího ústrojí** – bývá suchý rozpraskaný čenich, rýma, angína, záněty – nutno vyhledat lékařskou pomoc.

- nemoci trávicího ústrojí – **zvracení** s obsahem krve je příznakem infekčních chorob – vyhledat lékařskou pomoc.

Zácpa – překrmování kostmi, pes se staví ke kálení, které se nedostavuje.

Při tzv. **sáňkování** se zpravidla jedná o zánět řitních vaček při konečniku, je nutné vyhledat lékařskou pomoc.

Žloutenka se projevuje žlutavým zbarvením sliznic a bělma očí. Bývá často příznakem onemocnění jater. Nutné vyhledat lékařskou pomoc.

Parazitory

Vnitřní parazité

- tasemnice, škrkavky, měchovci, tenkohlavci, kokcidie a další. Škodí tím, že odebírají část živin, mohou ucpávat zažívadla, poškozují sliznici střev, mohou vylučovat toxiny, které otravují psa. Majitel psa by měl sledovat trus. Léčba se provádí na doporučení veterinárního lékaře účinnými léky.

Vnější parazité

- obtěžují a zneklidňují psa,
- patří sem zákožky, trutníci, klíšťata, blechy, vši, všenky a další,
- vždy je nutné navštívit veterinárního lékaře, který určí další postup léčby.

Pro omezení chorob psů je důležitá prevence:

- sledování trusu a jeho odstraňování,
- pravidelné čištění a dezinfekce kotců,
- pravidelné odčervování, očkování,
- dodržování zásad běžné hygieny.

Nakažlivé choroby psů

Vzteklina – virové onemocnění přenosné na všechny teplokrevné živočichy, u člověka je smrtelná. K přenosu dochází kontaktem s nemocným zvířetem – slinami. Forma je buď tichá, nebo zuřivá. Pes ztrácí plachost, napadá nestravitelné předměty, končí exitem (smrtí). Podle zákona č. 308/2011 Sb., o veterinární péči a dalších souvisejících zákonů musí být všichni psi ve stáří 3 až 6 měsíců povinně očkováni – přeočkováni se děje podle použité vakcíny jedenkrát za 1 rok až 3 roky. Vzteklna je neléčitelná.

Aujeszkyho choroba – virové onemocnění u divokého prasete přenosné na psa. Zatím není k dispozici spolehlivá vakcína. Při nákaze psi přestávají žrát, opakovaně zvrací, silně sliní, pes je apatický, polehává, pohyby jsou nekoordinované, teplota stoupne až k 41 °C, později nastává u psa intenzivní svědění, rozškrábání kůže až do krve, někdy jsou psi agresivní, těžce dýchají a do 48 hodin hynou. Doporučuje se zásadně nekrmit tepelně neopracovanou zvěřinu, nedávat odpady ze zvěřiny na újeď – hluboko zakopat, nepouštět psy k ulovenému kusu černé zvěře, zabránit kontaktu psa se zvěří při vyvrhování.

Psinka – virové onemocnění, má různé formy – od zánětů sliznic až formu nervovou. Zdrojem infekce mohou být kuny, ale i kontakt s nemocným psem. Léčba je náročná, důležitá je prevence – včasné očkování.

Parvoviróza – virové onemocnění, nejčastěji postihuje štěňata a mladé psy. Projevuje se zvracením a vodnatými až krvavými průjmy. Štěňata mohou v krátké době, během několika hodin uhynout. Prevence je zabránění kontaktu s nemocnými psy a pravidelné roční očkování.

Obdobně se projevuje **koronaviróza**, která hlavně u štěňat způsobuje silné průjmy.

Infekční hepatitida – virové onemocnění jater a dalších vnitřních orgánů. Projevuje se zvracením, průjmy, malátností psa – vyžaduje odbornou veterinární pomoc.

Infekční kašel a chřipka je způsobena viry; projevuje se obdobně suchým kašlem a malátností. Nutná je veterinární pomoc.

Salmonelóza – bakteriální onemocnění, projevuje se krvavými průjmy, horečkou a mohou končit úhynem psa. Onemocnění je přenosné na člověka a jiné druhy zvířat.

Leptospiróza – bakteriální onemocnění, postihuje játra a ledviny. Projevuje se nechutenstvím, průjmy a je možný přenos na člověka a další zvířata.

Borelióza – bakteriální onemocnění přenášené klíšťaty, projevuje se zvýšenou teplotou a pohybovými obtížemi.

Předcházení nemocem loveckých psů spočívá hlavně v prevenci – očkování se záznamem v očkovacím průkazu (nutný pro zkoušky, výstavy apod.), hygieně a každodenní péči a kontrole psa, vždy je nutná spolupráce s odborným veterinárním lékařem.

Otázky

1. Plemena loveckých psů, volba, výběr štěněte.
2. Výchova a výcvik loveckého psa.
3. Právní normy v myslivecké kynologii.
4. Organizační struktura kynologie, legislativa.
5. Zkoušky loveckých psů jednotlivých plemen.
6. Hodnocení a klasifikace při zkouškách.
7. Svody a výstavy loveckých psů, hodnocení.
8. Podmínky pro chovnost, chovatelské stanice.
9. Povinnosti uživatele honitby, počty loveckých psů v honitbě.
10. Exterierové vady a nemoci loveckých psů.

Literatura

Báča, J.: Výcvik loveckých psů pro praxi. SZN Praha, 1973.

Forst, P. a kol.: Myslivost. SZN Praha, 1983.

Hanzal, V., Vochozka, V.: Lovečtí psi, výchova a výcvik doma, České Budějovice, 1996.

Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.

Chobot, J. a kol.: Poľovné psy vo fotografii. PRÍRODA n. p. Bratislava, 1985, tematická skupina 301-04-55.

Kolektiv: Lovecky upotřebitelní psi. VEGA Praha, 1994. ISBN 80-900754-5-2.

Kolektiv: Pes a lov. VEGA Praha, 2006. ISBN 80-86933-03-0.

Kolektiv: Penzum znalostí z myslivosti. DRUCKVO s. r. o., Praha, 2011. ISBN: 978-80-904417-0-5.

Steinitz, J.: Ohaři – výcvik, exterieur, plemenitba. DONA České Budějovice, 1996. ISBN 80-85463-73-3.

10. Používání střelných zbraní k lovu zvěře

Lovecké střelectví je součástí myslivosti a je právně ošetřeno zákonnými předpisy o myslivosti (zákon č. 449/2001 Sb.) a právními předpisy držení loveckých zbraní (zákon č. 484/2008 Sb., o zbraních). U střelné zbraně je střela uváděna do pohybu (vystřelována) okamžitým uvolněním nahromaděné energie.

Střelné zbraně se dělí na:

- a) **palné** – u palné zbraně je střela uváděna do pohybu tlakem spalnými plyny výmětné náplně, rychlým uvolněním chemické energie (kulovnice, brokovnice);
- b) **plynové** – používající k výmetu střely stlačeného vzduchu nebo plynu (vzduchovka, plynovka);
- c) **mechanické** – mechanická zbraň se využívá k urychlení střely pomocí mechanické energie (luk, kuše).

Palné lovecké zbraně v ČR jsou určeny k lovu zvěře a jsou kulové, brokové, kombinované (kulobrokové). Jednohlavňové jsou jednoranové, opakovací a samonabíjecí. Opakovací zbraň má více nábojů v zásobníku. U samonabíjecích zbraní se využívá energie střelného prachu při výstřelu nebo energie zpětného rázu. U poloautomatické zbraně je každý výstřel iniciován zmáčknutím spouště, nebo automatické, kdy při zmáčknutí a držení spouště dochází k výstřelům více dávek.

Lovecká zbraň se skládá z:

- hlavně,
- závěrového ústrojí (označeného výrobním číslem, značkou zkušebny a dalšími údaji),
- mířidel (mechanických nebo optických),
- vytahovacího nebo vyhazovacího ústrojí,
- spouštěcího ústrojí,
- bicího ústrojí,
- pojistného ústrojí,
- kování,
- pažby.

Pojistné ústrojí může zajišťovat spouště, při zmáčknutí se nepohybují, ale nejsou zajištěny úderníky (při silnějším otřesu zbraně – pádu může dojít k výstřelu). Při zajištění úderníků se zmáčknutím spouště pohybují, ale nedojde k výstřelu nebo je zajištěno obojí, jak spouště, tak úderníky. Pažba může být tvarovaná, délkou přizpůsobena střelci.

10.1. Ráže u kulových zbraní

Ráže u kulových zbraní je vzdálenost protilehlých polí, je udána buď v mm, nebo setinách anglického palce (2,54 cm). Ráže ovlivňuje výkon tzn. dopadovou energii (dle zákona č. 449/2001 Sb.) v Joulech (J). Je zakázáno lovit zvěř srnčí jinou zbraní než kulovnicí a nábojem s energií ve 100 m nižší než 1000 J, u ostatní spárkaté zvěře nižší než 1500 J. Střela musí mít dostatečnou průbojnost a současně musí mít schopnost způsobit usmrcení zvěře (ranivost). Střela průnikem těla zvěři vytváří střelný kanál, tzv. kavernu, která po průchodu střely kmitá, toto kmitání způsobuje poškození orgánů, které nebyly přímo zasaženy. Je důležité, aby střela energii přidala při průstřelu, nerozbíjela zvěř, netvořila se příliš velká podlitina v místě vstřelu a výstřelu. Důležitá je i myslivecká vzdálenost, vitalita zvěře a umístění rány. Výsledkem je okamžité a bezbolestné usmrcení lovené zvěře.

10.2. Lovecká střelba kulí

- a) zvolit stanoviště s dobrým větrem, krytem a bezpečným výhledem do míst, kde očekáváme příchod zvěře;
- b) zkontrolujeme zbraň (čistota hlavně, nabitá, zajištěna, mířidla);
- c) zkusíme si zamířit do míst, odkud zvěř očekáváme (lovecká hůl, podložka);
- d) při společných lovech (naháňky atd.) dát pokynem ruky lovcovi na levé i pravé straně znamení o místě svého loveckého stanoviště; v případě lovu z nízkých posedů (slídění) bezpečně označit směry bezpečné střelby; nikdy neopouštíme svévolně své lovecké stanoviště před ukončením leče (lovu);
- e) po ukončení leče (troubením nebo jiným smluveným signálem), pokud není domluveno jinak, zbraň vybijí a vyjmu náboje ze zbraně;
- f) po příchodu závodčího střelce nebo pověřeného pracovníka oznámíme, pokud jsme stříleli – kam, jak označila zvěř po ráně, nástřel, kterým směrem zvěř odbíhala; dále se řídíme pokyny vedoucího celého lovu (dosled);
- g) při individuálním úspěšném lovu vyčkat podle mysliveckých zásad;
- h) dále postupovat podle mysliveckých tradic a místních zvyklostí;
- i) při střelbě v noci, tzn. za snížených světelných podmínek, musíme použít vhodného optického zaměřovače – puškohledu a bezpečně určit zvěř, kterou budeme lovit;
- j) zbraň odjistíme při zamíření na lovenou zvěř a pokud je zbraň vybavena napínáčkem (zpravidla se pozná podle šroubku za spouští, kterým se seřizuje citlivost napínáčku a podle konstrukce rozlišujeme tzv. německý napínáček – opakovací kulovnice v lučíku se nachází první spoušť – kohoutek – jazýček, který se napíná zatlačením spouště dopředu; zrušit funkci napnutého napínáčku je možné při zajištění zbraně), tak mechanismus natáhneme.

Se zbraní manipulujeme vždy tak, jako by byla nabitá.

10.3. Ráže u brokových zbraní

Ráže u brokových zbraní je číslo udávající počet stejně velkých kulí odlitých z jedné anglické libry olova, které volně suvně projdou vývrtem hlavně (12, 16, 20 apod.). U ráže 36 je uveden průměr vývrtnu v tisícinách palce, např. 410. Délka nábojové komory u starších zbraní je 65 mm, novější zbraně mohou mít nábojovou komoru 70 mm nebo 76 mm (magnum), výjimečně 88,7 mm (supermagnum). U těchto komor musí být i delší hlavně kvůli lepšímu vyhoření prachové náplně.

10.4. Zahrdlení (CHOKE – zúžení hlavní)

Jde o zmenšení průměru vývrtnu u ústí brokových hlavní – rozdíl se vyjadřuje v mm. Může činit až 1,2 mm (plné zahrdlení), u vícehlavňových brokovnic se kombinují hlavně s různým zahrdlením hlavně. Hlaveň, která střílí jako první, má menší zahrdlení než vedlejší hlavěň – předpokládá se střelba na větší vzdálenost. Zahrdlení má význam na tzv. krytí, což je rozptylová veličina broků v nástřelu v kruhu o průměru 75 cm ve vzdálenosti 35 m a vyjadřuje se v procentech z celkového počtu broků v náboji. Pravidelnost krytí je rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou krytí ze série 5 ran. Čím je větší brok, tím vyšší je i procento krytí těže hlavně.

Pro zhuštění zásahů ke středu rány se uvnitř kruhu o průměru 75 cm udělá kruh o průměru 37,5 cm a počítá se:

$z = 3 \times \text{počet prústřelů ve vnitřním kruhu} / \text{počet prústřelů v mezikruží}$

z – zhuštění zásahů

U zahrklených hlavní je výsledné číslo vždy větší než jedna. Nižší hodnota krytí vyhovuje, má větší průměr brokového shluku a na kratší vzdálenost zvětšuje pravděpodobnost zásahu. Jednotná střela u brokovnic se může použít při naháňkách na sele a lončáka prasete divokého použitím hlavně s menším zahrklením, která střílí jako první (spoušť), pokud není upozornění, že není zbraň vhodná pro jednotnou střelu. Zbraň ukládáme se spuštěnými úderníky.

10.5. Péče o zbraň

Pečlivě udržovaná lovecká zbraň je obrazem přístupu myslivce. Má-li zbraň spolehlivě sloužit, musí se o ni dobře pečovat. Po každém použití při lovu, i když by byla zbraň pouze nošena a nebylo z ní vystřeleno, se musí přecistit. Pozor, aby zbytky oleje nestékaly do baskule a pažby (takto impregnované dřevo se v místě napuštění olejem odlupuje). Zásadně neodborně nezasahujeme do mechanismu i konstrukce zbraně. Pokud ztratíme k bezpečnosti použití zbraně důvěru, autorizovaná zkušebna zbraní bezpečnost zbraně ověří (protokol a označení na hlavni i závěrovém pouzdru nebo baskuli). Při čištění odstraňujeme zbytky po hoření prachové náplně. Vždy čistíme od nábojové komory u kulovnice, nikdy neprotahujeme kartáček od ústí hlavně k nábojové komoře. Dřevěné části zbraní vytřeme dosucha bez zbytků oleje.

10.6. Přeprava zbraní a střeliva

Zákon č. 484/2008 Sb. o zbraních vyžaduje, aby přepravovaná zbraň byla uložena v pouzdře a pod neustálou kontrolou oprávněného držitele, tzn. držitele zbrojního průkazu nebo zbrojního průvodního listu pro trvalý vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní a střeliva, který přepravu realizuje. Zbraň uložená v pouzdře v uzamčeném automobilu není zajištěna proti zcizení. Zbraně v počtu do 10 kusů a střeliva do 10 000 ks nábojů se zabezpečují uložením do uzamykatelné ocelové certifikované schránky. Zbraně do 2 kusů a 500 ks nábojů mohou být uloženy a zabezpečeny proti zneužití, ztrátě a odcizení. Zbraně jsou v určitých časových intervalech kontrolovány příslušným orgánem policie podle místa trvalého bydliště držitele min. jednou za 5 let při prodloužení zbrojního průkazu.

10.7. Ocelové broky

Olovo jako kov má škodlivý vliv na životní prostředí. V rámci rozhodnutí Evropské Unie s účinností od 1. 1. 2011 se zakazuje v ČR používat olověné brokové náboje k lovu vodního ptactva. Podle vyhlášky MZe č. 345/2002 Sb. a vyhlášky MZe č. 480/2002 Sb. je lovecká zbraň Úřadem pro zkoušení zbraní a střeliva zkoušena podle metodiky a po úspěšné zkoušce je brokovnice označena zkušební značkou, která potvrzuje možnost používat se zbraní vysokovýkonné náboje s bezolovnatými broky. Balistika a ranivost broků je jiná než u olovných broků, doporučuje se střílet na kratší vzdálenosti, tzn. snížení účinného dostřelu a je tak větší nebezpečí odražených broků, broky se při výstřelu nede-

formují. Používání ocelových broků může způsobit určité opotřebení zbraně. Pokud je zbraň v dobrém technickém stavu, lze použít ocelové broky i bez zkoušky zbraně pro ocelové broky, a to v závislosti na velikosti broků (např. ráže 12/70 max. velikost broku 3,3 mm a menší). Náboje jsou označeny ECO GAME, STEEL, ZINC SHOT apod.

10.8. Závazný předpis pro použití nábojů s ocelovými broky ve zbraních s hladkým vývrtem

Ráže 12 x 70

Náboje s ocelovými broky do průměru 3,30 mm včetně lze používat ve všech zbraních, které byly úředně přezkoušeny, a to bez ohledu na velikost zahrdlení hlavně.

Náboje s ocelovými broky o průměru větším než 3,30 mm nebo s označením „vysokovýkonné“ (Haute Performance, Magnum) je dovoleno používat pouze ve zbraních označených zkušební značkou „STEEL SHOT“ nebo „BILLES D'ACIER“.

Náboje s ocelovými broky o průměrech větších než 4,0 mm je povoleno používat pouze ve zbraních se zahrdlením hlavně menším než 0,5 mm.

Ráže 12 x 76

Při použití nábojů ráže 12 x 76 s jakýmkoliv průměrem broků musí být zbraň vždy označena zkušební značkou „STEEL SHOT“ nebo „BILLES D'ACIER“.

Náboje s ocelovými broky o průměrech větších než 4,0 mm je povoleno používat pouze ve zbraních se zahrdlením hlavně menším než 0,5 mm.

Ráže 16

Náboje s ocelovými broky do průměru 3,05 mm včetně lze používat ve všech zbraních, které byly úředně přezkoušeny, a to bez ohledu na velikost zahrdlení hlavně.

Ráže 20

Náboje s ocelovými broky do průměru 3,05 mm včetně lze používat ve všech zbraních, které byly úředně přezkoušeny, a to bez ohledu na velikost zahrdlení hlavně.

Náboje s ocelovými broky o průměru větším než 3,05 mm nebo s označením „vysokovýkonné“ (Haute Performance, Magnum, 20/76) je dovoleno používat pouze ve zbraních označených zkušební značkou „STEEL SHOT“ nebo „BILLES D'ACIER“.

Náboje s ocelovými broky o průměrech větších než 3,30 mm je povoleno používat pouze ve zbraních se zahrdlením hlavně menším než 0,5 mm.

Tabulka dostupných laborací – Sellier & Bellot

Ráže	Průměry broků				Potisk – náboj	Potisk – krabička
12 x 70	2,03	2,16	2,29	2,41	Steel shot	Steel shot
	2,54	2,79	3,05	3,3		
	3,56	3,81	4,06	4,57	Steel shot haute performance	Steel shot haute performance
	4,83	5,08	5,59			
12 x 76	2,03	2,16	2,29	2,41	Steel shot haute performance magnum	Steel shot haute performance magnum
	2,54	2,79	3,05	3,3		
	3,56	3,81	4,06	4,57		
	4,83	5,08	5,59			
16 x 67,5	2,03	2,16	2,29	2,41	Steel shot	Steel shot
	2,54	2,76	3,05			
	3,3	3,56	3,81	4,06	Steel shot haute performance	Steel shot haute performance
20 x 67,5	2,03	2,16	2,29	2,41	Steel shot	Steel shot
	2,54	2,79	3,05			
	3,3	3,56	3,81	4,06	Steel shot haute performance	Steel shot haute performance

Otázky:

1. Zákonné předpisy platné pro lovecké střelctví a lov.
2. Rozdělení zbraní, využití v ČR.
3. Popis lovecké zbraně, části.
4. Ráže kulových zbraní a vhodnost pro lov zvěře.
5. Ráže brokových zbraní, využití k lovu, popis.
6. Péče o zbraně, uložení.
7. Přeprava zbraní loveckých zbraní, zajištění.
8. Kontroly loveckých zbraní.
9. Zkoušky loveckých zbraní.
10. Ocelové broky.

Literatura

- Hanák, J.: Myslivecké střelctví v praxi. RADIX Praha, 1998. ISBN 80-86031-16-0.
Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.
Kolektiv: Penzum znalostí z myslivosti XI. vydání. DRUCKVO Praha, 2011.
ISBN 978-80-904417-0-5.
Vach, M.: Myslivost. SILVESTRIS Uhlířské Janovice, 1997. ISBN 80-90-1775-1-4.

11. Ošetření úlovku a zpracování zvěřiny

11.1. Po ulovení zvěře

Po ulovení zvěře musí lovec posoudit zdravotní stav zvěře (kůži, srst, tělní otvory, výtoky, zduřeniny) – nalezne-li změny, zvěř bezpečným způsobem dopraví k veterinárnímu lékaři, který rozhodne o dalším využití. Pokud jsme nenašli změny při zevní prohlídce, posoudíme při vyvrhování zvěře zdravotní stav vnitřních orgánů. Změněné orgány předáme k veterinárnímu vyšetření a vyčkáme na rozhodnutí o dalším využití zvěřiny. Při tomto úkonu postupujeme podle aktuálních pokynů veterinární správy (trichinelóza, mor prasat, brucelóza apod.). Proto je nutné mít připravené plastové sáčky, ale i velký pevný plastový pytel. Je doporučeno při vyvrhování použít jednorázové ochranné rukavice. U zvěře, kde hrozí nebezpečí zapaření, se doporučuje tzv. „odplecení lopatek“. To se provádí v oblasti podpaždí podélným řezem (15 – 20 cm), kterým se částečně oddělí svalovina lopatky od žebber. Nebezpečí zapaření u černé zvěře je v místě zátylku. Nedoporučuje se břišní dutinu vytírat trávou nebo hadrem. Je žádoucí, aby každý kus byl před umístěním do chladicího boxu vypláchnut proudem pitné vody. Po dokončení vývrhu rozdělíme vnitřnosti, které jsou používány pro lidskou potřebu, tzv. „lovecké právo“ a zbytek, který se po prohlídce následně neškodně odstraní. Doporučujeme, aby začínající myslivec získal informace od zkušeného myslivce, např. při příležitosti naháněk nebo jiných společných lovů.

11.2. Ošetření drobné zvěře po ulovení

11.2.1. Vyvrhování drobné zvěře srstnaté (zajíc, králík)

V současných doporučeních veterinářů se nedoporučuje „ždímání“ (vymačkávání), neboť tlakem na dutinu břišní můžeme při porušení celistvosti zaživacího traktu brokem vytlačit obsah střev do dutiny břišní a tím urychlit znehodnocení zvěřiny rozkladnými procesy. Vyvrhování se doporučuje ihned po skončení společného lovu na vhodném místě nebo odběr ulovené zvěře odběratelem.

11.2.2. Ošetření zvěře pernaté (ptáci – husa, kachna, bažant)

Doporučuje se, aby ihned po výložce byla ulovená zvěř zavěšena ve visu a umístěna na zastíněném místě. Ihned po výřadu je nutné zavěsit ulovenou zvěř do chladné, dobře větrané místnosti (nebezpečí zapaření). Doporučuje se vyvrhování co nejdříve po ulovení, neboť i v těchto případech (srstnaté, pernaté) může dojít k zapaření a znehodnocení zvěřiny. Nedoporučuje se tzv. „vyháčkování“ z důvodu znečištění dutiny obsahem zaživacího traktu. Při větších výřadech je vhodné mít zajištěný smluvní odběr ulovené zvěře.

11.3. Vyšetření ulovené zvěře

Vyšetření ulovené zvěře lovcem a následně proškolenou osobou je prvním stupněm hygienické kontroly. Proto je nutné, pokud se ulovená zvěř nepředkládá k prohlídce úřednímu veterinárnímu lékaři, aby ulovená zvěř byla prohlédnuta proškolenou osobou a to co nejdříve, nejlépe před výřadem. Podle veterinárních předpisů je žádoucí, aby tato osoba prohlédla zvěř do 24 hodin po ulovení, pro-

hlídka touto osobou za více než 48 hodin je nepřípustná. Informace o ulovené zvěři a místě prohlídky dohodne myslivecký hospodář. K prohlídce proškolenou osobou se předkládá celý kus i s veškerými vyjmutými vnitřnostmi.

Proškolená osoba provede posouzení:

- a) chování uloveného kusu před ulovením (informace od lovce),
- b) tělesné kondice a výživného stavu zvěře,
- c) povrchu těla, stavu kůže, srsti, opeření (vnější parazité, zduřeniny a jiné změny),
- d) vnitřních orgánů (srdce, plíce, játra, střeva, slezina, ledviny) – každá drobná změna je důvodem k vyšetření úředním veterinárním lékařem,
- e) každý kus ulovené černé zvěře musí být vyšetřený na trichinelózu pověřeným veterinárním lékařem.

Veterinární správa má právo v případě výskytu některých chorob vyžadovat i předkládání dalších částí ulovené zvěře.

11.4. Vyšetření ulovené zvěře proškolenou osobou

Po vyšetření uloveného kusu s negativním nálezem provede proškolená osoba potvrzení (razítko) do „lístku o původu zvěře“. Razítko obsahuje: datum vyšetření, podpis proškolené osoby, číslo pověřené osoby a text – „BEZE ZMĚN“. Pověřená osoba vede evidenci provedených prohlídek ulovené zvěře (tiskopis) a tuto evidenci musí mít uloženou pro kontrolu státním veterinárním úřadem po dobu 2 let.

11.5. Transport ulovené zvěře z honitby

Ulovená zvěř musí být přepravena do zařízení pro nakládání se zvěřinou. Zvěř nemá být během přepravy na sobě navršena kvůli zapaření (drobná zvěř ve visu). Po ulovení musí být zahájeno chlazení tak, že ve všech částech zvěřiny u velké zvěře nebude teplota vyšší než 7 °C, u drobné zvěře 4 °C, u vnitřností drobů 3 °C. Pokud je zvěř po ulovení transportována co nejdříve do podniku na zpracování zvěřiny (buď s hlavou, orgány, plombou a řádně vyplněným lístkem o původu zvěře, nebo bez hlavy a orgánů s plombou a řádně vyplněným lístkem o původu zvěře), tak veškeré podmínky pro správné skladování zajišťuje tato organizace.

11.6. Uložení ulovené zvěře

Krátkodobé skladování ulovené zvěře v tzv. zařízeních pro uchování těl ulovené zvěře po prohlídce proškolené osoby – chladírenské skladování musí splňovat základní hygienické požadavky:

- a) hladké omyvatelné dezinfikovatelné stěny,
- b) chladírenské zařízení umožňující dosáhnout požadovaných teplot (teploty pod 0 °C až 7 °C u zvěřiny v kůži nebo peří jsou nepřípustné a doba skladování nesmí přesáhnout 7 dní),
- c) osvětlení,
- d) zařízení pro měření teploty,
- e) zvěř musí viset,
- f) oddělený prostor pro dezinfekční prostředky,
- g) vedení skladového deníku,
- h) zvěř se před uložením vypláchne pitnou vodou.

11.7. Úprava ulovené zvěře pro transport do „sběrného místa zvěřiny“

U trofejové zvěře se oddělí hlava s trofejí – řez mezi krčním obratlem a lebkou, oddělí se „spodní“ části končetin. Nesmí být přerážnuta Achillova šlacha (zde je upevněna plomba) a zkontroluje se a upraví vstřel a výstřel, přičemž se silně znečištěné a poškozené části zvěřiny odřezou.

11.8. Zrání zvěřiny

Zásobárnou energie pro svalovou práci je glykogen, který se stahováním svalových vláken spolu s kyslíkem spotřebovává. Pokud se při ulovení zvěře přestane odbourávat energie, ve svalovině dochází ke stahování svalových vláken – tzv. posmrtná ztuhlost. Při výrazném vyčerpání nemusí k posmrtné ztuhlosti vůbec dojít.

Působením enzymů se ve zvěřině po uvolnění ztuhlosti postupně hromadí produkty odbourávání bílkovin, které významně přispívají k tvorbě jeho typické chuti. Toto zrání zvěřiny v chladném prostředí (7 °C) vytváří požadované jemnosti a plné chuti (minimálně 3 dny u mladé zvěře, 5 – 7 dní u starších kusů zvěře). Pokud je dostatečně vyzrálá zvěřina následně správně zmrazena, podrží si svoji kvalitu několik měsíců. Pozor, pokud tento proces neproběhne při příliš rychlém chlazení, zpomalí se nebo zastaví se proces zrání a to může negativně ovlivnit kvalitu zvěřiny (tuhost, jemnost zvěřiny). Tento proces je nevratný.

11.9. Časové limity pro zahájení prvotního ošetření ulovené zvěře z pohledu hygienické kvality získané zvěřiny

Prvotní ošetření zvěře musí být provedeno nejpozději 3 hodiny po ulovení. Pokud je prvotní ošetření provedeno v době 3 – 12 hodin po ulovení, je nezbytná kontrola veterinárním lékařem. Pokud je potřebný kus dosledovaný, dohledaný později než 12 hodin po zásahu, nesmí být zvěřina zpracována pro další svádění do oběhu. Pokud je nalezená zvěř načatá predátory, je zvěřina nepoživatelná. Proto je nutná dohledávka nebo dosled co nejdříve pomocí zkušených loveckých psů. Dohledávka následující den po lovu je nepřípustná.

11.10. Rušení spárkaté zvěře (stažení kůže a dělení zvěřiny)

Zvěř stahujeme v hygienicky čistém prostředí s pomocí vhodných pomůcek. Pokud byla zvěř řádně vyvržena, tzn. řez byl veden od zámku až po spodní čelist nebo byl též veden k žebřům dutiny břišní a na krku, spojíme tyto řezy přes hrudní koš. Dále vedeme vnitřní stranou předních i zadních běhů kolmo řez k podélnému řezu (zámek – krk). Pozor, pokud si lovec přeje úpravu trofeje i s krkem (mufflon), pak vedeme řez na krku až k místu (výška u kohoutku) horní části krku, ne rounem. Obdobně i u jiných kusů spárkaté zvěře. Kůži od zvěřiny oddělujeme nožem, v některých partiích těla i tlakem prstů nebo pěsti.

Při dělení zvěře oddělíme nejdříve kýty a plec pilkou nebo nůžkami oddělíme žebry 1/3 délky od středu páteře, krk oddělíme za třetím žebrem a hřbet rozdělíme na dvě části. U větších kusů zvěře můžeme dělit na více částí, pokud se dělí kýta, tak rovnoměrně kolmo na stehenní kost.

11.11. Vyvržení zvěře drobné

Tato zvěř může být skladována nevyvržená, nestažená, neškubaná – srstnatá při teplotách $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$ až $4\text{ }^{\circ}\text{C}$ a musí být zpracována nejdéle do 7 dnů od ulovení.

11.11.1. Zvěř srstnatá

Pokud jsou teploty nižší než $4\text{ }^{\circ}\text{C}$, je možné nechat zajíce, králíka volně zavěšené. Pokud jsou teploty vyšší, provedeme odstranění vnitřních orgánů – vyvržení. Při vyvrhování prořízneme kůži na břicho až po řitní otvor, prořízneme bránici a vyndáme celý obsah dutiny břišní a hrudní. Dutinu vypláchneme pitnou vodou a umístíme do chladírenského zařízení.

11.11.2. Zvěř pernatá

Vyvržení provádíme krátkým řezem od kloaky k hrudní kosti. Vyjmeme obsah dutiny včetně volete, dutinu vypláchneme pitnou vodou a zavěsíme do chladírenského zařízení.

11.12. Stahování zvěře

11.12.1. Stahování srstnaté zvěře a ošetření kůží (spárkatá)

Před rušením musíme ulovený kus stáhnout. U spárkaté zvěře spojíme řezy na krku a hrudníku, na předních bězích vedeme řez po vnitřní straně běhů až k hrudníku. Na zadních bězích také vedeme řez vnitřní stranou až k zámku. Kůže jelení, daňčí, srnčí a mufloní zvěře stahujeme tlakem prstů a pěsti a pomáháme si nožem.

Škára divočáka se musí stahovat celá nožem, neboť běl neumožňuje odtlačení rukou. Dbáme na hygienu a čistotu rukou. Kůže i škára určené pro vyčinění je dobré nasolit, stočit a dopravit k vyčinění.

11.12.2. Stahování kůže drobné zvěře srstnaté

Zajíce i králíka stahujeme tzv. „do pytle“ od zadních běhů, kde vedeme řez vnitřní stranou běhů k řitnímu otvoru a stáhneme srstí dovnitř, včetně předních běhů a hlavy. Kůži napneme na prkénko nebo napínací drát.

11.12.3. Škubání pernaté zvěře

Tuto zvěř napaříme a škubeme peří směrem k hlavě. Pokud chceme ulovenou zvěř preparovat, do zobáku strčíme chomáček vaty, aby zachytil stěny z volete, celý kus zabalíme do papíru a dopravíme k preparátovi. Pozor – zvěř, která je celoročně hájena, nebo jiný druh volně žijícího živočicha se musí odevzdat do muzea (zvěř sražená autem apod.). Tyto druhy zvěře, pokud jsou poraněné, patří do Záchranné stanice živočichů.

Otázky

1. Povinnosti lovce při ulovení kusu spárkaté zvěře.
2. Ošetření drobné zvěře srstnaté.
3. Ošetření drobné zvěře pernaté.
4. Vyšetření ulovené zvěře, proškolená osoba.
5. Transport ulovené zvěře z honitby.
6. Uložení ulovené zvěře.
7. Úprava ulovené zvěře pro transport do sběrného místa zvěřiny.
8. Vysvětlete pojem „zrání zvěřiny“, podmínky.
9. Časové limity pro zahájení provotního ošetření zvěře.
10. Rušení spárkaté zvěře, vyvržení zvěře drobné.

Literatura

- Forejtek, P. a kol.: Správní ošetření a zdravotní posouzení ulovené zvěře. Středoevropský institut Ekologie zvěře Brno, 2009. ISBN 978-80-7305-055-9.
- Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.
- Komárek, V. a kol.: Biologické základy poľovnej zveri Bratislava, 1991. ISBN 80-07-00244-8.
- Vodňanský, M.: Hygiena zvěřiny. Středoevropský institut ekologie zvěře Brno, 2009. ISBN 978-80-7305-073-3.

12. Lovecký doprovod a hodnocení trofejí

Lov je náročnou činností, na kterou se musí lovec dobře připravit. Musí splňovat legislativní podmínky:

- platný lovecký lístek pro ČR nebo platný lovecký lístek pro cizince,
- platné pojištění odpovědnosti za škody způsobené při výkonu práva myslivosti,
- platný zbrojní průkaz nebo Evropský zbrojní průkaz,
- průkaz zbraně používané k lovu,
- pozvánku nebo povolenku k lovu.

Lovecká výstroj potřebná pro plánovaný lov. Lov je výsledkem péče o zvěř, proto podle mysliveckých tradic by měl být lovec vybaven potřebnými pomůckami a výstrojí, kterou bude moci bez problémů využít. V některých státech musí lovec prokázat před lovem střelbou na terč způsobilost k lovu (nastřelení zbraně). Pokud je to poplatkový lov, tak s „Ceníkem při ulovení trofejového kusu zvěře podle bodové hodnoty“, pokud nelze hodnotu zjistit dle metody CIC, tak poplatek bude účtován podle smluvní ceny (rarity). Dále se hodnotí nepovolený odstřel, postřelení, chybení zvěře, poplatek za provedenou preparaci (vyvržení a jednoduché vybělení), poplatek za organizaci lovu a doprovod, při společném lovu lovecké místo a další poplatky potřebné pro preparaci trofeje, storno poplatků, například když během lovecké akce nebude viděna zvěř. Všechny tyto poplatky musí být lovcem známy a vyúčtování celé lovecké akce bude vypočteno na základě loveckého protokolu a zapláceno před odjezdem z lovu. V některých případech je vyžadována záloha.

Podle místních podmínek a možností může být nabídnuto ubytování, stravování, fotografování a pozorování zvěře, doprava podle místních podmínek a zvyklostí. Lovecký doprovod – průvodce musí být nejen odborně, ale i společensky autoritou, musí mít znalosti honitby na takové výši, že má přehled o zvěři i místech, kam je schopen lovcem ke zvěři přivést a úspěšně lov dokončit, vše podle mysliveckých tradic. Je nutné, aby se doprovod s lovcem domluvil na fyzických možnostech, individuálních potřebách pro úspěšný lov a podrobnostech k lovu.

Pro úspěšnost lovu jsou budována vhodná lovecká zařízení, lovecké chodníky, záseady, zástity apod., které zvyšují možnosti úspěšného lovu. Vždy je třeba dbát na bezpečnost (posedy, zábradlí, zbraň apod.). Je dobré mít při předání trofeje lovcem pasování na lovce, krále honu, prince honu, pasovací list, podle mysliveckých tradic.

Pro ulovení zvěře doprovod zajistí ošetření zvěře, transport a další potřebné úkony, např. společné posezení s lovcem, pohoštění (Ceník LČR, s. p., Lesní správa Hluboká nad Vlt.).

12.1. Hodnocení loveckých trofejí zvěře

Pro výpočet ceny trofeje poplatkového lovu podle platného ceníku musí zpravidla lovecký doprovod připravit trofej, aby mohla být metodou CIC hodnocena. Pro předběžné, neoficiální hodnocení se u čerstvě preparované, avšak oschlé trofeje doporučuje srazit 10 % hmotnosti na vlhkost. Oficiální hodnocení se může provést nejdříve 3 měsíce od ulovení. Pokud by byl požadavek provést v budoucnu preparaci s krkem, musí doprovod při vyvrhování vést řez na krku na horní straně. Před zapracováním trofeje do preparátu je nutné u medailových trofejí nechat trofej zhodnotit, obodovat členem Ústřední hodnotitelské komise jako podklady pro další hodnocení trofeje na výstavách. Je velkou chybou trofej upravovat řezem či vylamováním kostí nebo jiným způsobem upravovat (přibarvení). Trofej se pouze ošetří proti znehodnocení (popraskání zubů).

12.2. Všeobecné zásady hodnocení trofejí metodou CIC

Trofeje se změří ocelovým pásmem, posuvným měřítkem nebo průměrkou, odpichovátkem nebo jiným zařízením pro měření délky. Pro měření v cm se měří s přesností na mm, při měření v mm se měří s přesností na 0,1 mm, hmotnosti uváděné v kg se zjišťují s přesností na 10 kg, při hmotnosti uváděné v g je přesnost 1 g, objem v cm³ se zjišťuje s přesností 1 cm³. Takto se zjišťují přímo měřené hodnoty, tzn. objektivní body s přesností na 0,01 bodu. Subjektivní hodnoty – vrubování, barva, perlení, růže) se hodnotí s přesností na 0,5 bodu.

Při hodnocení rohů těch druhů zvěře, kde mají rohy obě pohlaví, je nutné uvést i pohlaví ulovené zvěře. Pro zápis do hodnotitelské tabulky jsou nutné následující údaje:

- druh, popřípadě poddruh zvěře,
- jméno lovce,
- místo ulovení (honitba, pověřená obec, kraj, chovatelská oblast, popřípadě stát),
- druh honitby (volná honitba, obora),
- datum ulovení (den, měsíc, rok),
- hmotnost uloveného kusu (u spárkaté zvěře vyvržený kus, u šelem celková hmotnost),
- odhad věku uloveného kusu,
- místo a datum hodnocení,
- jméno a podpis hodnotitele, případně hodnotitelské komise, razítko.

Abnormální trofeje se nehodnotí podle metody CIC, pokud není přímo vypracována metodika pro toto hodnocení (jelenec běloocasý) typické paroží.

Přirážky a srážky se udělují na celé nebo poloviční body, u odlomených částí se měří pouze skutečná délka zlomu. Nezpůsobují nepravidelnost trofeje, a proto nejsou postihovány srážkovými body. Pokud je trofej hodnocena členy mezinárodní komise CIC, je bodové hodnocení konečné. Na výstavách trofejí se na rozdíl od chovatelských přehlídek neposuzují chovatelská hlediska a vhodnost odlovu (červený, zelený, modrý bod) – viz příloha č. 1.

Vzor: Hodnotitelské tabulky pro význačné trofeje, Ústřední hodnotitelská komise – viz příloha č. 2.

12.3. Předkládání trofejí na chovatelské přehlídky trofejí

Podle § 6 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti jsou státní orgány myslivosti na svých územních obvodech, případně oblastech chovu zvěře oprávněny každoročně konat chovatelské přehlídky trofejí a rozhodnout, co se bude předkládat, evidovat, vyhodnocovat apod.

Lovec je povinen předložit řádně vypreparovanou trofej označenou na horním patře – datum, místo ulovení, totéž na vnitřní straně levé čelisti. Zajistit zuby, kůstky podlepením, aby nevypadly. Myslivecký hospodář opatří trofeje evidenčními lístky a hodnotitelské komisi předá statistiku lovu zvěře a trofeje, spodní levé čelisti holé a mladé zvěře potřebné k určení strání a vyhodnocení mysliveckého hospodaření v honitbě.

12.4. Hodnocení význačných trofejí

Toto hodnocení trofejí přesahující medailové bodové hodnoty podle metody CIC (zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti stanovuje bodovou hranici) eviduje MZe. Před vývozem takové trofeje musí být vystavena oficiální hodnotitelská tabulka a pořízena fotodokumentace trofeje. Hodnotitelskou tabulku musí osoba převážející tuto trofej do zahraničí předložit celním orgánům. (Fotodokumentace – viz příloha.)

12.5. Ostatní části zvěře považované za trofej

Za trofej jsou považovány paletky, slučí vous, kačírky, kamzičí vous, pesíky jezevců, štětiny divo-
čáků, kelce, hubertka, pyjové kůstky, předložky apod. Tyto drobné trofeje jsou pro lovce upomínkou
na lov.

12.6. Hodnocení trofejí evropské, africké, asijské a americké zvěř

Od devatenáctého století se začínají odhadovat a zařazovat do 4 tříd:

- nejsilnější – rekordní,
- velmi silné – kapitální,
- silné,
- lovné.

V současné době pro evropské trofeje platí metoda CIC (Conscil International de la Chasse), pro
trofeje Severní Ameriky se používá metoda Boone and Crockett Club (B&C), další metodou je Safari
Club International (S. C. I.), dále metoda Thompson B. Temple Systém (TT) pro zvěř introdukovanou
do USA.

Douglasova metoda je pro zvěř na Novém Zélandu a metoda Burkett Trophy Game Records of the
Word (B. T. G. R. W.). Tato metoda umožňuje hodnotit paroží v lýči s celkovou srážkou 2 %.

Každá trofej má být upravena na vhodné podložce tak, aby byla kdykoliv přístupná pro kraniome-
trická a další měření a celkově působila obdiv pro laiky a dobrou odbornou úroveň majitele.

Otázky

1. Vybavení myslivce k výkonu práva myslivosti v honitbě.
2. Poplatkový lov, podmínky, ceníky.
3. Lovecký doprovod, podmínky, povinnosti.
4. Myslivecké tradice.
5. Hodnocení loveckých trofejí zvěře.
6. Všeobecné podmínky pro hodnocení, pomůcky.
7. Jaké údaje se musí vyplnit v hodnotitelské tabulce.
8. Jak se hodnotí abnormální trofeje metodou CIC a na poplatkový lov.
9. Chovatelské přehlídky trofejí, kdo pořádá, co se předkládá, evidence.
10. Hodnocení význačných trofejí, evidence.
11. Co může při úspěšném lovu sloužit jako trofej.
12. Jakými metodami se hodnotí trofeje ve světě.

Literatura

Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.

Klusák, K. a kol.: Hodnocení loveckých trofejí zvěře z celého světa. SUCZESS, Velké Meziříčí, 2002.

ISBN 80-903104-0-0.

Vach, M. a kol.: Myslivost. Silvesris, Uhlířské Janovice, 1997. ISBN 80-901775-1-4.

13. Myslivecká ekonomika

Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb. definuje myslivost, vyplývá z něho, že zvěř je obnovitelné přírodní bohatství, je předmětem mysliveckého obhospodařování, ale podle „Římského práva“ je považována za „věc nikoho – res nullius“, pohybuje se volně a neuznává majetkové hranice, dokud není ulovena, není majetkem nikoho.

Zákon definuje i právo myslivosti jako souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit a ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř si přivlastňovat, její vývojová stádia a shozy paroží a k tomu využívat v nezbytné míře honebních pozemků.

Chovem zvěře se rozumějí odborné zásahy sledující určité vymezení, biologické cíle, zachování rovnováhy mezi stavy spárkaté zvěře a prostředím, udržování přírodní kvality genofondu zvěře, cílené zvyšování chovné kvality zvěře a úprava stavů zvěře na optimální stav a je spolu s výkonem práva myslivosti hospodářským odvětvím, které obhospodařuje obnovitelné přírodní zdroje. K dosažení žádoucí produkce zvěřiny a trofeje je nutné vynaložení nákladů na péči o zvěř, ochranu, stavy zvěře a lov, součástí ekonomiky je povinnost úhrady škod způsobených zvěří. Obnovitelné přírodní zdroje lze při správném hospodaření využívat. Environmentální zdroje jsou všechny zdroje a složky přírody pro udržování života na Zemi. Mezi tyto zdroje patří také ekosystémy, uplatnění práva myslivosti, které je vázáno na vlastnictví honebních pozemků. Volně žijící zvěř se stává majetkem uživatele práva myslivosti a lze ji následně ocenit.

13.1. Ekonomika držitelů honiteb

Právo myslivosti je vázáno na vlastnictví honebních pozemků. Držitelem honitby je osoba, která je rozhodnutím ve správním řízení orgánu státní správy myslivosti honitba uznána. Honitby mohou být vlastní nebo společenstevní. Honební společenstvo je právnickou osobou s charakterem neziskové organizace. Členové honebního společenstva ručí celým svým majetkem za závazky honebního společenstva. Příjmy mohou být:

- k využití společenstevní honitby na vlastní účet – veřejné honitby,
- příjem z pronájmu – pronajatá honitba,
- dary a dědictví,
- půjčky, úvěry a úroky z vkladů,
- jiné příjmy, stanoví-li tak zvláštní zákon.

13.2. Ekonomika uživatelů honiteb

Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb. ukládá uživateli honitby řadu povinností, takže myslivecké hospodaření v honitbě je forma podnikání. Náklady s pronájmem a provozem honitby mohou být fixní (pevné) nebo variabilní (pohyblivé). Tržby mohou být z prodeje zvěřiny nebo za poplatkový odstřel. Vysoké početní stavy – nebezpečí škod. S vyhodnocením ekonomiky honitby nákladovost a výnosnost honitby. Nájemce honitby v případě vyšších nákladů by měl mít dostatečné finanční zdroje k obhospodařování honitby. Rozdíl mezi náklady a výnosy v řádně vedené honitbě (mysliveckém hospodaření) lze pokládat za náklady na zákonem předepsanou péči a chov zvěře. Tento rozdíl musí být pokryt z vlastních prostředků uživatele honitby.

13.3. Ekonomika intenzivních chovů zvěře (obory, bažantnice)

V intenzivních chovech se na zvěř pohlíží jako na majetek (majetková a účetní evidence je obdobná jako u chovů hospodářských zvířat). Normované stavy se evidují jako dlouhodobý hmotný majetek, u pernaté zvěře se evidují jako zásoby. Vysoké investiční náklady jsou na zřizování, udržování a odepisování majetku. Výnosy tvoří tržby za poplatkový odstřel, zvěřinu nebo prodej živé zvěře.

13.4. Ekonomika oborních chovů spárkaté zvěře

Náklady na zřízení obory jsou tvořeny nejvíce investicemi do stavby oplocení, budování mysliveckých zařízení pro intenzivní přikrmování, chov a lov zvěře. Další investicí je pořízení kvalitního základního stavu zvěře. Zakoupená zvěř se oceňuje pořizovací cenou, starší trofejová zvěř přibližně podle ceníku poplatkového lovu. Zvěř v oboře se oceňuje nákladovou metodou podle vlastních nákladů vynaložených v předchozím roce.

13.5. Ekonomika chovů zvěře v bažantnicích

Základní investice jsou:

- a) získání chovného hejna, zařízení k chovu,
- b) výstavba a vybavení líhni,
- c) výstavba odchoven,
- d) výstavba zařízení pro vypouštění bažantů,
- e) výstavba mysliveckých zařízení,
- f) prostorová úprava bažantnice, výsadby, údržba apod.

Další náklady tvoří nákup krmiv, léčiv, veterinární a jiné služby, mzdy honců a psodů, doprava, odpisy a nájemné za zařízení bažantnice. Chovné hejno je součástí stavu bažantnice, po vypuštění je evidenčně ruší ve prospěch vypuštění zvěře. Evidují se vylíhlé, uhynulé, prodané a ulovené kusy. Po ukončení lovů se vypočítá skutečný koeficient slovitelnosti. Neulovená zvěř se neoceňuje – představuje normovaný stav v bažantnicích.

Zvěř v bažantnicích se oceňuje ve výši přímých nákladů a části režie vynaložených na odchov bažantů v průběhu účetního období. Náklady na uskutečnění lovu se nepočítají mezi přímé náklady.

13.6. Ekonomika mysliveckých organizací

Myslivecké organizace jsou občanskými sdruženími. Podmínkou vzniku je registrace stanov u Ministerstva vnitra ČR, které vymezují hlavní náplň činnosti, ale mohou obsahovat i vedlejší činnosti, které jsou prováděny na základě živnostenských oprávnění.

Prostředky občanského sdružení tvoří: vstupní příspěvky členů, členské příspěvky, výnosy z hospodářské činnosti, dary, granty, dotace, hmotný i nehmotný majetek a úroky z vkladů.

Z členského příspěvku jsou hrazeny: zákonné pojištění myslivců, dále potřeby okresních mysliveckých spolků, činnost sekretariátu, veřejné a společensky prospěšné akce, celostátní a mezinárodní aktivity a část se převádí do „Fondu pro podporu a rozvoj Českomoravské myslivecké jednoty“.

13.7. Ekonomika myslivosti na úrovni státu

S výkonem státní správy jsou spojeny výdaje spojené s provozem potřebných správních orgánů státní podporou myslivosti. Z této činnosti vyplývají i příjmy ze správních poplatků nutných k provozování myslivecké činnosti. Pravidla pro poskytování finančních příspěvků se připravují v rámci pravidel hospodaření v lesích, které jsou přílohou státního rozpočtu a pravidel používání prostředků z Fondu životního prostředí.

13.8. Ekonomika držení loveckých psů

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti ukládá uživateli honitby držet a používat lovecké psy (vyhláška č. 244/2002 Sb.). Jedná se o lovecká plemena uznaná Mezinárodní kynologickou federací (FCI), s průkazem o původu a s příslušnou zkouškou z výkonu. Držení loveckého psa vyžaduje od majitele určité odborné, morální, prostorové a časové předpoklady. Je zde mnoho nákladových položek, které mohou být částečně kompenzovány uživateli honiteb. Ekonomicky nevyjádřitelná pomoc psa je zkracující na možnou míru utrpení postřelené nebo poraněné zvěře a snižuje možnost napadení myslivce poraněnou zvěří. Odhaduje se, že pes dosleduje nebo dohledá až 15 % kusů z celkového lovu. Pes je také důležitým pomocníkem při organizování určitých způsobů lovu. Ekonomické zhodnocení dosledů bylo vyhodnoceno u Vojenských lesů a statků ČR, státní podnik, divize Karlovy Vary, které bylo uvedeno v časopise č. 3/2012 VLS pro zaměstnance VLS ČR, s. p., autor Miroslav Holas. Těchto výsledků dosáhl psovod Radek Hasenöhrl se psem bavorským barvářem Cesarem z Novodomských bažin.

Přehled dohledávek v letech 2004 – 2011

Rok	Celkem	Jelení zvěř	Černá zvěř	Ostatní zvěř	Úspěšné dosledy	Hodnota dohledané zvěřiny (kg)	Hodnota dohledané zvěřiny (Kč)	Hodnota dohledaných trofejí (Kč)	Hodnota dohledaných kusů celkem (Kč)	Průměr. délka stopy (m)	Štvaní
2004	10	10	0	0	10	560	28000	45500	73500	296	1
2005	27	17	8	2	27	1301	72210	45300	117510	674	12
2006	35	23	10	2	35	2038	112090	105200	217290	1189	16
2007	66	49	14	6	35	1742	95810	164000	259810	932	18
2008	101	81	17	3	52	3338	183590	742000	925590	1110	28
2009	93	74	15	4	56	3127	183020	254000	437020	1195	32
2010	102	76	20	6	66	4136	238720	412850	651570	1497	34
2011	109	83	17	9	65	4198	251880	541000	792880	2140	49
Celkem	543	413	101	32	346	20440	1165320	2309850	3475170	1129	190

Proto je nutná podpora držitelů lovecky upotřebitelných psů v každé honitbě. FEUEREISEL (2008) kvalifikovaně odhaduje roční náklady na držení loveckého psa až na 50 000 Kč.

13.9. Osobní ekonomika myslivce

Náklady myslivce se skládají ze:

- získání loveckého lístku,
- pojištění,
- zbrojní průkaz,
- lovecká zbraň, kulová, broková, střeliva,
- vhodná optika,
- vybavení na lov, příslušenství,
- šatstvo, obuv,
- náklady na honitbu,
- myslivecké akce, soutěže.

Po vyčíslení veškerých nákladů a výnosů byla zjištěna ztráta 200 Kč/ha honitby (FEUEREISEL 2008). Vybrané oblasti ekonomiky myslivosti nastiňují činnosti myslivců prováděná v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako obnovitelného přírodního bohatství v rámci celých ekosystémů. Nejméně důležitá je i činnost kulturní a společenská.

Otázky

- 1) Jak je v ČR oceňována živá zvěř.
- 2) Jak definujeme zákon práva myslivosti.
- 3) Jak vzniká honitba, rozdělení, právní postavení.
- 4) Ekonomika držitelů a uživatelů honiteb.
- 5) Ekonomika oborních chovů spárkaté zvěře.
- 6) Ekonomika chovů zvěře v bažantnicích.
- 7) Ekonomika mysliveckých organizací.
- 8) Princip příspěvků pro myslivost, příklady.
- 9) Ekonomika držení lovecků psů.
- 10) Osobní ekonomika myslivce.

Literatura

Bergl, J. a kol.: Myslivost SZN Praha, 1984.

Feuereisel, J. a kol.: Zelená čísla o ekonomii v současné české myslivosti. DRUCKVO Praha, 2010.
ISBN: 978-80-904417-6-7.

Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.

Zásměta, V., Švarc, J., Hromas, J.: Myslivost SPN Praha, 1976.

14. Prevence chorob zvěře

14.1. Ochrana zvěře před chorobami

S postupným zhoršováním životního prostředí zvěře přibývá chorob zvěře. Škody působené na zvěři chorobami vznikají v honitbě, oborách, bažantnicích a v hromadných umělých odchovech zvěře. Povinností myslivce je předcházet a snižovat možnosti vzniku nemoci zvěře. První podmínkou je udržovat přiměřený kmenový stav a nepřipustit přezvěření honiteb, pečovat o správnou výživu zvěře v době strádání a dbát na důslednou hygienu krmelišť po celou dobu roku a zvláště v době intenzivního příkrmování. V honitbách se zvěří spárkatou je nutné provádět pravidelná koprologická vyšetření, přednostně odlovit zvěř s příznaky onemocnění a zasílat ji k veterinárnímu vyšetření. Během roku dáváme k vyšetření též vývrhy z 10 % ulovené zvěře. Tam, kde provádíme umělý odchov zvěře, je nutné s pomocí veterinárního lékaře dbát na soustavný dohled nad zdravotním stavem zvěře. Veterinární opatření musíme přísně dodržovat zejména v ohniscích a ochranných pásmech výskytu nakažlivých chorob. Vzhledem k tomu, že některá nakažlivá onemocnění zvěře jsou přenosná i na člověka, je důležité při styku s nemocnou zvěří dodržovat zásady hygieny. Při práci s ní používáme gumové rukavice a dezinfekční prostředky k umytí rukou.

Nemoci zvěře rozdělujeme do tří skupin:

- nemoci nakažlivé,
- nemoci parazitární,
- nemoci nenakažlivé.

14.1.1. Nakažlivé nemoci srstnaté zvěře

Slintavka a kulhavka

Toto virové onemocnění může postihnout především spárkatou zvěř v oblastech výskytu domácích chovů skotu. Nemocná zvěř má horečku, na sliznici svíráku a na kůži u okraje spárků a kůži vemínka se objevují puchýřky naplněné žlutavou tekutinou, které praskají a mění se ve vřídky. Nemoc je přenosná i na člověka. Zvěř polehává, sliní, těžce vstává a kulhá. Výskyt je nutno ihned hlásit veterinární službě a řídit se opatřeními, která nařídí.

Mor prasat

Nebezpečné virové onemocnění prasat, které u černé zvěře může také korespondovat s místním výskytem moru v domácích chovech. Projevuje se vyššími nálezy uhynulé černé zvěře v honitbě, u níž zjišťujeme potřísnění zadních běhů průjmovou stolicí. Nemocné kusy mají horečku, potácejí se. Zvěřina černé zvěře postižená touto nákazou není požitelná. Je nezbytně nutné se řídit veterinárními opatřeními a příkazy, které směřují k potlačení této nákazy.

Aujeszkyho choroba (šílené svrbění)

Virové onemocnění prasat i jiných zvířat. Přírozený hostitel – prase domácí, který je rezervoarem viru v prostředí. Infekce postihuje nervový aparát a respirační trakt. Příznaky této choroby u skotu, ovcí, psů, koček se nápadně podobá vzteklině, není přenosná na člověka. U divokých prasat má tato choroba rychlý průběh, za 24 – 48 hodin hynou. Projevuje se neklidem, zeslábnutím, křečemi, sliněním. U psů a koček nastává úhyn během 1 – 2 dnů. Terapie nemocných zvířat se neprovádí. Vakcinací u prasat se zabrání rozvoji, ale nezabrání se vzniku latentního onemocnění. U psů vakcína nebyla příliš účinná, prevence na naháňkách – nepouštět psy ke střelenému kusu.

Vzteklina

Velmi nebezpečné a na člověka přenosné virové onemocnění. Šířitelem vztekliny je v honitbě liška. Onemocnění probíhá buď ve formě tiché, nebo zuřivé a končí úhynem. Nákaza se rozšiřuje infikovanými slinami. Výrazným rozpoznávacím znakem je ztráta plachosti zvěře. U formy zuřivé se projevuje bezhlavé útočení na zvěř, člověka i předměty a kousání do všeho kolem sebe. Nákaza je přenosná na spárkatou zvěř i na škodnou zvěř srstnatou, včetně domácích koček a psů. Každý, kdo provádí odstřel zvěře podezřelé z nákazy vzteklinou, musí při manipulaci s ní použít gumových rukavic, nebo igelitových sáčků a igelitového pytle. Podezřelý kus je nutné vložit do pytle, tento pevně zavázat a předat veterinárnímu středisku s písemnou zprávou o době a místě ulovení podezřelého kusu v honitbě. Všechny ulovené lišky ve vyhlášených ohniscích a ochranných pásmech je nutno odevzdávat veterinárnímu středisku. Po manipulaci s podezřelými kusy zvěře musíme vždy provést řádnou dezinfekci rukou v roztoku chloraminu a gumové rukavice přiložit do igelitového pytle s podezřelým kusem zvěře.

Myxomatóza

Nebezpečná nákaza u divokých i domácích králíků způsobená virem. V našich honitbách přetrvává již od počátku padesátých let. První výskyt na našem území značně postihl tehdy vysoké kmenové stavy králíků. Původcem choroby je velmi odolný virus setrvávající v infikovaných králíčích norách. Nákaza je přenášena bodavým hmyzem, potřísněnou potravou a viry usídlenými na zrněčcích prachu přenášeného větrem. Nemoc začíná výrazným slzením světel, zánětem spojivek a zduřením a zhnisáním očních víček. Nemocní králíci obvykle po 10 až 15 dnech hynou. Uhynulé kadavery obvykle nacházíme při lesních cestách, na okrajích políček, polí a mýtin. Nákazu nutno ohlásit veterinární službě, která vymezí ohniska a stanoví opatření k potlačení nákazy, která je třeba dodržovat. Nemocné králíky lovíme a spolu s nalezenými je zakopáváme a před zakopáním posypeme chlorovým vápnem všechny kadavery uložené do jámy. Králíčí nory dezinfikujeme práškovým chloraminem.

Brucelóza, neboli Bangova nemoc

Je chronicky probíhající onemocnění způsobené bakterií, které postihuje především domácí skot. Nakazit se jí může zvěř i člověk. Přenáší se přímým stykem s nakaženým zvířetem, sajícím hmyzem nebo i potřísněným krmivem a hnojem. Zvěř nakažená brucelózou ztrácí plachost, trpí střídavými horečkami. Zjevným příznakem u zajíců je silné zduření varlat, na nichž se objevují zhnisané uzlíky. Slezina u nakažených kusů bývá silně zduřelá. U člověka se projevuje kolísavými horečkami, bolestmi hlavy a kloubů a silným pocením. Při zjištění nákazy v honitbě vymezí veterinární správa ohnisko nákazy, do něhož pojme celý katastr obce a přilehlé katastry prohlásí za ochranné pásmo. V těchto ohniscích a pásmech musí být všichni ulovení zajáci veterinárně vyšetřeni. Zvěřina musí být dodána do zpracovatelských závodů a nesmí být individuálně rozprodávána. Prohlídky všech ulovených zajíců se provádějí po dobu 3 let. Jestliže se po tuto dobu nezjistí nový pozitivní nález, prohlašuje se nákaza v těchto katastrech za zaniklou.

Tularémie

Patří do skupiny nemocí mikrobiálních. Působí ji mikrob *Pasteurella tularensis*. Ohniskově se vyskytuje především v honitbách jižní Moravy. Nakažlivé onemocnění se vyskytuje zejména u hlodavců, od myši počínaje. Přenašečem je hmyz sající krev. Zajáci postižení tularémií ztrácejí plachost a zpravidla následkem vysokých horeček hynou již během 10 dnů, takže v honitbě nacházíme uhynulé zajíce v dobré tělesné kondici. Uhynutí zajáci postižení tularémií mají nápadně světlou a zduřelou slezinu.

U těchto zajíců, kteří překonali kritickou dobu 10 dnů, se vyvine vleklá forma nákazy, která se projevuje zduřením mízních uzlin a silným zhnisáním infikovaných míst vzniku nákazy. Tularémie je přenosná na člověka, který se nakazí buď při práci s infikovanou stohovou slámou, nebo při rušení, či nošení nakažené zvěře vniknutím mikrobu do drobných trhlinek kůže na rukou a odtud do krev-

ního oběhu. V místě nákazy se vytvoří drobný zarudlý vrídek, dostaví se vysoké horečky, bolesti hlavy a zduření a bolest mízních uzlin. Nutná je hospitalizace.

Nalezené a uhynulé zajíce zasíláme k veterinárnímu vyšetření s udáním doby a místa nálezu. Je-li zjištěn pozitivní nález, obdobně jako u brucelózy, vyhláší veterinární správa ohniska a ochranná pásma, v nichž jsou nařízeny prohlídky všech ulovených zajíců. Prohlídka zajíců spočívá v tom, že krev odebraná injekční stříkačkou z hrudi zajíce se kápne na sklo a smíchá s tularémickým testem. Po prosvícení, v pozitivním případě, vytváří drobné sraženiny, v negativním zůstává bez nich. K prohlídce zajíců je nutno zajistit prostornou vytopenou místnost s elektrickým osvětlením, umývadlem, mýdlem, ručníkem a teplou vodou. Nelze zapomenout na dezinfekční prostředek chloramin, dále potom na nádoby s vodou k výplachu injekčních stříkaček. Při práci se zaječí zvěří je nutné manipulovat se zvěřinou opatrně a používat gumové rukavice. Dále je třeba chránit se před klíšťaty, nepít vodu z přírodních, nezajištěných zdrojů a dobře ošetřit i nepatrné oděrky. Nejspolehlivější ochranou je očkování člověka pracujícího s ulovenou zaječí zvěří v oblastech výskytu tularémie. Nákaza se prohláší za zaniklou teprve tehdy, nevyskytl-li se po dobu 3 let další, nový případ onemocnění zvěře touto chorobou.

Pseudotuberkulóza

Je chronické onemocnění zajíců a ostatních hlodavců. K onemocnění zajíců touto chorobou dochází při oslabení jejich organismu, tedy v jarních měsících, kdy nacházíme v honitbě padlé, na kost vyhublé zajíce. Na zduřelé slezině a játrech u nich nacházíme světlešedé, zesýratělé uzlíky. Nalezenou zvěř zasíláme k veterinárnímu vyšetření a zakopáváme je. Preventivně se proti této chorobě bráníme dobrým příkrmováním zajíců.

Pasteurelóza

Jedno z nejčastějších onemocnění zajíců, postihující zvěř teprve při oslabení organismu, především hladem nebo monodietou. Vyskytuje se na podzim hromadným hynutím mladých zajíců a záhy na jaře, je-li chladné a vlhké počasí. Nemocní zajíci jsou malátní, obtížně dýchají, z nosu jim vytéká vodnatý výměšek. Preventivní opatření spočívá v zajištění rozmanité potravy a v zimním období dobrým příkrmováním všemi druhy krmiv.

Aktinomykóza

Je plísňové, nakažlivé a bolestivé onemocnění zejména spárkaté zvěře, nejčastěji zvěře srnčí. Chorobou se může nakazit i člověk tím, že kouše utržená stébla tvrdých trav, která mohou být infikována. Nemoc se projevuje nádory a znetvořeními na čelistích spárkaté zvěře. Často dochází k vyhojení, avšak s trvalými deformacemi kostních částí čelistí. Přenáší se pozřením tvrdých trav potřísněných mikroskopickou plísní z rodu zrnivek.

Snět slezinná, neboli uhlák, či antrax

Je bacilární onemocnění všech zvířat i člověka. Bacil má schopnost tvořit spory, k nákaze dochází pozřením této spory pastvou. Onemocnění se vyskytuje převážně v létě v lužních, zaplavovaných oblastech. Příznakem onemocnění je výtok tmavé až černé tekutiny z přirozených tělních otvorů. Nemoc je smrtelná. Nález takto podezřelého kusu zvěře s uvedenými příznaky nutno ihned hlásit veterinární službě.

14.1.2. Parazitární onemocnění srstnaté zvěře

Parazitární onemocnění je způsobené vnitřními nebo vnějšími cizopasníky.

14.1.2.1. Choroby zvěře způsobené vnitřními parazity

Toxoplasmóza

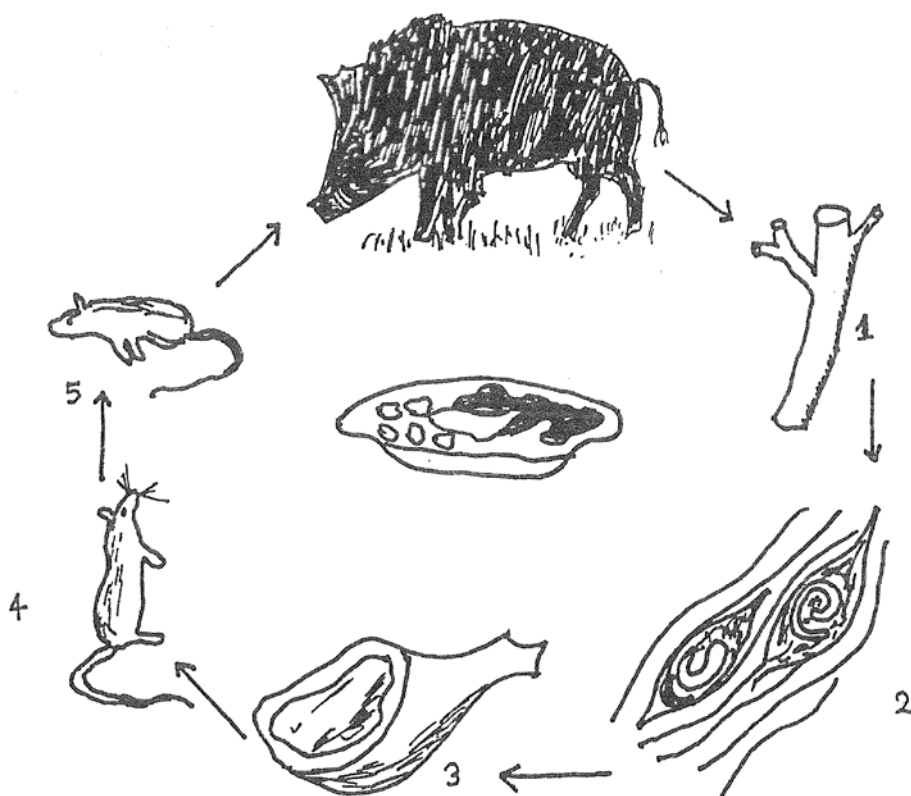
Tuto nemoc způsobuje prvok. Nemoc se šíří močí a trusem zvěře. Napadán je hlavně zajíc. Onemocnění se projevuje ztrátou plachosti a malátností zvěře. Nebezpečí nákazy i pro člověka. Při styku s podezřelou zvěří musíme dodržovat hygienické zásady.

Kokcidióza

Zdrojem nákazy je kokcidiemi potřísněná potrava, vylučovaná trusem zvěře. Napadá nejčastěji mladé králíky, zajíce i zvěř spárkatou. Projevuje se hubnutím zvěře, opožďováním ve vývoji, zvěř má nadmuté břicho, trpí průjmem a hyne.

Trichinelóza

Nemoc působí červ, svalovec stočený. Vyskytuje se u zvěře černé a zvláště u šelem – tedy lišek, jezevců, kun, tchořů, medvědů, psů a koček. Šířiteli nemoci jsou myšovití hlodavci, kteří jsou mezihostiteli. Například potkan napadený svalovcem je pozřen černou zvěří. Vylíhlé larvy putují v těle černé zvěře a svalovcem se nakazí člověk. Nákaza je pro člověka smrtelná. Proto musí být ještě před použitím zvěřina prohlédnuta veterinárním lékařem. K prohlídce se předkládá bránice. Zvěřina musí být vždy řádně propečena, nebo uvařena. Nelze z ní připravovat bifteky.

Rozšířování trichinelózy

- 1) Larvy putují mízními cestami.
- 2) Larvy se opouzdřují ve svalu.
- 3) Napadená zvěřina.
- 4) Další rozvlékání nákazy potkanem.
- 5) Uhynulý potkan nakažený svalovcem je pozřen černou zvěří a nakazí ji.
- 6) Nedostatečně tepelně zpracovaná zvěřina je zdrojem nákazy pro člověka.

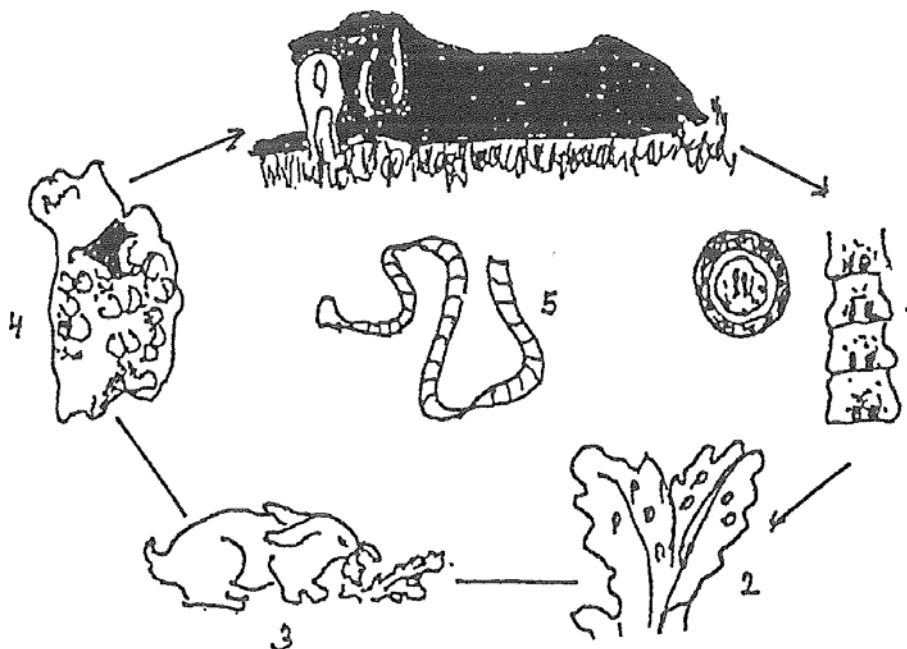
Tasemnice

Je článkový červ, jenž poškozují sliznici střeva, odebírá živiny a přispívá k zanesení různých infekcí, jimiž se zvěř dále nakazí. Při větším výskytu působí ucpávání střev a poruchy zažívacího ústrojí. Vývoj tasemnice probíhá tak jako u svalovce: přes mezihostitele, jímž jsou plži, mravenci, dešťovky,

ale i zvěř srstnatá. Boubel, naplněný hlavičkami tasemnic, který je v těle uhynulého zvířete, se dostane pozřením infikované zvěřiny do těla hostitele (psa, lišky, černé zvěře aj.), v jejichž zažívacím ústrojí se vyvíjí v dospělou tasemnici, jejíž vajíčka se dostanou trusem na vegetaci, kterou paství hostitel (srnec, zajíc, králík). Z hlediska preventivní ochrany je důležité zakopávat vývrhy a kadevery uhynulé škodné zvěře nalezené v honitbě. Preventivně podáváme zvěři léčivo obsažené v krmivu podle receptury veterinárního lékaře.

Vývojový cyklus tasemnice hráškové

- 1) Vajíčko a články tasemnice.
- 2) Vajíčka na listech rostlin.
- 3) Mezihostitel.
- 4) Boubele v játrech mezihostitele.
- 5) Dospělý červ.

Motoličnatost

Nejznámější je motolice kopinatá, motolice jaterní a motolice obrovská. Motolice parazitují ve žlučovodech jater, v nichž způsobují zvrápenatění končící zduřením jater. Rozmnožují se přes mezihostitele. Motolicí je napadána zvěř mufloní, jelení, srnčí a jelenec viržinský. Preventivní ochranou proti výskytu motolice je asanace pastvin a lesních louček posypem kainitu a skalicí modrou. Do krmiva přidáváme podle předpisu veterinárního lékaře léčiva.

Plicní červivost

Je především choroba zvěře spárkaté, mufloní, srnčí a jelení, ale může se vyskytovat i u zajíců a králíků. Nemoc způsobují tencí, bílí, oblí červíci, zvaní plicnivky, jež cizopasí v průduškách plic. Onemocnění se projevuje pokašláváním, pozdním přebarvováním, úbytkem hmotnosti, špatným parožením (obvykle se u srnců objevují vývrtkáři), pozdním vytloukáním. Na plicích onemocnělé zvěře zjišťujeme žlutozelené uzliny na povrchu plic.

Červivost zažívacího ústrojí

Hlístnice jsou tencí, bílí nebo růžoví červíci, jež parazitují ve stěně žaludku a střev. Oproti plicnivkám je jejich vývoj přímý. Napadnuté kusy pozdě přebarvují a mívají silný průjem. Boj proti těmto parazitům spočívá v hromadném léčení zvěře spárkaté hlavně v zimním období podáváním krmiva medikovaného léky Mebenvet nebo Helmisan. Provádíme odlov nemocných kkusů, preventivně asanujeme vývrhy zakopáním do země. U krmícího zařízení právě v době intenzivního příkrmování udržujeme čistotu shrabáním spadlých zbytků krmiva na zem a trusu zvěře a jejich spálením.

Vývojový cyklus strongylózy (plicnivky)

- 1) Larva 1. stadia.
- 2) Larva vyvíjející se v těle meziphostitele.
- 3) Invazní larva.

14.1.2.2. Choroby srstnaté zvěře způsobované vnějšími parazity

Vnějších parazitů, jenž způsobují onemocnění zvěře přenosem různých chorob, je mnoho. Mezi nejznámější počítáme klíšťata, lojnice, zákožku svrabovou a střečky.

Střečci

Jsou blanokřídlý, ochlupený hmyz, podobající se vosičce, napadající spárkatou zvěř, hlavně srnčí a jelení. Dělíme je na střečky nosní a podkožní. U střečků nosních, nebo také hltanových, živoroďá samička naklade v červnu a v srpnu živé larvičky na větrník zvěře. Larvičky zalézají do dutiny nosní, nosohlтанu až k plicím a živí se sekretem sliznic a krví. Asi za 9 – 10 týdnů se stěhují do nosní dutiny, odkud jsou zvěří odfrkávány na zem, kde dochází k jejich zakuklení a vylíhnutí dospělého imaga. Napadená zvěř má dýchací potíže, kašle a frká, pozdě přebarvuje a u mladé zvěře výskyt střečků zpožďuje její vývoj. U střečků podkožních klade samička vajíčka na srst ve hřbetní části spárkaté zvěře. Vylíhlé larvičky se zavrtávají do kůže a živí se v podkožním vazivu a svalovině zvěře, kde vytváří bolestivá, hnisavá ložiska. Asi v dubnu se larvy prokusují kůží a vypadávají na zem, kde se v hrabance zakuklí. Z kulek se po měsíci líhne dospělý hmyz. U zvěře napadené kožními střečky dochází k poškození kůže perforací a k znehodnocení zvěřiny ve hřbetní části. Preventivní ochranou je asanace a dezinfekce okolí krmelišť. Proti střečkům nosním se ke konci krmného období podává podle předpisu veterinárního lékaře krmivo medikované lékem Rafendazol po dobu 3 dnů.

Klíšťata

Patří k nebezpečným vnějším parazitům, kteří oslabují zvěř sáním krve především na měkké kůži slabin předních i zadních běhů a pod spodní čelisti zvěře. Jsou přenašeči infekčního zánětu mozkových blan, tzv. encefalitidy, lymské nemoci, tularémie i jiných virových chorob. Preventivní ochranou je chemický postřík křovinatého patra v místech, kde jsou zjištěna ohniska výskytu encefalitidy. U člověka pomáhá pak řádné a těsné oblečení, případně postříkané chemickým ochranným prostředkem, a důkladná prohlídka těla po návratu z lesa spojená s odstraněním klíšťat a dezinfekcí napadeného místa.

Prašivina

Touto chorobou bývají nejčastěji postiženy lišky, od nichž se může přenést nákaza na lovecké psy, norníky, přicházející s liškami do styku norováním. U zvěře spárkaté se objevuje prašivina u kamzíků hlavně v alpských oblastech. Je způsobována roztočem, zákožkou svrabovou, jež cizopasí pod kůží a způsobuje olýsalost vypadáváním srsti. Na jelení zvěři cizopasí bodavý hmyz zvaný lojnice jelení, jehož samičky v srsti hostitele ztrácejí křídla. V oblastech lužních lesů spárkatou zvěř sužují značná množství komárů.

14.1.3. Nakažlivé nemoci pernaté zvěře

Mor drůbeže

Je virové onemocnění přenášené trusem, nosním výměškem, vejci a tělesnými orgány pernaté, užitkové zvěře. Nákaza se obvykle dostává do hustě zazvěřených bažantních oblastí z chovu domácí drůbeže u drobných pěstitelů. Je to rychlé onemocnění provázané úhynem. Inkubace je tří- až pětidenní. Nemocní jedinci se potácejí, trpí žízní, a proto se stahují k vodě, kde je nacházíme uhynulé. Nemocné kusy mají vodnatý, šedozelený průjem, jímž mají potřísněno peří okolo kloaky, rychle hynou, takže nacházíme i uhynulé bažantí slepice sedící na vejcích. V honitbách, kde se vyskytl mor, je nutno hledat a sbírat uhynulé kusy, tyto pálit nebo hluboko zakopat po předchozím posypání chlorovým vápnem ve veterinární službou vymezeném ohnisku a ochranném pásmu, které označujeme výstražnými tabulemi se zákazem vstupu, a tím zpomalit postup choroby. V napáječkách podáváme zvěři vodu naočkovanou ochrannou vakcínou, po cestách sypeme pšenici rovněž naočkovanou ochrannou vakcínou. Přístupové cesty do ohnisek výskytu opatřujeme dezinfekčními třímetrovými pásy sypnými z chlorového vápna. V umělých odchovech bažantí zvěře provádíme preventivní očkování proti moru a revakcinaci proti moru, která prodlužuje imunitu. Nákaza se prohlašuje za zaniklou tehdy, když se po dobu jednoho měsíce neobjeví další nové onemocnění.

Paratyf – Salmonelóza

Choroba je způsobena bakteriemi z rodu Salmonella. Nákazou je postihována hlavně mladá zvěř bažantí a divoké kachny, nevyhne se však ani zajícům a králíkům. Bakterie salmonel se vyskytují ve vejcovodech a vejcích dospělé zvěře, hlavně u kachen. Nemocní ptáci mají spuštěné letky, načepýřené peří, jsou ospalí, trpí žízní, objevuje se průjem. Salmonelóza je přenosná i na člověka a vyvolává u něj hromadné nákazy. Ve voliéroových chovech kachen dochází k vysokým úhynům inkubovaných zárodků a k líhnutí života málo schopných kachňat. Zásadou je nepoužívat syrová vejce, ani výrobky z nich a nezkrmovat syrové vnitřnosti drůbeže. V umělých chovech je nutné líhnout kachní vejce samostatně, nikoliv s jinými druhy pernaté zvěře. Vejce vkládaná do líhni je nutné řádně dezinfikovat, rovněž tak i líhně před i po líhnutí.

Bílá úplavice

Nemoc domácí drůbeže, jež se přeneso snadno do umělých odchovů bažantí zvěře. Stejně jako paratyf probíhá u dospělých kusů skrytě. Akutně však postihuje kuřata. Inkubace je 3 – 7 dní. Již z vajec nakažená kuřata infikují trusem kuřata zdravá. Nemocní bažantíci posedávají, jsou načepýřené a mají křídově bílý průjem. Nejúčinnější prevencí je veterinární vyšetření dospělé zvěře, ze které zakládáme chovné hejno a vyřazení těchto skrytě onemocnělých bažantů z chovu. Dále je nutné důsledně dodržování pravidelné dezinfekce odchoven a líhni. Umělé chovy je nutno mít pod neustálým veterinárním dozorem.

Cholera drůbeže

Přichází v úvahu u všech druhů divokého ptactva. Větší výskyt je statisticky zaznamenáván v teplejších oblastech. Při akutním průběhu v počátku nákazy pozorujeme u pernaté zvěře ochablost a cyanózu (ztmavnutí) neopeřených částí kůže a náhlé úhyny. Později dochází k hubnutí a lokalizovaným zánětům kloubů a nosních dutin. Zárodky cholery jsou v přírodě hojně rozšířeny a nacházejí se i v tělech zdravých zvířat, proto jakékoliv zhoršení jejich stavu může cholera vyvolat. V umělých odchovech je možné použít preventivního očkování.

Virový zánět jater

Je onemocnění mladých kachňat do 3 týdnů stáří. Vyskytuje se ve velkochovech a přenese se i na divoké kachny. Příznaky onemocnění jsou bouřlivé, ztráty mohou činit až 90 %. Kachňata leží na prsní kosti, s končetinami nataženými dozadu, mají křeče a hlava se jim vyvrací dozadu.

Vzhledem k odolnosti viru a vysoké úmrtnosti mají největší význam preventivní opatření spočívající v dodržování zásad hygieny a pasivní imunizace jednodenních kachňat.

Ornitóza

Je vysoce infekční onemocnění pernaté zvěře. Projevuje se zaostáváním v růstu, dochází k zánětu očních spojivek, k rýmě. Peří okolo očí je slepeno žlutohnědým výměškem. Mohou vzniknout i pohybové poruchy. Ornitózou se může nakazit i člověk. Ornitóza patří mezi nebezpečné nákazy a veškerá podezření je nutné hlásit veterinární službě.

Botulismus

Projevuje se hromadným hynutím vodního ptactva, tedy i kachen zdržujících se na vodní hladině rybníků. Toto závažné onemocnění se vyskytuje v souvislosti s eutrofizací vodních nádrží, kdy dochází k nadměrnému růstu fytoplanktonu, to je vodních řas a sinic. Odumírající masy tohoto fytoplanktonu, zejména za vysokých letních teplot, umožnily přemnožení zárodku *Clostridium botulinum* s následnou tvorbou botulotoxinu. Přemnožené bakterie uvolňují toxin, dostávají se do zažívacího traktu vodní zvěře nastanou potíže s létáním. Později dochází k obrně končetin, krku a ptáci hynou. Mírně postižené ptáky nutno z hladiny pochyťat a přenést na čistou vodu, čímž je lze zachránit. V ohrožených lokalitách je nutné plašit zvěř, odstranit hnilou vegetaci, popř. vyměnit nebo zvednout hladinu vody.

Aspergylomykóza plic

Je akutní onemocnění mladých bažantů způsobené parazitující plísní na plicích, na nichž zjišťujeme žlutá ložiska velikosti hrachu. Příznakem onemocnění je těžký dech, frkání, malátnost a někdy i kulhání. Vyskytuje se při vlhké a zaplísňené podestýlce. Prevencí je pravidelná výměna podestýlek a dezinfekce odchoven a voliér formaldehydem.

14.1.4. Parazitární onemocnění pernaté zvěře

U pernaté zvěře v umělých, hromadných odchovech mohou parazitární onemocnění způsobit značné ztráty.

14.1.4.1. Vnitřní parazitární onemocnění

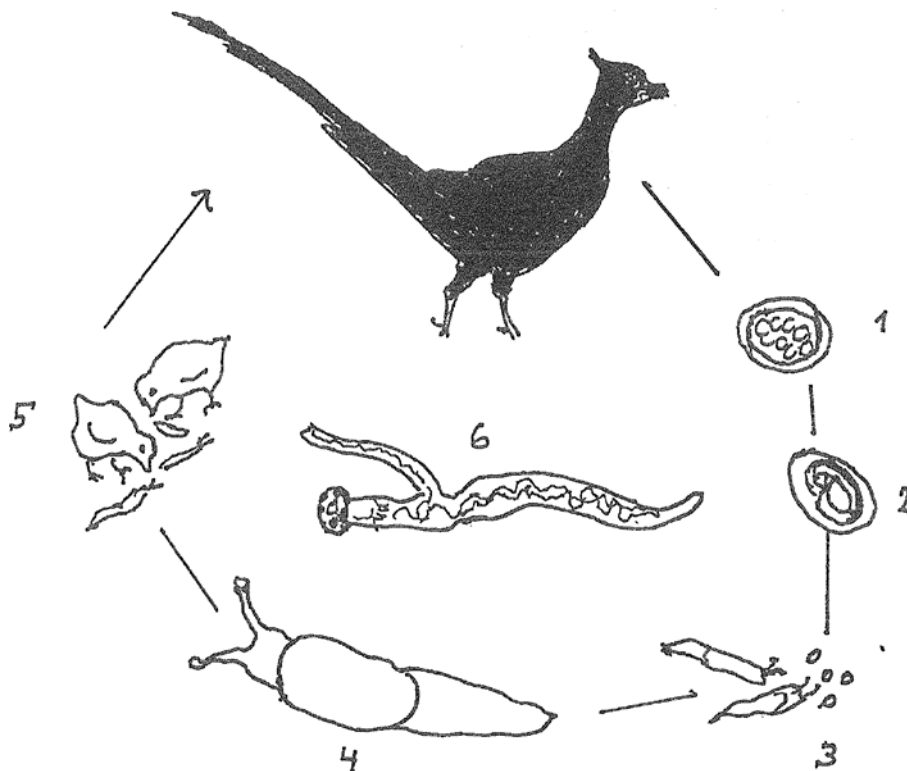
Syngamóza

Je onemocnění ptáků způsobované červem nazývaným srostlice trvalá. Větší samička je v pevné kopulaci spojena s menším samečkem, takže oba jedinci vytváří tvar písmene ypsilon. Červíci jsou

červeně zbarveni, poněvadž sají krev v dýchací trubici ptáků a svým výskytem jim znemožňují dýchání. Rozšiřují se vajíčky. Zdrojem nákazy jsou dešťovky a plži. Napadená kuřátka otvírají zobáčky, těžce dýchají a dusí se, jsou načepýřená. Napadení syngamózou lze zjistit u mrtvých kuřátek pitevnickou prohlídkou krčku a průdušnice. Účinnou prevencí je provádění pravidelné dezinfikace ploch, na nichž bažanty chováme. Podle doporučení veterinárního lékaře podáváme účinné léčivo, např. Syngamix Spofa, Thibenzol atd.

Vývojový cyklus srostlice trvalé způsobující onemocnění bažantů zv. syngamóza

- 1) Vajíčko.
- 2) Infekční vajíčko.
- 3) Měkkýši pozřou vajíčka.
- 4) Larva se opouzdří v těle měkkýše.
- 5) Bažantí kuřata pozřou měkkýše s larvami a tím se nakazí.
- 6) Dospělý červ (zvaný též „ypsilon červ“).

Kokcidióza

Je způsobována cizopasnými prvky, kokcidiemi, rychle se množícími ve vlhku a teple. Nacházejí se v těle kurovitých ptáků uvnitř buněk střevní sliznice. Nemoc se vyskytuje především v hromadných chovech bažantů. Přenos se děje infikovaným krmivem. Onemocnění bažanti posedávají, pospávají, mají krvavý průjem. Nutná je čistota zařízení odchoven, jejich pravidelná dezinfekce a preventivní podávání sulfonamidů do pitné vody.

Tasemnice

Cizopasný červ napadá především bažantí a koroptví kuřata. Vývoj tasemnice probíhá přes mezihospitele, jimiž jsou mravenci, dešťovky, plži a mouchy. Napadená zvířata trpí zažívacími potížemi, je vyhublá. Preventivní ochranou je řádná asanace výběhů a pravidelné vyšetřování trusu. Při pozitivním nálezu podáváme odčervovací prostředky Mebenvet nebo Helmirazin podle pokynů veterinárního lékaře.

14.1.4.2. Vnější paraziti pernaté zvěře

Čmelík

Vyskytuje se obvykle v hromadných chovech. Je to vnější cizopasník, roztoč, který se ve dne ukrývá ve skulinách v odchovných, v noci vylézá a sají krev ptáků. Hromadný výskyt může způsobit

i úhyn. Ochrana záleží v udržování čistoty v odchovnách a při zjištění čmelíka vystříkáme odchovny běžně používanými insekticidy proti vnějším parazitům (Biolit atd.).

Lupovka, neboli „vápenka“

Je to zákožka, která parazituje pod šupinami stojáků. Ponejvíce se lupovka vyskytuje u domácích slepic, od nichž se může přenést na chovné hejno bažantů. Cizopasník vrtá v podkoží stojáků chodbičky, z nichž vytéká na povrch sekret, který zasychá a tvoří silné, bělavé vrstvy na stojácích.

Všenky

Jsou cizopasníci, hlavně u bažantů, kteří se živí odloupanými, zrohovatělými částmi pokožky a nahryzáváním peří. Postižená zvěř hojně ztrácí peří. Preventivně nutno vystříkat odchovny insekticidními prostředky a těmito ošetřit i jednotlivé napadené kusy zvěře.

Vyjmenované nemoci a cizopasníci jsou v podstatě hlavní a nejznámější. Nelze uvést všechny druhy chorob, které se u zvěře vyskytují. Objevují se choroby nové, které až dosud byly u zvěře chorobami neznámými. Proto je naší povinností v rámci ochrany zvěře před chorobami, abychom nalezené, zhaslé kusy zvěře v honitbě, pokud již nejsou v rozkladu, zasílali k vyšetření a ve spolupráci s veterinárním lékařem, který ma na starosti zdravotní stav zvěře, zajišťovali podle jeho pokynů preventivní opatření a ozdravovací akce, jak ve volné honitbě, tak i v hromadných, umělých odchovech zvěře.

Otázky

1. Způsoby kontroly zdravotního stavu zvěře v honitbě, spolupráce s veterinární službou.
2. Závady hygieny a prevence.
3. Nemoci přenosné na člověka, zásady prevence a opatření, příklady.
4. Právní význam veterinární správy při zjištění nakažlivých nemocí, spolupráce s myslivci.
5. Možnosti léčení chorob volně žijící zvěře.
6. Nemoci způsobené nesprávnou výživou.
7. Vnější parazité srstnaté zvěře, opatření.
8. Vnitřní parazité srstnaté zvěře, opatření.
9. Vnější parazité pernaté zvěře, opatření.
10. Vnitřní parazité pernaté zvěře, opatření.

Literatura

- Forejtek, P. a kol.: Správné ošetření a zdravotní posouzení ulovené zvěře. Středoevropský institut ekologie zvěře Brno, 2009. ISBN 978-80-7305-055-9.
- Hromas, J. a kol.: Myslivost. Matice lesnická Písek, 2008. ISBN 978-80-86271-00-2.
- Vodňanský, M.: Hygiena zvěřiny. Středoevropský institut ekologie zvěře Brno, 2009. ISBN 978-80-7305-073-3.

15. Závěr

Etický a estetický význam myslivosti. Myslivost správně chápaná a provozovaná má význam etický, tj. působí výchovně na morálku a charakter myslivce. Má také význam estetický, zušlechťuje myslivce, učí ho poznávat krásy přírody a života v ní.

Ten, kdo rozhoduje o životě a smrti, musí stát mravně vysoko. Je-li myslivce oprávněn zvěř usmrctvat, pak z tohoto práva plynou též povinnosti. Nesmí zvěř trýznit a je povinen o ni pečovat a chránit ji. Myslivce totiž nechová zvěř proto, aby ji usmrcoval, ale usmrcuje ji právě proto, aby ji choval. Veškerý výkon práva myslivosti učí uvědomělému plnění povinností, kázni, sebezapření a sebeovládání, čestnosti a poctivosti.

Ve styku se zvěří si myslivce osvojuje humánnost, zdrženlivost a šlechtnost. Ve styku se svými druhy se myslivce učí přímosti, skromnosti a nezištnosti, ochotě pomoci, potlačuje sobeckost, závist a pocit nadřazenosti.

Doporučená literatura

Myslivost (Hromas a kol.)
Myslivost (Vach a kol.)
Myslivecký slovník naučný (Rakušan a kol.)
Honební společenstva (Kollár)
Práva a povinnosti myslivecké stráže v praxi (Bednár)
Tradice v myslivosti (Kovařík)
Etika v myslivosti (Kovařík)
Myslivecké ceremoniály (Kovařík)
Myslivecká mluva (Rakušan)
Myslivecký Slavín (Kovařík)
Zvěř, lov a myslivost v české lidové slovesné kultuře (Kovařík)
Zvěř, lov a myslivost v naší heraldice a filatelii (Kovařík)
Atlas zvěře (Jiřík, Mottl)
Myslivost v obrazech – zoologie (Lochman, Hanza)
Základy mysliveckého chovu, péče a ochrany zvěře (Žalman)
Chov a lov zvěře (Rakušan a kol.)
Zajíc a jeho místo v krajině – soubor referátů (Hanzal, Libosvár ZFJU)
Srňčí zvěř v našich honitbách (Drmota, Kolář, Zbořil)
Rukověť chovu a lovu jelení zvěře (Řehák a kol.)
Rukověť chovu a lovu daňčí zvěře (Wolf)
Rukověť chovu a lovu černé zvěře (Wolf)
Odhad věku hlavních druhů spárkaté zvěře (Kolář)
Lovectví (Drmota)
Stopy zvěře (Bouchner)
Průběrný odstřel srňčí zvěře (Kolář)
Sokolnictví (Sternberg)
Sokolnictví (Brull, Trommer)
Ošetření ulovené zvěře. Preparace trofejí (Kolář st., Kolář ml.)
Hygiena zvěřiny (Winkelnayer a kol.)

Kuchařka paní nadlesní (Rakušanová)
Hodnocení loveckých trofejí zvěře celého světa (Klusáky)
Atlas plemen loveckých psů (Tichá, Tichý)
Lovecky upotřebitelní psi (Kolektiv)
Malá lovecká plemena (Procházka)
Myslivecké střelectví v praxi (Hanák)
Lovecké střelectví (Faktor)
Rukověť loveckého střelectví (Faktor Lankaš)
Lovecká střelba (Bílý)
Lovecké zbraně a střelivo (Faktor)
Náboje do loveckých kulovnic (Hanák)
Myslivost (Vladimír Hendrych)
Kachna divoká (Zdeněk Eišer, Miroslav Bouchner, Václav Hanuš)
Tetřev, Tetřívka, Jeřábek (František Havránek, Karel Bukovjan)
Králík divoký (František Havránek, Ctibor Babička)
Bažant (Hanuš, Fišer)
Zajíc polní (Doc. MUDr. Karel Bukovjan, CSc., Ing. František Havránek, CSc., Ing. František Král)
Oborní chov zvěře (F. Havránek, K. Klusák, K. Bukovjak, J. Růžička, R. Czudek)
Umělý chov zajíců (Oldřich Kučera)
Zajíc (Oldřich Kučera, Jozefína Kučerová)
Polovnictvo v obrazech (Alojz Bernard Herczek)

PŘÍLOHY

Kritéria pro posuzování chovné hodnoty nadějně zvěře v honitbách bývalého okresu Písek

Věk	Popis paroží
1.	Pravidelný špičák s vysokými a dosti silnými pučnicemi s lodyhami delšími než 30 cm nebo s parožím členitějším než špičák s délkou lodyh 25 cm.
2.	Pravidelný šesterák a členitější paroží s pučnicemi vysokými a silnými obzvláště korunové formy s délkou paroží 50 cm a více, s opěrky dlouhými alespoň jako očníky, lodyhy mírně obloukovité, nepokřivené s přiměřenou rozlohou.
3.	Nejméně nerovný osmerák i více, lodyhy končí přiměřenou vidlicí nebo i korunou s tupými hroty, paroží dlouhé 60 cm s přiměřenou rozlohou a opěrky dlouhé jako očníky, lodyhy mírně obloukovité, nepokřivené, pučnice vysoké a silné.
4.	Nejméně desaterák i jednostranně korunový, pučnice vysoké a silné, paroží dlouhé 65 cm a více, lodyhy končí nejméně vidlicí, jsou obloukovité, nepokřivené, rozloha nejméně 75 % délky lodyh, konce vrcholových výsad jsou tupé, opěrky jsou dlouhé jako očníky.
5.	Oboustranný desaterák a výše, pučnice vysoké a silné, délka paroží 70 cm a více, rozloha nejméně 75 % průměrné délky lodyh, koruna končí poměrně ostrými hroty, opěrka dlouhá, lodyhy mírně obloukovité, nepokřivené, silné a vytváří se na nich perlení a tmavnou.
6. – 7.	Nejméně oboustranně korunový dvanáctérák se středně dlouhými výsadami, délka paroží 80 cm a více, rozloha nejméně 75 % průměrné délky lodyh, hroty výsad jsou ostré a světlé, očníky a opěrky dlouhé, lodyhy mírně obloukovité, rozložené, nepokřivené, přiměřeně silné, perlení z tmavé.
8. – 11.	Oboustranně korunový dvanáctérák a členitější paroží s delšími výsadami, pučnice již nižší silné, délka paroží 95 cm a více, rozloha nejméně 75 % průměrné délky lodyh, lodyhy mírně obloukovité, rozložené, nepokřivené, silné, perlení a tmavé, dlouhé očníky a opěrky.

Kritéria pro posuzování chovné hodnoty nadějně srnčí zvěře v honitbách bývalého okresu Písek

Věk	Popis paroží
1.	Špičák delší než 10 cm a každé členitější paroží nad 8 cm, lodyhy přiměřeně silné a mírně rozbíhavé, pučnice vyšší a přiměřeně silné.
2.	Nejméně vidlák delší než 15 cm a každé členitější paroží, nerovnost není na závadu, lodyhy zčásti perlené, stejně vysoké, mírně rozbíhavé a obloukovité pučnice silnější a vyšší, průměrná délka výsad 3 cm.
3.	Šesterák s výsadami 4 cm, lodyhy delší než 18 cm, perlení stejně dlouhé, tmavší rozbíhavé a poněkud obloukovité, růže dobře vyvinuté.
4. – 5.	Šesterák s výsadami 5 cm, lodyhy delší než 20 cm, silné perlení a stejně dlouhé, mírně rozbíhavé, poněkud obloukovité, růže dobře vyvinuté.

Kritéria pro posuzování chovné hodnoty nadějně daňčí zvěře v honitbách bývalého okresu Písek

Věk	Popis paroží
1.	Špice dlouhé 12 cm a všechny členitější tvary přibližně utvářené, pučnice přiměřeně silné.
2.	Souměrný vařečkář s délkou paroží 40 cm a vyvinutým očníkem a opěrákem, lodyhy přiměřeně rozložené, pravidelně utvářené, nedeformované.
3.	Souměrný lopatáč s délkou paroží 45 cm s vyvinutým očníkem a opěrákem, pučnice silnější, dlaně lopatek uzavřené dlouhé 20 cm, široké 10 cm, lodyhy rozložené, pravidelně utvářené, bez deformace s počínajícím perlením.
4. – 5.	Souměrný lopatáč s délkou paroží nejméně 55 cm, s dobře vyvinutým očníkem a opěrákem, dlaně lopat uzavřené, podlouhlé, dlouhé 25 cm, široké 12 cm, nasazené nízko nad opěrákem, lodyhy silnější, dobře rozložené, obloukovité, perlení, pučnice silné.
6. – 7.	Souměrný lopatáč s délkou paroží nejméně 60 cm a dobře vyvinutým očníkem a opěrákem, dlaně lopat uzavřené, podlouhlé, dlouhé 30 cm, široké 14 cm, nasazené nízko nad opěrákem, dobře krajované, lodyhy silné, rozložené, obloukovité.

Kritéria pro posuzování chovné hodnoty nadějně mufloní zvěře v honitbách bývalého okresu Písek

Věk	Popis paroží
Muflon- če	Toulce stejně dlouhé, dobře rozložené, správný úhel nasazení, toulce souměrně utvářené, mírně ohnuté dozadu, dlouhé v měsíci srpen – nad 11 cm září – min 14 cm říjen – min 17 cm listopad – min 21 cm prosinec – min 25 cm
1.	Správný úhel nasazení toulců, délka toulců nejméně 40 cm, první obvod toulců 19 cm a více, toulce stejně dlouhé, souměrně vinuté bez tendence zarůstání, průměr vinutí alespoň 28 cm, vytváří se dobré vrubování.
2.	Správný úhel nasazení, délka toulců nejméně 55 cm, první obvod toulců 21 cm a více, toulce stejně dlouhé souměrné, zahnuté poněkud přes půlkruh, průměr vinutí 29 cm a více.
3.	Správný úhel nasazení, délka toulců nejméně 70 cm, první obvod toulců 23 cm a více, toulce stejně dlouhé, souměrné, bez odlupčivosti, konce toulců se vytáčejí ven, toulce zahnuté přes půlkruh, průměr vinutí 30 cm, toulce dobře vrubované a tmavé, pokles obvodů v dlouhé a třetí třetině o 1 – 2 cm.
4. – 5.	Správný úhel nasazení, délka toulců 80 cm a více, první obvod toulců 24 cm a více, toulce souměrné, bez odlupčivosti, dobře vinuté, toulce se vytáčejí ven, zahnuté asi kolem tři čtvrtin kruhu, průměr vinutí 30 cm a více, toulce dobře vrubované a tmavé, pokles obvodů toulců v druhé a třetí třetině délky ne více než 1 – 2 cm.
6. – 7.	Správný úhel nasazení, délka toulců 80 cm a více, první obvod 24 cm a více, toulce souměrné bez odlupčivosti, dobře formované, zahnuté přes tři čtvrtiny kruhu, dobře vrubované a tmavé.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinná osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok

Jelen evropský
(Cervus elaphus)

číslo plomby trofeje					

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota			koeficient	body	
1.1	Délka lodyhy	levá pravá	cm cm	průměr	cm	0,50	
1.2	Délka očníku	levý pravý	cm cm	průměr	cm	0,25	
1.3	Délka opěráku	levý pravý	cm cm	průměr	cm	0,25	
1.4	Obvod růže	levá pravá	cm cm	průměr	cm	1,00	
1.5	Spodní obvod lodyhy	levý pravý	cm cm	součet	cm	1,00	
1.6	Horní obvod lodyhy	levý pravý	cm cm	součet	cm	1,00	
1.7	Počet výsad na lodyze	levé pravé	ks ks	součet	ks	1,00	
1.8	Hmotnost trofeje srážka na lebku		kg kg	čistá hmotnost	kg	2,00	
2.1	Přirážky a srážky						
2.1.1	Rozloha paroží					0 – 3 body	
2.1.2	Barva					0 – 2 body	
2.1.3	Perlení					0 – 2 body	
2.1.4	Hroty výsad					0 – 2 body	
2.1.5	Nadočnický					0 – 2 body	
2.1.6	Koruna					0 – 10 bodů	
Čelkem kladných bodů							
2.2.1	Srážky na vady					0 – 3 body	
Bodová hodnota trofeje							

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul						
Místo ulovení	Kraj						
	Okres						
	Obec s rozšířenou působností						
	Honitba	Číslo					
	Název						
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko			
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul						
	Podpis						
	Místo						
	Datum						
číslo	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře (podle metodiky bodování CIC)

bronzová
170,00-189,99

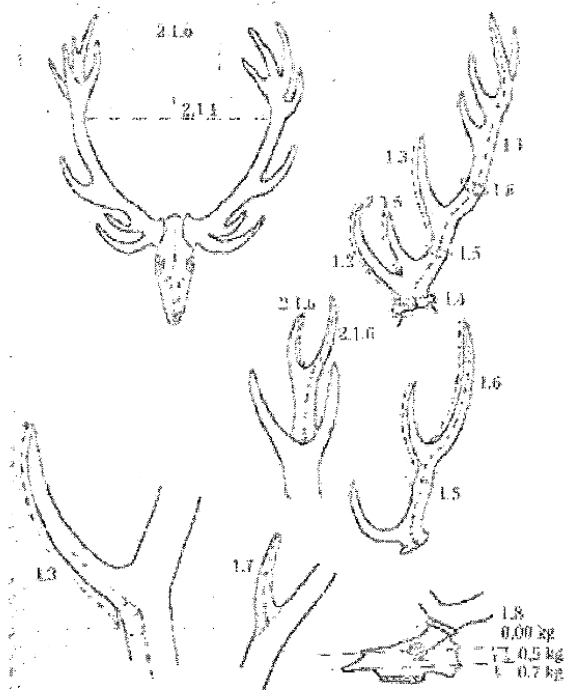
stříbrná
190,00-209,99

zlatá
210+

nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej

215

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce jelen evropský:

- 1.1 **Délka lodyhy** se měří po vnější straně lodyhy od spodního okraje růže až po hrot výsady nad operákem, která dá největší měřenou délku. Při měření délky lodyhy se pásmo nasadí na spodní vnější okraj růže, úhel mezi rúží a lodyhou se nepromačkává, nýbrž se volně přepne na lodyhu asi 3 cm nad horní okraj růže, dále je pásmo vedeno středem vnější strany lodyhy, sledujíc její zakřivení, až po hrot výsady nad operákem, která dá největší měřenou délku. Při vyhledávání této výsady v koruně se nesmí přecházet s pásmem z vnější strany na vnitřní a pásmo se vede plynule bez násilných změn směru.
- 1.2 **Délka očníku** se měří po spodní straně očníku od horního okraje růže až po hrot očníku. V případě, kdy je očník nasazen vysoko, se jeho délka měří až od místa, kde se očník zřetelně vyčleňuje z lodyhy.
- 1.3 **Délka operáku** se měří po jeho spodní straně od místa vyčlenění z lodyhy až po jeho hrot. Bod vyčlenění z lodyhy zjistíme tak, že rozpůlíme úhel, který svírá myšlená osa operáku s osou lodyhy pod operákem. Průsečík osy tohoto úhlu s povrchem lodyhy je místo vyčlenění operáku.
- 1.4 **Obvod růže** se měří pásmem těsně přiloženým k obvodu růže.
- 1.5 **Spodní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě mezi očníkem a operákem. Toto nejslabší místo vyhledáváme několikaletým zkusným měřením. Při chybějícím operáku se měří na nejslabším místě mezi očníkem a korunou nebo koncovou vidlicí. V případě, že paroh nemá korunu, ani koncovou vidlici (jedná se o nerovného šesteráka), se měří v polovině vzdálenosti mezi očníkem a hrotem lodyhy, přičemž tato naměřená hodnota platí pro spodní i pro horní obvod lodyhy.
- 1.6 **Horní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě mezi operákem a korunou. Nejslabší místo vyhledáváme několikaletým zkusným měřením. Do koruny se počítá každá normální výsada nad operákem, tedy i vlčí výsada. Toto pravidlo však neplatí pro zdvojený operák. V případě, že operák je zdvojený, měří se až nad zdvojeným operákem. Ve sporných případech určení, co je nenormální výsada nebo zdvojený operák, rozhoduje příslušná mezinárodní komise. Při chybějícím operáku se bere hodnota zjištěná pro spodní obvod, viz bod 1.5. Parožní osmeráků a nadočnicových desateráků se hodnotí v plné míře s tím, že horní obvod se měří na nejslabším místě mezi operákem a koncovou vidlicí. U parožní šesteráka a nadočnicových osmeráků se měří horní obvod v polovině vzdálenosti mezi operákem a hrotem lodyhy.

1.7 **Počet výsad.** Za výsadu se započítává každý výrůstek tvaru výsady, který je nejméně 2 cm dlouhý, měřeno od povrchu lodyhy nebo jiné výsady, z níž vyrůstá. Současně musí být výrůstek delší než délka jeho základny. Základnu vyznačíme takto: přiložíme pásmo k povrchové linii lodyhy (případně výsady) před výsadou (výrůstkem, vedeme je pod výsadou k povrchové linii za výsadou, tak jak by probíhala linie lodyhy (příp. výsady) kdyby tam výsada nebyla. Uložené výsady se započítávají jen v tom případě, kdy jejich faktická délka je 2 cm a více.

1.8 **Čistá hmotnost trojeje** se zjišťuje vážením s přesností na 0,01 kg, a to bez spodní čelisti nejdříve 3 měsíce po ulovení. Pokud je lebka bez spodní čelisti celá, sráží se 0,70 kg, pokud má lebka odříznuté horní řady zubů s příslušnou částí lebky, sráží se 0,50 kg. Při krátkce seřiznuté lebce, kdy řez prochází v polovině očních důlků a zůstávají zachovány nosní kosti a příslušná část lebky, se srážka na lebku neprovádí. Jestliže byla lebka seřiznuta nad očními důlky a nejsou zachovány nosní kosti (nadměrně seřiznutá lebka), přirážka hmotnosti jako náhrada za příliš zkrácenou lebku se neprovádí. Pro předběžné, neoficiální hodnocení se u čerstvě preparované, avšak oschlé trojeje doporučuje srážiti 10% zjištěné hmotnosti na vlhkost.

2.1 Přirážky

2.1.1 **Rozloha paroží** se měří jako největší vnitřní vzdálenost lodyh, měřená kolmo na podélnou osu lebky, zpravidla v místě, v němž se lodyha větví v korunu (ne však již v koruně). Vlčí výsada se v tomto případě nepovažuje za začátek koruny. V případě, že paroží nemá korunu, ani koncovou vidlici (šesteráci a nadočnicoví osmeráci), měří se největší vzdálenost vnitřních stran lodyh, což může být při stejné dlouhých lodyhách i na jejich hrotech. Linie měření však musí být vždy kolmá na podélnou osu lebky.

Za rozlohu menší než 60% průměrné délky lodyh je	0 bodů
Za rozlohu 60 – 69,9% průměrné délky lodyh je	1 bod
Za rozlohu 70 – 79,9% průměrné délky lodyh jsou	2 body
Za rozlohu 80% a více průměrné délky lodyh jsou	3 body

2.1.2 Přirážky za barvu paroží

barva světlešedá, nažloutlá nebo umělé zbarvení	0 bod
šedá až středně hnědá	1 bod
tmavohnědá až černá	2 body

2.1.6 **Koruna.** Do hodnocení koruny se započítávají všechny výsady nad operákem včetně vlčí výsady. Podle délky dělíme výsady v koruně na krátké, které měří 2-10 cm, na střední, které měří 10,1-15 cm, a na dlouhé, které přesahují 15 cm.

Rozdvojenou výsadu měříme v celé délce jen jednou a u vyčleněné výsady se měří jen její vnitřní délka.

Celkový počet výsad v korunách obou lodyh	body
5-7 krátkých výsad	1-2 body
5-7 středních výsad	3-4 body
5-7 dlouhých výsad	4-5 bodů
8-9 krátkých výsad	4-5 bodů
8-9 středních výsad	5-6 bodů
8-9 dlouhých výsad	6-7 bodů
10 a více krátkých výsad	6-7 bodů
10 a více středních výsad	7-8 bodů
10 a více dlouhých výsad	9-10 bodů

při rozdílných délkách výsad v koruně je třeba podle schématu provést přepočet. U přirážek 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4, 2.1.5 a 2.1.6 lze udělovat i poloviny bodu.

2.2.1 Srážky:

Srážky se uděluji za výrazné rozdílné délky lodyh, vyslovené asymetrické paroží a větší nepravidelnosti u očníků, nadočniců a operáků, pokud toto již nebylo obsaženo v měření délce těchto výsad. Celkem lze udělit až 3 body srážek, a to i v polovinách bodů.

2.1.3 Přirážky za perlení

hladké lodyhy nebo jen velmi slabé perlení nebo rýhování	0 bod
průměrné perlení a rýhování	1 bod
dobré – výrazné perlení a rýhování	2 body

2.1.4 Hroty výsad

tupé nebo troudivité hroty	0 bod
špičaté avšak tmavé	1 bod
špičaté do běla vystrouhané	2 body

2.1.5 **Nadočnický.** Délka nadočnicku se měří od jeho nasazení po jeho spodní straně až po hrot. Aby bylo možné nadočnicku hodnotit, musí splnit podmínku pro výsadu viz bod 1.7. Pro měření vysoko nasazeného nadočnicku lze použít stejné pravidlo jako u operáku.

Délka nadočnicku	na jedné lodyze	na obou lodyhách
2-10 cm	0 bodů	0,5 bod
10,1-15 cm	0,5 bodu	1 bod
15,1 cm a více	1 bod	2 body

Jelen lesní - evropské poddruhy - Cervus elaphus

Autor snímku Chalto (all at sea)

Týká se poddruhů Cervus elaphus - jelen skandinávský, C. e. corsicanus - jelen korsický, C. e. hippelaphus - jelen západní, C. e. hispanicus - jelen iberský, C. e. montanus - jelen karpatský, C. e. scoticus - jelen skotský.

Definice typické jelení trofeje: typická trofej jelena lesního (týká se všech evropských poddruhů) je taková, na níž lze uplatnit mezinárodní hodnotitelskou metodu CIC v plném rozsahu.

Možné výjimky z tohoto pravidla jsou tyto:

- a) když na paroží chybí jeden očník
- b) když na paroží chybí jeden opěrák
- c) paroží šesteráka nebo nadočnickového osmeráka

Případy a) a b) platí alternativně, to znamená, že na celém paroží může chybět buď jeden očník, nebo jeden opěrák. Paroží, jemuž chybí oba očníky nebo oba opěráky nebo jeden očník a jeden opěrák, se považuje za atypické a z hodnocení se vyřazuje. V tomto smyslu se za chybějící výsady považují jen ty, které nebyly vůbec nasazeny. Ulomené výsady nejsou v žádném případě důvodem k prohlášení trofeje za atypickou.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinná osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

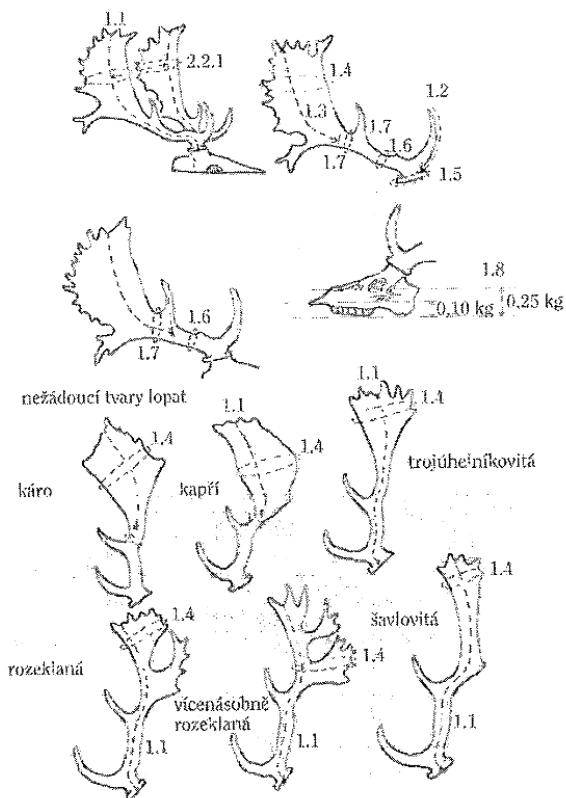
č. hodnotitele	číslo trofeje	rok	Daněk skvrnitý (Dama dama)	číslo plomby trofeje			

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota			koeficient	body
1.1	Délka lodyhy	levá pravá	cm cm	průměr	cm	0,50
1.2	Délka očníku	levý pravý	cm cm	průměr	cm	0,25
1.3	Délka lopaty	levá pravá	cm cm	průměr	cm	1,00
1.4	Šířka lopaty	levá pravá	cm cm	průměr	cm	1,50
1.5	Obvod růže	levá pravá	cm cm	průměr	cm	1,00
1.6	Spodní obvod lodyhy	levý pravý	cm cm	součet	cm	1,00
1.7	Horní obvod lodyhy	levý pravý	cm cm	součet	cm	1,00
1.8	Hmotnost trofeje	celková srážka na lebku	kg kg	čistá hmotnost	kg	2,00
2.1 Přírážky						
2.1.1	Barva					0 – 2 body
2.1.2	Krajkování					0 – 6 bodů
2.1.3	Vyspělost, tvar a pravidelnost					0 – 5 bodů
Celkem kladných bodů						
2.2 Srážky						
2.2.1	Nedostatečná rozloha					0 – 6 bodů
2.2.2	Vady lopat – tvarové					0 – 10 bodů
2.2.3	Vady okrajů lopat					0 – 2 body
2.2.4	Nepravidelnosti a nesouměrnost					0 – 6 bodů
Srážky celkem						
Výsledná bodová hodnota trofeje						

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul				
Místo ulovení	Kraj				
	Okres				
	Obec s rozšířenou působností				
	Honitoba	Číslo Název			
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko	
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul				
	Podpis				
	Místo				
	Datum				
číslo					

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře (podle metodiky bodování CIC)
 bronzová 160,00-169,99
 stříbrná 170,00-179,99
 zlatá 180+
 nejnížší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej 190+

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – daněk skvrnitý

- Délka lodyhy** se měří od spodního okraje růže až po nejvyšší, tedy nejdálší bod uzavřené lopaty. Lopatovitě výběžky v horní části lopaty se zahrnují do uzavřené lopaty jen v tom případě, kdy jejich šířka je větší než polovina největší měřené šířky lopaty. Při měření délky lodyhy se pásmo nasadí na spodní okraj růže na vnější straně lodyhy, úhel mezi růží a lodyhou se přitom nepromačkává a pásmo se přepne na místo 3 cm nad růží a dále se vede plynule po vnější straně lodyhy sledující její zakřivení až na nejvyšší bod uzavřené lopaty. V lopatě se pásmo nesmí vzdálit od předního okraje víc, než je nejkratší vzdálenost nejvyššího bodu uzavřené lopaty. U paroží s rozeklanými lopatami nelze vést pásmo přes mezery v lopatkách vzniklé rozeklaností lopat.
- Délka očníku** se měří od horního okraje růže po spodní straně očníku až po jeho hrot. V případě, kdy je očník nasazen vysoko nad růží, měří se jeho délka až od místa, kdy se očník zřetelně vyčleňuje z lodyhy.
- Délka lopaty** se měří po vnější straně lopaty od místa, kde se lodyha začíná rozšiřovat v lopatku, až k nejvyššímu bodu uzavřené lopaty, tedy ke stejnému bodu a po stejné linii, po níž byla měřena délka lodyhy. Pro přesné stanovení místa, kde se lodyha začíná rozšiřovat v lopatu, platí:
 - je to místo nad místem měření horního obvodu lodyhy, kde je tento obvod lodyhy větší o 1 cm.
 - v případech, kdy horní obvod lodyhy je větší než 130 % měřeného spodního obvodu lodyhy (případ nízko nasazené lopaty), je to místo na vnější straně lodyhy, kde se protíná osa operáku s osou lodyhy.
 - v případě, kdy chybí operák (pro typickou trofej může chybět pouze na jedné lodyze), je místo nad měření spodního obvodu lodyhy, kde je obvod lodyhy větší o 1 cm než spodní obvod lodyhy, viz dále 1.6.
- Šířka lopaty** se měří jako obvod lopaty těsně přiloženým pásmem na nejširším místě lopaty, pokud možno kolmo k myšlené podélné ose lopaty, bez ohledu na krajkování a krajkovité výrůstky. Pro šířku se započítává polovina takto měřeného obvodu. Největší šířka lopaty se vyhledává několikerým zkusným měřením. U rozeklaných lopat nelze vést pásmo přes mezery v lopatkách vzniklé rozeklaností lopat.
- Obvod růže** se měří pásmem těsně přiloženým k obvodu růže s přepnutím všech rýh.

- Spodní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě lodyhy mezi očníkem a operákem. Chybí-li operák, měří se na nejslabším místě mezi očníkem a lopatou; tato hodnota pak platí pro spodní i pro horní obvod lodyhy. Případný výskyt nadočnicku se nezohledňuje a nemá na místo měření vliv. Nejslabší místo se vyhledává několikerým zkusným měřením.
- Horní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě mezi operákem a lopatou. Nejslabší místo se vyhledává několikerým zkusným měřením. Je-li naměřená hodnota menší než 130% měřeného spodního obvodu, započítává se celá; je-li větší, započítává se pouze 130% hodnoty spodního obvodu.
- Čistá hmotnost trofeje** se zjišťuje vážením s přesností na 0,01 kg, a to bez spodní čelisti, nejdříve 3 měsíce po ulovení. Jestliže je lebka úplná (bez spodní čelisti) sráží se 0,25 kg. Jestliže má lebka odřiznuté pouze horní řady zubů a příslušné části lebky, pak se sráží 0,10 kg. Jestliže je lebka seřiznutá „nakrátko“, řez prochází v polovině očních důlků a zůstávají zachovány nosní kosti a příslušná část lebky, pak se srážka na lebku neprovádí. Jestliže byla lebka seřiznuta nad očními důlky a nejsou zachovány nosní kosti, neprovádí se přírážka hmotností jako náhrada za příliš zkrácenou lebku. Pro předběžné, neoficiální hodnocení se u čerstvě preparované, avšak oschlé trofeje doporučuje srazit 10% zjištěné hmotnosti na vlhkost.

2.1 Přírážky:

- 2.1.1. Barva**

světle žlutá nebo uměle barevná	0 bod
šedá nebo sředně hnědá	1 bod
hnědá až černá	2 body

Světlejší zbarvení vnitřních ploch lopat je považováno za normální a neovlivňuje hodnocení.
- 2.1.2. Krajkování** Do krajkování počítáme palec a výrůstky na zadní straně lopaty, které jsou nejméně 2 cm dlouhé. Palec je první prstovitý výběžek na nejspodnější zadní straně lopaty, může být i rozdělený.

bodů za krajkování

	na jedné lopatě	na obou lopatách
máločetné, krátké krajkování	0	
dobré krajkování na 1/3 zadní strany lopaty	1	2
krajkování na 2/3 zadní strany lopaty	2	4
krajkování na celé zadní straně lopaty včetně dobře vytvořeného palce	3	6

2.1.3. Vypěstlost, pravidelnost a tvar paroží uděluje se maximálně 5 bodů, z čehož lze dát za vypěstlost (mohutnost) až 3 body, za ušlechtilý tvar lopat a pravidelnost až 2 body. Jako pomůckou pro udělení bodů za vypěstlost lze do určité míry brát zjištěnou čistou hmotnost trofeje tak, že trofeji o hmotnosti
 2,75 – 3 kg přisoudíme 1 bod
 3,01-3,25 kg přisoudíme 2 body
 3,26 kg a více přisoudíme 3 body

2.2. Srážky:

2.2.1. Nedostatečná rozloha. Rozloha se měří kolmo na podélnou osu lebky jako vnitřní vzdálenost průsečíků měření délky a šířky lopat. Není-li spojnice těchto dvou bodů kolmá na podélnou osu lebky, měříme

- z každého průsečíku kolmo na protější vnitřní stranu protilehlé lopaty a za rozlohu bereme větší hodnotu.
 Srážky za nedostatečnou rozlohu.
 80,01% - 85% průměrná délka lodyh 1 bod
 75,01% - 80% průměrná délka lodyh 2 body
 70,01% - 75% průměrná délka lodyh 3 body
 65,01% - 70% průměrná délka lodyh 4 body
 60,01% - 65% průměrná délka lodyh 5 bodů
 pod 60% průměrné délky lodyh 6 bodů

2.2.2. Vady lopat – nežádoucí tvar lopat.

Za žádoucí tvar daňčích lopat považujeme obdélníkový tvar, přičemž by šířka lopaty měla být větší než 30% její délky, za optimum lze považovat šířku kolem 40% délky lopaty. Lopaty, jejichž šířka je menší než 15% jejich délky, považujeme za šavlovité. U dalších uvedených vad lopat si představíme lopatu jako obdélník z naměřené délky a šířky lopaty a penalizujeme za chybějící plochu lopaty.

	bodů na jedné lopatě	na obou
kapří, káro nebo trojúhelníková lopata	1 - 3	2 - 6
jednoduše rozeklaná lopata	2 - 4	4 - 8
vícenásobně rozeklaná lopata	3 - 5	6 - 10
šavlovitá lopata	4 - 5	8 - 10

2.2.3. Vady okrajů lopat

Za nežádoucí okraje lopat se považují zcela hladké nebo troubovitě zadní okraje, za tyto vady se udělují srážky 0 až 2 body.

2.2.4. Nesouměrnosti a nepravidelnosti

Za nesouměrnosti a nepravidelnosti se považují: nestejně postavení lodyh, výrazně nestejná délka lodyh, velké rozdíly v délkách očníků, případně operáků. Za tyto vady lze udělit 0 – 6 bodů srážek.

U přírážek za barvu, krajkování, vypěstlost a tvar paroží a srážek za vady lopat, nesouměrnosti a nepravidelnosti můžeme použít i polovinu bodu.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinná osoba vyvažující význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok	Sika Dybowského (Cervus nippon dybowskii)	číslo plomby trofeje

A. Počet výsad na lodyze	levé	pravé	ks				
B. Rozpětí hrotů lodyh			cm				
C. Největší vnější rozloha paroží			cm				
1. Hodnocený znak				1. rozloha	2. levá	3. pravá	4. rozdíl
1.1 Vnitřní rozloha				XXXXXXXX	XXXXXXXX	XXXXXXXX	
1.2 Celková délka všech abnormálních výsad na obou lodyhách cm				XXXXXXXX	XXXXXXXX	XXXXXXXX	
1.3 Délka lodyhy cm				XXXXXXXX			
1.4 Délka očníku cm				XXXXXXXX			
1.5 Délka druhé výsady – opěraku cm				XXXXXXXX			
1.6 Délka třetí (vnitřní) výsady v cm				XXXXXXXX			
1.7 Délka první přídavné výsady v koruně (je-li) cm				XXXXXXXX			
1.8 Délka druhé přídavné výsady v koruně (je-li) cm				XXXXXXXX			
1.9 Délka třetí přídavné výsady v koruně (je-li) cm				XXXXXXXX			
1.10 Spodní obvod lodyhy cm				XXXXXXXX			
1.11 Horní obvod lodyhy cm				XXXXXXXX			
Součet sloupců							
				Součet součtů sloupců 1+2+3 =			
				- Součet sloupce 4 -			
				Výsledná hodnota trofeje			

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul					
Místo ulovení	Kraj					
	Okres					
	Obec s rozšířenou působností					
	Honitba	Číslo				
	Název					
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko		
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul					
	Podpis					
číslo	Místo					
	Datum					

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře(podle metodiky bodování CIC)		
bronzová	stříbrná	zlatá
300,00-349,99	350,00-399,99	400+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej		400

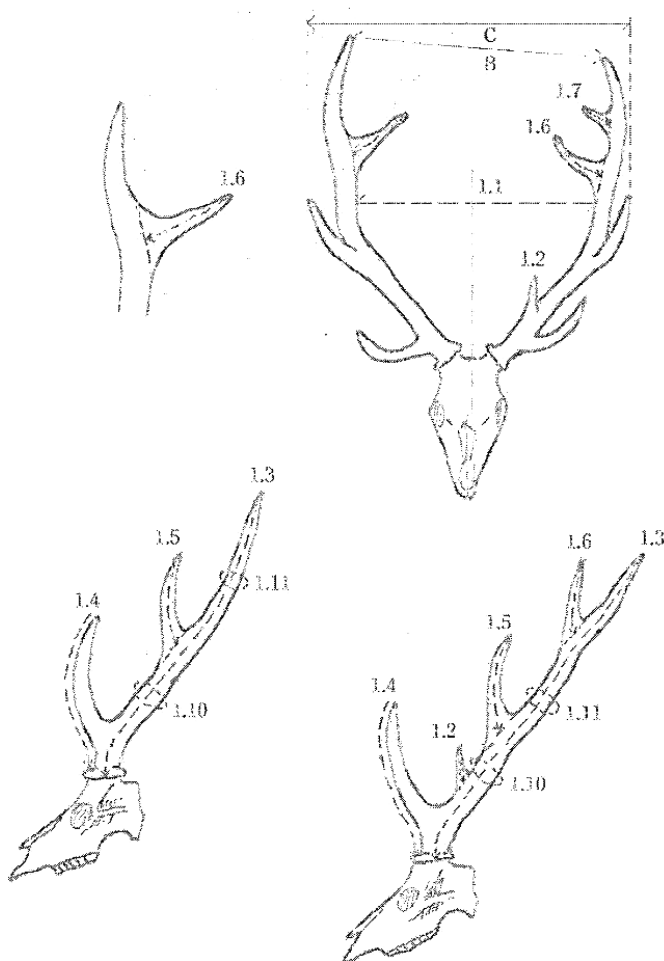
Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – jelen sika Dybowského:

Doplňující údaje slouží k přesnějšímu popisu trofeje a mohou sloužit též i k identifikaci trofeje, k vlastnímu hodnocení se však nepoužívají.

- A. **Počet výsad** na každé lodyze: za výsadu počítáme jen ty výrůstky, které jsou dlouhé 2 cm a více, přičemž jejich délka musí být větší než délka jejich základny. Základnu vyznačíme přiložením pásma k povrchové linii lodyhy před výsadou, vedeme je pod výsadou k povrchové linii lodyhy za výsadou, tak jak by probíhala linie lodyhy, kdyby tam výsada nebyla.
- B. **Rozpětí hrotů lodyh** se měří jako přímá vzdálenost hrotů lodyh.
- C. **Největší vnější rozloha lodyh** se měří kolmo na podélnou osu lebky jako největší vzdálenost vnějších stran lodyh nebo výsad.

Hodnocené znaky:

- 1.1 **Vnitřní rozloha** se měří kolmo na podélnou osu lebky jako největší vzdálenost vnitřních stran lodyh, a to v místě mezi druhou (opěrákem) a třetí, vnitřní, výsadou. Chybí-li třetí výsada, pak se rozloha měří v polovině vzdálenosti mezi druhou výsadou a hrotem lodyhy. Naměřenou hodnotu zaneseme do sloupce 1. Rozloha nesmí být větší než průměrná délka lodyh, jestliže je však rozloha větší než průměrná délka lodyh, zaneseme rozdíl těchto hodnot do sloupce 4. V případě, kdy je rozloha menší než průměrná délka lodyh, rozdíl těchto hodnot se do sloupce 4 nezanáší.
- 1.2 **Celková délka všech abnormálních výsad.** Dospělí jedinci obou druhů těchto jelenů mívají zpravidla paroží osmeráků (4+4) s poněkud výše postaveným očníkem, opěrákem a třetí pravou – vnitřní výsadou. Pokud jsou výsady v koruně, tedy nad třetí vnitřní výsadou, považujeme je za normální jako přídatné výsady v koruně. Výsady mezi očníkem a třetí vnitřní výsadou, kromě opěráku, považujeme za abnormální. Za abnormální považujeme též všechny výsady vyrůstající ze zadní strany lodyhy a výsady vyrůstající z jiné výsady. Také abnormální výsady musí splňovat podmínku pro výsady, jak je uvedeno ad. A. Součet délek všech abnormálních výsad zaneseme do sloupce 4.

1.3 **Délka lodyhy** se měří po vnější straně lodyhy od spodního okraje růže a sleduje střed vnější linie lodyhy až po její hrot.

1.4 **Délka očníku** se měří od horního okraje růže p spodní straně očníku až po jeho hrot. Je-li očník nasazen výše než 5 cm nad růží, měří se jeho délka od místa, kde se očník vyčleňuje z lodyhy.

1.5 **Délka druhé výsady – opěráku** – se měří po vnější straně opěráku od místa, kde se opěrák vyčleňuje z lodyhy až po jeho hrot.

1.6 **Délka třetí (vnitřní) výsady** se měří po vnější straně výsady z místa, kde se vyčleňuje z lodyhy až po její hrot.

1.7 , 1.8, 1.9 **Délka přídatných výsad v koruně.** Pokud paroží má tyto výsady, měří se stejným způsobem jako třetí (vnitřní) výsada.

1.10 **Spodní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě mezi očníkem 1.4 a druhou výsadou 1.5. Nejslabší místo vyhledáme několikerým zkusmým měřením.

1.11 **Horní obvod lodyhy** se měří na nejslabším místě mezi druhou výsadou (opěrákem) 1.5 a horní vidlicí. Pokud paroží nemá horní vidlici, jedná se o typ šesteráka a horní obvod lodyhy se měří v polovině vzdálenosti mezi druhou výsadou 1.5 a hrotem lodyhy.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinna osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok	Jelenec běloocasý (<i>Odocoileus virginianus</i>) (typické paroží)	číslo plomby trofeje			

A. Počet výsad na lodyze		levé	ks					
		pravé	ks					
B. Rozpětí hrotů lodyh				cm				
C. Největší vnější rozloha paroží				cm				
Pomocné údaje - délky abnormálních výsad:		cm	1	2	3	4	5	6
1. Hodnocený znak		1. rozloha		2. levá	3. pravá	4. rozdíl		
1.1	Vnitřní rozloha lodyh	cm započtená		xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx		
1.2	Celková délka všech abnormálních výsad	xxxxxxx		xxxxxxx	xxxxxxx			
1.3	Délka lodyhy	xxxxxxx						
1.4	Délka 1. výsady pokud je	xxxxxxx						
1.5	Délka 2. výsady	xxxxxxx						
1.6	Délka 3. výsady	xxxxxxx						
1.7	Délka 4. výsady pokud je	xxxxxxx						
1.8	Délka 5. výsady pokud je	xxxxxxx						
1.9	Délka 6. výsady pokud je	xxxxxxx						
1.10	Délka 7. výsady pokud je	xxxxxxx						
1.11	Obvod lodyhy na nejslabším místě mezi růží a 1. výsadou	xxxxxxx						
1.12	Obvod lodyhy na nejslabším místě mezi 1. a 2. výsadou	xxxxxxx						
1.13	Obvod lodyhy na nejslabším místě mezi 2. a 3. výsadou	xxxxxxx						
1.14	Obvod lodyhy na nejslabším místě mezi 3. a 4. výsadou	xxxxxxx						
Součet sloupců								
				Součet součtu sloupců 1+2+3 =				
				- Součet sloupce 4 -				
				Výsledná hodnota trofeje				

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul				
Místo ulovení	Kraj				
	Okres				
	Obec s rozšířenou působností				
	Honitba	Číslo Název			
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko	
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul				
	Podpis				
číslo	Místo				
	Datum				

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře(podle metodiky bodování CIC)		
bronzová	stříbrná	zlatá
260,00-279,99	280,00-299,99	300+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej		300

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce - jelenec běloocasý

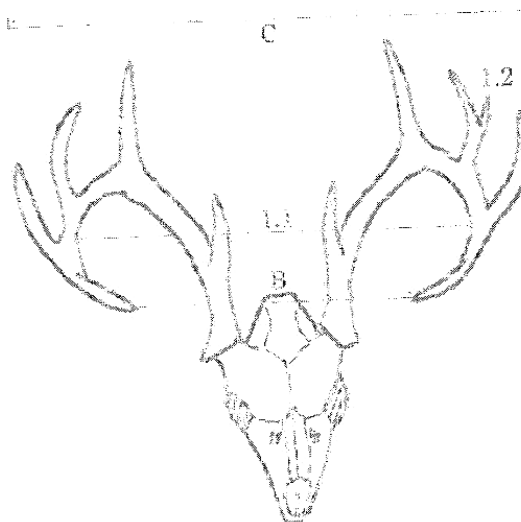
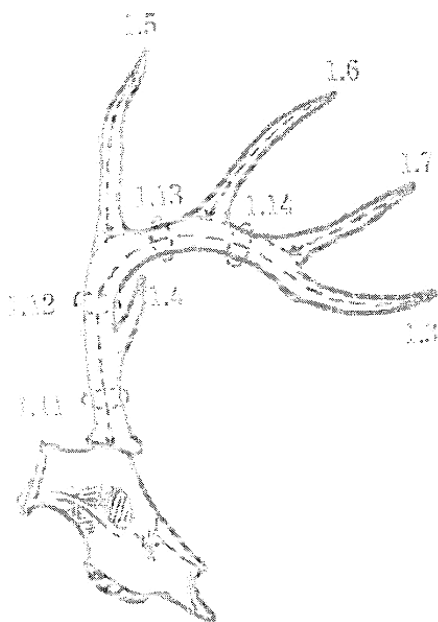
- platí pro typické paroží

Doplňující údaje:

- Počet výsad na každé lodyze:** Za výsady uznáváme jen ty výrůstky, které jsou nejméně 2,54 cm (1 inch) dlouhé a jejichž délka je větší než jejich základna. Základnou výsady je myšlená linie lodyhy pod výsadou, která spojuje povrch lodyhy před a za nasazením výsady, tak, jak by probíhala linie povrchu lodyhy, kdyby tam výsada vůbec nebyla. Délku výsady měříme po vnější linii od její základny až k jejímu hrotu. Konec lodyhy, tedy její vrchol, se sice počítá jako výsada, ale jako výsada se neměří.
- Rozpětí hrotů lodyh** se měří jako přímá vzdálenost hrotů obou lodyh.
- Největší vnější rozlohu paroží** měříme kolmo na podélnou osu lebky jako největší vzdálenost vnějších částí lodyhy nebo výsad.

Hodnocené znaky:

- Vnitřní rozlohu paroží** měříme jako největší vnitřní vzdálenost lodyh kolmo na podélnou osu lebky. Rozloha nesmí být větší než délka delší lodyhy. V případě, kdy hodnota rozlohy je větší než délka delší lodyhy, uvedeme ve sloupci 1 jen hodnotu delší lodyhy jako započtenou rozlohu.
 - Souhrnná délka všech abnormálních výsad.** Za abnormální výsady považujeme ty, jejichž tvar anebo jejich umístění je netypické. To jsou ty výsady, které kromě opěraku vyrůstají z přední části lodyhy nebo vyrůstají z některé výsady. Délku výsady měříme podle bodu A a výsada musí splňovat kritéria pro výsadu. U netypického paroží je třeba pečlivě prostudovat trofej a stanovit, které výsady jsou normální a které jsou abnormální. Na trojeji pak označíme jednotlivé normální výsady.
 - Délka lodyhy** se měří od spodního okraje růže po vnější straně lodyhy a sleduje její zakřivení až po její hrot. Úhel mezi horním okrajem růže a lodyhou se volně přepíná. Výchozím bodem měření délky lodyhy je průsečík projekce prodloužené osy lodyhy s vnějším spodním okrajem růže.
- 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10 Délka normálních výsad.** Délku výsady měříme od jejího hrotu po vnější linii až po její základnu. Do sloupce 2 uvádíme délku výsady na levé lodyze, do sloupce 3 uvádíme délku výsady odpovídajícího postavení na pravé lodyze. Rozdíl délek vzájemně si odpovídajících výsad uvádíme ve sloupci 4.
- 1.11, 1.12, 1.13, 1.14 Obvody lodyh** se měří na nejslabším místě lodyhy a to: 1.11 mezi růží a opěrákem (1.4), jestliže chybí opěrak, měří se na nejslabším místě mezi růží a druhou výsadou (1.5) a pak tento obvod platí i pro druhý obvod 1.12. Obvod 1.13 měříme mezi druhou (1.5) a třetí (1.6) výsadou. Obvod 1.14 měříme na nejslabším místě mezi třetí (1.6) a čtvrtou výsadou (1.7). Chybí-li čtvrtá výsada, měříme obvod v polovině délky mezi třetí výsadou (1.6) a hrotem lodyhy. Naměřené hodnoty obvodů lodyh se zaznamenávají do sloupců 2 a 3 a rozdíly vzájemně si odpovídajících obvodů na levé a pravé straně lodyhy se uvádějí ve sloupci 4. Pro určení místa měření obvodů lodyh bereme v úvahu pouze normální výsady.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinna osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok

Srniec obecný
(*Capreolus capreolus*)

číslo plomby trofeje			

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota	koeficient	body
1.1	Délka lodyhy	levá pravá cm cm	průměr cm	0,50
1.2	Hmotnost trofeje Srážka na lebku	g g	čistá hmotnost g	0,10
1.3	Objem paroží		cm ³	0,30
2.1	Přirážky			
2.1.1	Rozloha paroží % z průměrné délky lodyh		cm	0 - 4 body
2.1.2	Barva			0 - 4 body
2.1.3	Perlení			0 - 4 body
2.1.4	Růže			0 - 4 body
2.1.5	Hroty výsad			0 - 2 body
2.1.6	Vypěstlost výsad			0 - 2 body
2.1.7	Pravidelnost, souměrnost a tvar paroží			0 - 3 body
Celkem kladných bodů				
2.2	Srážky			
2.2.1	Za výsady			0 - 2 body
2.2.2	Nesouměrnost a nežádoucí tvar paroží			0 - 3 body
Srážky celkem				
Výsledná bodová hodnota trofeje				

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul				
Místo ulovení	Kraj				
	Okres				
	Obec s rozšířenou působností				
	Honitba	Číslo Název			
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko	
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul				
	Podpis				
	Místo				
	Datum				
číslo					

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře (podle metodiky bodování CIC)

	Bronzová	stříbrná	zlatá
srnec obecný	105,00-114,99	115,00-129,99	130+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej	140		

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – srnec obecný:

- 1.1. Délka lodyhy** se měří po vnější straně lodyhy od spodního okraje růže a sleduje zakřivení lodyhy až po její hrot. Od horního okraje růže se pásmo nevtačuje do úhlu mezi růží a lodyhou, nýbrž se volně přepíná na lodyhu 2 cm nad růží.
- 1.2. Hmotnost trofeje** Hmotnost při oficiálním hodnocení se zjišťuje nejdříve 3 měsíce po ulovení s přesností na 1 g. Čistou hmotností se rozumí hmotnost trofeje na krátce seříznuté lebce, kdy fez prochází v polovině očních důlků a jsou zachovány též nosní kosti a příslušná část lebky. Trofejím na celé lebce bez spodní čelisti se sráží na lebku 90 g. Pokud má lebka odřiznutí pouze horní řady zubů s odpovídající částí lebky, sráží se na lebku 65 g. Jestliže byla odřiznuta příliš velká část lebečních kostí, tedy nad očními oblouky, bere se zjištěná hmotnost jako čistá a trofeji se nepřiznává kompenzace hmotnosti za příliš zkrácenou lebku. Jestliže je nutné provést předběžné hodnocení trofeje krátce po ulovení, například z komerčních důvodů, je třeba dát přiměřenou srážku za vlhkost, což při oschlé trofeji činí cca 10% z celkové hmotnosti trofeje. Takovéto předčasné hodnocení však nemůže platit jako oficiální.
- 1.3. Objem paroží** se zjišťuje podle hydrostatického zákona zjištěním hmotnosti vody vytlačené parožím. Praktické zjišťování objemu paroží můžeme provádět několika způsoby.

Způsob A sestává z upravených lékárnických vah, které mají váživost do 1000 g s přesností 1 g, a z přiměřeně velké, průhledné nádoby s vodou (zpravidla stačí kulatá nádoba o průměru 20 cm a výšce 30 cm). V tomto případě je trofej zavěšená paroží směrem dolů na jednom rameni váhy. Nejdříve trofej zvážíme volně ve vzduchu, čímž zjistíme její hrubou hmotnost. Při druhém vážení jsou paroží ponořeny až po spodní okraj růží do vody, přičemž se paroží nesmějí dotýkat dna nebo stěny nádoby a ani sebemenší část lebky se nesmí dotýkat vody. První vážení zjistilo hrubou hmotnost trofeje a po odečtení příslušné srážky na lebku dle bodu 1.2 získáme čistou hmotnost trofeje. Rozdíl hodnot prvního a druhého vážení dává hmotnost vody vytlačené paroží v gramech. 1 gram vytlačené vody pak představuje 1 cm³ objemu paroží.

Způsob B sestává z vah a váživosti až 15 kg s citlivostí 1 g (tento požadavek splňují obchodní digitální váhy) a z přiměřeně velké, průhledné nádoby s vodou jako ve způsobu A. Na váhu dáme již zmíněnou nádobu s vodou, váhu vytárujeme na 0 a trofej zavěšenou posuvně na stojanu ponoříme po spodní okraj růží do vody. Paroží se nesmí dotýkat stěn ani dna nádoby a ani sebemenší část lebky se nesmí dotýkat vody. Odečtením hmotnosti na stupnici pak zjistíme paroží vytlačenou vodu v gramech. 1 gram vytlačené vody pak představuje 1 cm³ objemu trofeje.

2.1. Přírážky

2.1.1 Rozloha paroží se měří jako největší vzdálenost vnitřní části lodyh (může to být na hrotech lodyh) kolmo na podélnou osu lebky a vyjadřuje se procentem naměřené hodnoty z průměrné délky lodyh. Podle takto zjištěného procenta rozlohy se přisuzují body za rozlohu

velmi úzká rozloha		
do 30% průměrné délky lodyh		0 b.
úzká rozloha	30 – 34,9%	1 b.
střední rozloha	35 – 39,9%	2 b.
dobrá rozloha	40 – 44,9%	4 b.
velmi dobrá rozloha	45 – 75%	4 b.
abnormální rozloha	více než 75%	0 b.

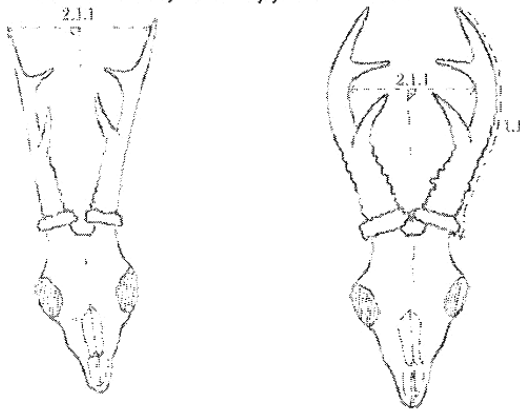
2.1.2 Barva paroží

světle nebo uměle zbarvené	0 b.
žluté nebo světle hnědé	1 b.
středně hnědé	2 b.
tmavohnědé	3 b.
velmi tmavé až černé	4 b.

2.1.3 Perlení paroží Hodnotí se velikost perel, jejich četnost a pokryvnost.

lodyhy hladké, skoro bez perel	0b.
slabé perlení na přibližně 1/3 povrchu lodyh	1b.
střední perlení zabírající více než polovinu povrchu lodyh	2b.
dobré perlení (malé perle po celém povrchu lodyh nebo velké perle na dvou třetinách povrchu lodyh)	3b.
velmi dobré perlení (velké perle po celém povrchu lodyh)	4b.

2.1.4 Růže Hodnotí se výška růží a jejich šířka a obvod

slabé – úzké a nízké růže	0 b.
střední – šňůrkovité, málo perlené poměrně nízké	1 b.
dobré růže – dosti vysoké na vnitřní straně se téměř dotýkají	2 b.
silné – široké a vysoké růže na vnitřní straně se dotýkají	3 b.
velmi silné – vysoké růže na vnitřní straně téměř srostlé	4 b.

2.1.5 Hroty výsad

tupé, málo vyvinuté	0 b.
středně vyvinuté, avšak stejné barvy jako výsada	1 b.
ostré a do běla vystrouhané	2 b.

2.1.6. Vyspělost výsad

výsady normální	3,5 – 5 cm dlouhé	0 b.
dobré výsady	5 – 6 cm dlouhé	1 b.
velmi dobré výsady	6 cm a delší	2 b.

2.1.7 Pravidelnost, souměrnost a tvar paroží

za zvláštní pravidelnost, souměrnost a ušlechtilý tvar (pohárovitý nebo košíkovitý tvar) a dobré rozlohy (40 – 75%) je možno přisoudit až 3b.

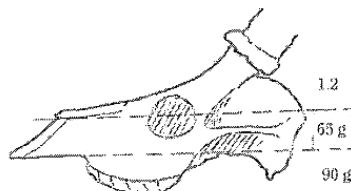
2.2 Srážky

2.2.1 Srážky za výsady

paroží bez výsad nebo výsady zcela krátké do 2,5 cm délky	2 b.
výsady krátké 2,5 – 3,5 cm nebo výsady jen na jedné lodyze	1 b.
normální výsady nad 3,5 cm	0 b.

2.2.2. Srážky na nepravidelnost a nesouměrnost

nesouměrnému, paroží nepravidelnému a nežádoucího tvaru se udělí srážka až 3b.

Dodatek: Technické vybavení pro přesné hodnocení srnčích trofejí je náročné zvláště pro měření hmotnosti a objemu paroží. Základním vybavením jsou váhy, které váží s přesností na gram a zařízení pro zjištění objemu, to je průhledná nádoba na vodu o průměru alespoň 20 cm a výšce 30 cm. Na okresních chovatelských přehlídkách toto zařízení velmi často chybí. K výběru trofejí pro přesné hodnocení lze použít přibližnou metodu pomocí Volzovy konstanty. Tato konstanta má hodnotu 0,225. Vynásobením čisté hmotnosti trofeje v gramech touto konstantou obdržíme souhrnnou hodnotou za hmotnost a objem v bodech. Když připočteme bodové hodnoty za délku lodyh a přírážky a odečteme případné srážky, obdržíme pak přibližnou bodovou hodnotu trofeje. Do výběru trofejí pro přesné hodnocení metodou CIC pak přijímáme trofeje, které pomocí Volzovy konstanty dosáhly více než 100 bodů. I když tato Volzova metoda dává poměrně dobré výsledky, není to v žádném případě oficiální hodnocení, nýbrž jen kvalifikovaný odhad síly trofeje.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinna osoba vyvažující význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok

Mušon
(Ovis musimon)

číslo plomby trofeje					

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota			koeficient	body
1.1	Délka toulce	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,00
1.2	Obvod toulce v první třetině	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,00
1.3	Obvod toulce v druhé třetině	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,00
1.4	Obvod toulce v třetí třetině	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,00
1.5	Rozloha toulců				cm	1,00
2.1	Přirážky					
2.1.1	Barva toulců					0 – 3 body
2.1.2	Vrubování toulců					0 – 3 body
2.1.3	Vinutí toulců					0 – 5 bodů
Celkem kladných bodů						
2.2	Srážky					
2.2.1	Vrůstavost toulců					0 – 3 body
2.2.2	Asymetrie a tvarové vady					0 – 2 body
Srážky celkem						
Výsledná bodová hodnota trofeje						
3.1	C index = rozloha toulců cm: rozpětí toulců cm =					

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul				
Místo ulovení	Kraj				
	Okres				
	Obec s rozšířenou působností				
	Honitba	Číslo Název			
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko	
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul				
	Podpis				
	Místo				
	Datum				
číslo					

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře(podle metodiky bodování CIC)		
bronzová	stříbrná	zlatá
185,00-194,99	195,00-204,99	205+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej		225

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – muflon:

typická trofej muflona je taková, na níž lze uplatnit mezinárodní hodnotitelskou metodu v plném rozsahu a která má C index větší než 0,7. Atypické trofeje se vylučují z hodnocení metodou CIC. Přírážky za barvu a vrubování a srážky za vzhledové vady lze udělovat i v polovinách bodů.

1.1 Délka toulce se měří od předního okraje toulce na čele, po vnějším oblouku toulce až k jeho špičce – zakončení. Jestliže je konec toulce odlomen, měříme jen jeho skutečnou délku, kolmou k linii měření. Při měření délky označíme na toulci jednotlivé třetiny délky pro následné měření obvodů toulce.

1.2 , 1.3, 1.4 Obvody toulce se měří v každé třetině délky toulce na nejsilnějším místě, rovnoběžně s vruby toulců. Nejsilnější místo vyhledáme několikerým zkusmým měřením.

1.5 Rozloha toulců se měří posuvným měřítkem kolmo na podélnou osu lebky jako největší vzdálenost stran toulců, tedy ne jejich zakončení.

2. Přírážky a srážky

2.1 Přírážky:

2.1.1 Barva toulců:	žlutá, umělé dobarvení nebo lakování	0 bod
	světlehnědá	1 bod
	hnědá	2 body
	tmavohnědá až černá	3 body
2.1.2 Vrubování toulců:	hladké, téměř bez vrubování	0 bod
	řídce, široké málo vyvinuté vruby	1 bod
	středně husté a dobře vyvinuté vruby	2 body
	husté výrazné vruby	3 body

2.1.3 Vinutí toulců se zjišťuje měřením průměru vnějšího oblouku toulce kolmo na prodlouženou horní čelist. K měření používáme posuvné měřítko.

průměr oblouku do 25,9 cm	0 bod
26,0 – 26,9 cm	1 bod
27,0 – 27,9 cm	2 body
28,0 – 28,9 cm	3 body
29,0 – 29,9 cm	4 body
30 cm a více	5 bodů

2.2 Srážky:

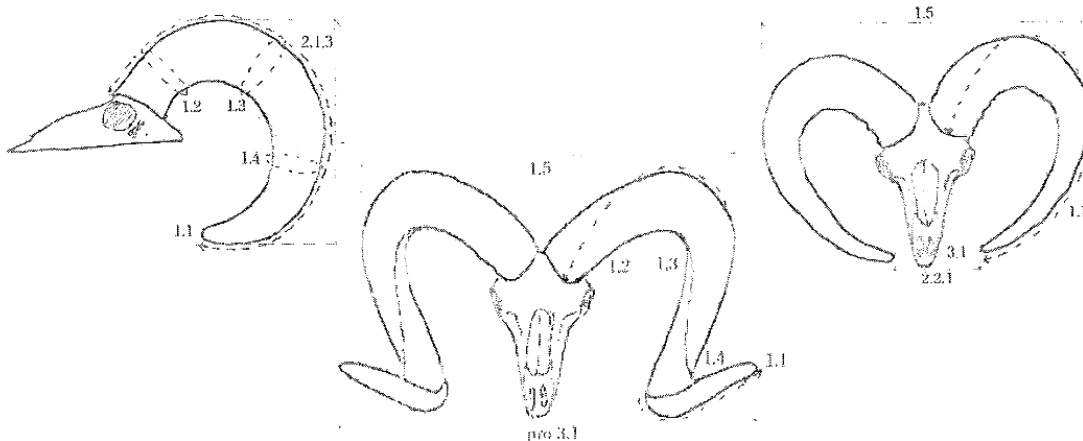
2.2.1 Vrstavost toulců – C index	2,50 – 2,69	1 bod
	2,70 – 2,89	2 body
	2,90 a více	3 body

2.2.2 Vzhledové vady. Za odlupčivost nebo asymetrii toulců lze udělit srážku 0 – 2 body. Za asymetrii se nepovažuje asymetrie délky toulců vzniklá ulomením části toulce.

3.1. C index je podíl rozlohy toulců kolmo na podélnou osu lebky. Je-li hrot toulce ulomen, měříme rozpětí mezi tečnami lonné plochy konců toulců, kolmých k linii měření rozpětí. C index slouží pro zjištění vrstavosti toulců, bod 2.2.1, a pro posouzení typičnosti, případně atypičnosti trofeje.

- Příklad č. 1: Rozloha toulců je 45 cm, rozpětí toulců je 16 cm. Výpočet provedeme takto: $45:16 = 2,81$. Trofej obdrží dle bodu 2.2.1 srážku za vrstavost toulců 2 body.
- Příklad č. 2: Rozloha toulců je 45 cm, rozpětí toulců je 55 cm. Výpočet provedeme takto: $45:55 = 0,82$. Trofej je bcze srážek dle bodu 2.2.1 a je typická, protože C index je větší než 0,7.
- Příklad č. 3: Rozloha toulců je 42 cm, rozpětí toulců je 62 cm. Výpočet provedeme takto: $42:60 = 0,68$. Trofej je atypická, neboť C index je menší než 0,7

Atypické trofeje se vylučují z hodnocení metodou CIC. Přírážky za barvu a vrubování a srážky za vzhledové vady lze udělovat i v polovinách bodů.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinná osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok	Kančík horský (Rupicapra rupicapra)	číslo plomby trofeje			

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota		koeficient	body	
1.1	Délka růžku	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,5
1.2	Výška růžků				cm	1,0
1.3	Obvod silnějšího růžku				cm	4,0
1.4	Rozloha růžků	měřená	cm	započítatelná	cm	1,0
2.1	Přirážky					
2.1.1	Přirážky za věk				0 - 3 body	
Celkem kladných bodů						
2.2	Srážky					
2.2.1	Srážka na zasmolení				0 - 5 bodů	
Výsledná bodová hodnota trofeje						

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul					
Místo ulovení	Kraj					
	Okres					
	Obec s rozšířenou působností					
	Honitba	Číslo Název				
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko		
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul					
	Podpis					
	Místo					
číslo	Datum					

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím (podle metodiky bodování CIC)

medaile	bronzová	stříbrná	zlatá
Kamzík horský -kamzík	100,00-104,99	105,00-109,99	110+
Kamzík horský -kamzice	95,00-99,99	100,00-104,99	105+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej	110		

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – kamzík horský.

1.1 **Délka růžku** se měří od spodního okraje růžku po jeho vnější přední straně až ke špičce růžku. Jestliže je část růžku ulomena, avšak jen taková část, že můžeme ještě měřit výšku a rozlohu růžků dle vysvětlivek k 1.3 a 1.4, pak měříme jen jeho skutečnou délku. Jestliže je ulomena tak velká část, že nemůžeme měřit výšku a rozlohu růžků, hodnocení trofeje se neprovádí, protože nelze plně uplatnit mezinárodní hodnotitelskou metodu CIC.

1.2 **Výška růžků** se měří od středního lebečního švu mezi růžky, ke spojnicí nejvýše položených bodů na ohbí obou růžků. Tato spojnice se vytyčí pomocí pravítka položeného na ohbí růžků, přičemž pravítkem měříme výšku od lebečního švu mezi růžky kolmo k prvnímu pravítku, případně použijeme speciální pomůcku.

1.3 **Obvod silnějšího růžku** se měří na jeho nejsilnějším místě včetně případného zasmolení. Nejsilnější místo vyhledáváme několikerým zkusmým měřením na obou růžcích.

1.4 **Rozloha růžků** se měří jako přímá vzdálenost nejvýše položených bodů na ohbí růžků, od středu do středu ohbí růžků. Při abnormální rozloze, kdy rozloha je větší než výška růžků, se hodnota za rozlohu započítává jen do výše hodnoty výšky růžků.

2.1.1 **Přirážky za věk.** Věk určujeme podle ročních vrubů na růžku jako skutečně již dosažený, dokončený, věk. Například kamzík v probíhající sedmém roce života má na růžku 7 ročních vrubů a počítáme ho jako šestiletého.

do věku 5 roků	0 bod
6 - 10 roků	1 bod
11 - 12 roků	2 body
13 roků a více	3 body

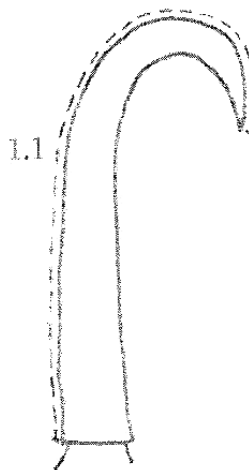
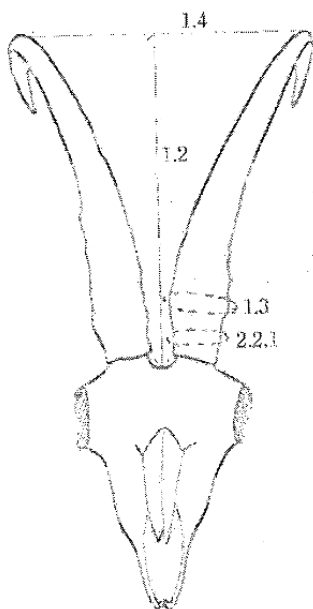
2.2.1 **Srážka na zasmolení** se zjišťuje jako rozdíl udělených bodů za obvod silnějšího růžku (znak 1, 3), a bodů, za srovnatelný nejsilnější obvod bez zasmolení. Od takto zjištěného rozdílu odečteme 1 bod. Srovnatelný obvod se měří na tomtéž růžku, na němž jako byl měřen obvod 1.3 (obvod silnějšího růžku), avšak v místě bez zasmolení, zpravidla to je pod měřením obvodu 1.3. Srážka celkem nesmí přesáhnout 5 bodů.

Příklad: největší obvod 1.3 včetně zasmolení je 10 cm x koeficient 4 = 40 bodů

největší obvod téhož růžku v místě bez zasmolení 9 cm x koeficient 4 = 36 bodů

rozdíl = 4 body po odečtu 1 bodu činí srážka 3 body.

Tímto způsobem se hodnotí trofeje obojího pohlaví, limity pro udělování medailí jsou však odlišné. V tabulce je třeba vždy uvést pohlaví hodnocené trofeje.

Ústřední hodnotitelská komise

Česká republika

Hodnotitelská tabulka pro význačné trofeje

Tuto tabulku, vystavenou členem Ústřední hodnotitelské komise, je povinna osoba vyvážející význačnou trofej z České republiky do zahraničí, v souladu s ustanovením § 6 odst. 3) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, předložit celním orgánům.

č. hodnotitele	číslo trofeje	rok

Prase divoké
(Sus scrofa)

číslo plomby trofeje			

1.	Hodnocený znak	měřená hodnota			koeficient	body
1.1	Délka páráku	levý pravý	cm cm	průměr	cm	1,0
1.2	Šířka páráku	levý pravý	mm mm	průměr	mm	3,0
1.3	Obvod klektáku	levý pravý	cm cm	součet	cm	1,0
2.1 Přírážky						
2.1.1	Přírážky	za páráky			0 - 2 body	
		za klektáky			0 - 3 body	
Celkem kladných bodů						
2.2 Srážky						
2.2.1	Srážky za vady	za úbrus			0 - 3 body	
		nesouměrnost páráků			0 - 3 body	
		nesouměrnost klektáků			0 - 3 body	
		nepoměr mezi páráky a klektáky			0 - 1 bod	
Srážky celkem						
Výsledná bodová hodnota trofeje						

Lovec (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul						
Místo ulovení	Kraj						
	Okres						
	Obec s rozšířenou působností						
	Honitba	Číslo Název					
Datum ulovení	Den	Měsíc	Rok	Razítko			
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul						
	Podpis						
	Místo						
	Datum						
číslo	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						

Poznámka: Výsledná bodová hodnota stanovená v bodech CIC, podle metodiky Mezinárodní myslivecké organizace, není určující pro tvorbu ceny za odstřel zvěře.

Bodové limity pro udělování medailí trofejím zvěře(podle metodiky bodování CIC)

bronzová	stříbrná	zlatá
110,00-114,99	115,00-119,99	120+
nejnižší bodová hodnota (v bodech CIC) pro význačnou trofej		125

Vysvětlivky k hodnotitelské tabulce – prase divoké:

- 1.1 **Délka páráku** se měří pásmem od kořene páráku po jeho vnějším obvodu až k jeho špičce. Je-li část páráku odlomena, měří se jen po lomnou hranu.
- 1.2 **Šířka páráku** se měří posuvným měřítkem na nejširším místě páráku s předností na 0,1 mm. Abnormální výrůstky se neměří.
- 1.3 **Obvod klektáku** se měří na nejsilnějším místě bez promačkávání pásma. Abnormální výrůstky se neuvažují a neměří.

2.1. Přirážky

Za páráky – 0 – 2 body Za dobrý úbrus větší než 5 cm a jeho tmavohnědé až černé zbarvení je možno každému páráku dát 0,5 bodu, za oba páráky tedy 1 bod. Za dobrý kruhovitý tvar lze každému páráku přiznat 0,5 bodu, za oba páráky celkem 1 bod.

Pro posouzení kruhovitěho tvaru páráků a klektáků je vhodné použít šablonu o průměru vnějšího kruhu cca 22 cm a vnitřního 9,5 cm. Od středu kruhu vytyčíme výseč 45° (22,5° na každou stranu od svislice). Při posuzování tvaru pak přikládáme kořen páráku ke svislici vnějšího mezikruží a sledujeme vnější hranu páráku, zda je rovnoběžná s kružnicí. Každému páráku, jehož špice přesahují čáru výseče velkého kruhu a současně vnější hrana páráku je rovnoběžná s kružnicí šablony, můžeme udělit přirážku až 0,5 bodu, za oba páráky lze udělit až 1 bod.

Přirážka za páráky celkem může dosáhnout až 2 body.

Za klektáky 0 – 3 body Za tmavohnědou až černou barvu úbrusu lze dát každému klektáku 0,5 bodu za oba až 1 bod. Za tvar lze dát každému klektáku 0,5 bodu. Tvar posuzujeme opět podle šablony, a to podle vnitřní kružnice. Přiložením kořenů klektáků ke svislé ose vnitřního kruhu sledujeme vnější stranu klektáků s kružnicí. Pokud klekták vykazuje dobrý tvar, to znamená, že je rovnoběžný s kružnicí a přesáhne výseč označenou 0,5, lze dát každému klektáku 0,5 bodu, za oba až jeden bod.

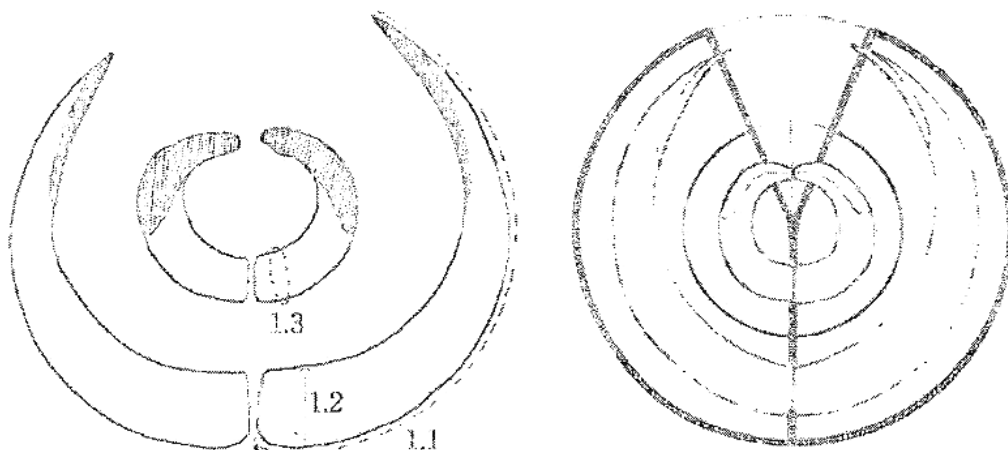
Uzamknutí klektáků znamená, pokud se při posuzování kruhovitěho tvaru konec klektáku dotýká nebo přesahuje svislici (osu) v horní části šablony. Pokud ano, lze každému klektáku dát 0,5 bodu, za oba až jeden bod.

Celkem za klektáky lze dát až 3 body.

2.2 Srážky celkem až 10 bodů.

Za nedostatečný úbrus páráků:

úbrus páráku do 4 cm na jednom páráku	1,5 bodu
na obou párácích	3,0 body
4,1 – 5 cm za 1 párák	0,5 bodu
za oba páráky	1,0 bod
nesouměrnost páráků v délce, šířce a tvaru	0 - 3 body
nesouměrnost klektáků v délce, obvodech a tvaru	0 - 3 body
nepoměr mezi páráky a klektáky	0 – 1 bod

Hodnotitelská tabulka

Poř. číslo / č. hodnotitele / rok	Lebky šelem		Číslo plomby trofeje			
1. Hodnocený znak	měřená hodnota		koeficient	body		
1.1 Délka lebky	(cm)		1			
1.2 Šířka lebky	(cm)		1			
Výsledná bodová hodnota trofeje						
Bodové hranice						
Medvěd hnědý	Zlatá	57	Stříbrná	55	Bronzová	53
Vlk euroasijský	Zlatá	42	Stříbrná	41	Bronzová	40
Rys ostrovid	Zlatá	27	Stříbrná	26	Bronzová	25
Kočka divoká	Zlatá	18,0	Stříbrná	17,5	Bronzová	17,0
Liška obecná	Zlatá	25,0	Stříbrná	24,5	Bronzová	24,0
Jezevec lesní	Zlatá	23,0	Stříbrná	22,5	Bronzová	22,0
Psík mývalovitý	Zlatá	21,5	Stříbrná	21,0	Bronzová	20,5

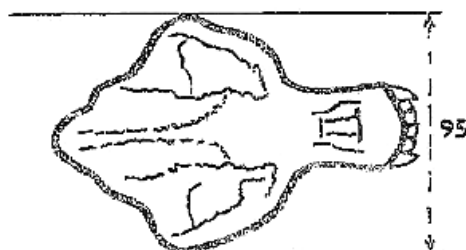
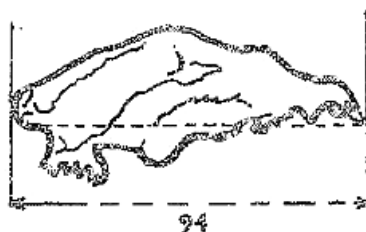
Lovec - (vlastník trofeje)	Příjmení, jméno, titul	
Místo ulovení	Kraj	
	Okres	
	Obec z rozšířenou působností	
	Číslo honitby	
	Název honitby	
Hodnotitel	Příjmení, jméno, titul	
	Číslo	Razítko a podpis
Hmotnost (kg)		
Věk		
Datum ulovení		
Číslo trofeje		
Hodnocení	Místo	
	Datum	

Poznámka:

Hodnocení trofejí medvědů, vlků, rysů, divokých koček, lišek a jezevců

Hodnocení lebek

Lebky se měří posuvným měřítkem v cm s přesností na 1 mm.

Délka lebky (94) se měří mezi dvěma kolmicemi spuštěnými k podélné ose lebky bez spodní čelisti a bez ohledu na znetvořeniny (ale včetně zubů).

Šířka lebky (95) se měří kolmo k podélné ose lebky na nejširším místě.

Hodnocení kůže

Kůže se měří ocelovým pásmem s přesností na 1 cm.

Délka kůže (96) se měří u medvěda a rysa od nosu po konec kelky bez ohledu na přečnívající srst, u vlka a divoké kočky od nosu po kořen (nasazení) oháňky.

Šířka kůže (97) se měří na jejím nejužším místě kolmo na střední linii (délku).

Bodová hodnota kůže medvěda a vlka se vypočte jako součin délky a šířky (96×97) v cm dělený stem.

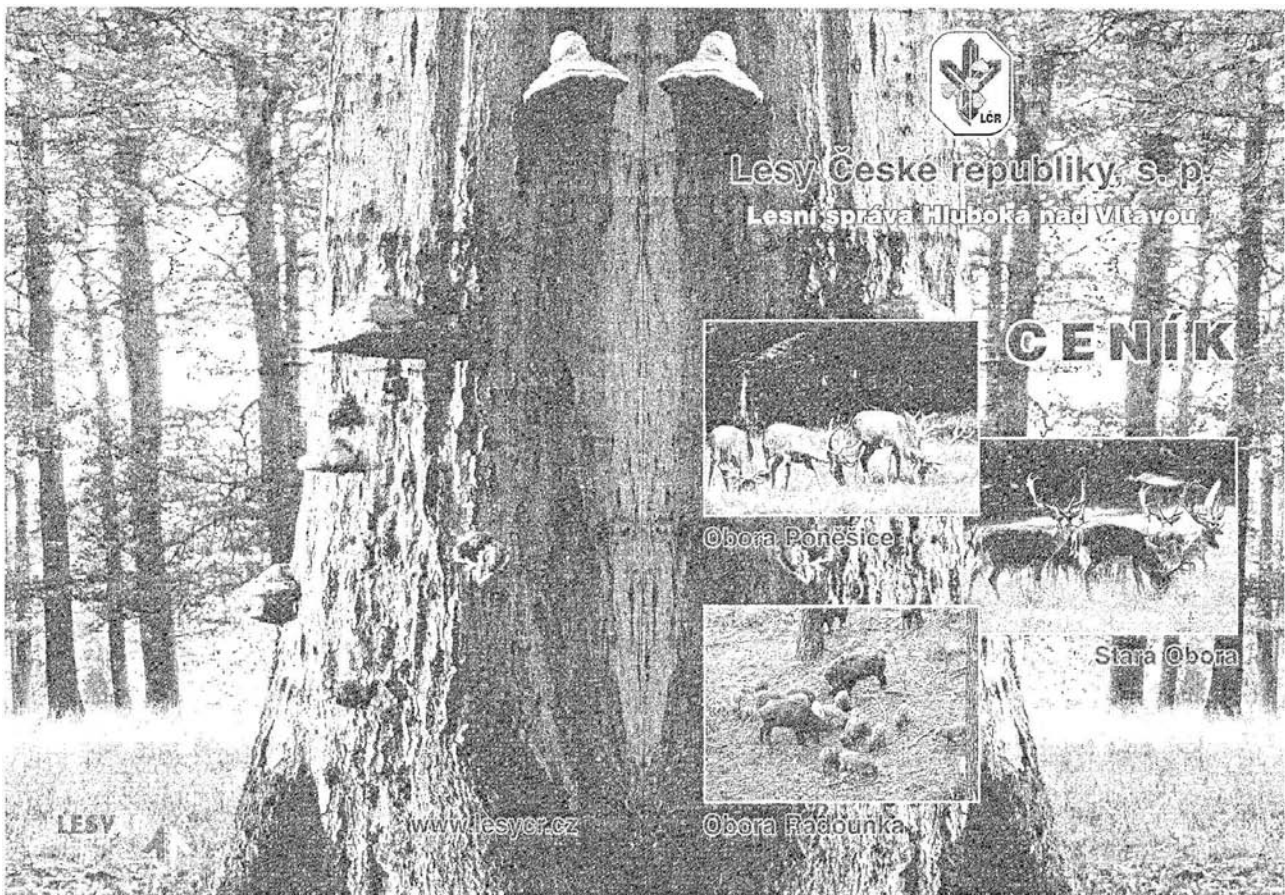
Vzhledové body (83) mohou být přiznány až do 30 % z vypočtené bodové hodnoty kůže u medvěda (z toho až 10 % na délku srsti, až 10 % na pravidelnost osrstění a až 10 % na přirozený lesk srsti a na hustotu osrstění) a až do 25 % u vlka (z toho až 10 % na délku srsti, až 10 % na hustotu a pravidelnost osrstění a až 5 % na šířku límce).

Rozpětí kůže (98) se měří u rysa a divoké kočky jako největší vzdálenost mezi jedním a druhým koncem předních běhů, kolmo na střední linii (délku), vždy od základů drápů.

Bodová hodnota kůže rysa a divoké kočky se vypočte tak, že délka se násobí součtem šířky a rozpětí v cm a výsledek se dělí dvěma sty.

Vzhledové body (83) mohou být přiznány až do 25 % z vypočtené bodové hodnoty kůže. Z toho u rysa až 5 % na délku srsti a pravidelnost osrstění, až 5 % na chvostky a vous, až 5 % na skvrnitost a až 10 % na licousy. U divoké kočky je možno přidat až 10 % na délku oháňky a na počet černých, tedy dobře znatelných kroužků na ní, až 5 % na licousy a až 10 % na délku srsti a pravidelnost osrstění.

A – druh trofeje			Místo hodnocení		E – druh honitby
01 – Jelen	08 – Kamzík	15 – Lebka d. kočky	BO 65	PL 81	01 – vyhr.
02 – Sika	09 – Koza bezoárová	16 – Kůže medvěda	NS 66	ZG 81	02 – státní
03 – Daněk	10 – Zubr	17 – Kůže vlka	BO 71	BO 85	03 – M S
04 – Sinec	11 – Kňour	18 – Kůže rysa	BU 71	NO 86	04 – obora
05 – Jelenec	12 – Lebka medvěda	19 – Kůže d. kočky	CB 76		
06 – Los	13 – Lebka vlka	20 – Lebka lišky	BK 79		
07 – Muflon	14 – Lebka rysa	21 – Lebka jezevce	NI 80		
Lovec trofeje:			Adresa majitele		

Jelení zvěř

Doba lovu 1. 8. – 15. 2.
 Doba říje 10. 9. – 10. 10.
 Bronzová medaile 170 – 189,99 CIC
 Stříbrná medaile 190 – 209,99 CIC
 Zlatá medaile 210 + CIC

		Sč. EUR
kolouch		180
laň		220
špicák		300
Jelen		
Body	CIC	
100,01	-100	500,-
120,01	-120	650,-
130,01	-130	1000,-
145,01	-145	1250,-
155,01	-155	1400,-
160,01	-160	1650,-
165,01	-165	1800,-
170,01	-170	2250,-
175,01	-175	2650,-
180,01	-180	3150,-
185,01	-185	3350,-
190,01	-190	3655,-
Za každý další bod		
190,01	-200	310,-
200,01	-210	370,-
210,01	-220	440,-
220,01	-230	550,-
230	+	650,-

Jednorázový poplatek za organizaci lovu a doprovod / 1 lovecký den		
- jelen		100,-
- kolouch		60,-
- laň		90,-
- špicák		100,-
Postřelení - jelen 50 % objednané bodové hodnoty		
- špicák, laň		50,-
- kolouch		35,-
Chybená rána		
- jelen		205,-
- špicák, laň, kolouch		35,-
Slažení kůže z lovu		60,-
Jelen - stažení celého kusu		150,-
Preparace		100,-
Srno poplatek		275,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		5,-

Daňčí zvěř

Doba lovu 1. 9. – 15. 2.
 Doba říje 1. 10. – 15. 11.
 Bronzová medaile 160 – 169,99 CIC
 Stříbrná medaile 170 – 179,99 CIC
 Zlatá medaile 180 + CIC

		Sč. EUR
daňč, daněla		110
špicák		130
vařečkáč		260
daněk		
Body	CIC	
100,01	-100	410,-
110,01	-110	505,-
125,01	-125	590,-
130,01	-130	750,-
135,01	-135	830,-
140,01	-140	940,-
145,01	-145	1100,-
150,01	-150	1200,-
155,01	-155	1350,-
160,01	-160	1320,-
165,01	-165	1400,-
170,01	-170	1550,-
Za každý další bod		
170,01	-180	95,-
180,01	-190	120,-
190,01	-200	160,-
200,01	-210	200,-
210,01	-220	240,-

Jednorázový poplatek za organizaci lovu a doprovod / 1 lovecký den		
- daněk		100,-
- daněla, daněč		60,-
- špicák		60,-
- vařečkáč		60,-
Postřelení - daněk 50 % objednané bodové hodnoty		
- špicák, daněla, daněč		35,-
Chybená rána		
- daněk		75,-
- špicák, daněla, daněč		30,-
Slažení kůže z lovu		50,-
daněk - stažení celého kusu		100,-
Preparace		60,-
Srno poplatek		145,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		5,-

Mufloní zvěř

Doba lovu po celý rok
 Doba říje (1. 10. – 15. 11.)
 Bronzová medaile 185 – 194,99 CIC
 Stříbrná medaile 195 – 204,99 CIC
 Zlatá medaile 205 + CIC

muflonče		Sa: EUR
muflonka		100,-
		120,-
muflon		Sa: EUR
Body	CIC	
	-140	440,-
140,01	-150	540,-
150,01	-160	640,-
160,01	-170	800,-
170,01	-175	1000,-
175,01	-180	1200,-
180,01	-185	1400,-
185,01	-190	1550,-
190,01	-195	1650,-
195,01	-200	2000,-
Za každý další bod		
200,01	-205	105,-
205,01	-210	120,-
210,01	-220	190,-
220,01	-230	230,-
230	+	330,-

Jednorázový poplatek za organizaci lovu a doprovod / 1 lovecký den		100,-
- muflon		60,-
- muflonka		60,-
- muflonče		60,-
Postřelení - muflon 50% objednané bodové hodnoty		35,-
- muflonka, muflonče		
Chybená rána		
- muflon		130,-
- muflonka, muflonče		25,-
Stažení kůže z krku		70,-
muflon - stažení celého kusu		100,-
Preparace		80,-
Storno poplatek		205,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		2,-

Srnčí zvěř

Doba lovu - srnec 16. 5. – 30. 9.
 - holá 1. 9. – 31. 12.
 Doba říje (25. 7. – 10. 8.)
 Bronzová medaile 105 – 114,99 CIC
 Stříbrná medaile 115 – 129,99 CIC
 Zlatá medaile 130 + CIC

srnče		Sa: EUR
srna		90,-
		100,-
srnec		Sa: EUR
Body	CIC	
	- 20	120,-
20,01	- 30	140,-
30,01	- 50	240,-
50,01	- 65	300,-
65,01	- 75	360,-
75,01	- 80	380,-
80,01	- 85	430,-
85,01	- 90	500,-
90,01	- 95	560,-
95,01	- 100	650,-
100,01	- 105	760,-
105,01	- 110	840,-
Za každý další bod		
110,01	- 120	60,-
120,01	- 130	70,-
130,01	+	90,-

Jednorázový poplatek za organizaci lovu a doprovod / 1 lovecký den		100,-
- srnec		60,-
- srna		60,-
- srnče		60,-
Postřelení - srnec		145,-
- srna, srnče		20,-
Chybená rána		
- srnec		75,-
- srna, srnče		15,-
Stažení kůže z krku		50,-
Preparace		50,-
Storno poplatek		60,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		2,-

Černá zvěř - individuální lov

Doba lovu po celý rok
 Bronzová medaile 110 – 114,99 CIC
 Stříbrná medaile 115 – 119,99 CIC
 Zlatá medaile 120 + CIC

sele		Sa: EUR
lončák		130,-
bachyně		280,-
		500,-
kňour		Sa: EUR
Body	CIC	
	-100	530,-
100,01	-105	930,-
105,01	-110	1290,-
Za každý další bod		
110,01	-120	140,-
120	+	240,-

Jednorázový poplatek za organizaci lovu a doprovod / 1 lovecký den		100,-
- kňour		40,-
- bachyně		20,-
- sele		20,-
- lončák		20,-
Postřelení - kňour		310,-
- bachyně		190,-
- sele, lončák		50,-
Chybená rána		
- kňour, bachyně		70,-
- sele, lončák		25,-
Stažení kůže z krku		70,-
Stažení kůže celého kusu		150,-
Preparace		50,-
Storno poplatek		175,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		2,-

Černá zvěř - naháňky

Doba lovu po celý rok
 Bronzová medaile 110 – 114,99 CIC
 Stříbrná medaile 115 – 119,99 CIC
 Zlatá medaile 120 + CIC

sele		Sa: EUR
lončák		130,-
bachyně		280,-
		370,-
kňour		Sa: EUR
Body	CIC	
	-100	530,-
100,01	-105	930,-
105,01	-110	1290,-
Za každý další bod		
110,01	-120	140,-
120	+	240,-

Lovecké místo		200,-
Stažení kůže z krku		70,-
Stažení kůže celého kusu		150,-
Preparace		50,-
V případě, že během naháňky nebude viděna zvěř bude účtován poplatek 25 % z ceny za lovecké místo.		
Naháňka na černou zvěř - 2 leče / 1 den.		
Storno poplatek		500,-
Zvěřina v dece - za 1 kg		2,-

Občerstvení bude zajištěno dle objednávky a přání (opidné, svačina, oběd apod.)

Všeobecné podmínky

- Každý lovecký host před započetím lovu musí mít lovecký lístek platný v ČR a pojištění odpovědnosti za škody způsobené při výkonu práva myslivosti. Lovecká lístky pro cizince lze zajistit za předpokladu, že budou lesní správě zasílány (možno i faxem) následující doklady: kopie cestovního pasu a kopie platného loveckého lístku. Zajištění loveckých lístků 20,- EUR a poplatky dle zákona.
- Lovecký host, který nemá evropský zbrojní průkaz, potřebuje k převezení lovecké zbraně přes hranice ČR pozvání k lovu, které na požádání lesní správa pošle přímo na adresu loveckého hosta.
- Cena bude účtována na základě tohoto ceníku, u trofejové zvěře podle bodové hodnoty trofeje. Bodování se provádí dle mezinárodní metody CIC.
- Trofeje, jejichž bodovou hodnotu nelze zjistit dle metody CIC (rarity) budou účtovány dle smluvní ceny.
- Poplatek za preparaci obnáší cenu vyvaření a jednoduché vybílení trofeje.
- Při nedovoleném odstělu, postřelení a chybní nepovolené zvěře, bude k ceně připočtena 100 % přírážka.
- V případě sporu bude tento řešen před Krajským soudem České Budějovice, ČR.
- Storno poplatek. Objednané lovecké akce mohou být odřeknuty: individuální lov nejpozději sedm dní - společný lov nejpozději 40 dní - před sjednaným termínem. V případě, že lovecká akce bude stornována včas, bude u individuálního lovu storno poplatek prominut. U odřeknutého společného lovu bude storno poplatek činit až 50 % částky objednaného lovu.
- Vyúčtování lovecké akce bude vypočteno a zapláceno na základě loveckého protokolu. Každá lovecká akce musí být loveckým hostem zaplácena před jeho odjezdem.
- Poplatek za rybaření
Povolinka k lovu - 1 den 20,- EUR
V ceně jsou 3 kg chycených ryb.
- Lesní správa má právo před začátkem lovecké akce požadovat předem zálohu ve výši 30 - 50 % z ceny plánované služby.
- Ceny jsou uváděny v EUR (euro), přepočít dle kurzu platného v den vyúčtování.
- Lovecké zbraně a další pomůcky k lovu nezapůjčujeme.
- LS v případě zájmu zprostředkuje celodenní stravu, preparaci trofejí v dece.
- Každý lovecký host při ulovení II. a III. věk třídy trofejové zvěře, obdrží od lesní správy povolenku k lovu ryb.
- Ceny jsou uváděny s DPH.

Další služby:

Fotografování zvěře 60,- EUR / 1 den

Pozorování zvěře 30,- EUR / 1 den

Terénní jízda 1,- EUR / 2 km

Kočár s kůňmi na vyžádání cena dohodou

Ubytování

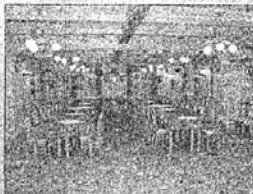
Ubytování loveckého hosta i jeho doprovodných osob lesní správa zajišťuje v lovecké chatě, hotelu nebo v soukromí, v blízkosti loveckého revíru. Poplatek za ubytování v hotelu nebo v soukromí se řídí dle ceníku příslušného zařízení.

Na loveckých chatách zorganizujeme svatby, bankety, porady, rauty, ostiavy. U těchto akcí může být cena sjednána dohodou.

V oborech jsou ceny za ubytování na jeden den následující:

Stará Obora +420 387 966 176

Lovecká chata:	
- pokoj	55 - 60,- EUR
- apartmá	65 - 70,- EUR
Hájovna:	
- pokoj	30,- EUR
- Lovecký sál - nová část	400,- EUR
- stará část	300,- EUR
- Salonek - stará část	165,- EUR

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLOGICKÁ UNIE člen Fédération Cynologique Internationale - FCI PRŮKAZ PŮVODU PSA PEDIGREE

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLOGICKÁ JEDNOTA
Jungmannova 25, 115 25 PRAHA 1

Německý ohař drátostřý
Deutscher Drahthaariger Vorstehhund

Jméno a chovatelská stanice
Name and the Kennel Name

Číslo příjmu
Reg. No.

Pohlaví
Sex

Datum narození
Born

Chovatel
Breeder

Avar z Doubských

ČLP/NDO/3700

Pes/Male

25.03.2007

KASAL Petr
Písecká 888, 391 65 BECHYNĚ

Terencijské číslo
Talon/Chip

3700

Barva srsti
Colour

hnědý bělouš

Dráh srsti
Hair

drátovitá

Převzetí příměrné knihy / Stud Book

Vystavení / Issued

24.05.2007

BARTOVA Stanislav

Polpa chovatele / Breeder's Sign

O T E C S I R E	<p>Avar z Babaljšky SPKP-3512/04 ČLP/NDO/3522/05</p> <p>hnědý bělouš</p> <p>středně středně</p> <p>CACIB BOB CAC SK</p>	<p>Čregtemploni Flott MET.Dozov.2105/99 Imp.Maf.1. SPKP-3300/01 hnědý bělouš</p> <p>CACIB CAC SK MSHS-I. JS-I.e.</p> <p>Ule-RV-I- MET.Dozov.1032/II/90</p> <p>CACIB, CAC</p>	<p>Agar Lyca SPKP-2978</p> <p>Ule-RV-I- MET.Dozov.1032/II/90</p> <p>CACIB, CAC</p>	<p>Genci zo Starých Levíc SPKP-2368/96</p> <p>Candy z Podhorka SPKP-2315</p> <p>Goy vom Torengrill CE345482</p> <p>Tonko CE340578</p>
	<p>Vivo HR 14244 ČLP/NDO/3113/02</p> <p>hnědý bělouš, platin</p> <p>středně středně</p> <p>CAC HR odličan</p>	<p>Elia z Unína SPKP-2956/99 hnědý bělouš</p> <p>U. CACT velmi dobrá</p> <p>Mem.J.Kobry/LI-L.e. Mesa.Kol.Slináka-L.e. MBZVŠ-III.e.</p>	<p>Ajax (JR 48430), SPKP-2326 hnědý bělouš</p> <p>CAC, Vlna SK, MSHS-II., JS-I.e.</p> <p>Ajva z Felboku SPKP-2015/93 hnědý bělouš</p> <p>v.d., JS-I.e.</p>	<p>Arbanski Ero JR 47259</p> <p>Ala JR 47639</p> <p>Bor z Panské zahrady ČLP/NDO/1362/88</p> <p>Alma ze Sedel ČLP/NDO/1329/88</p>
K A T K A D A M	<p>Emil vom Birkenberg HR 13508 hnědý bělouš</p> <p>odličan</p> <p>IPO</p>	<p>Rea HR 11446 hnědý bělouš</p> <p>odličan</p> <p>IJO</p>	<p>Ull III vom Donauack 167713</p> <p>HD fre VGP 348, HZP</p> <p>Conny vom Birkenberg 169871</p> <p>VGP 328, HZP</p>	<p>Otando vom Isendorf 154502</p> <p>Pia II vom Donauack 159669</p> <p>Birko II vom Riechhof 158827 Btr 42589</p> <p>Anka vom Birkenberg 158779</p>
	<p>Avor HR 10403 černý bělouš</p> <p>BOB, ul."C", IPO</p>	<p>Aje JR 48432 hnědý bělouš</p> <p>ul."B" 3</p>	<p>Arbanski Ero JR 47259</p> <p>Ala JR 47639</p>	

Číslo zápisu
Reg. Nr.

Jméno psa
Name and the Kennel Name

Výstavy (Shows)			
Datum	Místo a druh	Třída, ocenění (chybějící suby, výška, váha)	Rozhodčí
12. 01. 08	SILAVOV	12. Mladých V, CACIB	
13. 8. 08	Sv-PROSTIV	VÝBORNÁ 4	
23. 4. 09	MVP Č. BUDĚJOVICE	V, CACIB RESERVE CACIB	

Tuto část vyplňuje rozhodčí exteriéru, pracovník výstavní kanceláře nebo plemenná kniha...

Výsledky zkoušek (Tests)						
Datum	Místo	Druh	Výsledná známka	Počet bodů	Známka z nosu	Včetně rozhodčí
13. 9. 2008	Tábor	PI	I. c.	261	4	Přehled ✓

Tuto část vyplňuje rozhodčí výkonu.

Majitel (Owner)		
Datum	Jméno, adresa a PSC	Podpis
	KAROL J. BAZJAN	

Tuto část vyplňuje chovatel nebo majitel.

Ostatní záznamy (Others)		
Datum	Záznam (bontace, chovnost, zdravotní záznamy...)	Razítko a podpis
12. 4. 08 10. 11. 08	Jarní srod - Tábor KANDIDÁT CHOVU	

Tuto část vyplňuje poradce chovu, plemenná kniha, veterinární lékař.

TENTO PRŮKAZ JE ÚŘEDNÍ LISTINOU A JEHO PADĚLÁNÍ, ÚPRAVY NEBO ZNEUŽITÍ JE TRESTNÉ. PRŮKAZ PŮVODU JE PLATNÝ SE TŘEMI UVEDENÝMI PODPISY: PLEMENNÁ KNIHA, CHOVATEL, MAJITEL.

www.cmkuz.cz

CANVAC® Junior
CANVAC® 8 DHPPiL
CANVAC® DHPPiL+R
CANVAC® DHPPi
CANVAC® DHP, DHPL
CANVAC® P, P-in
CANVAC® R

CANGLOB® DHLaPPi
CANGLOB® P
CANGLOB® D-forte

DYNTEC

VETERINÁRNÍ PRŮKAZ
PRO PSY A KOČKY

VETERINARY HEALTH CERTIFICATE
FOR DOGS AND CATS

AVAR

Jiná očkování

Other vaccinations

Datum Date	Použitá vakcína Vaccine used	Sarže číslo Batch No.	Podpis Signature	Číslo veterinárního lékaře No. of the veterinarian	Průběh návštěva The next visit
11/5 05		020906 070308		36 25 V MV Dr. Miroslav DYNDA praktický vet. lékař 391 01 Libuši 613 IČO: 00062243 tel.: 0361/812194	
31/5 05		050506 181107		36 25 V MV Dr. Miroslav DYNDA praktický vet. lékař 391 01 Libuši 613 IČO: 00062243 tel.: 0361/812194	
26/6 05		050506 181107		36 25 V MV Dr. Miroslav DYNDA praktický vet. lékař 391 01 Libuši 613 IČO: 00062243 tel.: 0361/812194	26/6 05
22/8 05		191007 040409		36 25 V MV Dr. Miroslav DYNDA praktický vet. lékař 391 01 Libuši 613 IČO: 00062243 tel.: 0361/812194	22/8 05
2/9 05		070408 301009		36 25 V MV Dr. Miroslav DYNDA praktický vet. lékař 391 01 Libuši 613 IČO: 00062243 tel.: 0361/812194	2/9 10

Laboratorní zpráva: potvrzení o vložení jizev

a potvrzení o vložení podkůstek na močkovod

Jarní svody loveckých psů

OMS ČMMJ: Tábor Den konání: 12. 4. 08

Plemeno: Německý ohař dráto srstí pes - fenka

Jméno psa: Arar z Doubských

Člp- 3700 Tet. č.: Vržen: 25. 3. 07

Otec: Arar z Barbojky Člp- 3522 / 05

Matka V. V. 9 Člp- 3113 / 02

Majitel: Kasal

Adresa: Bechyně

HODNOCENÍ

Typ:	☒ 1 typický 2 netypický 3 nevyjádřený	Povaha:	☒ 1 klidná 2 plachá 3 temperamentní 4 agresivní
Zbarvení:	☐ 1 jednobarevný ☒ 2 vícebarevný 3 nestandardní	Výška: <u>66</u> cm
Síla kostry:	☒ 1 silná 2 střední 3 slabá 4 hrubá	Barva oka:	1 tmavá 2 hnědá ☒ 3 světlehnědá 4 světlá 5 dravčí
Chrup:	☒ 1 úplný 2 neúplný 3 dosud nevyvinutý 4 chybějící zuby	Ucho:	☒ 1 normální 2 vadné
Skus: ☒ 1 nůžkový 2 klešťový 3 předkus 4 podkus 5 nepravidelný	Čenich:	☒ 1 normální 2 nedostatek pigmentu
Kvalita srsti:	1 nadprůměrná 2 průměrná 3 podprůměrná ☒ 4 standardní 5 nestandardní	Znaky u hrubosrstých:	☒ 1 výrazné 2 nevýrazné 3 chybějící
		Hrubé vady:	1 entropium 2 ektropium 3 kryptorchismus 4 anomálie prutu 5 odsazený hrudník

Ing. F. Šonka

Rozhodčí

Jméno, sídlo a IČO pořadatele:
 Českomoravská myslivecká jednota, Jungmannova 25, 115 25 Praha 1
 IČO 00443174

Pověření Ministerstva zemědělství č.: 1/2002 ze dne: 1.7.2002 č.j.: 6725/2002-5050 ev. číslo ČMMJ

POTVRZENÍ * 048920
o složení zkoušky psa z výkonu

Jméno psa - feny: *Avar z Doubských*
 Plemeno: *NDO*
 Zapsán/a: *3700* Tetovací číslo: *3700*
 Čip:

Zhodnocení práce psa a chování vůdce:

psa sledy od hr. obč. úst. v. b. s. m. n. z.

Podpisy rozhodčích:

[Handwritten signature]

Pověření Mze ČR č. 1/2002
 Č.j.: 6725/2002-5050

podpis vrchního rozhodčího:

podpis pořadatele:

ČESKOMORAVSKÁ MYSLIVECKÁ JEDNOTA
 Jungmannova 25, 115 25 Praha 1

Číslo losu: <i>18</i>	Cena: <i>7.</i>
Nos: <i>4</i>	Počet bodů: <i>261</i>
Pro zkoušku lovecké upotřebitelnosti ☐ Obstál ☐ Neobstál	

SOUDCOVSKÁ TABULKA

Podzimní zkoušky

Pořadatel OMS ČMMJ, Koželužská 140, Tábor, IČO 67777821

Místo **Tučapy** Datum **13.9.2008**

Jméno **Avar z DOUBSKÝCH**

Plemeno **NDO**

Zapsán(a) **.3700**

Tetovací č. **3700**

Vržen(a) **25.3.2007**

Barva **HB**

Otec **Avar z Barhajky**

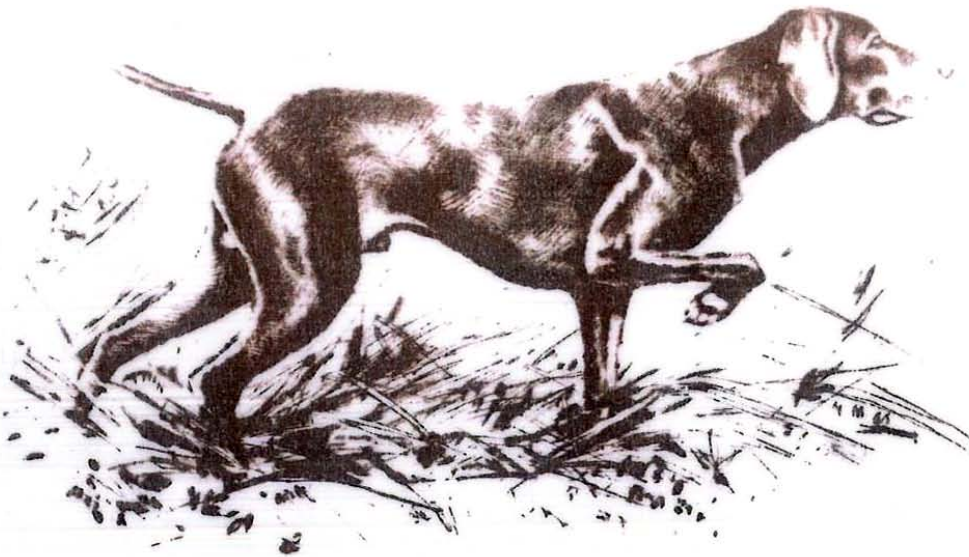
Čip. **.3522**

Matka **viva**

Čip. **3113**

Majitel **Vojtěch Kasal, Bechyně 888**

Vůdce **Vojtěch Kasal, Bechyně 888**

DIPLOM

Avar z DOUBSKÝCH

pes – fena: _____
plemeno: NDO zapsán-a .3700
vůdce: Vojtěch Kasal, Bechyně 888
umístil-a se na zkouškách: PODZIMNÍCH
cena: 1. c. počet bodů: 261. b.

vrchní rozhodčí

ředitel zkoušek

Tužapy

13.9.2008

v _____ dne _____

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE
ČESKOMORAVSKÁ KYNOLOGICKÁ UNIE
ČESKOMORAVSKÁ KYNOLOGICKÁ JEDNOTA
KLUB CHOVATELŮ ČESKÝCH FOUSKŮ, KLUB CHOVATELŮ HRUBOSRSTÝCH A MAĀARSKÝCH OHAŘŮ

SPECIALNÍ VYSTAVA S MEZINÁRODNÍ ÚČASTÍ
MEMORIAL FRANTIŠKA HOSTICKY
Protivín 2008
Zámecký park v Protivíně - 23.8.2008

PLEMENO (FCI 057,098,216,239,245)

Katalogové číslo: 183

Třída: Třída otevřená - Offene Klasse

Jméno psa: Avar z Doubských

Číslo plemenné knihy: ČLP/NDO/3700

Narozen: 25.03.2007

Pohlaví: PES-RUDE

Plemeno: NDO

Majitel: KASAL Petr

Ocenění: *výbornost 4*

Tituly ČMKU:

Titul výstavy:

Popis: *pes jemnější kůže, správně utvářeno hlava, ploché ucho
sto dobře kůže, výrazný kůže, pravý kůže, dobře vrozený
před. kvalitní suš, elegantní vzhled*

V Protivíně 23.srpna 2008

Rozhodčí: ŠIMEK František MVDr.

MVDr. Šimek Fr.

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLOGICKÁ JEDNOTA PRAHA, ČLEN ČMKU
KLUB CHOVATELŮ HRUBOSRSTÝCH A MAĎARSKÝCH OHAŘŮ

KCHHMO

KLUBOVÁ VÝSTAVA KCHHMO 2008 Slavkov u Brna

Pes/ fena: Avar z Doubských Člp.: 3700

Majitel: Petr Kasal

Umístil se ve třídě: mladých

S oceněním: V1 CAJC

Ředitel výstavy

10.května 2008

Ing. JOZEF JURSA, O.S.
Rozhodčí

Plemeno Rasse	Německý ohaň drábovství	Katalogové č. Katalog-Nr.	1391
Jméno psa Name des Hundes	AVAR Z DOUBSKÝCH	Pohlaví Geschlecht	pes
Číslo pl. knihy Zuchtbuch-Nr.	ČLP/NDO/3700	Datum nar. Wurfdatum	25/03/07
Majitel Besitzer	Kasal Vojtěch	Třída Klasse	pracovní
OCENĚNÍ BEWERTUNG	POPIS PSA - BESCHREIBUNG	TITULY TITEL	
výborný vorzüglich ☒	<p>Hlava typická Dolní horní linie dobře sněhově bílá leže vysoce přední končetiny</p>	CAJC ☐	Třída dorostu Jüngstenklasse velmi nadějný vielversprechend ☐ nadějný versprechend ☐ Podpis rozhodčího Unterschrift des Richters
velmi dobrý sehr gut ☐		CAC ☒	
dobrý gut ☐		RES. CAC ☐	
dostatečný genügend ☐		CACIB ☐	
vyloučen ausgeschlossen ☐		Res. CACIB ☒	
neposouzen nicht berichtet ☐		BOB - Vítěz plemene ☐	
V ČB 25.4.2009	Jméno rozhodčího Name des Richters	BRABLETZ	

Posudkový list: 79

plemeno: NDO pohlaví: pes
třída: mladých jméno: Avar z Doubských zapsán: 3700
narozen: 25.3.2007 žemlová
HB
č.katalogu: 79 Otec: Avar z Barbajky zapsán: 3522/05
Matka: Viva zapsána: 3113/02

Chovatel: Petr Kasal

Majitel: Petr Kasal Bechyně

výška: chrup: skus: barva oka:

Posudek

pes, středně silně kostřný
dobrá hlava
pevný krček
krabový hrudník
dobrá pohyblivost

Rozhodčí zadal

známku pořadí

titul

podpis z Rc

MEZINÁRODNÍ VÝSTAVA PSŮ VŠECH PLEMEN
ČESKÉ BUDĚJOVICE

25. 4. - 26. 4. 2009

OCENĚNÍ PSA

AVAR Z DOUBSKÝCH
Kasal Vojtěch

Ocenění **VÝBORNÝ** **CAC** *Res. CACIB*

ředitel MVP

rozhodčí

TENESCO s.r.o.

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLÓGICKÁ UNIE
člen Fédération Cynologique Internationale - FCI

CAJC

429

Katalogové číslo psa

Jméno psa / feny: Avar z Doubských

Druh výstavy: Mezinárodní Národní Klubová Speciální

Konána dne: 13.05.08

IMR/307FF/HRSA, ČSe. Razítko výstavy

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLÓGICKÁ UNIE
člen Fédération Cynologique Internationale - FCI

Res. CACIB

1391

Katalogové číslo psa

Jméno psa / feny: AVAR Z DOUBSKÝCH

Druh výstavy: Mezinárodní Národní Klubová Speciální

Konána dne: 25.4.2009 **MEZINÁRODNÍ VÝSTAVA PSŮ**

Klostermanneva 7

370 04 České Budějovice

Ter/fax: 338/ 733 04 54

Podpis rozhodčího A. Dillu

Razítko výstavy

ČESKOMORAVSKÁ KYNOLÓGICKÁ UNIE
člen Fédération Cynologique Internationale - FCI

CAC

1391

Katalogové číslo psa

Jméno psa / feny: AVAR Z DOUBSKÝCH

Druh výstavy: Mezinárodní Národní Klubová Speciální

Konána dne: 25.4.2009 **MEZINÁRODNÍ VÝSTAVA PSŮ**

Klostermanneva 7

370 04 České Budějovice

Razítko výstavy - 3.733.04.54

Podpis rozhodčího A. Dillu

Poznámky
